*

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

за **ДРУГИ** циклус основног образовања и васпитања
Основне школе „**Јован Поповић**“ у Београду

за школску 2022/2023., 2023/2024., 2024/2025. и 2025/2026. годину

На изради *Школског програма за **други** циклус* су радили:

Иван Ћилерџић, директор школе
Снежана Бишевац, члан актива за развој школског програма
Биљана Ристић, члан актива за развој школског програма
Маја Ћопић, педагог школе

Стручни актив за развој школског програма
Стручно веће за образовну област језика, књижевности, комуникације
Стручно веће за образовну област уметности
Стручно веће за образовну област физичког и здравственог васпитања
Стручно веће за образовну област друштвених наука
Стручно веће за образовну област биологије, физике, хемије
Стручно веће за образовну област математике, технике и технологије и информатике и рачунарства
Стручни актив за развојно планирање рада школе
Тим за самовредновање рада школе
Тим за инклузивно образовање
Тим за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања
Тим за професионалну оријентацију

Тим за обезбеђивање квалитета и развој установе

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

Основна школа „Јован Поповић“

www.osjovanpopovic.rs

Београд, Маријане Грегоран 62

телефон: 011 2783-305

Директор школе: 011 2970-754

Секретар школе: 011 2970-753

Тел/факс: 011 2970-754

e-mail:direktor@jovanpopovic.rs

Садржај

1. Увод……...……...4
2. Циљеви школског програма……...4
3. О школи……5
4. План наставе и учења за други циклус образовања и васпитања.....8
5. Програм обавезних и изборних наставних предмета.....11
5. 1. Програм обавезних предмета са начинима и поступцима за њихово остваривање.....11
5. 2. Програм изборних предмета са начинима и поступцима за њихово остваривање.....189
5. 3. Програм рада слободних наставних активности …….....…….236
6. Остали облици образовно-васпитног рада …….263
6. 1. Програм рада додатне наставе …….263
6. 2. Програм рада допунске наставе ……..279
6. 3. Програм ваннаставних активности.....294
6. 4. Програм тематске наставе.....320

1. УВОД

Школски програм је лична карта школе, документ у којем су наведени сви садржаји, процеси и активности које се реализују у школи. Сврха тих садржаја, процеса и активности је остваривање образовно-васпитних циљева и задатака тако да се промовишу, подстичу и развијају интелектуални, посебни и друштвени развој сваког ученика. Школски програм је скуп садржаја и активности по којима је, поред осталог, школа препознатљива. Са организационог аспекта, Школским програмом се утврђује дугорочни и краткорочни план и програм школе.

Школски програм обједињује садржаје обавезне наставе, изборне наставе, слободних наставних активности и ваннаставних активности, које ученици могу одабрати на почетку школске године.

Као резултат дугогодишњег праћења потреба и итересовања ученика, родитеља и локалне заједнице издвојиле су се одговарајуће активности и садржаји наше школе. Остваривање активности и садржаја из Школског програма школе темеље се на: стручној компетенцији наставника, квалитетној и разноврсној сарадњи породице и школе, подршци и помоћи локалне заједнице.

Школски програм је разрађен по циклусима. Доступан је на сајту школе свим ученицима, родитељима и свима осталима који су заинтересовани за рад и живот наше школе.

2. ЦИЉЕВИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Школски програм омогућава креирање процеса учења и наставе усмерених на развој компетенција конкретних ученика, у конкретној школи.

Школски програм омогућава реализацију циљева и исхода образовања, достизање стандарда постигнућа и развијања компетенција ученика према могућностима школе.

Школским програмом су исказани:

- начини којима се обезбеђује поштовање принципа и остваривање општих циљева и исхода образовања и васпитања,
- усмереност на ученика и учење, компетенције, исходе и стандарде постигнућа
- приступ учењу и настави – предметни, тематски или предметно-тематски

- облици образовно-васпитног рада (редовна, допунска и додатна настава)
- начини прилагођавања, методе, активности и садржаји који ће се користити у процесу остваривања исхода и стандарда постигнућа
- ваннаставне активности у школи
- начини вредновања рада ученика и целокупног процеса учења и наставе
- облици и начини сарадње са родитељима и локалном заједницом

3. О ШКОЛИ

Основна школа „Јован Поповић“ је основана 14. новембра 1954. године. Школа се налази изнад десне обале Дунава, у насељу Нова Карабурма, и граничи се са Старом Карабурмом и Звездаром. Нова Карабурма је данас савремено насеље, са новим становима, спортским теренима, модерним хипермаркетима и школама.

Историјат школе везан је за раст и развој насеља Карабурма. Школа је почела са радом 1954. године у једној згради, да би 1959. године била изграђена нова зграда са још десет учионица. Године 1972. изграђен је још један објекат, првобитно намењен за дневни боравак, који је припојен новој згради.

Данас школу чине две школске зграде, школски парк, двориште и спортски терени. У дворишту школе, у близини главног улаза у школу, се налази старо дрво „Гинко Билоба“. Ова биљка је изузетно ретка и заступљена је на само још пет места у граду. Због тога је лист ове лековите биљке заштитни знак наше школе и налази се и на беџу школе (рад ученице Милице Цветановић, 2006).

У малој згради школе се одвија настава за ученике од I до IV разреда, а у великој згради школе се одвија настава за ученике од V до VIII разреда. Школа нема издвојених и комбинованих одељења и налази се на површини од 1,5 ha. Настава се реализује у 13 учионица разредне наставе од I до IV разреда са организацијом продуженог боравка и 12 кабинета предметне наставе у старијим разредима. Школски амбијент је пријатан, школа је велика и пространа, светла и хигијенски добро одржавана. Школско двориште је ограђено и осветљено са спортским теренима унутар њега. Учионице и кабинети су опремљени намештајем који испуњава хигијенске и техничке захтеве.

У школском простору су истакнути дечји радови, који имају улогу дидактичког материјала и чине простор за боравак ученика пријатнијим. Школа, са пуно зеленила и дечјих радова, представља пријатно и безбедно окружење за ученике. Брижљиво се води рачуна о уређењу целокупног школског простора. Тимски рад и позитивна атмосфера присутни су на свим нивоима у нашој школи. Уважавање индивидуалних карактеристика и посебности је нешто што се препознаје као јака страна наше школе коју треба неговати. У нашој школи ученик осећа вредност учења и учење и знање се доживљавају као вредности. Јавно се промовишу резултати ученика и запослених на сајту школе, школском часопису и паноима школе.

Званични извештаји Завода за вредновање квалитета образовања и васпитања о резултатима ученика наше школе на Завршном испиту, показују да се налазимо међу најбољим школама у Београду. Школске оцене су у складу са резултатима на Завршном испиту и резултатима наших ученика у средњим школама. Лични, професионални и социјални развој ученика подстиче се кроз континуирани, веома разноврстан и од стране одабраних наставника стручно вођен рад у ваннаставним активностима.

У школи се промовише и подржава инклузивна настава (ИОП 1 и 2), а од априла шк.2017/2018.год. је започета реализација и *ИОП 3- рад са даровитом децом*. Остварили смо значајну сарадњу са Заводом за унапређивање васпитања и образовања када је у питању рад у овој области, као и са Регионалним центром за таленте. У наредном периоду је планирано активније деловање у овој области уз подршку ЗУОВ-а, који је проценио да је наша школа једна од ретких у Србији која се на квалитетан начин бави радом са даровитом децом. Пре свега, планиран је рад са даровитом децом у области уметности и формирање школе за мале уметнике. Такође, реализује се и пројекат у организацији Министарства просвете и „Save the children“ који се бави превенцијом осипања деце из школске средине, и то пре свега деце ромске попоулације.

Дакле, школа уважава индивидуалне, групне, и социјалне различитости међу ученицима, настава је индивидуализована и диференцирана тј. прилагођена конкретним ученицима и њиховим потребама са циљем да се максимално подстакне учење и напредовање. У циљу подршке ученицима који имају проблема у понашању у школи је развијена процедура за поступање са ученицима код којих је потребан појачан васпитни рад. У школи се уважавају различитости: расне, националне, верске, физичке, психичке, социјалне.

Свесни смо значаја улоге родитеља као најважнијих сарадника у остваривању васпитно-образовне праксе. Трудимо се да на истом задатку будемо партнери за добре идеје. Школа негује сарадњу са бројним институцијама из локалне средине у остваривању образовно-васпитног процеса и пружању подршке ученицима. Организује сарадњу са установама културе, заједничке активности са ученицима других школа, школама за децу са посебним потребама, хуманитарне акције са родитељима.

Наша школа, у којој се одвија образовно-васпитни рад, сваким даном се мења и припрема за будућност. Школа располаже одређеним фондом различитих наставних средстава која доприносе унапређењу квалитета наставе. Међутим, број појединих аудио-визуелних средстава и других наставних средстава није довољан да би одговорио потребама наше школе. Нови захтеви и карактеристике савременог света, образовање стављају пред озбиљне изазове. Школа мора да испуни свој главни задатак – да припреми младе људе да компетентно, ефикасно, одговорно и конструктивно воде сопствени и укључују се у друштвени и професионални живот. У том правцу ће ићи и развој наше школе!

Образовно-васпитни циљ који наша школа има пред собом је да дете припреми за будућност и да оно буде оспособљено

„Да радосно ради и срећно живи“!

4. ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Ред. број	А. ОБАВЕЗНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год..	нед.	год.
1.	Српски језик и књижевност	5	180	4	144	4	144	4	136
2.	Енглески језик	2	72	2	72	2	72	2	68
3.	Ликовна култура	2	72	1	36	1	36	1	34
4.	Музичка култура	2	72	1	36	1	36	1	34
5.	Историја	1	36	2	72	2	72	2	68
6.	Географија	1	36	2	72	2	72	2	68
7.	Физика	-	-	2	72	2	72	2	68
8.	Математика	4	144	4	144	4	144	4	136
9.	Биологија	2	72	2	72	2	72	2	68
10.	Хемија	-	-	-	-	2	72	2	68
11.	Техника и технологија	2	72	2	72	2	72	2	68
12.	Информатика и рачунарство	1	36	1	36	1	36	1	34
13.	Физичко и здравствено васпитање	2	72+54*	2	72+54*	3	108	3	102
УКУПНО: А		24	918	25	954	28	1008	28	952

Ред број	Б. ОБАВЕЗНИ ИЗБОРНИ НАСТАВНИ ПРЕДМЕТИ	ПЕТИ РАЗРЕД		ШЕСТИ РАЗРЕД		СЕДМИ РАЗРЕД		ОСМИ РАЗРЕД	
		нед.	год.	нед.	год.	нед.	год..	нед.	год.
1.	Верска настава/ Грађанско васпитање	1	36	1	36	1	36	1	34
2.	Руски језик/ Француски језик	2	72	2	72	2	72	2	68
УКУПНО: Б		3	108	3	108	3	108	3	102
укупно: А + В		27	1026	28	1062	31	1116	31	1054

Облици образовно-васпитног рада којима се остварују обавезни наставни предмети и изборни програми:

Ред. број	Облик обр.-васп.рада	Нед.	Год.	Нед.	Год.	Нед.	Год.	Нед.	Год.
1.	Редовна настава	27	1026	28	1062	31	1116	3	1054
2.	Допунска настава	1	36	1	36	1	36	1	34
3.	Додатна настава	1	36	1	36	1	36	1	34
4.	Слободна наставна активност	1	36	1	36	1	36	1	34

Остали облици образовно-васпитног рада:									
Ред. број		Нед.	Год.	Нед.	Год.	Нед.	Год.	Нед.	Год.
1.	Час одељењског старешине	1	36	1	36	1	36	1	34
2.	Ваннаставне активности	1	36	1	36	1	36	1	34
3.	Екскурзије	до	2 дана годишње	до	2 дана годишње	до	2 дана годишње	до	3 дана годишње

5. Програм обавезних и изборних наставних предмета

5.1. Програм обавезних предмета са начинима и поступцима за њихово остваривање

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**СРПСКИ ЈЕЗИК**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ- САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ **СРПСКИ ЈЕЗИК** **Пети, шести, седми и осми разред**	Компетенције
1. КЊИЖЕВНОСТ	Наставник изражајно чита текстове, или их представља на друге начине (путем ЦД-а, интернета или позоришне представе). Наставник са ученицима тумачи непознате речи. Наставник поставља питања у вези са текстом чиме подстиче ученике на логичко тумачење, закључивање и вредновање књижевноуметничких дела разних жанрова. Наставник подстиче и усмерава дискусију о књижевном делу водећи рачуна да се сви учесници у њој с поштовањем опходе једни према другима. Својим питањима, наставник мотивише ученике да слободно изразе ставове о прочитаном делу или развију аргументовану дискусију која је проистекла, или се наметнула, током тумачења одређеног књижевног дела. Наставник поставља питања којима се развија способност ученика за аутентичне естетске вредности, било да су књижевне, драмске или опште и да заузму одговоран однос према друштву, околини и здрављу. Наставник мотивише ученике да повезују своја животна искуства (мисаона, сазнајна, доживљајна) са онима из књижевних текстова. Наставник подстиче и развија критички однос у проблемском приступу делу и писцу. Наставник подстиче ученике да повезују усвојена знања из других предмета са одређеним књижевним делима и да их онда сместе у одређени географски или историјски контекст. Путем истраживачких задатака наставник мотивише ученике да се служе различитим изворима знања (интернет, библиотеке, музеји, позориште, филм, енциклопедија, радио, телевизија...) Наставник са ученицима посећује школску и локалну библиотеку, разговара о прочитаним делима (из обавезног програма или по слободном избору). Наставник мотивише ученике да читају и пишу дневник читања. Наставник са ученицима посећује и позоришта, музеје, биоскопе и друге	Општа предметна компетенција наставе српског језика и књижевности која подразумева примену основних знања о српском језику и основних начела тумачења књижевног дела; поштовање књижевнојезичке норме у усменој и писаној комуникацији. Специфична предметна компетенција у области књижевности, језика и језичке културе, уважавајући наведене захтеве стандарда основног, средњег и напредног нивоа у оквиру сваке наведене теме. Међупредметна компетенција која

	културне институције које могу на додатни начин да поспеше естетски доживљај књижевних дела, да дочарају историјски контекст књижевног дела или доприносе новим сазнањима о ауторима књижевног дела. Ученик наглас правилно, логички и изражајно чита. Ученик доживљајно, усмерено или истраживачки чита у себи. Ученик информативно чита, подвлачи, обележава, записује. Ученик поставља питања и одговара на питања (наставника и других ученика). Ученик усмено или писано анализира дела: тумачи ликове, узрочно – последичне везе, историјски или географски контекст, идеје текста, поруке... Ученик раздваја битно од мање битног. Ученик повезује претходна животна сазнања или сазнања из других предмета са књижевним текстом. Ученик (усмено или писано) описује свој доживљај разних врста књижевног дела, процењује и вреднује успешност и других ученика у извршавању тог задатка. Ученик се служи различитим изворима знања и та знања презентује другима (усмено, писмено, Power Point презентацијама, драмским извођењем, рецитовањем, ликовним или музичким извођењем...). Ученик учествује у дебатама, пројектима, истраживачким задацима. Ученик истраживачке задатке обавља самостално, у пару или у групном раду (помаже другим ученицима у групном раду). Ученик учествује у драматизацији књижевних текстова, било да игра улогу, или је у улози режисера, сценаристе, драматурга, костимографа... Ученици процењују свој напредак у изражајном читању, разумевању текста, драматизовању...или неком другом начину представљања текста. Ученици, појединачно, у пару или мањим групама повезују наслове прочитаних дела са књижевним родом или књижевном врстом уз образлагање – усмено или писано, путем Power Point презентације, паноима, табелама, илустрацијом или сопственим креативним начином; образлажу извршену класификацију књижевних и функционалних појмова. Наставник објашњењима подстиче ученике на схватање и усвајање књижевних и функционалних појмова. Приликом проучавања књижевног дела наставник питањима усмерава пажњу ученика на структуру текста, језичкостилска изражајна средства,	омогућује развијање способности ученика за активно учешће у групи на реализацији заједничких пројеката. Добра комуникација на матерњем језику између чланова групе Учење како се учи. Дигитална компетенција која оспособљава ученике да користе одређена средства из области информационокомуникационих технологија (ИКТ).

	облике казивања, мотиве, врсте карактеризације ликова, књижевни род и врсту у народној и ауторској књижевности. Ученици, појединачно, у пару или мањим групама проналазе и образлажу књижевнотеоријски или функционални појам који се односи на конкретно дело. Ученици подвлаче делове текста који се односе на одређени књижевнотеоријски појам, понеке и записују у свеску. Ученици процењују своје знање из познавања књижевнотеоријских и функционалних појмова кратким проверама на наставним листићима које даје наставник с времена на време, или „квизом знања” које самостално креирају ученици (тада се ради у групи). Наставник их упућује на додатне изворе знања о књижевнотеоријским и функционалним појмовима (стручне књиге, интернет, часописи). Помоћу осврта на претходно читалачко искуство, ученик пореди исте књижевнотеоријске и функционалне појмове. Наставник ће питањима ученике подстицати да функционални појам разумеју, схвате и примењују у одређеним ситуацијама; ученик ће бележити функционалне појмове и тако богатити свој речник.	Естетичка компетенција – развијање свести да се естетичка вредност не везује само за уметност, већ и за природне, социолошке, идеолошке, емотивно-афективне и практичне садржаје. Ученици развијају међуљудску и грађанску компетенцију и вештину сарадње – одговорно учешће у демократском друштву, као и одговорност према околини и здрављу.
2. ЈЕЗИК	Наставник објашњава језичку појаву; даје нове примере исте језичке појаве и поставља питања ученицима којима их мотивише и усмерава на самостално уочавање и дефинисање језичке појаве. Ученици проналазе сопствене примере којима доказују истоветност језичке појаве или изузетке. Репрезентативне примере ученици записују у своје свеске. Ученици се упућују на тумачење нових граматичких појмова коришћењем раније стечених знања (уколико је то могуће). Наставник при обради језичких појава поштује поступност и селективност. Ученик ће језичка правила и граматичке норме уочавати не само са становишта њихове структуре, већ и са становишта њихове функције у комуникацији, стога ће их уочавати у књижевним текстовима или их самостално (или у пару, групи) смештати у одређени комуникативни оквир: реч, реченица, текст. Сходно томе ће и наставник упућивати ученике да неку језичку појаву примете и дефинишу њену функционалну улогу у књижевном тексту који се обрађује. Ученици и наставници ће усвојеност знања проверавати домаћим	

	задацима или наставним листовима које ће радити појединачно, у пару или групи. Решења ће усмено образлагати својим друговима. Наставник прати образлагање и помаже када је потребно, или захтева додатна објашњења. Усвојеност знања могу групе (заједно са наставником) међусобно да процењују. Уколико ученику није јасно – он тражи додатна појашњења од наставника. Ученици путем „језичких игара” у међусобној комуникацији постављају питања, или траже објашњење неке језичке појаве или примере. Ученици се упућују да раде вежбања којима ће одређене језичке појаве стваралачким процесом „смештати” у одређене ситуације из непосредне говорне праксе или ће их наставник подсећати на те ситуације и њихова искуства, а они ће казивати или писати како у изазовним ситуацијама говорно реагују. Ученици одређене језичке појаве илуструју, графички представљају или презентују путем Power Point презентације. Наставник ученике подстиче да уочавају сличности и разлике језичких појава у више језика које ученици проучавају у школи (страни језици). Уз учење граматичких правила, ученици увежбавају и правописна правила, уочавају и својим речима дефинишу правописна правила. Правописна правила се уочавају и током самосталног читања књижевних текстова. Ученици раде креће вежбе у којима примењују одређено правописно правило, раде индивидуално, или у пару (међусобно проверавају степен усвојености знања). Одређена правописна правила ученици истичу прављењем паноа (групни рад). Ученици кроз „правописни квиз” увежбавају правила и отклањају недоумице (уз помоћ наставника). Ученици се мотивишу да користе правописни приручник у решавању правописних недоумица.	Предузетништво и смисао за иницијативу Решавање проблема Културно изражавање
3.ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Наставник разговара са ученицима и исправља грешке у говору ученика. Ученик напамет казује одређене текстове у прози и стиху. Наставник указује на правилност у говору, али и на логичност и јасност. Ученик увежбава осмишљено и интерпретативно учење текста. Наставник упућује ученике на обраду одређене теме или књижевног дела	

	које ученик усмено или писмено презентује. Ученици међусобно коментаришу и вреднују резултате тог рада. Ученицима се кроз синтаксичке и стилске вежбе дају стимулациони подстицаји за богаћење речника и тражење погодног израза. Ученици увежбавају технике у изради писмених састава (избор, грађа, њено компоновање, обједињавање приповедања и описивања). Наставник подстиче ученике на коришћење реченица: једнојезичних, двојезичних, лингвистичких и енциклопедијских. Ученици међусобно процењују реченице из усменог излагања или писмених састава. Наставник предочава ученицима пажљиво одабрани узорак изражавања. Наставник поступно повећава обим захтева у садржајном, композиционо – формалном и језичко – стилском погледу. Ученици сами прикупљају и бележе вредне примере језика и стила. Ученици на изабраним примерима или самосталним истраживачким радом уочавају језичке елементе који нису део језичке норме. Наставник задаје вежбе у грађењу изведених речи и сложеница чиме се богати ученички речник. Наставник задаје вежбе којима се ученици уче разлици између правог и пренесеног значења речи. Домаће задатке ученик пише наизменично ћириличним и латиничним писмом. Ученици пишу и четири писмена задатка ћириличним писмом(два исправка се пишу латиницом). Кад год се обрађују правописне теме, наставник доноси на час примерак Паравописа (тако да би могао појединачно задавати ученицима да пронађу реч у правописном речнику и одреде њен правилан облик или правилно писање). Наставник даје ученицима правописне диктате и тестове са питањима из правописа(ученици могу међусобно да их исправљају и вреднују ниво усвојености знања). Ортоепске вежбе наставник обрађује у оквиру обраде наставе граматике. Наставник пушта ученицима аудио снимке,ученици репродукују и усвајају правилно акцентован говор,или да разликују стандардан акценат од свога акцента. Ученици вежбају артикулацију изговарањем брзалица.	

<table>
<tr><td>ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА</td><td colspan="3">Процењивање успешности одвија се у току наставног процеса, од обраде садржаја преко утврђивања и систематизације до проверавања и оцењивања као типа часа, значи, у свим фазама наставног процеса, тако ученици постају свесни циљева учења, да овладају стратегијама интелектуалног рада, да препознају остварене успехе, али и могућности за рад и даље напредовање. Стално се прати напредовање ученика у оквиру одељења и индивидуално,уз вођење посебне документације (педагошка свеска са подацима о раду сваког ученика). Адекватним темама у оквиру четири школска писмена задатка проверити усвојеност обрађених садржаја, стил, језик, правопис – културу изражавања. Организовати тематске кварталне, полугодишње и годишње провере знања. У самосталном раду усмерити ученике на читање домаће лектире и анализу као и писање и проверу домаћих задатака.За оптималну активност ученика у самосталном раду користити диференциране задатке према предзнању и способностима ученика.Оцењивање у контексту повезаности наставе и учења мора са државати фазе као што су: планирање, праћење тока наставе и учења, регистровање напредовања ученика, саопштавање повратних информација и вредновање реализованих активности. Оцењивање се врши и сумативно и формативно, а резултати се саопштавају ученицима уз препоруке за даље напредовање.Ученици међусобно процењују сопствена постигнућа као и постигнућа других ученика, а све зарад развијања реалног и критичког мишљења.</td></tr>
<tr><td>КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА</td><td colspan="3">Историја, Географија, Руски језик, Француски језик, Енглески језик, Ликоивна култура, Музичка култура, Техничко и информатичко образовање, Грађанско васпитање</td></tr>
<tr><td rowspan="2">ПРОЈЕКТНА НАСТАВА</td><td>ТЕМА</td><td>ВЕЗА СА ПРЕДМЕТИМА</td><td>НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ</td></tr>
<tr><td>Доба роман-тизма

Зима</td><td>СТРА-НИ ЈЕЗИЦИ

ГЕО-ГРАФИ-ЈА

ИНФОР-МАТИКА

ИСТОРИ-ЈА</td><td>Пројектна настава се може организовати тако што се повезују садржји различитих наставних предмета и обједињавају различита знања, осветљавају из различитих углова. Доба романтизма у српском језику може се повезати са Ђ. Јакшићем и Ј. Ј. Змајем, као и раним романтичарима Вуком, Његошем и Радичевићем. У француском са писцима романтичарима, као и енглеском и руском, упознавање са одликама епохе и репрезентативним делима. Ликовна култура подразумева упознавање са особинама сликарства те епохе , сликарима и репрезентативним делима, може се и обрадити неки од главних мотива тако да ученици стварају дело, нпр . сликају. Исто се односи на музичку културу, особине, композитори, дела. Може се укључити и информатика проналажењем тих дела на интернету како би реч пратила слика, слушање музичких композиција и говорење уметничких дела ако је поезија у питању.

Зима се обрађује преко дела В. Илића „Зимско јутро“ и С. Јесењина „Бреза“ те Чехова „Шала“. На руском и српском може се обрадити, а на енглеском и француском основни појмови о зими. На ликовној култури зимски мотиви или покрет на снегу (клизање,</td></tr>
</table>

	Ослобођење Србије	ЛИКОВНА КУЛТУРА МУЗИЧКА КУЛТУРА ГРАЂАН-СКО ВАСПИ-ТАЊЕ ИСТОРИЈА	санкање, скијање). Музичка култура може се укључити преко Вивалдија и Зиме из Четири годишња доба. У оквиру историје обрађује се Први српски устанак и најважније историјске чињенице, могућа посета Конаку кнегиње Љубице и Кнеза Милоша На часу српског језика се у групном раду проучава „Почетак буне против дахија“ , „Бој на Мишару“, као и Вукови записи „О народним певачима“. Обрађују се „Мемоари„ М. Ненадовића и повезују са народним епским песништвом, сличности и разлике. Музичка култура – гусле. Ликовна култура – предочавање фолклора (народне ношње, оружје, заставе, портгрети устаничких јунака), посета Етнографском музеју Географија – локализовање битака у 1. српском устанку Грађанско васпитање – историјске личности као узори данашњим генерацијама

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК-5.разред**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1.ЛИЧНИ ИДЕНТИТЕТ ,ПОРОДИЦА И УЖЕ ДРУШТВЕНО ОКРУЖЕЊЕ(пријатељи, комшије, наставници…) 2.ГЕОГРАФСКЕ ОСОБЕНОСТИ,СТАНОВАЊЕ-ФОРМЕ И НАВИКЕ 3. ЖИВИ СВЕТ(природа, љубимци, очување животне средине, еколошка свест) 4.ИСТОРИЈА,ВРЕМЕНСКО ИСКУСТВО И ДОЖИВЉАЈ ВРЕМЕНА (прошлост- садашњост – будућност) 5.ШКОЛА, ШКОЛСКИ ЖИВОТ, ШКОЛСКИ СИСТЕМ, ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ 6.ПРОФЕСИОНАЛНИ ЖИВОТ , ПЛАНОВИ ВЕЗАНИ ЗА БУДУЋА ЗАНИМАЊА,МЛАДИ-ДЕЦА И ОМЛАДИНА 7.ЖИВОТНИ ЦИКЛУСИ	Кроз језичке активности и садржаје ученик треба да се оспособљава да користи језик у свакодневном животу у сваком домену-приватном,јавном или образовном. Важно је на часу створити пријатну и опуштену атмосферу за учење кроз добро осмишљене контексте од интереса за ученике. Важно је кроз социјалну интеракцију унапредити квалитет и обим језичког материјала .Групно или индивидуално решавање мање или више сложених задатака у различитим ситуацијама треба да води ка разумевању наученог, усвајању, преношењу поруке и продукцији нечег новог. Језички садржаји се усвајају кроз комуникативно-	-овладавање свим језичким вештинама (говор, разумевање говора,читање и писање) -способност и вештина за обављање свих видова комуникације -способност за самостално учење и

8.ЗДРАВЉЕ,ХИГИЈЕНА,ПРЕВЕНТИВА, БОЛЕСТИ И ЛЕЧЕЊЕ 9.ЕМОЦИЈЕ,ЉУБАВ И ПАРТНЕРСКИ И ДРУГИ МЕЂУЉУДСКИ ОДНОСИ 10.ТРАНСПОРТ 11.КЛИМА И КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ,НАУКА И ИСТРАЖИВАЊА 11.УМЕТНОСТ, ДУХОВНИ ЖИВОТ,НОРМЕ И ВРЕДНОСТИ,СТАВОВИ,СТЕРЕОТИПИ, **ПРЕДРАСУДЕ,ТОЛЕРАНЦИЈА,ЕМПАТИЈА И БРИГА О ДРУГОМЕ** **12.ОБИЧАЈИ И ТРАДИЦИЈА,ФОЛКЛОР,ПРОСЛАВЕ,СЛОБОДНО ВРЕМЕ,ЗАБАВА,РАЗОНОДА,ХОБИ,ИСХРАНА И ГАСТРОНОМСКЕ НАВИКЕ 13.ПУТОВАЊЕ, МОДА И ОБЛАЧЕЊЕ 14.СПОРТ 15. ВЕРБАЛНА И НЕВЕРБАЛНА КОМУНИКАЦИЈА,КОНВЕНЦИЈЕ ПОНАШАЊА ОПХОЂЕЊЕ 16.МЕДИЈИ,МАСМЕДИЈИ,ИНТЕРНЕТ И ДРУШТВЕНЕ МРЕЖЕ ,ЖИВОТ У ИНОСТРАНСТВУ, КОНТАКТИ СА СТРАНЦИМА, КСЕНОФОБИЈА**	инерактивни приступ где ученици имају прилику да креирају нове идеје и све време буду активни учесници у процесу учења. динамично смењивање техника/активности -слушање и реаговање на команде наставника или са аудио-записа (повежи,слушај,пиши, одреди,цртај,сеци,обоји,отвори/затвори свеску...) -рад у паровима, мањим и већим групама(мини-дијалози,игра по улогама...) -мануелне активности (израда паноа,презентација,постера..) -вежбе слушања према упуствима наставника или са аудио записа (повезати појмове,допунити информације,одабрати тачне и нетачне одговоре...) -игре примерене узрасту -решавање “проблем-ситуација” у разреду -класирање и упоређивање (по боји,облику...) -повезивање звучног материјала са текстом -прављење илустрованих и писаних материјала -одговарање на једноставна питањау вези са текстом,вишеструки избор -извршавање прочитаних упустава и наредби -проналажење речи које недостају (употпуњавање низа,решавање укрштених речи, осмосмерки.) -повезивање краћег текста са илустрацијама /сликама -писање краћих текстова,честитки и разгледница	усавршавање -оспособљавање за рад са другима као члан тима или групе -способност за креативност и иновативност -развијање и разумевање позитивних људских вредности -способност за уважавање различитости (очување традиције и прихватање културе других народа) -примена знања и вештина у различитим животним ситуацијама -дигитална компетенција -одговоран однос према здрављу и околини
ИСХОДИ **На крају 5.разреда ученик треба да је у стању да:** - **разуме краће текстове који се односе на поздрављање, представљање,тражење/давање**	Исходи ће се остварити кроз следеће активности: -слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на дате комуникативне ситуације (дијалози, наративни текстови , формулари и сл.) - реаговање на усмени и писани импулс саговорника(вршњака,	

информације личне природе - **поздрави и отпоздрави,представи себе и другог користећи једноставна језичка средства** - **постави и одговори на једноставнија питања личне природе** - **у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима** - **разуме једноставнији опис особа,биљака, животиња,предмета,места,појава** - **опише и упореди карактеристике живих бића, предмета,појава и места користећи једноставнија језичка средства** - **разуме једноставније предлоге, и одговори на њих** - **упути једноставан предлог** - **пружи одговарајући изговор или одговарајуће оправдање** - **разуме једноставне молбе и захтеве и реагује на њих** - **упути једноставне молбе и захтеве** - **затражи и пружи кратко обавештење** - **захвали се и извини се на једноставан начин** - **саопшти кратку поруку(телефонски разговор, дијалог уживо,СМС, писмо,имејл) којом се захваљује** - **разуме и следи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота(правила игре, рецепт за припремање неког јела и сл.) са визуелном подршком или без ње** - **даје једноставна упутства (на пр, може да опише како се нешто прави,користи или да напише рецепт и сл.)** - **разуме честитку и одговори на њу**	наставника и сл.) и иницирање комуникације - усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (СМС,имејл, формулари, чланске карте,опис фотографије и сл.) - слушање и читање једноставнијих описа живих бића, предмета,појава, места и њиховог поређења - усмено и писано описивање/поређење бића, појава, предмета и места - израда и презентација пројеката (постера, стрипова, ППТ-а,кратких видео записа, радио емисија и слично) - слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге - усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности - писање позивница за прославу/журку или имејла или СМС-а којим се уговара заједничка активност - прихватање или одбијање предлога, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/изговора - слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита,нуди /тражи помоћ, услуга, обавештење или се изражава жеља, извињење, захвалност - усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења,упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу,изражавање жеље, извињења и захвалности - слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (на пр. за компјутерску или обичну игру ,употребу апарата,рецепт за прављење јела и сл) са визуелном подршком или без ње - усмено и писано давање упутстава - слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују и честитају рођендани , празници и значајни догађаји - описивање рођендана , празника и значајних догађаја

- **упути пригодну честитку** - **разуме и, примењујући једноставнија језичка средства.** **опише начин прославе рођендана, празника и важних догађаја** - **разуме једноставније текстове у којима се описују сталне, уобичајене и тренутне радње и способности** - **размени информације које се односе на дату комуникативну ситуацију** - **опише сталне, уобичајене и тренутне догађаје и способности користећи неколико везаних исказа** - **разуме краће текстове у којима се описују догађаји и способности из прошлости** - **размени информације у вези са догађајима и способностима у прошлости** - **опише у неколико краћих, везаних исказа догађај у прошлости** - **опише неки историјски догађај,историјску личност и сл.** - **разуме жеље, планове и намере и реагује на њих** - **размени једноставније исказе у вези са својим и туђим жељама, плановима и намерама** - **саопшти шта он или она или неко други жели, планира, намерава** - **разуме иреагује на свакодневне изразе у вези са непосредним и конкретним жељама , потребама, осетима и осећањима** - **изрази основне потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима** - **разуме једноставнија питања и одговора на њих** - **разуме обавештења о простору и величини** - **опише специфичније просторне односе и величине**	- реаговање на упућену честитку у усменом и писаном облику - израда и презентација пројекта у вези са прославом празника рођендана и значајних догађаја - читање и слушање описа и размењивање исказа у вези са сталним уобичајеним и тренутним догађајима/активностима и способностима - усмено и писано описивање сталних, уобичајених и тренутних догађаја/активности и способности (разговор уживо или путем телефона, разгледница, СМС порука, имејл и сл.) - слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези са искуствима, догађајима и способностима у прошлости - усмено и писано описивање догађаја/активности и способности у прошлости - израда презентација /пројеката о некој историјској личности или догађају - слушање и читање краћих текстова у вези са жељама,плановима и намерма - усмено и писано договарање о жељама, плановима, намерама(разговор уживо или путем телефона, СМС порука, имејл и сл.) - слушање и читање исказа у вези спотребама, осетима и осећањима - усмено и писано договарање у вези са задовољавањем потреба - предлагање решења у вези са осетима и потребама - усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа - слушање и читање краћих текстова у вези са специфичнијим просторним односима и величинама - усмено и писано размењивање информација у вези са просторним односима и величинама - усмено и писано описивање просторних односа и величина - слушање и читање једноставнијих текстова у вези са хронолошким временом,метереолошким приликама и климатским условима

једноставним везаним исказима - **разуме , тражи и даје једноставнија објашњења о хронолошком времену и метеоролошким приликама у ширем комуникативном контексту** - **опише дневни/ недељни распоред активности** - **опише метереолошке и климатске услове у својој земљи и једној од земања циљне културе једноставним језичким средствима** - **разуме и рагује на једноставније забране,своје и туђе обавезе** - **размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту, као и на своје и туђе обавезе** - **представи правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства** - **разуме и формулише једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност** - **пита и каже шта неко има/нема и чије је нешто** - **разуме и реагује једноставније исказе који се односе на описивање интересовања, хобија и изражавање допадања и недопадања** - **опише своја и туђа интересовања и хобије и изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење** - **разуме и формулише једноставније исказе којима се тражи мишљење и изражава мишљење, изражава слагање/неслагање** - **разуме једноставније изразе који се односе на количину нечега** - **пита и каже колико нечега има/нема, користећи једноставнија језичка средства**	- усмено и писано давање информација о времену дешавања неке активности,метереолошким приликама и климатским условима у ширем комуникативном контексту - израда и презентација пројеката (на пр. упоређивање климатских услова у својој земљи са климатским условима једне од земаља циљне културе и сл.) - слушање и читање исказа у вези са забранама,правилима понашања и обавезама - постављање питања у вези са забранама,правилима понашања и обавезама и одговарање на њих - усмено и писано саопштавање забрана,, правила понашања и обавеза (на пр.креирање постера са правилима понашања, списка обавеза и сл.) - слушање и читање једноставнијих исказа у којима се говори шта неко има/нема или чије је нешто - постављање питања у вези са датом комуникативном ситуацијом и одговарање на њих - слушање и читање једноставнијих текстова који у вези са нечијим интересовањима, хобијима и стварима које воли/ не воли , које му се свиђају /не свиђају - размена информација о својим и туђим интересовањима и хобијима, допадању или недопадању(телефонски разговор, интервју, обичан разговор са пријатељима у школи и сл.) - усмено и писано описивање интересовања,допадања и недопадања(писање имејла о личним интересовањима, хобију, допадању и недопадању, листе ствари које му/јој се свиђају или не свиђају и сл.) - истраживачке пројектне активности (на пр. колики број ученика у одељењу воли/не воли пливање, скијање, тенис и сл.) и графичко приказивање и тумачење резултата - слушање и читање једноставнијих текстова у вези са тражењем мишљења и изражавањем слагања/неслагања

- **на једноставан начин затражи артикле у продавници** **једноставним изразима за количину, наручи јело или пиће у ресторану и каже/израчуна колико нешто кошта** - **састави списак за куповину –намернице и количина намерница** - **изрази количину у мерама**	- усмено и писано тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања - слушање и читање једноставнијих текстова који говоре о количини нечега - постављање питања у вези количине и одговарање на њих, писано и усмено - слушање и читање текстова на теме поруџбине у ресторану, куповине, играње улога (у ресторану, продавници,у кухињи...) - писање списка за куповину - записивање и рачунање цена		
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	-степен успешности остварене комуникације -повећана мотивација за учење -спремност за вођење конверзације и јачање самопоуздања код ученика -заинтересованост ученика за учествовање у тимском и истраживачком раду, драмским активностима, изради мини пројеката и презентација -резултати писмених провера знања ученика -резултати на такмичењима -успех ученика у даљем школовању -учесталост и ефикасност коришћења литературе, средстава информационо-комуникативне технологије -однос према раду, према другима и према себи (раздваја битно од небитног,опажа, размишља, увек тражи одговоре, преузима одговорност		
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Корелација се остварује са већим бројем наставних предмета (српски језик, други страни језици, историја, географија, биологија, хемија, физика, ликовно, музичко...) јер се у оквиру овог предмета обрађују теме које су са различитих страна сагледане у другим предметима. Повезују се нова и претходна знања и ученик подстиче на схатање сврсисходности учења. Ученици се подсичу на коришћење претходних искустава и повезивање наученог са новим идејама, ставовима, мишљењима.		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	1. МОЈ РОДНИ ГРАД	-географија, историја,ликовна култура, српски , музичка култура	Пројектна настава од ученика захтева бројне активности, међу којима су: самостално проналажење информација; способност решавања проблема;

	2. ХРАНА (у Енглеској и Србији)	-географија, историја,биологија, ликовна култура, грађанско васпитање	самостално учење; рад у групи, сарадњу; критички однос према властитом и туђем раду; доношење одлука; аргументовање; усвајање другачијих, нових начина рада; планирање; поштовање рокова и преузимање одговорности. Циљ је повезивање знања и искустава и развијање горе поменутих компетенција.

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК- 6.разред**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1.ЛИЧНИ ИДЕНТИТЕТ **2.ПОРОДИЦА И УЖЕ ДРУШТВЕНО ОКРУЖЕЊЕ** **3.ГЕОГРАФСКЕ ОСОБЕНОСТИ** **4.СРБИЈА,МОЈА ДОМОВИНА** **5.СТАНОВАЊЕ,ФОРМЕ И НАВИКЕ** **6. ЖИВИ СВЕТ** **7.ИСТОРИЈА,ВРЕМЕНСКО ИСКУСТВО И ДОЖИВЉАЈ**	Кроз језичке активности и садржаје ученик треба да се оспособљава да користи језик у свакодневном животу у сваком домену-приватном,јавном или образовном. Важно је на часу створити пријатну и опуштену атмосферу за учење и добро осмишљене контексте од интереса за ученике. Важно је кроз социјалну интеракцију унапредити квалитет и обим језичког материјала . Групно или индивидуално решавање мање или	-овладавање свим језичким вештинама (говор, разумевање говора,читање и писање) -способност и вештина за обављање свих видова комуникације -способност за самостално

ВРЕМЕНА **8.ШКОЛА,ШКОЛСКИ ЖИВОТ,ШКОЛСКИ СИСТЕМ,ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ** **9.ПРОФЕСИОНАЛНИ ЖИВОТ ,ПЛАНОВИ ВЕЗАНИ ЗА БУДУЋА ЗАНИМАЊА** **10. МЛАДИ-ДЕЦА И ОМЛАДИНА** **11.ЖИВОТНИ ЦИКЛУСИ** **12.ЗДРАВЉЕ,ХИГИЈЕНА,ПРЕВЕНТИВА БОЛЕСТИ И ЛЕЧЕЊЕ** **13. ЕМОЦИЈЕ,ЉУБАВ И ПАРТНЕРСКИ И ДРУГИ МЕЂУЉУДСКИ ОДНОСИ** **14.ТРАНСПОРТ** **15.КЛИМА И КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ** **16.НАУКА И ИСТРАЖИВАЊА** **17.УМЕТНОСТ** **18.ДУХОВНИ ЖИВОТ,НОРМЕ И ВРЕДНОСТИ,СТАВОВИ,СТЕРЕОТИПИ,ПРЕДРАСУДЕ,** **ТОЛЕРАНЦИЈА,ЕМПАТИЈА И БРИГА О ДРУГОМЕ** **19.ОБИЧАЈИ И ТРАДИЦИЈА,ФОЛКЛОР,ПРОСЛАВЕ** **20.СЛОБОДНО ВРЕМЕ,ЗАБАВА,РАЗОНОДА,ХОБИ** **21.ИСХРАНА И ГАСТРОНОМСКЕ НАВИКЕ**	више сложених задатака у различитим ситуацијама треба да води ка разумевању наученог, усвајању, преношењу поруке и продукцији нечег новог. Језички садржаји се усвајају кроз комуникативно-инерактивни приступ где ученици имају прилику да креирају нове идеје и све време буду активни учесници у процесу учења. Активности: -динамично смењивање техника/активности -слушање и реаговање на команде наставника или са аудио-записа (повежи,слушај, пиши, одреди, цртај, сеци,обоји,отвори/затвори свеску...) -рад у паровима, мањим и већим групама(мини-дијалози,игра по улогама...) -мануелне активности (израда паноа,презентација,постера..) -вежбе слушања (према упуствима наставника или са аудио записа (повезати појмове,допунити информације,одабрати тачне и нетачне одговоре...) -игре примерене узрасту -решавање “проблем-ситуација” у разреду---класирање и упоређивање (по боји,облику,.. -повезивање звучног материјала са текстом -прављење илустрованих и писаних материјала -одговарање на једноставна питањау вези са текстом,вишеструки избор -извршавање прочитаних упустава и наредби -проналажење речи које недостају (употпуњавање низа,решавање укрштених речи, осмосмерке..) -повезивање краћег текста са илустрацијама	учење и усавршавање -оспособљавање за рад са другима као члан тима или групе -способност за креативност и иновативност -развијање и разумевање позитивних људских вредности -способност за уважавање различитости (очување традиције и прихватање културе других народа) -примена знања и вештина у различитим животним ситуацјама

22.ПУТОВАЊЕ **23.МОДА И ОБЛАЧЕЊЕ** **24.СПОРТ** **25.ВЕРБАЛНА И НЕВЕРБАЛНА КОМУНИКАЦИЈА,КОНВЕНЦИЈЕ ПОНАШАЊА И ОПХОЂЕЊЕ** **26.МЕДИЈИ,МАСМЕДИЈИ,ИНТЕРНЕТ И ДРУШТВЕНЕ МРЕЖЕ** **27.ЖИВОТ У ИНОСТРАНСТВУ**	/сликама -писање краћих текстова,честитки и разгледница	
ИСХОДИ **На крају 6.разреда ученик треба да је у стању да:** - **разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање,тражење/давање информације личне природе** - **поздрави и отпоздрави,представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства** - **размени једноставније информације личне природе** - **у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима** - **разуме једноставније текстове који се односе на опис особа,биљака, животиња,предмета,места,појава,радњи ,стања и збивања** - **опише и упореди жива бића, предмете , места,појаве, радње,стања и збивања користећи једноставнија језичка средства** - **разуме једноставније предлоге,савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће**	Исходи ће се остварити кроз следеће активности: - слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на поздрављање и представљање - реаговање на усмени и писани импулс саговорника и иницирање комуникације - усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима - слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на опис бића, предмета,појава, места, стања и збивања - усмено и писано описивање/поређење бића, појава, - предмета и места - слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге - усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности - писање позивница за прославу/журку или имејла или СМС-а којим се уговара заједничка активност - прихватање или одбијање предлога, усмено или писано уз	

образложење - **упути предлоге,савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационе прикладне комуникационе моделе** - **затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима саветима и позивима на заједничке активности** - **разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих** - **упути уобичајене молбе и захтеве** - **честита,захвали се и извини се користећи једноставнија језичка средства** - **разуме и следи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота** - **пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота** - **разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости** - **разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа** - **размени појединачне информације или неколико информација у низу које се односе на ситуације у садашњости** - **опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа** - **разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности из прошлости** - **опише у неколико краћих, везаних исказа искуства,догађај из прошлости** - **опише неки историјски догађај,историјску личност и сл.** - **разуме једноставније исказе који се односе на одлуке,обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих** - **размени једноставније исказе у вези са**	поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/изговора - слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита,нуди /тражи помоћ, услуга, обавештење или се изражава извињење, захвалност - усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења,упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу,изражавање извињења и захвалности - слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (на пр. за израду задатака , пројеката) с визуелном подршком или без ње - усмено и писано давање упутстава - читање и слушање описа и размењивање исказа у вези са - сталним уобичајеним и тренутним догађајима/активностима и способностима - усмено и писано описивање сталних, уобичајених и тренутних догађаја/активности и способности - слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези са искуствима, догађајима и способностима у прошлости - усмено и писано описивањеискуства, догађаја/активности и способности у прошлости - израда презентација /пројеката о некој историјској личности или догађају - слушање и читање краћих текстова у вези са одлукама,плановима, обећањима и предвиђањима - усмено и писано договарање/извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима - слушање и читање исказа у вези са жељама, интересовањима ,потребама, осетима и осећањима - усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и

одлукама,плановима,обећањима , намерама и превиђањима - **саопшти шта он или она или неко други планира, предвиђа** - **разуме уобичајене изразе у вези са жељама , интересовањима, потребама, осетима и осећањима и реагују на њих** - **изрази жеље , интересовања потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима** - **разуме једноставнија питања која се односе на** - **оријентацију/положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих** - **затражи и разуме обавештења о оријентацији /положају предмета и бића у простору и правцу кретања** - **опише правац кретања и просторне односе једноставним везаним исказима** - **разуме једноставније забране, правила понашања,своје и туђе обавезе и реагује на њих** - **размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту, као и на своје и туђе обавезе** - **саопшти правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства** - **разуме једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност** - **пита и каже шта неко има/нема и чије је нешто** - **разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих** - **изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење** - **разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и**	потреба - предлагање решења у вези са осетима и потребама - усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа - слушање и читање једноставнијих текстова у вези са смером кретања и специфичнијим просторним односима - усмено и писано размењивање информација у вези са смером кретања и просторним односима - усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа - слушање и читање једноставнијих исказа у вези са забранама,правилима понашања и обавезама - постављање питања у вези са забранама,правилима понашања и обавезама и одговарање на њих - усмено и писано саопштавање забрана,, правила понашања и обавеза - слушање и читање једноставнијих исказа у којима се говори шта неко има/нема или чије је нешто - постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих - слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на изражавање допадања и недопадања - усмено и писано изражавање допадања и недопадања - слушање и читање једноставнијих текстова у вези са тражењем мишљења и изражавањем слагања/неслагања - усмено и писано тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања - слушање и читање једноставнијих текстова који говоре о количини и цени - постављање питања у вези количине и цене и одговарање на њих, писано и усмено - слушање и читање текстова на теме поруџбине у ресторану,

реагује на њих - **изражава мишљење,слагање/неслагање и даје кратко образложење** - **разуме једноставније изразе који се односе на количину и цену** - **пита и саопшти колико нечега има/нема, користећи једноставнија језичка средства** - **пита, каже, израчуна колико нешто кошта**	куповине, играње улога (у ресторану, продавници,у кухињи...) - записивање и рачунање цена
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	- степен успешности остварене комуникације - повећана мотивација за учење - спремност за вођење конверзације и јачање самопоуздања код ученика - заинтересованост ученика за учествовање у тимском и истраживачком раду, драмским активностима, изради мини пројеката и презентација - резултати писмених провера знања ученика -резултати на такмичењима -успех ученика у даљем школовању -учесталост и ефикасност коришћења литературе, средстава информационо-комуникативне технологије -однос према раду, према другима и према себи (раздваја битно од небитног,опажа, размишља, увек тражи одговоре., преузима одговорност…)
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Корелација се остварује са већим бројем наставних предмета (српски језик, други страни језици, историја, географија, биологија, хемија, физика, ликовно, музичко...) јер се у оквиру овог предмета обрађују теме које су са различитих страна сагледане у другим предметима. Повезују се нова и претходна знања и ученик подстиче на схатање сврсисходности учења. Ученици се подсичу на коришћење претходних искустава и повезивање наученог са новим идејама, ставовима, мишљењима.

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	1. ПРАЗНИЦИ 2. МЕСТО КОЈЕ ЖЕЛИМ ДА ПОСЕТИМ	-географија, историја,ликовна култура, српски , музичка култура, грађанско васпитање -географија, техничко и нформатичко образовање,ликовна култура, грађанско васпитање	Пројектна настава од ученика захтева бројне активности, међу којима су: самостално проналажење информација; способност решавања проблема; самостално учење; рад у групи, сарадњу; критички однос према властитом и туђем раду; доношење одлука; аргументовање; усвајање другачијих, нових начина рада; планирање; поштовање рокова и преузимање одговорности. Циљ је повезивање знања и искустава и развијање горе поменутих компетенција.

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК- 7.разред**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1.ЛИЧНИ ИДЕНТИТЕТ **2.ПОРОДИЦА И УЖЕ ДРУШТВЕНО ОКРУЖЕЊЕ** **3.ГЕОГРАФСКЕ ОСОБЕНОСТИ** **4.СРБИЈА,МОЈА ДОМОВИНА** **5.СТАНОВАЊЕ,ФОРМЕ И НАВИКЕ** **6. ЖИВИ СВЕТ** **7.ИСТОРИЈА,ВРЕМЕНСКО ИСКУСТВО И ДОЖИВЉАЈ ВРЕМЕНА** **8.ШКОЛА,ШКОЛСКИ ЖИВОТ,ШКОЛСКИ СИСТЕМ,ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ** **9.ПРОФЕСИОНАЛНИ ЖИВОТ ,ПЛАНОВИ ВЕЗАНИ ЗА БУДУЋА ЗАНИМАЊА** **10. МЛАДИ-ДЕЦА И ОМЛАДИНА** **11.ЖИВОТНИ ЦИКЛУСИ** **12.ЗДРАВЉЕ,ХИГИЈЕНА,ПРЕВЕНТИВА БОЛЕСТИ И ЛЕЧЕЊЕ**	Кроз језичке активности и садржаје ученик треба да се оспособљава да користи језик у свакодневном животу у сваком домену-приватном,јавном или образовном. Важно је на часу створити пријатну и опуштену атмосферу за учење и добро осмишљене контексте од интереса за ученике. Важно је кроз социјалну интеракцију унапредити квалитет и обим језичког материјала . Групно или индивидуално решавање мање или више сложених задатака у различитим ситуацијама треба да води ка разумевању наученог, усвајању, преношењу поруке и продукцији нечег новог. Језички садржаји се усвајају кроз комуникативно-инерактивни приступ где ученици имају прилику да креирају нове идеје и све време буду активни учесници у процесу учења.	-овладавање свим језичким вештинама (говор, разумевање говора,читање и писање) -способност и вештина за обављање свих видова комуникације -способност за самостално учење и усавршавање -оспособљавање за рад са другима као члан тима или групе -способност за креативност и иновативност -развијање и разумевање позитивних људских

13. ЕМОЦИЈЕ,ЉУБАВ И ПАРТНЕРСКИ И ДРУГИ МЕЂУЉУДСКИ ОДНОСИ **14.ТРАНСПОРТ** **15.КЛИМА И КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ** **16.НАУКА И ИСТРАЖИВАЊА** **17.УМЕТНОСТ** **18.ДУХОВНИ ЖИВОТ,НОРМЕ И ВРЕДНОСТИ,СТАВОВИ,СТЕРЕОТИПИ,ПРЕДРАСУДЕ,** **ТОЛЕРАНЦИЈА,ЕМПАТИЈА И БРИГА О ДРУГОМЕ** **19.ОБИЧАЈИ И ТРАДИЦИЈА,ФОЛКЛОР,ПРОСЛАВЕ** **20.СЛОБОДНО ВРЕМЕ,ЗАБАВА,РАЗОНОДА,ХОБИ** **21.ИСХРАНА И ГАСТРОНОМСКЕ НАВИКЕ** **22.ПУТОВАЊЕ** **23.МОДА И ОБЛАЧЕЊЕ** **24.СПОРТ** **25.ВЕРБАЛНА И НЕВЕРБАЛНА КОМУНИКАЦИЈА,КОНВЕНЦИЈЕ ПОНАШАЊА И ОПХОЂЕЊЕ** **26.МЕДИЈИ,МАСМЕДИЈИ,ИНТЕРНЕТ И ДРУШТВЕНЕ МРЕЖЕ** **27.ЖИВОТ У ИНОСТРАНСТВУ**	Активности: -динамично смењивање техника/активности -слушање и реаговање на команде наставника или са аудио-записа (повежи,слушај, пиши, одреди, цртај, сеци,обоји,отвори/затвори свеску...) -рад у паровима, мањим и већим групама(мини-дијалози,игра по улогама...) -мануелне активности (израда паноа,презентација,постера..) -вежбе слушања (према упуствима наставника или са аудио записа (повезати појмове,допунити информације,одабрати тачне и нетачне одговоре...) -игре примерене узрасту -решавање “проблем-ситуација” у разреду---класирање и упоређивање (по боји,облику,.. -повезивање звучног материјала са текстом -прављење илустрованих и писаних материјала -одговарање на једноставна питањау вези са текстом,вишеструки избор -извршавање прочитаних упустава и наредби -проналажење речи које недостају (употпуњавање низа,решавање укрштених речи, осмосмерке..) -повезивање краћег текста са илустрацијама /сликама -писање краћих текстова,честитки и разгледница	вредности -способност за уважавање различитости (очување традиције и прихватање културе других народа) -примена знања и вештина у различитим животним ситуацјама

ИСХОДИ **На крају 6.разреда ученик треба да је у стању да:** - **разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање,тражење/давање информације личне природе** - **поздрави и отпоздрави,представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства** - **размени једноставније информације личне природе** - **у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима** - **разуме једноставније текстове који се односе на опис особа,биљака, животиња,предмета,места,појава,радњи ,стања и збивања** - **опише и упореди жива бића, предмете , места,појаве, радње,стања и збивања користећи једноставнија језичка средства** - **разуме једноставније предлоге,савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење** - **упути предлоге,савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационе прикладне комуникационе моделе** - **затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима саветима и позивима на заједничке активности** - **разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих** - **упути уобичајене молбе и захтеве** - **честита,захвали се и извини се користећи једноставнија језичка средства**	Исходи ће се остварити кроз следеће активности: - слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на поздрављање и представљање - реаговање на усмени и писани импулс саговорника и иницирање комуникације - усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима - слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на опис бића, предмета,појава, места, стања и збивања - усмено и писано описивање/поређење бића, појава, - предмета и места - слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге - усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности - писање позивница за прославу/журку или имејла или СМС-а којим се уговара заједничка активност - прихватање или одбијање предлога, усмено или писано уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/изговора - слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита,нуди /тражи помоћ, услуга, обавештење или се изражава извињење, захвалност - усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења,упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу,изражавање извињења и захвалности - слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (на пр. за израду задатака , пројеката) с визуелном подршком или без ње	

- **разуме и следи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота** - **пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота** - **разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости** - **разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа** - **размени појединачне информације или неколико информација у низу које се односе на ситуације у садашњости** - **опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа** - **разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности из прошлости** - **опише у неколико краћих, везаних исказа искуства,догађај из прошлости** - **опише неки историјски догађај,историјску личност и сл.** - **разуме једноставније исказе који се односе на одлуке,обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих** - **размени једноставније исказе у вези са одлукама,плановима,обећањима , намерама и превиђањима** - **саопшти шта он или она или неко други планира, предвиђа** - **разуме уобичајене изразе у вези са жељама , интересовањима, потребама, осетима и осећањима и реагују на њих** - **изрази жеље , интересовања потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима**	- усмено и писано давање упутстава - читање и слушање описа и размењивање исказа у вези са - сталним уобичајеним и тренутним догађајима/активностима и способностима - усмено и писано описивање сталних, уобичајених и тренутних догађаја/активности и способности - слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези са искуствима, догађајима и способностима у прошлости - усмено и писано описивањеискуства, догађаја/активности и способности у прошлости - израда презентација /пројеката о некој историјској личности или догађају - слушање и читање краћих текстова у вези са одлукама,плановима, обећањима и предвиђањима - усмено и писано договарање/извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима - слушање и читање исказа у вези са жељама, интересовањима ,потребама, осетима и осећањима - усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба - предлагање решења у вези са осетима и потребама - усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа - слушање и читање једноставнијих текстова у вези са смером кретања и специфичнијим просторним односима - усмено и писано размењивање информација у вези са смером кретања и просторним односима - усмено и писано описивање смера кретања и просторних

- **разуме једноставнија питања која се односе на оријентацију/положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих** - **затражи и разуме обавештења о оријентацији /положају предмета и бића у простору и правцу кретања** - **опише правац кретања и просторне односе једноставним везаним исказима** - **разуме једноставније забране, правила понашања,своје и туђе обавезе и реагује на њих** - **размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту, као и на своје и туђе обавезе** - **саопшти правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства** - **разуме једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност** - **пита и каже шта неко има/нема и чије је нешто** - **разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих** - **изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење** - **разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих** - **изражава мишљење,слагање/неслагање и даје кратко образложење** - **разуме једноставније изразе који се односе на количину и цену** - **пита и саопшти колико нечега има/нема, користећи једноставнија језичка средства** - **пита, каже, израчуна колико нешто кошта**	односа - слушање и читање једноставнијих исказа у вези са забранама,правилима понашања и обавезама - постављање питања у вези са забранама,правилима понашања и обавезама и одговарање на њих - усмено и писано саопштавање забрана,, правила понашања и обавеза - слушање и читање једноставнијих исказа у којима се говори шта неко има/нема или чије је нешто - постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих - слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на изражавање допадања и недопадања - усмено и писано изражавање допадања и недопадања - слушање и читање једноставнијих текстова у вези са тражењем мишљења и изражавањем слагања/неслагања - усмено и писано тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања - слушање и читање једноставнијих текстова који говоре о количини и цени - постављање питања у вези количине и цене и одговарање на њих, писано и усмено - слушање и читање текстова на теме поруџбине у ресторану, куповине, играње улога (у ресторану, продавници,у кухињи...) - записивање и рачунање цена

ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	- степен успешности остварене комуникације - повећана мотивација за учење - спремност за вођење конверзације и јачање самопоуздања код ученика - заинтересованост ученика за учествовање у тимском и истраживачком раду, драмским активностима, изради мини пројеката и презентација - резултати писмених провера знања ученика -резултати на такмичењима -успех ученика у даљем школовању -учесталост и ефикасност коришћења литературе, средстава информационо-комуникативне технологије -однос према раду, према другима и према себи (раздваја битно од небитног,опажа, размишља, увек тражи одговоре., преузима одговорност…)		
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Корелација се остварује са већим бројем наставних предмета (српски језик, други страни језици, историја, географија, биологија, хемија, физика, ликовно, музичко...) јер се у оквиру овог предмета обрађују теме које су са различитих страна сагледане у другим предметима. Повезују се нова и претходна знања и ученик подстиче на схатање сврсисходности учења. Ученици се подсичу на коришћење претходних искустава и повезивање наученог са новим идејама, ставовима, мишљењима.		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	1. ПРАЗНИЦИ 2. МЕСТО КОЈЕ ЖЕЛИМ ДА	-географија, историја,ликовна култура, српски , музичка култура, грађанско васпитање -географија, техничко и нформатичко образовање,ликовна	Пројектна настава од ученика захтева бројне активности, међу којима су: самостално проналажење информација; способност решавања проблема; самостално учење; рад у групи, сарадњу; критички

	ПОСЕТИМ	култура, грађанско васпитање	однос према властитом и туђем раду; доношење одлука; аргументовање; усвајање другачијих, нових начина рада; планирање; поштовање рокова и преузимање одговорности. Циљ је повезивање знања и искустава и развијање горе поменутих компетенција.

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК** **8. разред**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1. ЛИЧНИ ИДЕНТИТЕТ,ПОРОДИЦА И ОКРУЖЕЊЕ,СТАНОВАЊЕ; ДУХОВНИ ЖИВОТ, НОРМЕ И ВРЕДНОСТИ;СТАВОВИ, ПРЕДРАСУДЕ,ТОЛЕРАНЦИЈА И ЕМПАТИЈА; БРИГА ЗА ДРУГОГА **2.ШКОЛА И ШКОЛСКИ ЖИВОТ,ЕМОЦИЈЕ И МЕЂУЉУДСКИ ОДНОСИ,СЛОБОДНО ВРЕМЕ; МЛАДИ**	Ученик треба да се оспособљава да користи језик у свакодневном животу у сваком домену-приватном,јавном или образовном. Језички садржаји се усвајају кроз комуникативно-инерактивни приступ и ученици су активни и креативни учесници у процесу учења.Уџбеник и друга наставна средства су извор активности и информација које су усмерене ка остваривању исхода који указују шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Важно је динамично смењивање техника/активности у којима су подједнако важне све четири језичке вештине.	-овладавање свим језичким вештинама (говор, разумевање говора,читање и писање) -способност и вештина за обављање свих видова

3. ПРОФЕСИОНАЛНИ ЖИВОТ, ПЛАНОВИ ВЕЗАНИ ЗА БУДУЋНОСТ,ВЕРБАЛНА И НЕВЕРБАЛНА КОМУНИКАЦИЈА, КОНВЕНЦИЈЕ ПОНААШАЊА И ОПХОЂЕЊА **4.ОБИЧАЈИ И ТРАДИЦИЈА,ПРОСЛАВЕ** **5.ИСХРАНА,ГАСТРОНОМСКЕ НАВИКЕ; ЗДРАВЉЕ** **6.МОДА И ОБЛАЧЕЊЕ** **7.УМЕТНОСТ(КЊИЖЕВНОСТ, МУЗИКА, ВИЗУЕЛНЕ УМЕТНОСТИ;ДРАМСКА УМЕТНОСТ);МЕДИЈИ,ИНТЕРНЕТ И ДРУШТВЕНЕ МРЕЖЕ** **8.НАУКА И ИСТРАЖИВАЊА;ЖИВИ СВЕТ И ЕКОЛОШКА СВЕСТ**	Активности: -рад у паровима, мањим и већим групама(мини- дијалози,игра по улогама...) -класирање и упоређивање (по количини/облику...волим/не волим исказима итд.) -одговарање на једноставна питањау вези са текстом/вишеструки избор/тачно-нетачно -мануелне активности (израда паноа,презентација,постера..) -вежбе слушања према упуствима наставника или са аудио записа (повезати појмове,допунити информације,одабрати тачне и нетачне одговоре,утврдити хронологију...) -игре примерене узрасту -извршавање прочитаних упутстава и наредби -проналажењ речи које недостају (употпуњавање низа,решавање укрштених речи...) -повезивање краћег текста са илустрацијама /сликама -прављење илустрованих и писаних материјала -писање краћих текстова,честитки ,мејлова..(описивање садашњих , прошлих и будућих догађаја,изражавање мишљења..)	комуникације -способност за самостално учење и усавршавање -оспособљавање за рад са другима као члан тима или групе -способност за креативност и иновативност -развијање и разумевање позитивних људских вредности -способност за уважавање различитости (очување традиције и прихватање културе других народа) -примена знања и вештина у различитим животним ситуацијама
ИСХОДИ **На крају 8.разреда ученик треба да је у стању да:** **-разуме општи смисао и главне информације из уобичајених текстове који се односе на представљање и**	Исходи ће се остварити кроз следеће активности:	

тражење/давање информације личне природе **-тражи, саопшти,пренесе информације личне природе или податке о себи и другима** **-у неколико везаних исказа представи себе,своју ужу /ширу породицу и пријатеље користећи једноставнија језичка средства** **-разуме општи смисао и главне информације из текстова који се односе на опис бића,предмета,места,појава,радњи стања и збивања** **-размени информације које се односе односе на опис бића,предмета,места,појава,радњи стања и збивања** **-повеже неколико исказа у краћи текст којим се описују бића,предмети,места,појаве,радње, стања и збивања** **-разуме краће низове исказа који се односе на предлоге,савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење** **-упути предлоге,савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе** **-затражи и пружи детаљније информације у вези са предлозима, саветима и позивима на заједничке активности**	**ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И ДРУГИХ И ТРАЖЕЊЕ/ДАВАЊЕ ОСНОВНИХ ИНФОРМАЦИЈА О СЕБИ И ДРУГИМА** -слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на представљање (дијалози, наративни текстови , формулари) - реаговање на усмени и писани импулс саговорника(вршњака, наставника..) и иницирање и проширивање комуникације - усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима (подаци о личности ,приватним и школским активностима, друштвеним улогама и сл.) **ОПИСИВАЊЕ БИЋА, ПРЕДМЕТА,МЕСТА,ПОЈАВА,РАДЊИ,СТАЊА И ЗБИВАЊА** -слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују бића, предмети,појава, места ,радње, стања и збивања - усмено и писано описивање/поређење бића, појава, предмета и места из искуственог света и фикционалног спектра **ИЗНОШЕЊЕ ПРЕДЛОГА И САВЕТА, УПУЋИВАЊЕ ПОЗИВА ЗА УЧЕШЋЕ У ЗАЈЕДНИЧКОЈ АКТИВНОСТИ И РЕАГОВАЊЕ НА ЊИХ** -слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге и савете -усмено и писано договарање у вези са предлозима и учешћем у заједничким активностима -писање позивница за прославу/журку или имејла или СМС-а којим се договарају заједничке активности -прихватање или одбијање предлога и савета, усмено или писано, уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/изговора -образложење спремности за прихватање предлога и савета, уз исказивање емотивних и експресивних реакција (радости, усхићености и сл.)

-разуме краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања и реагује на њих **-саопшти краће низове обавештења, молби и захтева који се односе на потребе и интересовања** **-разуме и на прикладан начин одговара на честитку, захвалност и извињење** **-упути честитку, захвалност и извињење користећи ситуационо прикладне комуникационе моделе**	**ИЗРАЖАВАЊЕ МОЛБИ, ЗАХТЕВА,ОБАВЕШТЕЊА, ИЗВИЊЕЊА, ЧЕСТИТАЊА И ЗАХВАЛНОСТИ** -слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита,нуди /тражи помоћ, услуга, обавештење или се изражава жеља, извињење, захвалност -усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења,упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу,изражавање жеље, извињења и захвалности
-разуме и следи краће низове упутстава у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота **-тражи и пружи неколико везаних једноставнијих упутстава у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота**	**РАЗУМЕВАЊЕ, ДАВАЊЕ И ТРАЖЕЊЕ УПУТСТАВА** -слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства с визуелном подршком и без ње (на пр. рецепт за прављење јела и сл) -усмено и писано давање и тражење упутстава
-разуме општи смисао и главне информације из текстова које се односе на описивање ситуација и радњи у садашњости **-размени неколико информација у низу које се односе на радње у садашњости** **-опише радње, способности и умеће користећи неколико везаних исказа**	**ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У САДАШЊОСТИ** -читање и слушање описа и размењивање исказа у вези са догађајима/активностима и способностима у садашњости -усмено и писано описивање активности, радњи и способности у садашњости **ОПИСИВАЊЕ РАДЊИ У ПРОШЛОСТИ** -слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези са личним искуствима, догађајима,активностима, способностима и особеностима у прошлости -усмено и писано описивање искустава, активности и способности у прошлости, описивање историјских догађаја и личности.
-разуме општи смисао и главне информације из текстова које се односе на описивање искустава, догађаја и способности у прошлости **-размени неколико информација у низу о искуствима, догађајима и способностима у прошлости**	**ОПИСИВАЊЕ БУДУЋИХ РАДЊИ (ПЛАНОВА, НАМЕРА,ПРЕДВИЂАЊА)** -слушање и читање једноставнијих текстова у вези са одлукама,плановима, намерама и предвиђањима -усмено и писано договарање/извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима

-опише искуства, догађаје и способности из прошлости повезујући неколико краћих исказа у смислену целину **-разуме општи смисао и главне информације из текстова које се односе на одлуке,обећања, планове, намере и предвиђања у будућности** **-размени неколико исказа у вези са обећањима ,одлукама, плановима , намерама и предвиђањима у будућности** **-саопшти планове, намере и предвиђања** **-разуме општи смисао и главне информације из текстова које се односе на жеље,интересовања , потребе, осете и осећања** **-размени неколико повезаних информација у вези са жељама,интересовањима, осетима и осећањима** **-искаже и образложи жеље,интересовања , потребе, осете и осећања** **-разуме краће низове исказа који описују просторне односе,оријентацију и правац кретања** **-затражи и пружи обавештења о просторним односима,оријентацији и правцу кретања** **-разуме једноставније текстове који се односе на дозволе, забране,упозорења,**	**ИСКАЗИВАЊЕ ЖЕЉА, ИНТЕРЕСОВАЊА, ПОТРЕБА, ОСЕТА И ОСЕЋАЊА** -слушање и читање једноставнијих текстова у вези са жељама,интересовањима,потребама, осетима и осећањима -усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба -предлагање решења у вези са осетима и потребама -усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа **ИСКАЗИВАЊЕ ПРОСТОРНИХ ОДНОСА И УПУТСТАВА ЗА ОРИЈЕНТАЦИЈУ У ПРОСТОРУ** -слушање и читање једноставнијих текстова у вези са смером кретања и специфичнијим просторним односима -усмено и писано размењивање информација у вези са смером кретања и просторним односима -усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа **ИЗРИЦАЊЕ ДОЗВОЛА, ЗАБРАНА, УПОЗОРЕЊА,ПРАВИЛА ПОНАШАЊА И ОБАВЕЗА** -слушање и читање једноставнијих исказа у којима се изражавају дозволе,забране, упозорења,правила понашања и обавезе -постављање питања у вези са забранама, дозволама,упозорењима,правилима понашања и обавезама и одговарање на њих -усмено и писано саопштавање забрана,дозвола,упозорења, правила понашања и обавеза **ИЗРАЖАВАЊЕ ПРИПАДАЊА И ПОСЕДОВАЊА** -слушање и читање једноставнијих текстова у којима се говори о томе шта неко има/нема или чије је нешто ,постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих

правила понашања и обавезе и реагује на њих **-размени неколико информација које се односе на дозволе, забране,упозорења, правила понашања и обавезе** **- разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на поседовање и припадање** **- размени неколико краћих везаних исказа који се односе на поседовање и припадање** **-разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова које се односе на изражавање допадања и недопадања** **- размени неколико краћих, везаних исказа који се односе на изражавање допадања и недопадања и даје кратко образложење** **-разуме општи смисао и главне информације из краћих текстова који се односе на изражавање мишљења** **-тражи и саопшти мишљење, слагање/неслагање и даје кратко образложење** **-разуме краће низове исказа који се односе на количину,димензије и цене** **-размени информације у вези са количином,димензијама и ценама.**	**ИЗРАЖАВАЊЕ ДОПАДАЊА И НЕДОПАДАЊА** -слушање и читање једноставнијих текстова којима се изражава допадање /недопадање -усмено и писано описивање интересовања,допадања и недопадања **ИЗРАЖАВАЊЕ МИШЉЕЊА** -слушање и читање једноставнијих текстова у којима се тражи и износи мишљење и изражавањем слагања/неслагања -усмено и писано тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања **ИЗРАЖАВАЊЕ КОЛИЧИНЕ, ДИМЕНЗИЈА И ЦЕНА** -слушање и читање једноставнијих текстова у којима се наводе количине, димензије и цене -размењивање информација у вези с количином, димензијама и ценама, усмено и писмено

<table>
<tr><td>ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА</td><td colspan="3">степен успешности остварене комуникације
-повећана мотивација за учење
-спремност за вођење конверзације и јачање самопоуздања код ученика
-заинтересованост ученика за учествовање у тимском и истраживачком раду, драмским активностима, изради мини пројеката и презентација
-резултати писмених провера знања ученика
-резултати на такмичењима
-успех ученика у даљем школовању
-учесталост и ефикасност коришћења литературе, средстава информационо-комуникативне технологије
-однос према раду, према другима и према себи (раздваја битно од небитног,опажа, размишља, увек тражи одговоре., преузима одговорност…)</td></tr>
<tr><td>КОРЕЛАЦИЈА,
ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА</td><td colspan="3">Корелација се остварује са већим бројем наставних предмета (српски језик, други страни језици, историја, географија, биологија, хемија, физика, ликовно, музичко...) јер се у оквиру овог предмета обрађују теме које су са различитих страна сагледане у другим предметима. Повезују се нова и претходна знања и ученик подстиче на схатање сврсисходности учења. Ученици се подсичу на коришћење претходних искустава и повезивање наученог са новим идејама, ставовима, мишљењима</td></tr>
<tr><td>ПРОЈЕКТНА НАСТАВА</td><td>1. ХРАНА

2. РАЗЛИЧИТА ЗАНИМАЊА</td><td>-Биологија
-Хемија
-Географија
-Грађанско васпитање
-Ликовна култура
-Техничко образовање</td><td>Пажљиво и детаљно заједничко планирање читавог пројекта:
-задаци и облик рада
- подела активности и одређивање ресурса
-одређивање временске динамике активности
-презентовање процеса/продукта пројекта
-евалуација рада
Важно је истаћи сарадњу међу ученицима и њихове социјалне и комуникацијске вештине, самосталност и одговорност у раду, критички однос према личном и туђем раду.</td></tr>
</table>

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЛИКОВНА КУЛТУРА ЗА ПЕТИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
УВОД У ЛИКОВНУ КУЛТУРУ	Упознавање са примерима из историје уметности и најзначајнијим утицајима других култура- како би могли да повезују са моделима и примерима из живота и примењују на савременим делима и различитим ликовним техникама.	Општа предметна компетенција наставе ликовне културе подразумева примену основних ликовних начела и тумачења ликовног дела. Специфична предметна компетенција у области ликовне уметности и ликовнекултуре, подразумева наведене захтеве стандарда основног, средњег и напредног нивоа у оквиру сваке наведене теме. Међупредметна компетенција која омогућује развијање способности ученика за активно учешће у групи на реализацији заједничких наставних предмета и пројеката -постепено увођење у дефинисање
РИТАМ	-Упознавање са ритмовима у природи (смена дана и обданице, смена годишњих доба, таласи, падавине...). Ритам у простору (распоред тродимензионалних облика у природи, урбаним средианама и у ближем окружењу ученика). Ритам у структури (грађи) облика. Ритам у текстури природних и вештачких материјала - Учење о различитим врстама ритма. Правилан и неправилан ритам. Слободан ритам. Спонтани ритам (ритам линија, облика, мрља). Функције ритма – понављање боја, линија и/или облика да би се постигла динамичност (живост) или ред. Утисак који различите врсте ритма остављају на посматрача. Субјективни утисак кретања и оптичка илузија кретања; Ритам као принцип компоновања у делима ликовних уметности. Ритам у другим врстама уметности. Примена визуелног ритма у свакодневном животу; Различити ритмови као подстицај за стваралачки рад – звуци из природе и окружења, музика, кретање у природи и окружењу, плес...;	
ЛИНИЈА	-Упознавање ученика са појмом линија и њених карактеристика, својстава и врста - илустративно повезивање са природом и појавом линија у природи и оспособљавање ученика за извлачење линија различитим ликовним техникама и на различитим материјалима, цртањем различитим материјалима ,урезивањем у глини, гребањем и експериментисањем. Упознавање ученика са изражајним својствима линија у односу на прибор, материјал, притисак и угао под којим се држи прибор/материјал. Савремена средства за цртање – дигитална табла и оловка за цртање, 3Д оловка, апликативни програми за цртање... Својства линије у апликативном програму за цртање.	

	-Учење о различитим поступцима грађења цртежа додавањем и одузимањем линија. Лавирани цртеж. Линеарни цртеж. Цртеж у боји;	основних ликовних елемената, са акцентом на ритму и њихова примена у различитим ликовним медијима - осопособљавање за самосталан рад у области ликовног изражавања -развијање крутеријума заестетску процену свог и радовадругих ученика Подстицање интересовања, стварање и неговање потреба код ученика за посећивањем музеја, изложби, као и за чување културних добара и естетског изгледа средине у којој ученици живе и раде
ОБЛИК	-Упознавање ученика са појмоми дефинисањем облика и њиховим карактеристикама кроз колаж, сликање,вајање... - Упознавање ученика са појмом орнамената,упознавање са орнаментиком на српским манастирима и извођење у различитим техникама,орнамент у глини,рељеф. -Учење о луминообјектима. ЛЕД технологији у савременој уметности. Обликовање простора светлом; Обликовање (дизајн) употребних предмета. Преобликовање материјала и предмета за рециклажу;	
ВИЗУЕЛНО СПОРАЗУМЕВАЊЕ	Упознавање ученика са различитим врстама комуникације од праисторије до данас; Невербална комуникација – читање информација; израз лица и карактеристичан положај тела; Читање визуелних информација (декодирање). Визуелно изражавање Медијска писменост подразумева и способност визуелног споразумевања, односно комуницирање медијумима ликовних уметности. Осим слободног и спонтаног изражавања, које је заступљено у највећем проценту, ученици се оспособљавају и да изражавају своје идеје, замисли, поруке, ставове, емоције... различитим медијумима ликовних уметности.	
ИСХОДИ	-Ученик ће бити у стању да искаже своје мишљење о томе зашто је уметничко наслеђе важно.	
УВОД У ЛИКОВНУ КУЛТУРУ	Ученик ће бити у стању да искаже своје мишљење о значају културног наслеђа. Ученик ће бити у стању да изгради позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара.	
РИТАМ	-Ученик ће бити у стању да опише ритам којиу очава и пореди утиске које на њега остављају различити ритмови. Ученик ће бити у стању да уочи правилан и неправилан ритам и примени ове појмове у ликовном раду.	

ЛИНИЈА **ОБЛИК**	-Ученик ће бити у стању да препозна и опише линије које уочава у природи и окружењу. Ученик ће бити у стању да користи одабране садржаје за стварање оригиналних цртежа. Ученик ће бити у стању да гради линије различитих вредности комбинујући материјал, угао и притисак прибора и материјала. -Ученик ће бити у стању да пореди облике из природе, окружења и уметничких дела према задатим условима Ученик ће моћи да гради апстрактне и или фантастичне облике користећи одабране садржаје као подстицај за стваралачки рад Ученик ће моћи да наслика реалне облике у простору самостално мешајући боје да би добио жељени тон. Ученик ће бити у стању да разуме и разликује различите методе преношења информација и изрази поруку визуелном комуникацијом. Ученик ће бити у стању да пореди различите начине комуницирања од праисторије до данас,затим да обликује убедљиву поруку примењујући знања о ритму, линији, облику и материјалу. Ученик ће бити у стању изрази поруку писаном, вербалном, невербалном и визуелном комуникацијом
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	**Способности** - Усмено ликовно опажа - Разуме и примењује ликовне технике и средства - Самостално и сарадднички ради - Да има визуелно критичко и стваралачко мишљење и - Да естетски анализира радове **Знања** - Да повезује и разуме ликовне појмове и садржаје наставних тема - Да познаје и разуме уметничка подручја сликарства, вајарства, архитектуре, примењене уметности дизајна и нових медија. - Познаје културне баштине **Ставови** - Да има позитиван однос према естетским вредностима ликовног рада (личног и других ученика), уметничког дела, радног и другог и животног окружења Повезаност циља и садржаја наставе *ликовне културе* огледа се у повезаности опажања креативног изражавања и вредновања. Све почиње опажањем: креативно изражавање, посматрање уметничког дела и вредновање. Посматрање, истраживање и стварање изрази су надахнућа, али и примене знања о ликовним елементима, њиховим односима, како би се могле задовољити одговарајуће потребе ученика и развијати ликовни говор. Нужно је развијати и побуде као што су: знатижеља; мотивисаност; отвореност за стицање нових искустава; осетљивост за проблеме; преузимање ризика; толеранција према нејасноћама и

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">самопоуздање, а од спознајних функција: флексибилност; оригиналност; спознају и памћење.
Напредак ученика се прати да би наставник подржао развој потенцијала сваког ученика. Наставник може и да састави чек-листе за процену и самопроцену напретка. Међутим, ако се има у виду однос фонда часова и неопходног времена за неспутани развој ученика, као и искуство из света, пожељно је да се чек-листе не користе често. Уколико их наставник користи, препорука је да се користе на тромесечју и да садрже мањи број индикатора, кратко и јасно формулисаних (детаљнија објашњења могу се наћи у стручној литератури и на интернету). Треба имати у виду да су се до сада као најефикаснији вид подршке напредовању ученика показали савети које наставник даје у току практичног рада, као и питања која наводе ученике на промишљање и развијање идеја. Други вид ефикасне подршке је одељенска изложба (по завршетку задатка) на којој су заступљени сви радови ученика. Поређењем свих решења истог Суликовног проблема ученици ефикасно уче на разликама и умеју да процене сопствени напредак. Коначно, ученички портфолио (мапа радова) омогућава ученику да и ван наставе самостално процењује сопствени напредак.

Напредак и оствареност исхода процењују се на три нивоа (основни, средњи и напредни). Када обавештава ученике о њиховом напретку, наставник може да формулише исказе на подстицајнији начин (на пример, добро је, одлично, изузетно). Програм подржава индивидуални развој ученика.

Због тога је за закључну процену најважније сагледати целокупни напредак и крајњи резултат, односно доказ о томе да је ученик напредовао.</td></tr>
<tr><td>КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА</td><td colspan="3">Корелација се остварује са свим осталим наставним предметима (обрађују се теме везане за историју, географију, биологију, књижевност, музичку културу, спорт, информатику, животну средину, природне појаве, научна достигнућа, здравље, међуљудске односе итд.)</td></tr>
<tr><td>ПРОЈЕКТНА НАСТАВА</td><td>Пројектна настава углавном је планирана да се реализује на крају наставне теме, или на крају полугодишњих наставних циклуса. Циљ је да ученици, примене, утврде и прошире усвојена знања и стечене вештине, кроз израду различитих пројеката. У зависности од врсте задатка рад може бити</td><td>Са свим наставним предметима постоји корелација и она се остварује кроз одабир теме и прикупљање материјала за рад на пројектима</td><td>Пројекти се раде у облику мултимедијалне презентације, групног рада, монтираног аудио или видео записа, квиза, израдом веб странице, као и на било који начин који ученици предложе и образложе.</td></tr>
</table>

	индивидуалан, у пару или групни рад. Тему најчешће бирају сами.		

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЛИКОВНА КУЛТУРА ЗА ШЕСТИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
БОЈА	- Упознавање са основним, изведеним и хроматским и ахроматским бојама у окружењу и уметности; -Ученик посматра, опажа, уочава, упоређује и анализираосновне, изведене, хроматске и ахроматске боје; -Упознавање са својствима и врстама боја у, окружењу и уметности приликом решавања проблемских задатака -Упознавање са комплементарнеим паровима боја; -Учење да самостално примењујетемперу, воштани и суви пастел као сликарске технике, експериментишеи истражује њихове изражајне могућности комбинујући их у сопственом раду;	Естетичка компетенција Препознаје естетичке елементе у различитим контекстима као што су: уметничко стваралаштво, национална и светска природна и културна баштина, језичка култура у уметничком и у неуметничком домену .Препознаје и развија сопствене стваралачке
БОЈА И СВЕТЛИНА	Упознавање са појмовима светлина и сенка; -Учење о светло-тамном контрасту -Навођење примера светлине / сенке у окружењу -Учење о различитим изворима светлости, као и бачене и сопствене сенке; -Примењивање стечених знања о светлости и сенкама у окружењу и уметности приликом решавања проблемских задатака; -Упознавање са графичким техникама и типовима штампе; Учи о улози светло-тамног контраста у делима реализованим у графичким техникама; -Примењује стечена знања о светло-тамном контрасту приликом решавања проблемских задатака кроз израду графике; -Показује сензитивност за појмове градација светлости и волумен; -Примењује стечена знања о градацији светлости и волумену у окружењу и уметности приликом решавања проблемских задатака;	

ТЕКСТУРА	-Упознавање и учење о различитим врстама текстура и наводи примере различитих текстура у природи и уметничким делима и тумачи их; - Уочавање с**а** различите врсте текстура у природи и уметности и примењивањем стечених знања о текстури и врстама текстура приликом решавања проблемских задатака -Упознавање са техником туша као цртачке технике и материјала, истраживање његове изражајне могућности у сопственом раду; - Упознавање са за различитим врстама материјала и фактура у вајарству; и различитим материјалима коришћених у креирању вајарских дела -Упознавање са техником фротаж, гратаж и зграфито;	способности и креативност у свим уметничким и неуметничким пољима свог деловања. Комуникација- -Изражава своје ставове, мишљења, осећања, на позитиван, конструктиван и аргументован начин -Користи на одговарајући и креативан начин језик и стил који је специфичан за различите дисциплине; кроз комуникацију негује културу изражавања и чува језички идентитет Решавање проблема -Решава проблем према планираној стратегији примењујући знања и вештине стечене учењем различитих предмета и ваншколским искуством.
СВЕТ УОБРАЗИЉЕ У ЛИКОВНИМ ДЕЛИМА КОМУНИКАЦИЈА	Показивање сензитивности за појмове машта, фантазија и уобразиља; -Употребљавање маште и фантазије у ликовним делима Учење основних појмова из области уметности ренесансе у земљама северне Европе; Учење о улози маште и имагинације у делима која припадају уметности ренесансе; Упознавање са техником фото-колаж / папир-маше; Учење о појмовима: машта, фантазија, уобразиља и уобразиља у ликовној уметности; Упознаје се са **а**примерима визуелног споразумевања и комуникацијске улоге ликовних дела и проналази необичне, смешне, парадоксалне углове посматрања познатих појава. -Упознаје се са различитим примерима примењене уметности и графичког дизајна; -Упознавање са уметношћу калиграфије и типографије; -Уочавање комуникацијску улогу ликовних дела изведених у калиграфији и типографији; Примењивање стечених знања о визуелном споразумевању приликом решавања проблемских задатака кроз бављење калиграфијом, типографијом и илустрацијом;	

ПРОСТОР	- Упознавање за технике витраж; И уочавање улоге витража у уређивању ентеријера и креирању амбијента; -Упознавање могућности уређења ентеријера и стварања амбијента путем ликовних дела изведених у техници витраж; -Примењивање стечених знања о ентеријеру, амбијенту и обликовању простора приликом решавања проблемских задатака кроз креирање витража -Негује своју националну културну баштину и активно учествује у интеркултуралном дијалогу	-Самостално или консултујући друге особе (вршњаке, наставнике, родитеље) преиспитује начин решавања проблема, алтернативне начине решавања, тачност и прецизност решења.
ИСХОДИ	- Ученик ће бити у стању да примењује стечена знања о својствима и врстама боја у, окружењу и уметности приликом решавања проблемских задатака; - Ученик ће бити у стању да посматра, опажа, уочава, упоређује и анализира комплементарне парове боја; - Ученик ће бити у стању да самостално примењује темперу, воштани и суви пастел као сликарске технике, експериментишеи истражује њихове изражајне могућности комбинујући их у сопственом раду - Ученик ће бити и стању да показује сензитивност за различите односе боја у окружењу и уметности; - Ученик ће бити у стању да именује,описује и показује сензитивност за појмове светлина и сенка; Као и да именује,описује и показује сензитивност за светло-тамни контраст; - Ученик ће бити у стању да наводи примере из области примењене уметности и графичког дизајна и тумачи их; - Ученик ће бити у стању да уочава, упоређује и анализираулогу уметности у свакодневном животу; примењује стечена знања о примењеној уметности и графичком дизајну приликом решавања проблемских задатака. - Ученик ће бити у стању да писује, упоређује и анализира могућности визуелног споразумевања путем калиграфског и типографског писма	

	описује, упоређује и анализираразличите могућности креирања амбијента и уређења ентеријера - Ученик ће бити у стању да опажа и уочаваразличите примере из области архитектуре и дизајна ентеријера; - Ученик ће бити у стању да примењује стечена знања о ентеријеру и обликовању простора приликом решавања проблемских задатака у оквиру школског пројекта; - Ученик ће бити у стању да именује иописује појмове: амбијент, архитектура и дизајн ентеријера;
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	**Способности** - Усмено ликовно опажа - Разуме и примењује ликовне технике и средства - Самостално и сарадднички ради - Да има визуелно критичко и стваралачко мишљење - Да естетски анализира радове **Знања** - Да повезује и разуме ликовне појмове и садржаје наставних тема - Да познаје и разуме уметничка подручја сликарства, вајарства, архитектуре, примењене уметности дизајна и нових медија. - Познаје културне баштине **Ставови** - Да има позитиван однос према естетским вредностима ликовног рада (личног и других ученика), уметничког дела, радног и другог и животног окружења Напредак и оствареност исхода процењују се на три нивоа (основни, средњи и напредни). Када обавештава ученике о њиховом напретку, наставник може да формулише исказе на подстицајнији начин (на пример, добро је, одлично, изузетно). Програм подржава индивидуални развој ученика. Због тога је за закључну процену најважније сагледати целокупни напредак и крајњи резултат, односно доказ о томе да је ученик напредовао

КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Корелација се остварује са свим осталим наставним предметима (обрађују се теме везане за историју, географију, биологију, књижевност, музичку културу, спорт, информатику, животну средину, природне појаве, научна достигнућа, здравље, међуљудске односе итд.)		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	Пројектна настава углавном је планирана да се реализује на крају наставне теме, или на крају полугодишњих наставних циклуса. Циљ је да ученици, примене, утврде и прошире усвојена знања и стечене вештине, кроз израду различитих пројеката. У зависности од врсте задатка рад може бити индивидуалан, у пару или групни рад. Тему најчешће бирају сами.	Са свим наставним предметима постоји корелација и она се остварује кроз одабир теме и прикупљање материјала за рад на пројектима	Пројекти се раде у облику мултимедијалне презентације, групног рада, монтираног аудио или видео записа, квиза, израдом веб странице, као и на било који начин који ученици предложе и образложе.

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЛИКОВНА КУЛТУРА ЗА СЕДМИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
КОМПОЗИЦИЈА И ПРОСТОР	-Упознавање са основним елементима ликовног дела, као сто су простор, композиција, равнотежа, контраст и хармонија. -Објашњавање наведених ликовних елемената приказаних кроз свет историје уметности, и слике Клода Монеа, упознавање са лепотом његове Руанске катедрале и импресионистичким стилом	Компетенција за учење Естетичка компетенција
РИТАМ, СТИЛИЗАЦИЈА	-Упознавање ученика са великим бројем нових термина, као што су: репетиција,	

ОРНАМЕНТИ АРАБЕСКА	алтернација, радијација, варијација и слично Упознавање са примерима из историје уметности и најзначајнијим утицајима других култура- Сирије, Египта, исламске уметности како би могли да повезују са моделима и примерима из живота и примењују арабеске на савремен начин.	Комуникација Одговоран однос према околини
ПРОПОРЦИЈА И ПЕРСПЕКТИВА	-Објашњавање и омогућавање ученицима да на лакши начин уочавају односе величина и сагледавање дубине и перспективе света око себе. За разумевање ове области помаже ученици се упознају са коришћењем визира у цртању, као и конкретним објашњењем поставки цртежа у перспективи. -Усвајање појма пропорције као ликовног елемента, значаја пропорцијеу области теорије обликовања и развијања осећаја за склад кроз посматрање модела и уочавање односа величина.Упознавање са пропорцијом лица и цртањем портрета, цртајући своје другове из клупе,покушавајући да истакну и упознају њихове карактеристике.	Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Сарадња Општа предметна компетенција наставе ликовне културеподразумева примену основних ликовних начела и тумачења ликовног дела. Специфична предметна компетенција у области ликовне уметности и ликовнекултуре, подразумева наведене захтеве стандарда основног, средњег и напредног нивоа у оквиру сваке наведене теме. Међупредметна компетенција која омогућује развијање способности ученика за активно учешће у групи на реализацији
КОМУНИКАЦИЈА	-Упознавање са основним мотивима и темама у ликовној уметности, као и различитим ликовним техникама и материјалима. -Упознавање ученика са примерима из историје уметности на којима могу уочити разлику у приступу портрету или пејзажу од античког доба, преко средњег века, па све до до савременог доба, што је веома важно за развој креативног истраживачког духа код деце и апстрактног начина мишљења, затим за развој чула, конгитивни развој и развој интелигенције, социо-емоционални развој, развој критичког мишљења, тачније за целовити развој личности. -Упознавање ученика са различитим врстама комуникације од праисторије до данас; -Невербална комуникација – читање информација; израз лица и карактеристичан положај тела; -Читање визуелних информација (декодирање). Визуелно изражавање -Медијска писменост подразумева и способност визуелног споразумевања, односно комуницирање медијумима ликовних уметности. Осим слободног и спонтаног изражавања, које је заступљено у највећем проценту, ученици се оспособљавају и да изражавају своје идеје, замисли, поруке, ставове, емоције... различитим медијумима	

	ликовних уметности. Подстицање интересовања, стварање и неговање потреба код ученика за посећивањем музеја, изложби, као и за чување културних добара и естетског изгледа средине у коученици живе и раде	заједничких наставних предмета и пројеката -постепено увођење у дефинисање основних ликовних елемената и њихова примена у различитим ликовним медијима – оспособљавање за самосталан рад у области ликовног изражавања -развијање крутеријума за естетску процену свог и радовадругих ученика
УМЕТНОСТ ОКО НАС И СЦЕНА	-Упознавање ученика са савременим видовима уметности, уметничким пројектима, увођењем савремене технлогије у уметност, кроз холограмске пројекције и виртуелни свет. - Упознавање ученика са различитим облицима стваралачког изражавања човека, као и значај уметника у савременом добу, који кроз своје стваралаштво може да утиче на друштвено окружење. -Упознавање ученика са областима сценске уметности и анимације. Кроз област сценске уметности ученицима је на један врло једноставан начин објашњена синкретичност уметности и суживот више врста уметности – ликовне, примењене, позоришне и музичке, као и књижевности, плеса и балета. Такође, ученици су упознати са одређеним уметничким позивима у области сценске уметности. Ово поглавље упознаје ученике са процесом анимације и њеним током, од најједноставнијих видова до савремених метода и дигиталних анимација, што је, такође, блиско узрасту и интересовању ученика. Како је реч о целини програма која нуди повезивање садржаја са књижевношћу, физичким васпитањем, светом око нас, другим речима, сви садржаји који се савладавају на овом узрасту могу да буду уведени у реализацију оваквог задатка. Користећи цртачке, сликарске, вајарске, комбиноване технике, ученици израђују	

	маске, костиме и организују сцену. Томе претходи посета позоришту и упознавање са елементима који су потребни за извођење једне представе. Меке оловке, темпера боје, глина, пластелин, папир, картон, разни други материјали	
ИСХОДИ КОМПОЗИЦИЈА И ПРОСТОР, АРАБЕСКА, ПРОПОРЦИЈА И ПЕРСПЕКТИВА КОМУНИКАЦИЈА	Ученик ће бити у стању да: -Уочава и формулише ликовни проблем; -активно посматра, уочава и описује предмете, бића и појаве и њихове односе; -обликује композиције примењујући основна знања о пропорцијама и перспективи; – користи, сам или у сарадњи са другима, одабране изворе, податке и информације као подстицај за стваралачки рад; – учествује у заједничком креативном раду који обједињује различите уметности и/или уметност и технологију; – представи своје и радове других, кратко, аргументовано и афирмативно; – разматра своја интересовања и могућности у односу на занимања у визуелним уметностима. -Ученик ће бити у стању да изгради позитиван однос према сопственој и култури других заједница, упознаје и разуме њихове вредности, повезује културну и природну баштину са историјским и географским контекстом и доприноси очувању природних и културних добара. -Разговара о одабраним идејама, темама или мотивима у уметничким остварењима различитих култура и епоха – представи своје и радове других, кратко, аргументовано и афирмативно; -Ученик ће бити у стању да проширује искуства у ликовном изражавању и развију ликовно-естетски сензибилитет за: арабеску, пропорције, композицију и простор, обједињавање покрета игре и звука и фотографију - Повезује предходно стечена знања са новим знањима; -показује радозналост и склоност да поставља питања, критикује, дискутује и изражава своје ставове у односу на тему/ликовни проблем; -процењује и аргументује сопствене и ставове и поступке других; -Критички процењује свој рад и рад чланова групе, доприноси унапређивању рада групе и уме да представи резултате рада. Ученик ће бити у стању да упознају основне елементе ликовне организације и припреме се за самостално и колективно преобликовање одређеног простора - да се оспособе да повезују ликовни рад са литерарним и сценским изразом, звуком и покретом	

УМЕТНОСТ ОКО НАС И СЦЕНА	- упознају вредности споменика културе и своју културну баштину. - да прати и разуме савремене видове уметности, уметничке пројекте , увођењем савремене технлогије у уметност, кроз холограмске пројекције и виртуелни свет. - да различитим облицима стваралачког изражавања човека, као и значај уметника у савременом добу, који кроз своје стваралаштво може да утиче на друштвено окружење	
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	**Способности** - Усмено ликовно опажа - Разуме и примењује ликовне технике и средства - Самостално и сарадднички ради - Да има визуелно критичко и стваралачко мишљење - Да естетски анализира радове **Знања** - Да повезује и разуме ликовне појмове и садржаје наставних тема - Да познаје и разуме уметничка подручја сликарства, вајарства, архитектуре, примењене уметности дизајна и нових медија. - Познаје културне баштине **Ставови** - Да има позитиван однос према естетским вредностима ликовног рада (личног и других ученика), уметничког дела, радног и другог и животног окружења	
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Историја, повезивање са исламском уметношћу, орнаментиком и геометризацијом ,античка и римска уметност Музичка култура, сценска музика, композиција Математика, пропорције, симеттрија Географија, ваздушна перспектива Српски језик, комуникација, нови медији Биологија, биљне арабеске Техника и технологија, перспектива у ентеријеру Позоришна уметност, филм	

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	Реализам	Српски језик, музичка култура, филм, историја	Пројекти се раде у облику мултимедијалне презензације, групног рада, монтираног аудио или видео записа, како би се боље проникнуло у свет надреалне уметности.

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЛИКОВНА КУЛТУРА ЗА ОСМИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
СЛОБОДНО КОМПОНОВАЊЕ	-Упознавање са основним елементима ликовног дела, као сто су простор, композиција, равнотежа, контраст и хармонија. - Упућивање ученика на опажање и уочавање, као и усвајање са разумевањем појмова апстракције и геометризације. -Оспособљавање за самосталну и креативну примену усвојених знања и вештина у стваралачком раду, за изражавање доживљаја, као и за изражавање сопствених критичких ставова и изграђивање естетских критеријума. -Одабирање адекватног садржаја, да би се представила нека идеју или концепт - Одабирање адекватних средства(медије,материјале и технику и поступак)помоћу кога ће на најбољи начин реализовати одабрану идеју	Општа предметна компетенција наставе ликовне културе подразумева примену основних ликовних начела и тумачења ликовног дела. -Специфична предметна компетенција у области ликовне уметности и ликовне културе, подразумева наведене захтеве стандарда основног, средњег и напредног нивоа у оквиру сваке н аведене теме. Међупредметна компетенција која омогућује развијање
ВИЗУЕЛНА МЕТАФОРИКА И РАЗУМЕВАЊЕ	-Упознавање ученика са различитим врстама комуникације од праисторије до данас; -Невербална комуникација – читање информација; израз лица и карактеристичан положај тела; -Читање визуелних информација (декодирање). Визуелно изражавање - Упућивање ученика на опажање и уочавање, као и усвајање са разумевањем појмова: амблем, грб, хералдика и логотип. Оспособљавање за самосталну и креативну примену усвојених знања и вештина у стваралачком раду, за изражавање доживљаја, као и за изражавање сопствених критичких ставова и изграђивање естетских критеријума. -Оспособљавање ученика да изражавају своје идеје, замисли, поруке, ставове, емоције различитим медијумима ликовних уметности. -Провера нивоа усвојености знања, вештина и ставова ученика у складу са узрастом и индивидуалним могућностима у односу на кључне појмове: метафорика, алегорија, персонификација, амблем, грб, хералдика, логотип, пиктограм, боја и облик као симбол, психолошко и социолошко деловање знакова.	
КОНТРАСТ, ЈЕДИНСТВО И ДОМИНАНТА У	-Упућивање ученика на опажање и уочавање, као и усвајање са разумевањем појмова јединства и сродности ликовних вредности -Оспособљавање за самосталну и креативну примену усвојених знања и вештина у стваралачком раду, за изражавање доживљаја, као и за изражавање сопствених	

ПРОСТОРУ	критичких ставова и изграђивање естетских критеријума. - Провера нивоа усвојености знања, вештина и ставова ученика у складу с аузрастом и индивидуалним могућностима, у односу на кључне појмове: доминанта, централна доминанта и децентрална доминанта	способности ученика за активно учешће у групи на реализацији заједничких наставних предмета и пројеката -постепено увођење у дефинисање основних ликовних елемената и њихова примена у различитим ликовним медијима -оспособљавање за самосталан рад у области ликовног изражавања - развијање крутеријума за естетску процену свог и радовадругих ученика -
СЛОБОДНО КОМПОНОВАЊЕ И ФАНТАСТИКА	- Упућивање ученика на опажање и уочавање, као и усвајање са разумевањем појмова слободног компоновања и фантастике. - Упућивање ученика на опажање и уочавање, као и усвајање са разумевањем појма реалних облика у нереалним односима. - Оспособљавање за самосталну и креативну примену усвојених знања и вештина у стваралачком раду, за изражавање доживљаја, као и за изражавање сопствених критичких ставова и изграђивање естетских критеријума. - Оспособљавање ученика да креирају и осмишљавају нереалне појаве и повезују ликовну уметност за књижњвношћу и митологијом -Подстицање интересовања, стварање и неговање потреба код ученика за посећивањем музеја, изложби, као и за чување културних добара и естетског изгледа средине у којој ученици живе и раде.	

ИСХОДИ СЛОБОДНО КОМПОНОВАЊЕ ВИЗУЕЛНА МЕТАФОРИКА И РАЗУМЕВАЊЕ	✓ **именује** и **описује** појмове апстракције и геометризације; ✓ **наводи примере** апстракције и геометризације из уметничког наслеђа и **тумачи** их; ✓ **комуницира** и спонтано **изражава** своје ставове, мисли и осећања; ✓ **показује** радозналост и спремност да **поставља питања**, **критикује**, **дискутује** у односу на тему/ликовни проблем; ✓ **примењује** знања, оригиналне идеје и различите методе у дискусији и закључивању; ✓ **именује** и **описује** појмове: метафорика, алегорија, персонификација, амблем, грб, хералдика, логотип, пиктограм, боја и облик као симбол, психолошко и социолошко деловање знакова; ✓ **открива** и **препознаје** појмове: метафорика, алегорија, персонификација, амблем, грб, хералдика, логотип, пиктограм, боја и облик као симбол, психолошко и социолошко деловање знакова у природи, урбаном окружењу, у уметничким делима, **упоређује** и **анализира** значења; самостално **проналази** и **систематизује** информације из различитих извора
КОНТРАСТ, ЈЕДИНСТВО И ДОМИНАНТА У ПРОСТОРУ СЛОБОДНО КОМПОНОВАЊЕ И	- **посматра** и **уочава** појмове јединства и сродности ликовних вредности и ликовни проблем; - **развија** стратегије проналажења разних решења у сопственом раду; - **примењује** стечена знања у решавању проблемских задатака; - **показује сензитивност** за јединство и сродност ликовних вредности у уметничким делима; - **именује** и **описује** појмове јединства и равнотеже - **комуницира** ликовним медијима, искрено и спонтано **изражава** своје мисли и осећања креативним **коришћењем** ликовног језика; - **примењује** знања, оригиналне идеје и различите методе у самосталном ликовном раду; - **производи** и **интерпретира** разноврсне и оригиналне идеје; - **одступа** од постојећег и утврђеног и **тежи** променама; - **именује** и **описује** појмове доминанте, централне доминанте и децентралне доминанте; - **именује** и **описује** појмове слободног компоновања и фантастике; - **наводи примере** слободног компоновања и фантастике из уметничког наслеђа и **тумачи** их; - **посматра и уочава**, **упоређује** и **анализира** предмете, бића и појаве; - **открива** и **препознаје** појмове слободног компоновања и фантастике у уметничким делима,-

ФАНТАСТИКА	**упоређује** и **анализира** значења; - **комуницира** и спонтано **изражава** своје ставове, мисли и осећања; - **именује** и **описује** појмове: реални облици у нереалним односима и слободно компоновање и фантастика; - **наводи примере** усвојених појмова из окружења и **тумачи** их;		
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	**Способности** - Усмено ликовно опажа - Разуме и примењује ликовне технике и средства - Самостално и сарадднички ради - Да има визуелно критичко и стваралачко мишљење - Да естетски анализира радове **Знања** - Да повезује и разуме ликовне појмове и садржаје наставних тема - Да познаје и разуме уметничка подручја сликарства, вајарства, архитектуре, примењене уметности дизајна и нових медија. - Познаје културне баштине **Ставови** - Да има позитиван однос према естетским вредностима ликовног рада (личног и других ученика), уметничког дела, радног и другог и животног окружења		
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Српски језик, математика, историја, музичка култура, биологија, графички дизајн		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	Надреализам	Српски језик, музичка култура, филм, историја	Пројекти се раде у облику мултимедијалне презензације, групног рада, монтираног аудио или видео записа, како би се бање проникнуло у свет надреалне уметности.

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МУЗИЧКА КУЛТУРА- ПЕТИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
Човек и музика Музички инструменти	1.1. ЗНАЊЕ И РАЗУМЕВАЊЕ У области ЗНАЊЕ И РАЗУМЕВАЊЕученик/ученица уме да: МК.1.1.1. препозна основне елементе музичке писмености МК.1.1.2. опише основне карактеристике музичких инструмената и састава, историјско-стилских периода, музичких жанрова и народног стваралаштва	У оквиру наставне теме **ЧОВЕК И МУЗИКА** посебно ће се развијати међупредметна компетенција - Компетенција за целоживотно учење, дигитална и естетска компетенција, решавање проблема, компетенција за учење, комуникација. У оквиру наставне теме **МУЗУЧКИ ИНСТРУМЕНТИ** посебно ће се развијати међупредметна компетенција - Компетенција за целоживотно учење, дигитална и естетска компетенција. У оквиру наставне теме **СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ** посебно ће се развијати међупредметна компетенција - Компетенција за
Слушање музике	1.2. СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ У области СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ ученик/ученица уме, на основу слушања музичких примера, да именује: МК.1.2.1. музичке изражајне елементе МК.1.2.2. извођачки састав МК.1.2.3. музичке жанрове	
Извођење музике певање свирање	1.3. МУЗИЧКО ИЗВОЂЕЊЕ У области МУЗИЧКО ИЗВОЂЕЊЕученик/ученица уме да: МК.1.3.1. пева једноставне дечије, народне или популарне композиције МК.1.3.2. изводи једноставне дечије, народне или популарне композиције на бар једном инструменту	
Музичко стваралаштво	1.4. МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО У области МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВОученик/ученица уме да: МК.1.4.1. направи музичке инструменте користећи предмете из окружења МК.1.4.2. осмисли мање музичке целине на основу понуђених модела МК.1.4.3. изводи пратеће ритмичке и мелодијско-ритмичке деонице на направљеним музичким инструментима МК.1.4.4. учествује у одабиру музике за дати жанровски и историјски контекст	

	Ученик активно учествује у савладавању песама певањем и (или свирањем) из нотног текта и по слуху, уз анализу истих да би извођење било у потпуном складу са садржајем. • Упознаје основне елементе музичке писмености кроз самосталан и групни рад; кроз израду различитих паноа и албума. • Активним слушањем упознаје музичке инструменте, гласове и извођачке саставе; израђује самостално и у групи, ликовни приказ слушане музике и музичких инструмената у различитим видовима. • Упознаје различите епохе и композиторе, као и оснивне музичке форме, кроз примере који се изводе или слушају на часу и писмено или усмено изражавају своје ставове.	целоживотно учење, дигитална и естетска компетенција, компетенција за учење, рад са подацима, одговорност према здрављу, комуникација. У оквиру наставне теме **ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ, ПЕВАЊЕ И СВИРАЊЕ** посебно ће се развијати међупредметна компетенција - дигитална и естетска компетенција, компетенција за учење, рад са подацима, одговорност према здрављу, комуникација. У оквиру наставне теме **МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО** посебно ће се развијати међупредметна компетенција - дигитална и естетска компетенција, компетенција за учење, рад са подацима

ИСХОДИ	**ЧОВЕК И МУЗИКА** У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да: • Наведе начине и средства музичког изражавања у праисторији и античком добу; • Објасни како друштвени развој утиче на начине и облике музичког изражавања; • Искаже своје мишљење о значају и улози музике у животу човека; • Реконструише у сарадњи са другима начин комуникације кроз музику у смислу ритуалног понашања и пантеизма; индентификује утицај ритуалног понашања у музици савременог доба (музички елементи, наступи и сл.); **МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ** У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да: • класификује инструменте по начину настанка звука • опише основне карактеристике удараљки • препозна везу између избора врсте инструмента и догађаја, односно прилике када се музика изводи; • користи могућности ИКТ-а и примени знања о музичким инструментима (коришћење доступних апликација); **СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ** У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да: • изражава се покретима за време слушања музике; • вербализује свој доживљај музике; • идентификује ефекте којима различити елементи музичке изражајности (мелодија, ритам,темпо, динамика) утичу на тело и осећања; • анализира слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте; • илуструје примере коришћења плесова и музике према намени у свакодневном животу (војна музика, обредна музика, музика за забаву...); • критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље; • понаша се у складу са правилима - музички бонтон; • користи могућности ИКТ-а за слушање музике; **ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ** У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да: • пева и свира самостално и у групи; • примењује правилну технику певања (правилно дисање, држање тела, артикулација); • кроз свирање и покрет развија сопствену координацију и моторику; • користи различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера

	композиције; • искаже своја осећања у току извођења музике; • примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; • учествује у школским приредбама и манифестацијама; • користи могућности ИКТ-а у извођењу музике (коришћење матрица, караоке, програма, аудио снимака...); **МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО** У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да: • користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; • изражава своје емоције осмишљавањем мањих музичких целина; • комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; • учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката; • користи могућности ИКТ-а за музичко стваралаштво.		
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	• класификује Наведе начине и средства музичког изражавања у праисторији и античком добу; • инструменте по начину настанка звука • анализира слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте; • користи различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције; • користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; •		
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Ликовна култура, српски, математика, историја, физика, хемија		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	Стеван Стојановић Мокрањац	Српски, руски, енглески и француски језик, веронаука, музичка и ликовна култура, историја, географија,	Тема се обрађује са становишта различитих предмета. Планирају се и усклађују активности. Одређује се време за њихову реализацију и ко су реализатори. Активности се прилагођавају теми и интересовањима ученика (презентација, прављење илустрованих и писаних материјала, драматизација...)

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МУЗИЧКА КУЛТУРА-ШЕСТИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ- САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
Човек и музика (знање и разумевање) Музички инструмети (знање и разумевање)	У области ЗНАЊЕ И РАЗУМЕВАЊЕ ученик/ученица уме да: МК.1.1.1. препозна основне елементе музичке писмености МК.1.1.2. опише основне карактеристике музичких инструмената и састава, историјско--стилских периода, музичких жанрова и народног стваралаштва	У оквиру наставне теме ЧОВЕК И МУЗИКА посебно ће се развијати међупредметна компетенција: компетенција за целоживотно учење, дигитална и естетска компетенција, решавање проблема, компетенција за учење, комуникација. У оквиру наставне теме МУЗУЧКИ ИНСТРУМЕНТИ посебно ће се развијати међупредметна компетенција: компетенција за целоживотно учење, дигитална и естетска компетенција. У оквиру наставне теме СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ посебно ће се развијати међупредметна компетенција: компетенција за целоживотно учење, дигитална и естетска компетенција, компетенција за учење, рад са подацима, одговорност према здрављу, комуникација. У оквиру наставне теме ИЗВОЕЂЊЕ МУЗИКЕ (ПЕВАЊЕ И СВИРАЊЕ) посебно ће се развијати међупредметна
Извођење музике	У области МУЗИЧКО ИЗВОЂЕЊЕ ученик/ученица уме да: МК.1.3.1. пева једноставне дечије, народне или популарне композиције МК.1.3.2. изводи једноставне дечије, народне или популарне композиције на бар једном инструменту	
музике певање свирање Извођење	1.3. МУЗИЧКО ИЗВОЂЕЊЕ У области МУЗИЧКО ИЗВОЂЕЊЕученик/ученица уме да: МК.1.3.1. пева једноставне дечије, народне или популарне композиције МК.1.3.2. изводи једноставне дечије, народне или популарне композиције на бар једном инструменту	

Музичко стваралаштво	1.4. МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО У области МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВОученик/ученица уме да: МК.1.4.1. направи музичке инструменте користећи предмете из окружења МК.1.4.2. осмисли мање музичке целине на основу понуђених модела МК.1.4.3. изводи пратеће ритмичке и мелодијско-ритмичке деонице на направљеним музичким инструментима МК.1.4.4. учествује у одабиру музике за дати жанровски и историјски контекст	компетенција: дигитална и естетска компетенција, компетенција за учење, рад са подацима, одговорност према здрављу, комуникација. У оквиру наставне теме МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО посебно ће се развијати међупредметна компетенција: дигитална и етстетска компетенција,компетенција за учење,рад са податцима,комуникација,информацијама.
ИСХОДИ	**ЧОВЕК И МУЗИКА** У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да: • Наведе начине и средства музичког изражавања у праисторији и античком добу; • Објасни како друштвени развој утиче на начине и облике музичког изражавања; • Искаже своје мишљење о значају и улози музике у животу човека; • Реконструише у сарадњи са другима начин комуникације кроз музику у смислу ритуалног понашања и пантеизма; индентификује утицај ритуалног понашања у музици савременог доба (музички елементи, наступи и сл.); **МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТИ** У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да: • класификује инструменте по начину настанка звука • опише основне карактеристике удараљки • препозна везу између избора врсте инструмента и догађаја, односно прилике када се музика изводи; • користи могућности ИКТ-а и примени знања о музичким инструментима (коришћење доступних апликација); **СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ** У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да: • изражава се покретима за време слушања музике; • вербализује свој доживљај музике; • идентификује ефекте којима различити елементи музичке изражајности (мелодија, ритам,темпо, динамика) утичу на тело и осећања; • анализира слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте; • илуструје примере коришћења плесова и музике према намени у свакодневном животу (војна музика, обредна музика, музика за забаву...);	

	• критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље; • понаша се у складу са правилима - музички бонтон; • користи могућности ИКТ-а за слушање музике; **ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ** У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да: • пева и свира самостално и у групи; • примењује правилну технику певања (правилно дисање, држање тела, артикулација); • кроз свирање и покрет развија сопствену координацију и моторику; • користи различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције; • искаже своја осећања у току извођења музике; • примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; • учествује у школским приредбама и манифестацијама; • користи могућности ИКТ-а у извођењу музике (коришћење матрица, караоке, програма, аудио снимака...); **МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО** У оквиру области/теме ученик ће бити у стању да: • користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет; • изражава своје емоције осмишљавањем мањих музичких целина; • комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом, инструментом или покретом; • учествује у креирању школских приредби, догађаја и пројеката; • користи могућности ИКТ-а за музичко стваралаштво.
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	• класификује Наведе начине и средства музичког изражавања у праисторији и античком добу; • инструменте по начину настанка звука • анализира слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте; • користи различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције; • користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет;
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Ликовна култура, српски, математика, историја, физика, хемија

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	Ренесанса	Српски, руски, енглески и француски језик, веронаука, музичка и ликовна култура, историја, географија, Грађанско васпитање	Тема се обрађује са становишта различитих предмета. Планирају се и усклађују активности. Одређује се време за њихову реализацију и ко су реализатори. Активности се прилагођавају теми и интересовањима ученика (презентација, прављење илустрованих и писаних материјала, драматизација...)

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МУЗИЧКА КУЛТУРА-СЕДМИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1. Знање и Разумевање	• Ученик активно учествује у савладавању песама певањем и (или свирањем) из нотног текта и по слуху, уз анализу истих да би извођење било у потпуном складу са садржајем. • Упознаје основне елементе музичке писмености кроз самосталан и групни рад; кроз израду различитих паноа и албума. • Активним слушањем упознаје музичке инструменте, гласове и извођачке саставе; израђује самостално и у групи, ликовни приказ слушане музике и музичких инструмената у различитим видовима. • Упознаје различите епохе и композиторе, као и оснивне музичке форме, кроз примере који се изводе или слушају на часу и писмено или усмено изражавају своје ставове.	Компетенција за учење Естетичка компетенција Комуникација Сарадња

2. Слушање музике	• Активним слушањем кроз разговор и самостално итраживање, упознају различите врсте музичког изражавања у уметничким делима, као и фолклорне музике нашег и других народа. • Самостално и у групи изводе делове слушаних композиција на мелодијским и (или) ритмичким инструментима. • Изражавају своје утиске о слушаној музици кроз литерарни или ликовни приказ свог утиска о музици коју су слушали. • Упознаје и препознаје различите форме музичког изражавања, епохе композиторе – соло, камерно, оркестарски; упознаје и препознаје гласове и начин изражавања (соло, камерно, хор) - уз инструменте или акапела	Ученик користи језик музике за изражавање својих идеја и комуникацију са другима. Кроз познавање музичког језика и стилова, ученик увиђа везу музике са догађајима у друштву и доприноси њиховом обликовању. Ученик истражује везу између музике и покрета.
3.Музичко извођење	• Радом и заједничким вежбањем савладава различите песме и композиције певањем и (или) свирањем • Заједничким радом развија сигурност учествујући у извођењу музике – самостално или у групи. • Сталним извођењем развија сигурност у извођењу различитих музичких деоница – самосталним извођењем или у групи. • Заједничким радом развија способност да самостално или у групи изводи са друговима ачијим деоницама, изводи различита музичка дела .	
4 Дечије музиучко стваралаштво	• Да прави музичке инструменте углавном ударачке од разних материјала који су приступачни • Да компонује мелодију на задати текст • Да направи ритмичку пратњу за одређену песму и при том употреби инструмент који је направио	
ИСХОДИ **Музички инструменти** **Слушање музике**	-класификује инструменте по начину настанка звука -опише основне карактеристике удараљки -препозна везу између избора врсте инструмента и догађаја, односно прилике када се музика изводи -користи могућности ИКТ-а у примени знања о музичким инструментима (коришћење доступних апликација) -се изражава покретима за време слушања музике -вербализује свој доживљај музике -идентификује ефекте којима различити елементи музичке изражајности (мелодија, ритам, темпо, динамика) утичу на тело и осећања	

Музичко извођење	-анализира слушано делоу односу на извођачки састав и инструменте -илуструје примере коришћења плесова и музике према намени у свакодневном животу (војна музика, обредна музика, музика за забаву...) -критички просуђује лош утицај прегласне музике за здравље -понаша се у складу са правилима-музички бонтон -користи могућности ИКТ-а за слушање музике -пева исвира самостално и у групи -примењује правилну технику певања (правилно дисање,држање тела,артикулација) -кроз свирање и покрет развија сопствену координацију и моторику -користи различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте,намене и карактера композиције -искаже своја осећања у току извођења музике -примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању -учествује у школским приредбама и манифестацијама -користи могућности ИКТ-а у извођењу музике (коришћење матрица,караоке програма,аудиоснимака...)
Дечије музичко стваралаштво	-користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање,свирање и покрет -изражава своје емоције осмишљављњем мањих музичких целина -комуницира у групи импровизујући мање музичке целине гласом,инструментом или покретом -учествује у креирању школских приредби,догађаја и пројеката -користи могућности ИКТ-а за музичко стваралаштво ОСНОВНИ НИВО: Ученик познаје језик музике и уме музички да се изрази гласом, инструментом и покретом, индивидуално и у групи. Ученик слушно препознаје најзначајниоје карактеристике музичке уметности и развија естетску осетљивост. СРЕДЊИ НИВО: Ученик истражује различите музичке изражајне елементе у исказивању својих идеја и комуникацији са другима. Слушно препознаје различите жанрове музичке уметности са посебним акцентом на аутентични музички фолклор. НАПРЕДНИ НИВО: Ученик креативно примењује стечена искуства у изражавању и представљању ставова и идеја и у комуникацији са другима. Уважава и истражује музичке садржаје различитих жанрова, стилова и култура и доприноси очувању и развоју културног наслеђа.
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ	Спсобности - Да повезује и разуме основне елементе музичке писмености уме да изведе певањем и/или свирањем сженије композиције народног фолклора и уметничке – самостално и у групи; има и може да изрази свој суд о слушаном музичком делу; да препознаје музичке облике, епохе, стилове, инструменте и основне и специфицне карактеристике.

РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Знања – Уме да примени стечена знања слушањем музичких дела; да самостално и у групи уме да изводи различите композиције народне и уметничке; да може активно да учествује у музичком живпту школе и шире друштвене заједнице. Ставови - да има позитиван однос према естетским вредностима музичке уетности (лични и других ученика), уметничког дела, радног и животног окружења. Да уме да изрази свој став о музици, музичким делима и начину изражавања.		
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Ликовна култура, српски, математика, историја, физика, хемија		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	Стеван Стојановић Мокрањац	Српски, руски, енглески и француски језик, веронаука, музичка и ликовна култура, историја, географија	Тема се обрађује са становишта различитих предмета. Планирају се и усклађују активности. Одређује се време за њихову реализацију и ко су реализатори. Активности се прилагођавају теми и интересовањима ученика (презентација, прављење илустрованих и писаних материјала, драматизација...)

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МУЗИЧКА КУЛТУРА-ОСМИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1. Знање и разумевање	- Ученик активно учествује у савладавању песама певањем и свирањем из нотног текста и по слуху, уз анализу истих да би извођење било у потпуном складу са садржајем. - Ученик упознаје основне елементе музичке писмености кроз самосталан и групни рад; кроз израду различитих паноа. - Ученик активним слушањем упознаје музичке инструменте, гласове и извођачке саставе; израђује самостално и у групи, ликовни приказ слушане музике. - Ученик упознаје различите епохе и композиторе, као и основне музичке форме, кроз	Компетенција за учење Естетичка компетенција

	примере који се изводе или слушају на часу и писмено или усмено изражавају своје ставове.	Комуникација Сарадња Ученик користи језик музике за изражавање својих идеја и за комуникацију са другима. Кроз познавање музичког језика и стилова, ученик увиђа везу музике са догађајима у друштву и доприноси њиховом обликовању. Ученик истражује везу између музике и покрета.
2. Слушање музике	- Ученик активним слушањем кроз разговор и самостално истраживање, упознају различите врсте музичког изражавања у уметничким делима, као и фолклорне музике нашег и других народа. - Ученици изражавају своје утиске о слушаној музици кроз литерарни или ликовни приказ. - Ученик упознаје и препознаје различите форме музичког изражавања, епохе, композиторе (соло, камерно, оркестарски); упознаје и препознаје гласове и начин изражавања (соло, камерно, хор) уз инструменте или а капела.	
3. Музичко извођење	- Радом и заједничким вежбањем савладава различите песме и композиције певањем и (или) свирањем. - Сталним извођењем развија сигурност учествујући у извођењу различитих музичких деоница- самосталнолним извођењем или у групи. - Заједничким радом развија способност да самостално или у групи изводи са друговима на дечјим инструментима различита музичка дела.	
4. Дечије музичко стваралаштво	- Ученик прави музичке инструменте (углавном ударачке) од различитих материјала који су приступачни. - Ученик компонује мелодију на задати текст. - Ученик ће направити ритмичку пратњу за одређену песму и при том употреби инструмент који је сам направио	
ИСХОДИ **Знање и разумевање** **Слушање музике**	Ученик ће бити у стању да: -Класификује инструменте по начину настанка звука - Опише основне карактеристике ударачких инструмената - Препозна везу између избора врсте инструмента и догађаја, одн прилике када се музика изводи - Кеористи могућности ИКТ-а у примени знања о музичким инструментима Изражава се покретима за време слушања музике - вербализује свој доживљај музике - Идентификује ефекте којима различити елементи музичке изражајности (мелодија, ритам, темпо,	

Музичко извођење **Дечије музичко стваралаштво**	динамика) утичу на тело и осећања - Анализира слушано дело у односу на извођачки састав и инструменте - Критички просуђује лош утицај прегласне музике на здравље - Понаша се у скаду са правилима – музички бонтон - Користи могућности ИКТ-а за слушање музике Пева и свира самостално и у групи - Примењује правилну технику певања - Користи различита средства изражајног певања и свирања, у зависности од врсте, намене и карактера композиције - Примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању - Учествује у школским приредбама и манифестацијама - Користи могућности ИКТ-а у извођењу музике (коришћење матрица, караоке програма, аудио снимака...) - користи музичке обрасце у осмишљавању музичких целина кроз певање, свирање и покрет - изражава своје емоције осмишљавањем мањих музичких целина - учествује у креирању школских приредби, догађаја, пројеката - користи могућности ИКТ-а за музичко стваралаштво ОСНОВНИ НИВО: Ученик познаје језик музике и уме музички да се изрази гласом, инструментом и покретом, индивидуално и у групи. Ученик слушно препознаје најзначајније карактеристике музичке уметности и развија естетску осетљивост. СРЕДЊИ НИВО: Ученик истражује различите музичке изражајне елементе у исказивању својих идеја и комуникацији са другима. Слушно препознаје различите музичке жанрове са посебним акцентом на аутентични музички фолклор. НАПРЕДНИ НИВО: Ученик креативно примењује стечена искуства у изражавању и представљању ставова и идеја у комуникацији са другима. Уважава и истражује музичке садржаје различитих жанрова, стилова и култура и доприноси очувању и развоју културног наслеђа.
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Способности- да повезује и разуме основне елементе музичке писмености; уме да изведе певањем и/или свирањем сложеније комозиције народног фолклора и уметничке музике (самостално и у групи); има и може да изрази свој суд о слушаном музичком делу; уме да препозна музичке облике, епохе, стилове, инструменте. Знања- уме да примени стечена знања слушањем музичких дела; уме да самостално и у групи изведе различите композиције; може активно да учествује у музичком животу школе и шире друштвене заједнице. Ставови- да има позитиван однос према естетским вредностима музичке уметности, музичког дела, радног и животног окружења; уме да изрази свој став о музици, музичким делима и начину изражавања.

КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Ликовна култура, Српски језик и књижевност, Историја, Географија, Физика, Хемија, Математика,		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	Србија	Српски језик и књижевност, Историја, Географија,	Демонстрација, певање песме „Што се боре мисли моје“

	ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ- Пети, шести, седми и осми разред**	
Наставне области- садржај програма	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
I ФИЗИЧКЕ СПОСОБНОСТИ	На свим часовима, као и на другим организационим облицима рада, посебан акценат се ставља на: развијање физичких способности кроз примену једноставних, двоставних општеприпремних вежби (вежби обликовања) – вежбе за развој снаге, покретљивости, издржљивости, брзине и координације; подстицању ученика на самостално вежбање и учвршћивање правилног држања тела. Активно праћење развоја моторичких способности кроз низ моторичких тестова.	-код ученика развијамо: вештину комуникације, сарадње, развијање социјалне компетенције кроз спорт коришћење релевантних и поузданих података и информација, дигиталну компетенцију, одговорно учешће у демократском
II МОТОРИЧКЕ ВЕШТИНЕ	Усвојене моторичке вештине треба да омогуће ученицима њихову примену у свакодневним и специфичним животним ситуацијама. Ученицима који нису у стању да усвоје неке од садржаја, задају се слична али лакша вежбања од предвиђених или предвежбе. Уколико ученик не достигне предвиђени ниво моторичке вештине, оставља се могућност да исти достигне у наредном периоду. Усаваршавање неких моторичких задатака је континуирани процес без обзира на садржаје програма (техника ходања, трчања, примена научене игре итд.). У раду са напреднијим ученицима реализују се проширени садржаји. Кроз процес реализације програма неопходно је пратити способности ученика за различите физичке активности.	

Ходање и трчање	Различити облици ходања и трчања уз правилно држање тела: брзо-полако на предњем и задњем делу стопала; са високим подизањем колена; забацивањем ногу назад;са променом ритма и темпа; кретање кратким и дугим корацима; на прстима и петама уз узручење са истезањем тела;(користити обележене линије на спортским теренима са и без препрека-палице и вијаче поређане на једном делу сале или спољних терена). Трчање уз правилно постављање стопала и правилан рад руку; укрштањем ногу и уназад из различитог положаја (седећи, лежећи, чучећи). Правилно трчи варијантама технике трчања на кратке, средње и дуге стазе и мери резултат. Ходање и трчање напред и назад на различитим деловима стопала са променом правца кретања, са променом темпа у комбинацији са чучњевима; игре са различитим облицима ходања и трчања (*Ледени чикица, жмурке, хваталице, игра четири стране света*);брзо трчање на 30 метара; трчање на 40 метара уз промену темпа и правца кретања; брзо трчање на 40 метара са поласком из високог положаја и чучња; рад на техници трчања у месту и у кретању; трчање краћим и дужим кораком; техника високог и ниског старта; спринт на деоницама од 50 метара; штафетно трчање (стартови из различитог положаја);организовати игре са различитим облицима ходања и трчања. Комбиновање различитих комбинованих моторичких радњи (галопи уз кружење рукама, укрштени кораци са засуцима...)	друштву, одговоран однос према здрављу, естетичку компетенцију, иницијативност, предузимљивост, одговоран однос према околини, позитиван и одговоран однос према учењу, међусобно помагање, толеранција у групи, такмичарски дух. - доприноси постизању договора о правилима заједничког рада и придржава их се током рада - ученик уме да организује простор и управља временом - уважава саговорника, изражава ставове, мишљења и осећања. - ученик проналази и осмишљава могућа решења проблемске ситуације.
СПОРТСКЕ ИГРЕ - Рукомет	Хватање и додавање лопте (ниске, у висини груди, изнад главе, доскочне), трокорак (из места, у кретању, из дриблинга, из пријема лопте, са ударцем на гол или додавање саиграчу), вођење лопте (у месту, у лаганом кретању, трчањем, у спринту – контра напад, једном руком, са променом руке), ударац на гол (чеони, бочни, скок шутом), извођење седмераца, основни одбрамбени став (паралелни и дијагонални), позиције играча у нападу, зонска одбрана 6-0. Правила игре : број играча, трајање игре, трајање напада, голмански простор, кораци, дупло вођење, искључење, замене,фаул у нападу, аут, корна (голман), тајм – аут.	
Кошарка	Хватање и додавање лопте (ниских, високих, доскочних, са две руке са груди, изнад главе, једноручно са искораком), вођење лопте ниско (до колена), високо (до кука), промене (предња, средња, задња и ролинг), одбрамбени став (паралелни и дијагонални, отворени и затворени), основни положај нападача (тројна претња : шута, дриблинга и додавања), двокорак (леви и десни), основни ударац на кош. Контра напад, игра човек на човека, игра 1 на 1, баскет 3 на 3. Правила: трајање игре, број играча, трајање напада, изношење лопте у предње поље (8 секунди), враћање лопте у задње поље, правило 3 секунде, измена, личне грешке, бонус, вредновање шута (1,2 и 3 поена), аут, одстојање играча при избацивању аута.	
Одбојка	Додавање лопте врховима прстију (прсти), пријем лопте (чекић), смеч, серва. Игра. Правила : број играча, трајање игре, напад (позиција2,3 и 4), одбрана (позиције 5,6 и	

	1), ротација, трећа лопта,дупла (дуг контакт са лоптом), тајм – аут, измене.	- разуме значај правилне исхране у очувању здравља Кроз све наведено код ученика развијамо: вештину комуникације, сарадње, иницијативност, међусобно помагање, толеранција у групи, такмичарски дух. Доприноси постизању договора о правилима заједничког рада и придржава их се током рада. Уме да организује простор и управља временом. Уважава саговорника, изражава ставове, мишљења и осећања Ученик проналази и осмишљава могућа решења проблемских ситуација. Разуме значај правилне исхране у очувању здравља
Општа физичка припрема	Снага мишића руку и раменог појаса (склек, издржај у згибу, пењање уз шипку), снага мишића трбуха и леђа (вежбе на рипстолима), снага мишића ногу (скокови, поскоци, вијача, чучњеви, пењања по трибинама, скок у даљ из места), аеробни капацитети (истрајно трчање, трчање 800/500м).	
Вежбе обликовања	Комплекс вежби обликовања (основни принципи, дозирање), вежбе обликовања за одређене делове тела као и за одређене мишићне групе. Циљ вежби обликовања.	
СПОРТСКА ГИМНАСТИКА Партер	Колут напред разножно, колут назад разножно, премет странце (лево и десно), став на глави, став о шакама, колут назад – став о шакама, разовка, летећи колут. Повезивање елемената у вежбу. Асистенција.	
Прескок	Разношка, згрчка, одбочка, разношка са пола окрета, разношка са целим окретом, одбочка са окретом за 90*, одбочка саокретом за 180*. Асистенција.	
Греда	Мали и велики састав на греди (ходање, окрети, поскоци, велика и мала вага....)	
АТЛЕТИКА Трчања	Ниски и високи старт, ниско, средње и високо гажење, забацивање потколеница, продужени корак, избацивање потколеница, стартови из разних положаја, пропадајући старт, истрајно трчање, техника штафетног трчања	
Скокови	Скок увис и скок удаљ (приказ технике).	
ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ	Правилно држање тела, корективна гимнастика и њен значај за отклањање постуралних поремећаја и деформитета кичменог стуба. Хигијена опреме за физичко васпитање, лична хигијена, правилна исхрана, правилно распоређивање рада и одмора. Усмеравање ученика на спортске клубове и културо – уметничка друштва. Сарадњаса домом здравља и усмеравање ученика ка дому здравља за решавање здравствених проблема.	
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	1. Стање моторичких способности (снага мишића руку и раменог појаса – склек и издржај у згибу, пењање уз шипку), снага мишића ногу (скок у даљ из места), снага мишићатрбуха и леђа (трбушњаци и леђњаци), издржљивост (800/500м) 2. Стање здравља и хигијенских навика (висина, тежина, држање тела, хигијена) 3. Ниво савладаности моторичких знања, умења и навика, и однос према раду Организовање школских првенстава, излазак на такмичења у организацији Министарства просвете (општинско, градско, регионално и републичко) Корективно – педагошки рад Систематски прегледи. 4. Ниво примене физичког вежбања у свакодневном животу.	
	Сарадња са Спортским савезом Палилуле, градском општином Палилула, са спортским клубовима КК „Беко“, КК „Карабурма“ , ОК „АС“ и Омладинским атлетским клубом Београд ОАК.	

КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	**Географија:** *Друг и ја* (правила игре, извођење игре уз поштовање правила и улога); *Моја школа и ја* (просторије у школи, сала за физичко, школско двориште); *Здравље и ја* (значај извођења физичких вежби за здрављечовека); *Очување средине* (еколошко васпитање); *Било је некад* (народна кола) **Математика:***Оријентација у простору*; *Просторне релације и смерови кретања* (већи-мањи, дебљи-тањи); *Облици у простору* (лопта, шведски сандук, чуњеви, обручеви); *Скупови*; *Мерење* (дужина корацима); *Дуж* (изломљене линије, трчање праволинијски, цик-цак и у круг); *Множење и дељење* (две, четири екипе); *Правоугаоник* (терен); *Мере за време* (брзина); *Кружна линија и круг*

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**БИОЛОГИЈА- ПЕТИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1.Порекло и разноврсност живогсвета	-особине живих бића упоредо обрадити и при обради користити једноставне огледе,макро-морфолошкекарактеристике истицати користећи слике или природни материјал -користити примере из непосредног окружења о живим бићима -оспособити ученике да самостално користе лупу користећи ћелије које су крупне и које су им доступне -истраживачке радове је потребно планирати у пару -класификацију живих бића обрадити истицањем хијерархијских атрибута и морфологије - визелизацију треба цртежом представљати и обележавати карактеристичне делове -домаћи задатак: испитивање излучивања и транспирације код биљака извођењем огледа, презентовање описа огледа и резултата рада -домаћи задатак: реакције кућног љубимца на различите драже,табеларно представљање врсте драже и реакције организма -домаћи задатак: посматрање клијања пасуља у различитим условима, бележење резултата и извођење закључака,упоређивање закључака - ученици се мотивишу на активно коришћење способности посматрања, уочавања, повезивања и логичког мишљења,то представља пут ка усвајању	-компентенција за целоживотно учење -комуникација -рад са подацима и информацијама -дигитална компентенција -решавање проблема -сарадња -одговорно учешће у демократском друштву -одговоран однос према здрављу

	функционалног знања из биологије, тј. његове практичне примене.	-одговоран однос према околини -естетичка компентенција -предузимљивост и орјентација ка предузетништву
2.Јединство грађе и функције као основа живота	-користити истраживања ученикао спољашњим особинама живих бића у непосредном окружењу и њиховом односу према условима спољашње средине -давање ученицима одговрајућих упутстава за истраживања -проширити градиво према заинтересованости ученика, навести их да гледају поједине научно популарне канале, развијати дискусију -часове утврђивања спровести кроз радионичарски рад,резултате прикзати цртежом или у виду табела -домаћи задатак: Прилагођеност изабраног организма различитим условима средине-прикупљање података о једној врсти , њеној прилагођености условима средине и извести закључак о адаптацијама те врсте	
3.Наслеђивање и еволуција	-прикупљање података о варијабилности(сличности и разлика између организама) и табеларно их представити -постављање једноставних хипотеза о варијабилности и развијање дискусије -користити ИКТ технологију заприкупљање и обраду података -повезивање варијабилности са примерима из свакодневног живота везаним за људе, разлике у физичком изгледу, способностима, талентима-поштовање различитости и толеранција -стил живота и варијабилност -запажања у савремном друштву -рад на часу-у виду графика приказати варијабилност особина код ученика у одељењу према упутству из уџбеника	
4.Живот у екосистему	-повезивање тема нслеђивање и утицај средине кроз разговор и дискусију, варијабилности утицај средине -уочавање негативног утицаја човека на разноврсност живог света данас - користити различите изворе за податке -развијање потребе за очување здраве животне средине, развијање одговорности на примерима шта појединац може да уради у свакодневном животу -користити школско двориште, делове насеља у којима ученици живе за реализацију пројеката о одговорном и неодговорном понашању људи	

5.Човек и здравље	-навођење ученика да процене сопствене животне навике(хигијена, исхрана) -организовати час у сарадњи са стручним лицем за реализацију теме о пубертету и репродуктивном здрављу -развијање дискусије, дијалога о негативном утицају алкохола,дувана ,енергетских пића користећи ИКТтехнологију или писану литературу -радом у пару ученици треба да саставе листу корисних и мање кирисних намирница користећи пирамиду исхране уз образложење о избору намирница, повезати са појавом гојазности Важан део реализовања наставе јесте и рад са ученицима по индивидуализованом програму (ИОП):
ИСХОДИ	Ученик ће бити у стању да: -истражује особине живих бића према упутствима наставникаи води рачуна о безбедности током рада -групише жива бића према њиховим заједничким особинама -одабира макро-морфолошке особине важне за класификацију -идентификује основне прилагођености грађе живих бића на услове животне средине,укључујући и основне односе исхранеи распростирање -једноставним цртежом прикаже биолошке објекте које посматра и истражује и означава кључне детаље -прикупља податке о варијабилности организама у оквиру исте врсте, табеларно или графички их представи и изводи једноставне закључке -разликује наследне особине и особине које су резултат деловањасредине, на моделима из свакодневног живота -поставља једноставне претпоставке, огледом испитује утицај срединских фактора на ненаследнеособине живих бића и критички сагледава резултате -користи доступне ИКТ и опрему у истраживању, обради податке и прикаже резултате -доведе у везупромене у спољашњој средини (укључујући и утицај човека)са губитком разноврсности живог света на Земљи направи разлику између одговорног и неодговорног односа према живим бићима у непосредном окружењу -предлаже акције бриге о биљкама и животињама у непосредном окружењу, учествује у њима,сарађује са осталим учесницима и решава конфликте на ненасилан начин -илуструје примерима деловање људи на животну средину и процењује последице таквих дејстава -идентификује елементе здравог начина живота и у односу на њих уме процени сопствене животне навике и избегава ризична понашања

ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	- сумативно оцењививање:усмено испитивање,писмене провере знања коришћењем тестова -формативно оцењивање:учешће у тимском раду, дискусије,пројектна настава,домаћи задаци -приликом оцењивања ученику је потребно дати повратну информацију о грешкама које је направио -користити самооцењивање или вршњачко оцењивање -према Блумовој таксономији ускладити процењивање компентенција		
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	-српски језик -географија -историја -информатика и рачунарство -ликовна култура -физичко васпитање -техничко и информатичко образовање		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	Израда тематског хербаријума Израда кључа за препознавање биљака Састављање јеловника ужине	- стечено знање из биологије о размножавању и информатике и рачунарства -биологија,ликовна култура -физичко и здравствено васпитање	-ученици у пару сакупљају биљке и тематски их обрађују као лековите,коровске,медоносне, јестиве; презентовање радова можеда буде каоПП презентација или пано, хербар -у пару ученици праве кључ за детерминацију биљака, презентују у виду паноа, међусобно упоређују радове -појединачно или у пару ученици треба да саставе јеловник ужине користећи пирамиду здраве исхране, презентовати у виду паноа - Остварује се интердисциплинарни приступ обраде теме, кроз сарадњу са осталим предметним наставницама. Планирање обраде дате теме врши се кроз усклађивање активности са осталим наставницима и времена када ће се реализовати тема. - Реализација наставног садржаја на часу

			биологије врши се кроз претходну најаву дате теме, чиме се омогућава организација и планирање часа заједно са ученицима. -Ученици код куће припремају реферате, мини истраживачке радове на задату тему који ће бити презентовани на часу. - Организоваће се дебата,у којој ће ученици изразити своје ставове на задату тему. Улога наставника ће се свести на усмеравање тока часа. Након одржаног часа, заинтересовани ученици ће бити подељени у две групе и код куће израдити два паноа који ће бити синтеза стечених знања и искустава на претходном часу. Панои ће бити изложени у ходнику школе.

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**БИОЛОГИЈА- ШЕСТИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1.Порекло и разноврсност живогсвета	-користити примере и упоређивања у грађи биљака , животиња и бактерија помоћу слика -хијерархијским низом од ћелије до организма обрадити грађу људског тела, помоћу модела представити положај органа и њихову улогу -цртежом представити грађу ћелије, једноћелијских организама и разлике између бактеријске, биљне и животињске ћелије -особине живих бића упоредо обрадити и при обради користити једноставне огледе,макро-морфолошке карактеристике истицати користећи слике или природни материјал -одабрати познате примере вишећелијских организама (гљива, биљака и животиња) истаћи разлике у грађи,начину функционисања као и одвијање животних процеса у њима	-компентенција за целоживотно учење -комуникација -рад са подацима и информацијама -дигитална компентенција -решавање проблема -сарадња

	- са ученицима заједно правити микроскопске препарате и оспособити их да користе микроскоп -домаћи задатак:Откриће микроскопа	-одговорно учешће у демократском друштву -одговоран однос према здрављу -одговоран однос према околини -естетичка компентенција -предузимљивост и орјентација ка предузетништву
2.Живот у екосистему	-повезати живу и неживу природу,користити примере, слике,интернет за прављење разлике између појмовапопулације,стаништабиоценозе,екосистема,еколошке нише, повезаност организама ланцима исхране,међусобан утицај организама -у групама задавати да ученици самостално илуструју примере ланаца исхране -подстицати коришћење очигледних примера из окружења за усвајање знања о еколошким факторима и различитим облицима загађења и последицама -домаћи задатак: Прикупљање података о угроженим врстама и могућим мерама за њихову заштиту	
3.Наслеђивање и еволуција	-прикупити података о варијабилности(сличности и разлика између организама исте врсте) и табеларно их представити -постављање једноставних хипотеза о варијабилности и развијање дискусије -на одабраним примерима / текст или илустрација/ученици треба да повежу еволутивне промене са наследном варијабилношћу и природном селекцујом	
4.Порекло и рсзноврсност живог света	-повезивање претходно стеченог знања за дрећивање непознате врсте на“дрвету живота“ -организовањем кратког квиза -упоређивањем сложености груписати организме према особинама које указују на заједничко порекло на Земљи	
5.Човек и здравље	-навођење ученика да процене сопствене животне навике(хигијена , исхрана) -организовати час у сарадњи са стручним лицем о негативном утицају психоактивних супсранци и алкохола -развијање дискусије, дијалога о првој помоћи при при повреди коже, убоду инсекта,сунчаници,тровању храном користећи лична искустава,народну медицину и сазнања савремене медицине -прикупљање података из различитих извора о обољењима и њиховим изазивачима и начинима преношења и мерама заштите,ученици износе своје позитивно или негативно искуство -радом у пару ученици треба да саставе један оброк користећи пирамиду исхране уз образложење о избору намирница	

	-домаћи задатак: Прикупљање података из различитих извора о радовима научника који су допринели очувању људског здравља
ИСХОДИ	Ученик ће бити у стању да : -упореди грађу животиња, биљака и бактерија на нивоу ћелија и организма -повеже грађу и животне процесе на нивоу ћелије и организма -одреди положај органа човека и њихову улогу -цртежом прикаже основне елементе грађе ћелија једноћелијских и вишећелијских организама -користи прибор и микроскоп -направи разике између животне средине, станишта,популације,екосистема и еколошке нише -илуструје примере међусобних утицајаживих бића и узајамни однос са животном средином -истражи утицај срединена испољавање особина, поштујући принципе научног метода -идентификује примере природне и вештачке селекције -повеже наследне промене са еволутивном варијабилношћуи природном селекцијом -групише организме према особинамакоје указују на заједничко порело живота на Земљи -одреди положај непознате врсте на „дрвету живота“ -прикупља податке о радовима научника који су допринели изучавањуљудског здравља и њихових истраживања -одржава личну хигијену и хигијену животног простора у циљу спречавања инфекција -доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци -збрине површинске озледе, укаже прву помоћ у случају убода инсекта, сунчанице и топлотног удара и затражи лекарску помоћ кад процени да је потребна -повеже узроке нарушавања животне средине са последицама по живону средину и људско здравље и делује личним примером у циљу заштите животне средине -користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата -табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке -разматра у групи како је учио и где та знања може да примени
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	- сумативно оцењививање:усмено испитивање,писмене провере знања коришћењем тестова -формативно оцењивање:учешће у тимском раду, дискусије,пројектна настава,домаћи задаци -приликом оцењивања ученику је потребно дати повратну информацију о грешкама које је направио -користити самооцењивање или вршњачко оцењивање -према Блумовој таксономији ускладити процењивање компентенција

КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	-српски језик -географија -историја -информатика и рачунарство -ликовна култура -физичко васпитање -техничко и информатичко образовање		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	Ланац исхране у акваријуму Боје у природи Детективска прича о бактеријама	- стечено знање из биологије о и информатике и рачунарства -биологија -ликовна култура -биологија -ликовна култура -информатика и рачунарство	-ученици у пару сакупљају податке о прављењу акваријума и врстама њиховој исхрани,адаптацијама,размножавању које су погодне за акваријум; презентовање радова можеда буде каоПП презентација или пано, Ученици треба да прикупе податке о пигментима, органима у којима се налазе и улогама које имају.Група ученика ће изоловати неке од пигмената из различитих биљних органа Ученици треба да прикупе податке о разним групама бактерија и да их презентују према значају у природи и за човека . Пројекат може да се реализује у виду квиза . Талентовани могу да нацртају интересантне анимације. - Остварује се интердисциплинарни приступ обраде теме, кроз сарадњу са осталим предметним наставницама. Планирање обраде дате теме врши се кроз усклађивање активности са осталим наставницима и времена када ће се реализовати тема. - Реализација наставног садржаја на часу

			биологије врши се кроз претходну најаву дате теме, чиме се омогућава организација и планирање часа заједно са ученицима. -Ученици код куће припремају реферате, мини истраживачке радове на задату тему који ће бити презентовани на часу. - Организоваће се дебата,у којој ће ученици изразити своје ставове на задату тему. Улога наставника ће се свести на усмеравање тока часа. Након одржаног часа, заинтересовани ученици ће бити подељени у две групе и код куће израдити два паноа који ће бити синтеза стечених знања и искустава на претходном часу. Панои ће бити изложени у ходнику школе.

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**БИОЛОГИЈА-СЕДМИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1.НАСЛЕЂИВАЊЕ И ЕВОЛУЦИЈА	- ученик увиђа везу између гена и хромозома, повезује са претходно стеченим знањем о грађи једра-користити слике -на примеру људског кариограма, илустрацијом објаснити парове хромозома -користити моделе деоба које ученици могу самостално да направе (https://www.youtube.com/ watch?v=SdZfa5HyEUs). На основу модела ученик може да опише ток сваке деобе, да их упореди и да направи табелу разлика између митозе и мејозе -ченици самосталним истраживањем треба да дођу до података о животним циклусима животиња из непосредног окружења или да анализирају податке сакупљене на интернету (веза са области Јединство грађе и функције као основа живота). -шему наслеђивања неке особине (светле очи/там- не очи, наслеђивање крвних	-компентенција за целоживотно учење -комуникација -рад са подацима и информацијама -дигитална компентенција -решавање проблема -сарадња

	група) у једној генерацији и на њој објаснити Менделово правило (Правило растављања и слободног комбиновања на једном ген- ском локусу). За анализу резултата користити знања о пропорорцијама	-одговорно учешће у демократском друштву -одговоран однос према здрављу -одговоран однос према околини -естетичка компентенција -предузимљивост и орјентација ка предузетништву
2.ЈЕДИНСТВО ГРАЂЕ И ФУНКЦИЈЕ	- ученик треба да одреди положај организма на дрвету живота на основу прикупљених информација о његовој грађи, пореди организме на различитим позицијама на „дрвету - користи микроскоп за посматрање грађе гљива, биљних и животињских ткива -групе једноћелијских еукариотских организама треба обрадити кроз упоредни преглед грађе и сличности/разлике основоних животних функција код једноћелијске алге, амебе, бичара, трепљара. а методски одабраним представницима, који су од раније били познати ученицима обрадити упоредну грађу биљака, гљива и животиња -на основу задатих критеријума након демонстрације одговарајућих примера од стране наставника ученици би били оспособљени да сами разврставају жива бића	
3.ПОРЕКЛО И РАЗНОВРСНОСТ ЖИВОТА	-увођење употребе дихотомих кључева може се засновати на ранијим знањима (кроз вежбу). На пример, критеријума„има/нема једро” је прва дихотомија коју могу да уоче на дрвету живота (прокариот и еукариоти) -основу задатих критеријума одреде њихову позицију на дрвету живота -ови часови представљају и обраду и вежбе. У оквиру ових часова треба представити и примере конвергенције (насупрот дивергенции), као очигледно одступање од принципа „сличност = сродност” -сновне принципе систематике, кроз порекло и диверзификацију група организама од заједничког претка, треба илустровати приказом прелазних фосила , госилни низ)	
4.ЖИВОТ У ЕКОСИСТЕМУ	-прикупљене податке о изабраној врсти и њеној бројности на различитим стаништима u паровима упоређивати податке -користити графички приказ варијације еколошких фактота) смена дана и ноћи, смена годишњих доба , промене везане за географску ширину) - радионичарским, односно групним радом вршити обраду прикупљених података и обрадити основне појмове из екологије еколошке факторе, ланац	

	исхране, особине популације -задавање задатака о количини потрошеног кисеоника на Земњи, количини отпада -задавање домаћих задатака о особинама биомима на Земљи , негативном утицају човека на њих	
5.ЧОВЕК И ЗДРАВЉЕ	-користити очигледан пример појаве епидемије COVID 19 вирусом обрадити кроз разговор путеве ширења инфекције , мере заштите и значај вакцина - прикупљање података о ранијим пандемијанма , открићу вакцине -навођење ученика да процене сопствене животне навике (хигијена , исхрана) - отворена дискусија са ученицима у којем они излажу своје мишљење, ставове и животно искуство, могао би бити један од начина обраде градива - организовати час у сарадњи са стручним лицем о негативном утицају психоактивних супсранци и алкохола	
ИСХОДИ	- прикупи и анализира податке о животним циклусима почевши од оплођења; - упореди бесполно и полно размножавање; –идентификује разлике између митозе и мејозе на основну промене броја хромозома и њихове улоге у развићу и репродукцији; –одреди однос између гена и хромозома и основну улогу генетичког материјала у ћелији; –шематски прикаже наслеђивање пола и других особина према првом Менделовом правилу; –користи ИКТ и другу опрему у истраживању, обради података и приказу резултата; –табеларно и графички представи прикупљене податке и изведе одговарајуће закључке; –разматра, у групи, шта и како је учио и где та знања може да примени. –идентификује основне односе у биоценози на задатим примерима; –илуструје примерима однос између еколошких фактора и ефеката природне селекције; –упореди прикупљене податке о изабраној врсти и њеној бројности на различитим стаништима; –повеже утицај абиотичких чинилаца у одређеној животној области – биому са животним формама које га насељавају; –анализира разлику између сличности и сродности организама на примерима конвергенције и дивергенције; –идентификује трофички ниво организма у мрежи исхране; –предложи акције заштите –анализира задати јеловник са аспекта уравнотежене и разноврсне исхране; –идентификује поремећаје исхране на основу типичних симптома (гојазност, анорексија, булимија);	

	–планира време за рад, одмор и рекреацију; –доведе у везу измењено понашање људи са коришћењем психоактивних супстанци; –аргументује предности вакцинације; –примени поступке збрињавања лакших облика крварења; расправља о различитости међу људима са аспекта генетичке варијабилности, толеранције и прихватања различитости		
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	-Објективни тестови са допуњавањем кратких одговора, задаци са означавањем, задаци вишеструког избора, спаривање појмова. Разумевање (навести пример, упоредити, објаснити, препричати…) -истраживачки радови,домаћи задаци -дискусија и рад на часу - сумативно оцењививање:усмено испитивање,писмене провере знања коришћењем тестова -формативно оцењивање:учешће у тимском раду, дискусије,пројектна настава,домаћи задаци -приликом оцењивања ученику је потребно дати повратну информацију о грешкама које је направио -користити самооцењивање или вршњачко оцењивање -према Блумовој таксономији ускладити процењивање компентенција - Оспособљеност ученика за самостално и одговорно коришћење ИКТ-а у школи и код куће; -Изражене социјалне вештине: толерантност, солидарност и емпатија;		
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	-српски језик -географија -историја -информатика и рачунарство -ликовна култура -физичко васпитање -техничко и информатичко образовање		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	-Симетрија у живом свету -Израда дихотомог кључа	-биологија, ликовна култура, информатика -биологија, ликовна култура, информатика	-рад у пару, прикупљање података , начин презентације : пано -рад у пару, прикупљање података , начин презентације : пано, ППрезентација

	-Разврставање животиња на дрвету живита	биологија, ликовна култура, информатика и рачунарство	-рад у пару, прикупљање података , начин презентације : пано, пп презентација - Остварује се интердисциплинарни приступ обраде теме, кроз сарадњу са осталим предметним наставницама. Планирање обраде дате теме врши се кроз усклађивање активности са осталим наставницима и времена када ће се реализовати тема. - Реализација наставног садржаја на часу биологије врши се кроз претходну најаву дате теме, чиме се омогућава организација и планирање часа заједно са ученицима. -Ученици код куће припремају реферате, мини истраживачке радове на задату тему који ће бити презентовани на часу. - Организоваће се дебата,у којој ће ученици изразити своје ставове на задату тему. Улога наставника ће се свести на усмеравање тока часа. Након одржаног часа, заинтересовани ученици ће бити подељени у две групе и код куће израдити два паноа који ће бити синтеза стечених знања и искустава на претходном часу. Панои ће бити изложени у ходнику школе.

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**БИОЛОГИЈА- ОСМИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ- САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1.Јединство грађе и функције као основа живота	-Код усвајања новог знања, наставник се ослања на трансфер знања везаних за претходно стечена знања из биологије, сродних наставних предмета и искуства ученика -Стварање атмосфере слободе мисли и говора, где се дискусија ученика подиже на ниво заступања аргументованих ставова који су последица критичког мишљења-ученици се ослобађају у свом вербалном изражавању, што ће им помоћи приликом усменог вредновања њиховог одговора од стране наставника Ученици се мотивишу на активно коришћење способности посматрања, уочавања, повезивања и логичког мишљења,то представља пут ка усвајању функционалног знања из биологије, тј. његове практичне примене. Наставник асоцијацијама наводи ученике да самостално дођу до одговора на питања која су сами поставили-на тај начин ученик користи већ стечена знања и врши надоградњу, што му омогућава да систематизује знања из биологије (али и изван ње) у једну логичку целину; све претходно наведено доприноси да ученик усваја знање са разумевањем Код ученика, акценат се ставља на визуелизацију, јер наставни садржај представљен на пластичан начин ученици најбоље усвајају; користе се аудио-визуелни медији: Power point презентације, кратки филмови, анимације, као и стандардна наставна средстава: слике, расположиви модели...; Употребљавајући слике ученик код себе развија способност повезивања биолошких објеката и појава у једну целину . Наставник мотивише и усмерава ученике ка додатним узворима информација: стручна литература, часописи, проверени садржаји на интернету; коришћење интернета као извор информација је од круцијалног значаја за унапређење знања ученика и његов самосталан рад; инсистира се на одговорном и селективном коришћењу овог медија, чиме се дигитална писменост ученика ставља на виши ниво	• компетенције за самостално и целоживотно учење • критички и селективан став према избору информација и података, као и правилно манипулисање истим • вештине комуникације и сарадње • дигитална компетенција • способност решавања проблема • друштвено

	Ради ефикаснијег усвајања знања и његове примене, користе се различите методе игара: мапе ума, НТЦ програм (загонетке, започете приче).	одговоран грађанин
2.Човек и здравље	Ученици на часу и код куће у групама или самостално израђују реферате, презентације, моделе, паное, спроводе истраживачки рад-на тај начин се мотивишу да самостално примењују стечена знања, прикупљају информације и негују предузетнички дух; писање реферата доприноси унапређењу писменог изражавања ученика битног за вредновање знања ученика путем контролних задатака и вежби. Самостално или уз помоћ насавника ученик треба да осмисли, релизује и извести о експерименту. Најједноставније технике(руковање лупом, микроскопом, процедуре и инструменте (посматрање, бројање, мерење) подељени у групе треба да изводе, на различите начине да презентују резултате по упутству у виду формулара, табела, графикона. Групним радом се развијају: правила у раду, дисциплина, подела задужења, исправљање евентуалних грешака, упоређивање резултата више група уочавају се одступања, грешке у прецизности и изводе се закључци. Важан део реализовања наставе јесте и рад са ученицима по индивидуализованом програму (ИОП):	• социјалне вештине • одговоран однос према животној средини • самосталност, иницијативност и предузетнички дух • естетичка компетенција
3.Порекло и разноврсност живог света	• Наставни садржај из биологије се редукује и прилагођава могућностима ученика, а поменути садржај припрема наставник уз обиље скица и слика на које се реферише текст; акценат се ставља на стицање знања које ће ученику помоћи да у будућности функционише самостално; поред њега седи ученик из одељења који му по потреби помаже у савладавању и усвајању знања (пожељно је да то буде ученик који ради по ИВажан део реализовања наставе јесте и рад са ученицима по индивидуализованом програму (ИОП): 1. ученици који раде по ИОП1-у зависности од потреба ученика, врши се прилагођавање услова у којима се изводи образовно-васпитни рад, прилагођава се начин трансфера знања са наставника на ученика или посвећивање веће пажње приликом вредновања стеченог знања; 2. ученици који раде по ИОП2-врши се измена стандарда постигнућа, и вредновање се врши на основу ангажовања ученика и остварености циљева;	
4.Наслеђивање и еволуција	3. ученицикоји раде по ИОП3-код надарених ученика педагошки рад се подиже на виши ниво; ученици добијају додати материјал на редовном и додатном часу, али и задатке које ће решити код куће; на часу активно помаже ученицима који раде по ИОП2; упућује се у институције које могу да	

	допринесу проширивању постојећег знања	
5.Живот у екосистему	-Повезивањем градива из географије указати на регионалну подељеност Србије, климатске разке које условљавају и развој различитих екосистема -На сликама приказати најзаступљеније врсте у екосистемима у Србији и повезати њихову грађу са прилагођеностима услова из спољашње средине -Кроз пројектне задатке ученици могу да истражују везу наведених врста и еколошких чи-ниоца који условљавају њихово присуство на задатим подручјима. Истраживање се може спровести на терену, ако постоје могућности, или претраживањем литературе, интернета...ученици могу да истражују везу наведених врста и еколошких чиниоца који условљавају њихово присуство на задатим подручјима. - Процеси кружења и преноса супстанци (вода, угљеника и азота) и енергије у природиим екосистемима могу се представити мрежама исхране заједница карактеристичних екосистема за које - Потребно је увести концепт климакса екосистема у смислу да он представља, у датимоколностима, равнотежу у преносу и кружењима енергије и супстанце у екосистему. Истовремено, треба увести и појам природне сукцесије. Уколико се достигнути ступањ равнотеже (климаксекосистема) поремети, покреће се процес природне сукцесије који доводи до поновног успостављања нарушене равнотеже.се предлаже да обавезно садрже произвођаче, потрошаче и разлагаче. Циклуси кружења супстанци на исти начин се могу посматра концептом). - Пожељно је омогућити ученицима да израчунају свој еколошки отисак на неком од калкулатора, који се може наћи наинтернету и у одељењу продискутовати добијене резултате, нарочито о томе које животне навике би свако могао да промени, а при томе да смањи свој отисак. -Кроз дебату истаћи значај обновљивих извора енергије, ограниченост необновљивих и значај развоја науке у циљу већег искоришћавања сталних извора - Пројектни задатак може бити израда „црвене књиге“ за локалне врсте са IUCN листе по H.I.P.P.O концепту. Наставник предлаже листу врста, а ученици одабирају једну и одређују фактореугрожавања и приказују резултате.	

ИСХОДИ	– повеже грађу ћелијских органела са њиховом улогом у метаболизму ћелије; – повеже однос површине и запремине ћелије и тела са начином обављања основних животних функција; – идентификује регулаторне механизме у одржавању хомеостазе; – илуструје примерима везу између физиолошких одговора живих бића и промена у спољашњој средини; – одговорно се односи према свом здрављу; – изрази критички став према медијским садржајима који се баве здравим стиловима живота; – повеже промене настале у пубертету са деловањем хормона; – идентификује поремећаје у раду органа и система органа изазваних нездравим начином живота; – доведе у везу промене животних услова са еволуцијом живота на планети; – истражи давно нестале екосистеме; – повеже промене које се догађају организму током животног циклуса са активностима гена; – повеже промене наследног материјала са настанком нових врста путем природне селекције; – установи узрочно-последичну везу између њих
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	- Истакнуто функционално знање приликом писменог и усменог вредновања знања ученика - Знање које ученик искаже на тестовима (иницијалном и завршном) у оквиру школе и на такмичењима - Оспособљеност ученика да самостално и у групи решава проблемска питања, и прецизира начин на који је дошао до одговара - Активно учешће у раду на часовима обраде и утврђивања - Писмене провере знања - Разумевање текста и издвајање кључних појмова - Израда домаћих задатака и попуњавање радне свеске - Рад у групи, уме да саслуша предлоге других и даје своје предлоге за рад ; - Креира индивидуално или у групи, рад на одређену тему - Поштује договорени план, - Придржава се донесених правила у раду одељења и групе, - Могућност ученика да стечена знања практично примени у локалној средини и шире · Оспособљеност ученика за самостално и одговорно коришћење информационо-комуникационих технологија (ИКТ) у образовне сврхе и као део слободних активности · Изражене социјалне вештине: толерантност, солидарност и емпатија
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	- Биологија - Географија - Српски језик Енглески језик - Хемија - Физика

	- Физичко и здравствено васпитање - Ликовна култура - Информатика и рачунарство - Енглески језик - Хемија - Физика - Физичко и здравствено васпитање		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	Резултати лабораторијских анализа крви човека	Биологија Хемија Ликовна култура Енглески језик Информатика и рачунарство	-рад у пару, прикупљање података , начин презентације : пано, ППпрезентација -повезивање са претходно стеченим градивом из биологије и хемије -наставник ће усмеравати рад ученика ка мулти дисциплинарном приступу пројекта
	Истраживање несталог екосистема	Биологија Историја Ликовна култура Енглески језик Информатика и рачунарство	-рад у пару или групи, прикупљање података ;начин презентације: пано ПП презентација -наставник ће усмеравати рад ученика ка мулти дисциплинарном приступу пројекта
	Ретке и угрожене врсте Србије	Биологија Географија Хемија Ликовна култура Енглески језик Информатика и рачунарство	-рад у пару или групи, прикупљање података ;начин презентације: пано ПП презентација -наставник ће усмеравати рад ученика ка мулти дисциплинарном приступу пројекта

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ИСТОРИЈА-ПЕТИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
Увод у историју	Ученици се упознају са појмом и поделом времена,историјским периодима, начином на који научници истражују, презентују,критички анализирају и сл. Предвиђене садржаје реализујемо кроз константну интеракцију ученик-наставник и ученик-ученик. Наставник поставља проблемска питања у вези са градивом, успоставља везе са искуством ученика постављајући одговарајућа питања, подстиче ученике да дају своје примере,... Процес учења се одвија кроз корисне и занимљиве активности, као што су: израда истраживачки рад.пројекат, примена знања стечена ван учионице(музеј,позориште,изложбе,.) Ученици се усмеравају да долазе до нових сазнања и повезују научне и историјске чињенице.	На часовима историје ученици ће развијати следеће компетенције: Дигиталну компетенцију Естетичку компетенцију Компетенцију за учење Комуникацију Рад са подацима и информацијама Решавање проблема Сарадњу
Праисторија	Ученици постављају питања наставнику, а наставник их наводи да сами открију решење користећи знања из свакодневног живота,коришћењем ИКТ технологије,гледајући ппт-презентацију и сл. Наставник користи више метода током, а посебно демонстративна метод;зидна карта,уџбеник,фотографије предмети из праисторије, слике којима се дочарава живот у прошлости и сл.	
Стари исток	Предвиђене садржаје реализујемо кроз константну интеракцију ученик-наставник и ученик-ученик.	

Античка Грчка Антички Рим	Процес учења се одвија кроз корисне и занимљиве активности, као што су: драматизације текста нпр.интервју са Александром Великим, кратким филмовима или ппт презентацијом.. Примењује се оперативно планирање за сваки наставни час како би се комбиновали различити облици рада. Ученици се подстичу да на основу усвојених знања или искуства повежу неку слику,дело, мит,...сместе у одређени историјски и географски контекст У мањим групама или у пару могу да раде утврђивање градива.	Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према околини Компетенцију за целоживотно учење
ИСХОДИ	Основе проучавања прошлости: разликује основне временске одреднице (годину, деценију, век, миленијум, еру); - лоцира одређену временску одредницу на временској ленти; -разликује начине рачунања времена у прошлости и садашњости; -именује периоде прошлости и историјске периоде и наведе граничне догађаје;- разврста историјске изворе према њиховој основној подели; - повеже врсте историјских извора са установама у којима се чувају (архив,музеј, библиотека); Праисторија: - наведе главне проналаске и опише њихов утицај на начин живота људи у праисторији; - разликује основне одлике каменог и металног доба; Стари исток: - лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе Старог истока; -користећи историјску карту, доведе у везу особине рељефа и климе са настанком цивилизација : - одреди место припадника друштвене групе на графичком приказу хијерархије заједнице; - пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева, наведе најважније одлике државног уређења цивилизација Старог истока - идентификује основна обележја и значај религије у цивилизацијама Старог истока;- разликује врсте писама цивилизација Старог истока; - илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа народа Старог истока на савремени свет; - користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност у одговарајући миленијум или век; - изложи, у усменом или писаном облику, историјске догађаје исправним хронолошким	

	редоследом; - прикупи и прикаже податке из различитих извора информација везаних за одређену историјску тему, -визуелне и текстуалне информације повеже са одговарајућим историјским периодом или цивилизацијом; <u>Античка Грчка</u>: - опише особености природних услова и географског положаја античке Грчке; - лоцира на историјској карти најважније цивилизације и државе античке Грчке; - приказује друштвену структуру и државно уређење грчких полиса на примеру Спарте и Атине; пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античкој Грчкој,- идентификује узроке и последице грчко-персијских ратова и Пелопонеског рата; -истражи основна обележја и значај религије старих Грка;- разликује легенде и митове од историјских чињеница; - наведе значај и последице освајања Александра Великог;илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античке Грчке и хеленистичког доба на савремени свет;- користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античке Грчке и хеленизма у одговарајући миленијум, век или деценију; -израчуна временску удаљеност између појединих догађаја;- користи основне историјске појмове <u>Антички Рим:</u> <u>-</u> лоцира на историјској карти простор настанка и ширења Римске државе; - наведе основне разлике између античке римске републике и царства;- разликује узроке од последица најзначајнијих догађаја у историји античког Рима;- истражи основна обележја и значај религије античког Рима; - илуструје примерима важност утицаја привредних, научних и културних достигнућа античког Рима на савремени свет; - пореди начин живота припадника различитих друштвених слојева у античком Риму;- наведе најзначајније последице настанка и ширења хришћанства;- лоцира на карти најважније римске локалитете на територији Србије; - користећи дату информацију или ленту времена, смести историјску појаву, догађај и личност из историје античког Рима у одговарајући миленијум, век или деценију.

ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Усмени одговори,тестови, истраживачки радови (израда презентација и паноа или очигледних наставних средстава), учестала активност на часу, тестови		
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Српски језик, географија, верска настава, грађанско васпитање, свакодневни живот у прошлости, ликовна култура, музичка култура, математика, техничко васпитање, информатика и рачунарство		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	7 чуда старог света	Географија, техничко и информатичко образовање, српски језик, верска настава,биологија	Израда заједничких групних радова у облику кратког реферата, усмена презентација истраживачког рада, презентација у ппт или гледање кратког филма

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ИСТОРИЈА-ШЕСТИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
Основе проучавања прошлости	Ученици се упознају са појмом и поделом појма средњег века, историјским изворима, друштвом,феноменима као што је сеоба и сл.... кроз константну интеракцију ученик-наставник и ученик-ученик.	На часовима историје ученици ће развијати следеће компетенције:

Европа, Средоземље и српске земље у позном средњем веку	Ученици се упознају са основним појмовима који су везани за долазак Словена, сеобу, простор, живот, културу наших предака,.... Наводе примере из живота у конкретним ситуацијама нпр. групе Словена данас,обнављају већ научено и примењују у свакодневном окружењу. Групном израдом мапе ума или радом у пару на тему ``групе Словена``,``групе напода у Европи``и сл.ученици примељују научено. Садржаје реализујемо кроз интеракцију ученик-наставник и ученик-ученик. Процес учења се одвија кроз занимљиве активности, као што су гледање ппт.презентација, кратких филмова, квиз знања,...Ученик користи знања из различитих области:географија, верска настава,грађанско васпитање, српски језик, техничко,свакодневног живота,...	-дигиталну компетенцију -естетичку компетенцију -компетенцију за учење -комуникацију -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадњу -одговорно учешће у --демократском друштву -одговоран однос према околини -компетенцију за целоживотно учење
Европа , свет и српске земље у новом веку	Мала изложба ученичких радова на тему родослова Немањића кроз карте Немањића. Такође, ученици праве кратак истраживачки рад везан за њихову породицу,а тиче се породичног стабла њихове породице. Презентација у Power Pointu “Србија у доба Немањића“и квиз којим се понављају садржаји тематске целине. Ученици кроз читање историјских извора (Душанов законик)уочава везе и односе између прошлости и садашњости, развија критички однос према информацијама, закључује, прави синтезе и сл. Такође, промовишу се позитивне вредности друштва и процедуре демократског друштва кроз примере из прошлости или критички однос према њима.	
Европа , свет и српске земље у новом веку (Прединдустријско доба)	Проучавањем наставних садржаја ученици, развијају комуникационе способности и способност изражавања јер је историја и наративни предмет, вежбају да се сналазе на географској и историјској карти, уче нове географске појмове,..Користећи ИКТ технологију наставник упућујући ученике да проналазе на интернету занимљиве садржаје али уз одговоран однос према истим. Ученици активно посматрају, уочавају и бележе , дискутују, објашњавају, постављају питања, решавају задатке,...	
ИСХОДИ	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: - пореди историјске појаве - наведе најзназајније последице настанка и развоја држава у Европи и Средоземљу у средњем и раном новом веку - на основу датих примера изведе закључак о повезаности националне историје са регионалном и европском (на плану политике, економских прилика, друштвених и културних појава) - сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту -приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена -на историјској карти лоцира правце миграција и простор насељен Србима и њиховим суседима у средњем и раном новом веку	

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">- идентификује разлике између типова друштвеног уређења у периоду средњег и раног новог века
- изводи закључак о значају српске средњовековне државности и издваја истакнуте владарске породице
- пореди положај и начин живота жена и мушкараца, различитих животних доби, припадника постојећих друштвених слојева, у средњем и раном новом веку
- разликује основна обележја и индентификује најзначајније последице настанка и ширења различитих верских учења у средњем и раном новом веку
- на понуђеним примерима разликује легенде и митове од историјских чињеница, као и историјске од легендарних личности
- образлаже најважније последице научно-техничких открића у периоду средњег и раног новог века
- идентификује основне одлике и промене у начину производње у средњем и раном новом веку
- илуструје примерима значај прожимања различитих цивилизација
- разликује споменике различитих епоха,са посебним освртом на оне у локалној средини
- илуструје примерима важност утицаја политичких, привредних, научних и културних тековина средњег и раног новог века
у савременом друштву
-користећи ИКТ ,самостално или у групи,презентује резултате елементарног истраживања заснованих на коришћењу одабраних историјских извора и литературе
- повеже визуалне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки,политички,друштвени, културни
-учествује у организацији и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања</td></tr>
<tr><td>ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА</td><td colspan="3">Усмени одговори,тестови, истраживачки радови (израда презентација и паноа или очигледних наставних средстава, родослова, картица,...), учестала активност на часу</td></tr>
<tr><td>КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА</td><td colspan="3">Српски језик, географија, верска настава, грађанско васпитање, свакодневни живот у прошлости, ликовна култура, музичка култура, математика, техничко васпитање, техника и технологија</td></tr>
<tr><td>ПРОЈЕКТНА НАСТАВА</td><td>Историјски извори</td><td>Географија, техничко и информатичко образовање, српски језик</td><td>Израда заједничких групних радова, презентација у облику кратког реферата или усмено, презентација у ппт или гледање кратког филма, израда очигледног наставног средства</td></tr>
</table>

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ИСТОРИЈА-СЕДМИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	Ученици се упознају са појмом и поделом појма новог века,хронолошким оквиром од Индустријске револуције до краја Првог светског рата, историјским изворима, друштвом, ... кроз константну интеракцију ученик-наставник и ученик-ученик. Проучавањем наставних садржаја ученици, развијају комуникационе способности и способност изражавања јер је историја и наративни предмет, вежбају да се сналазе на географској и историјској карти, уче нове географске појмове,...	На часовима историје ученици ће развијати следеће компетенције: -дигиталну компетенцију -естетичку компетенцију -компетенцију за учење -комуникацију -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадњу -одговорно учешће у --демократском друштву -одговоран однос према околини -компетенцију за целоживотно учење
ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ ИНДУСТРИЈСКОГ ДОБА **(до средине XIX века)**	Ученици се упознају са основним појмовима који су везани за појам револуције и Индустријску револуцију, друштвене промене које носи, идеје,примере других револуција, важним документима,... Наводе примере из живота у конкретним ситуацијама нпр. промене у начину живота, промене у људским правима данас, обнављају већ научено и примењују у свакодневном окружењу...Процес учења се одвија кроз занимљиве активности, као што су гледање ппт.презентација, кратких филмова, квиз знања,...Ученик користи знања из различитих области :географија, верска настава,грађанско васпитање, српски језик, техничко,свакодневног живота,...Учимо важне догађаје везане за нашу историју чије последице осећамо и баштинимо и данас, почевши са Српском револуцијом, па све до добијања независности на Берлинском конгресу. Истакнуте личности које ћемо спомињати и чијим биографијама ћемо се бавити су нпр.: Џејмс Ват, Наполеон Бонапарта, вожд Карађорђе, кнез Милош, кнегиња Љубица, Доситеј Обрадовић, Вук Караџић,...	

ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У ДРУГОЈ ПОЛОВИНИ XIX ВЕКА	Кратки филмови и презентације у Power Pointu о револуцијама, квиз којим се понављају садржаји тематске целине. Ученици кроз читање историјских извора или текстова уочава везе и односе између прошлости и садашњости, развија критички однос према информацијама и сл. Такође, промовишу се позитивне вредности друштва и процедуре демократског друштва кроз примере из прошлости или критички однос према њима почевши о људским правима некад и сад, правима жена, деце, право гласа, наука, образовање,... Кнежевина и Краљевина Србија и њено окружење је важна тема којом се развија одговоран однос према себи, сопственом и националном идентитету, културно-историјском наслеђу, друштву и држави у којој живимо. Тему прате одговарајућа наставна средства и у самој учионици као што су карте, панои,употреба ИКТ... Личности које су нам важне у обради су кнез Александар Карађорђевић,кнез Михаило, краљ Милан, краљ Александар Обреновић, Илија Гарашанин, Јован Ристић, Никола Пашић,...	
ЕВРОПА, СВЕТ, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД НА ПОЧЕТКУ XX ВЕКА	Користећи ИКТ технологију наставник упућујући ученике да проналазе на интернету занимљиве садржаје али уз одговоран однос према истим. Ово је период где наставник може као историјске изворе користи и филм тј.видео запис.Ученици активно посматрају, уочавају и бележе , дискутују, објашњавају, постављају питања, решавају задатке,...везане за Балканске ратове, Први светски рат, културу и науку,Обреновиће и Карађорђевиће, Црну Гору, наводе примере пропаганде, читамо и разликујемо стране, историјске изворе, као је изгледао Велики рат у стварности и у сећању данас,... Доста је значајних људи обележило овај период, а неки су од њих Пјер и Марија Кири, М. Пупин, Никола Тесла, Николај II Романов, краљ Петар и Александар Карађорђевић, Јован Цвијић, Надежда Петровић, Арчибалд Рајс, Милунка Савић, ,Радомир Путник, Степа Степановић, Живојин Мишић и Петар Бојовић...	
ИСХОДИ	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: -доводи у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима: – сагледа значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; -изводи закључак о повезаности националне историје са регионалном европском ,уочава везу између развоја српске државности током новог века и савремене српске државе – наведе специфичности друштвених појава, процеса, политич-ких идеја, ставова појединаца и група	

	насталих у новом веку; препознаје основне карактеристике различитих идеологија; – анализира процес настанка модерних нација и наводи њихове основне карактеристике; – уочава утицај и улогу књижевних и уметничких дела на фор-мирање националног идентитета у прошлости; – уочава утицај историјских догађаја, појава и процеса на при-лике у савременом друштву; – препознаје историјску подлогу савремених институција и друштвених појава (грађанска права, парламентаризам, уставност);анализирајући дате примере, уочава утицај научно-техноло-шког развоја на промене у друштвеним и привредним односима и природном окружењу; – пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених слојева и група у индустријско доба; приказује на историјској карти динамику различитих историјских појава и промена у новом веку; – уочава историјске промене, поређењем политичке карте савре-меног света са историјским картама других епоха; пореди информације приказане на историјској карти са инфор-мацијама датим у другим симболичким модалитетима; повеже визуелне и текстуалне информације са одговарајућим историјским контекстом (хронолошки, политички, друштвени, културни); – пореди различите историјске изворе и класификује их на основу њихове сазнајне вредности; – анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја; – уочава специфичности у тумачењу одређених историјских догађаја и појава на основу поређења извора различитог порекла;уочи пристрасност, пропаганду и стереотипе у садржајима историјских извора;употреби податке из графикона и табела у елементарном истраживању; – презентује, самостално или у групи, резултате елементарног истраживања заснованог на коришћењу одабраних историјских извора и литературе, користећи ИКТ; – упоређује, анализира и уочава разлике између својих и ставова других; – раздваја битно од небитног у историјској нарацији; препознаје смисао и сврху неговања сећања на важне лично-сти и догађаје из историје државе и друштва; идентификује историјске споменике у локалној средини и уче-ствује у организовању и спровођењу заједничких школских ак-тивности везаних за развој културе сећања
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Усмени одговори, тестови, истраживачки радови (израда презентација и паноа или очигледних наставних средстава, родослова, ...), пројектна настава, учестала активност на часу
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА	Српски језик, географија, верска настава, грађанско васпитање, свакодневни живот у прошлости, ликовна култура, музичка култура, математика, техничко васпитање, техника и технологија, биологија

ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА			
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	Личности које су обележиле нови век	Географија, техничко и информатичко образовање, српски језик,ликовна култура,...	Израда заједничких групних радова, презентација у облику кратког реферата или усмено, презентација у ппт или гледање кратког филма, израда очигледног наставног средства

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ИСТОРИЈА-ОСМИ РАЗРЕД**	Компетенције
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	
ОСНОВИ ПРОУЧАВАЊА ПРОШЛОСТИ	Ученици се упознају са појмом савременог доба,хронолошким оквиром од Првог светског рата до данас, историјским изворима, друштвом, ... кроз константну интеракцију ученик-наставник и ученик-ученик. Проучавањем наставних садржаја ученици, развијају комуникационе способности и способност изражавања јер је историја наративни предмет,...	На часовима историје ученици ће развијати следеће компетенције: -дигиталну компетенцију -естетичку компетенцију -компетенцију за учење -комуникацију -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадњу -одговорно
ЕВРОПА, СВЕТ И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА	Ученици се упознају са основним појмовима који су везани за простор, живот, културу, политички живот међуратног југословенског периода,европе и света...Ученик се упућује да показује позитиван однос према сопственој култури и култури других заједница, повезује културну баштину са историјским контекстом,географским, и сл. Ученик кроз кратке реферате или драматизацију може да направи кратак истразивачки рад о некој личности из међуратног периода у свету или код нас. На тај начин развија компетенције за учење, комуникацију,дигиталну, естетичку и сл.Градиво се може испратити са одређеним филмовима који су и историјски извор за тај период као што је Убиство краља Александра у Марсеју,Олимпијске игре у Берлину,...	
ДРУГИ СВЕТСКИ РАТ	Ученици критички процењују и аргументовано објашњавају садржаје градива, развијају комуникационе способности и способност изражавања. Садржај релизујемо кроз дијалог, прављење белешки,навођењем	

	примера,коментарисањем документарних филмова, дијалогом о личностима које су обележиле овај период,али и о онима о којима се до сада мање причало као што је на пример Дијана Будисављевић.	учешће у -- демократском друштву -одговоран однос према околини -компетенцију за целоживотно учење
СВЕТ, ЕВРОПА И СРПСКИ НАРОД У ЈУГОСЛОВЕНСКОЈ ДРЖАВИ У ПЕРИОДУ ХЛАДНОГ РАТА	Активност ученика огледа се примени усвојених знања и знања из свакодневног живота , анализираће се покрети еманципације – покрети за женска и мањинска права, антиратни и антирасни покрети; научна достигнућа, освајање свемира, медији, популарна култура... Упућивањем на различите облике комуникације вежбају да уважавају саговорника, да изразе своје ставове, да негују културу изражавања и дијалога,...Кроз разговор, кроз интерактивност, слике, филмови, пауер поинт презентације-истражују користећи интернет. Градиво се систематизује и кроз вежбања која су доступна у збиркама задатака за упис у средњу школу,вежбе, и сл.	
СВЕТ, ЕВРОПА, СРПСКА ДРЖАВА И НАРОД У САВРЕМЕНИМ ПРОЦЕСИМ	Активност ученика може да се огледа у овој теми кроз искуства из свакодневног живота (рат 90-тих, бомбардовање, односи у региону...). Упућивање на различите облике комуникације вежбају да уважавају различито мишљење, толерантан однос према другима, да изразе своје ставове, да негују културу изражавања и дијалога,... Тема је врло `животна`јер обрађује савремени свет у којем живе: локални конфликти и интервенције великих сила, процеси глобализације, Четврта индустријска револуција (дигитални медији, интернет, друштвене мреже и мобилна телефонија, миграције,Кроз разговор, кроз интерактивност, слике, породичне разговоре,...-истражују област. Градиво се систематизује и кроз вежбања која су доступна у збиркама задатака за упис у средњу школу,вежбе, и сл.	
ИСХОДИ	– смешта кључне догађаје, појаве и процесе из савремене историје на временској ленти; – уочи динамику различитих историјских појава и промена на историјској карти; – пореди различите историјске изворе и рангира их на основу њихове сазнајне вредности; – анализира и процени ближе хронолошко порекло извора на основу садржаја; – поредећи различите изворе о истој историјској појави или догађају, анализира позицију аутора; – доведе у везу узроке и последице историјских догађаја, појава и процеса на конкретним примерима; – наведе специфичности друштвених појава, процеса, политичких идеја, ставова појединаца и група у историјском периоду савременог доба;	

	– образложи значај и улогу истакнутих личности у датом историјском контексту; – уочи елементе континуитета и дисконтинуитета српске државности; – изведе закључак о повезаности националне историје са регионалном и светском, на основу датих примера; – образложи утицај историјских догађаја, појава и процеса на савремено друштво; – идентификује основне карактеристике тоталитарних идеологија и наводи њихове последице у историјском и савременом контексту; препозна,на примерима из савремене историје, важност поштовањаљудских права; – наведе примере како су идеје о родној, верској и етничкој равноправности утицале на савремене политичке прилике и развој друштва; – пореди положај и начин живота припадника различитих друштвених група у историјском периоду савременог доба; – илуструје примерима утицај научно-технолошког развоја на промене у друштву, економији и природном окружењу; – образложи утицај различитих друштвено-економских система на свакодневни живот људи, анализирајући дате примере; – препозна како су културне интеракције, и сарадња различитих етничких и социјалних група утицали на политички, друштвени и привредни живот; – наведе примере утицаја спортских и уметничких достигнућа на обликовање савременог друштва; – идентификује узроке, елементе и последице историјских сукоба и ратова и дискутује о могућим начинима превенције конфликата; – објасни значење појмова геноцид и Холокауст; – изведе закључке о узроцима, току и последицама ратова условљених распадом СФРЈ користећи изворе различитог порекла и сазнајне вредности; – изрази ставове, засноване на историјским аргументима, уважавајући мишљење саговорника; – препозна пропаганду, стереотипе и идеолошку позицију у историјском извору и формулише став који се супротставља манипулацији; – критички се односи према информацијама из медија користећи се историјским знањима и вештинама; – анализира историјске догађаје и појаве на основу доступног аудио-визуелног изворног материјала; – осмисли, спроведе и презентује резултате истраживања заснованог на одабраним историјским изворима и литератури, користећи ИКТ;

	– образложи смисао неговања сећања на важне догађаје и личности из историје савременог доба; – истражи меморијалне споменике у локалној средини и учествује у организовању и спровођењу заједничких школских активности везаних за развој културе сећања; – покаже одговоран однос према културно-историјском наслеђу сопственог и других народа; – уочи одраз историјских догађаја и појава у књижевним и уметничким делима; препозна историјску димензију политичких, културних и технолошких промена у савременом свету и Републици Србији.		
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Ученици се процењују преко тога како презентује информације које су биле садржај учења, да ли показује разумевање или само репродуктивно знање, како употребљава информације у решавању проблема, уме ли да користи критичко мишљење, изводи закључке,да ли повезује ново и старо,.... а подстиче се и самопроцељивање. Укратко, наставник прати рад сваког ученика кроз непрекидно проверавање његових усвојених знања, стечених на основу предавања,комбинујемо усмене одговоре,тестове, иницијални тестове,истраживачке радове, учесталу активност на часу, пројектну наставу,...		
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Српски језик, географија, верска настава, грађанско васпитање, свакодневни живот у прошлости, ликовна култура, музичка култура, математика,техничко васпитање, информатика и рачунарство		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	Вода	Географија,биологија, српски језик, техничко в., ликовна култура	Тема се обрађује кроз корелацију са различитим предметима. У складу са тим планирају се и активности, реализатори и време посвећено истраживању. Тема се може презентовати кроз нпр.израдау реферата уз коришћење интернета и литературе; израда презентација у Power Pointu, прављење квиза, гледање кратких филмова,коришћење разних карти, онлајн квизова и сл.

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ГЕОГРАФИЈА-ПЕТИ, ШЕСТИ, СЕДМИ И ОСМИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
ЧОВЕК И ГЕОГРАФИЈА	• Путем трансфера знања ученици повезују постојећа знања о природи и друштву са географијом као науком; • Наставник путем асоцијација наводи ученике да дају примере и разлоге изучавања географије;	Компетенција за учење
ВАСИОНА	• Програмску област „Васиона“ чине најосновнија математичко-географска и астрономска знања о васиони и њеним небеским телима; • Неопходно је коришћење ИКТ-а због веће очигледности (ППТ, анимирани видео материјал, фотографије и сл.); акценат се ставља на међузависност небеских тела; • Израда графичког рада/паноа на тему: „Сунчев систем“; • Планирана је посета Планетаријуму у Београду, као и извођење ученика за време ведрих ноћи у школско двориште у циљу показивања сазвежђа и примене стеченог знања-оријентација помоћу звезде Северњаче;	Естетичка компетенција Комуникација Одговоран однос према околини
ПЛАНЕТА ЗЕМЉА	• У трећој програмској области, у процесу учења, посебан значај имају исходи који се односе на облик и величину Земље и распоред континената и океана; • Користе се илустративно-демонстративне методе, хеуристички приступ и метода експеримента уз употребу глобуса, географске карте, модела, колекција минерала; имајући у виду оријентацију програма предмета и његов фокус на развијање функционалних знања ученика, географска карта и њено коришћење током процеса учења и подучавања је обавезна; • С обзиром да за ученике овог узраста, којима апстрактно мишљење није у довољној мери развијено, посебан проблем представља разумевање Земљине ротације, револуције и последица ових кретања, потребно је посебну пажњу посветити обради и утврђивању ових садржаја; наставник примењује очигледна наставна средстава (глобус, батеријску лампу, ППТ, видео записи, анимације и сл.) како би се могао постићи висок степен	Одговоран однос према здрављу Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

	разумевања и достизања предвиђених исхода; • У оквиру програмске области „Планета Земља“ ученици се упознају са објектима, појавама и процесима на Земљи (рељеф, клима, хидрографија и природне зоне), као и њиховим узрочно-последичним везама; користе се ИКТ и фотографије, као и незаобилазно извођење ученика у природу где могу практично да примене теоријска знања; неопходна је корелација са биологијом; • Стицање функционалног знање ученика-како се понашати у случају земљотреса, екстремних температура, астмосферских непогода, бујица и поплава спроводи се кроз: радионице, симулације у учионици, посетом РХМЗ-а, коришћењем видео записа, слика; ученици самостално израђују модел вулкана; • Развија се одговорност код ученика о очувању флоре и фауне и рационалном коришћењу природних ресурса као услову опстанка на Земљи (концепт одрживог развоја); кроз планиране излете ученици ће схватити вредност геонаслеђа и битност његовог очувања; • Мотивисање ученика да критички размишљају о датој теми је од кључног значаја; • Ученици се подстичу на активно коришћење способности посматрања, уочавања, повезивања и логичког мишљења-то представља пут ка усвајању функционалног знања; • Корелација са другим предметима доприноси повезивању знања и развијању међупредметних компетенција; • Поједини садржаји могу бити тешки и апстракни ученицима, па се зато препоручује задржавање на основним појмовима, појавама и процесима уз коришћење додатног текстуалног материјала са сликама и графикама који на пластичан начин објашњава дату тему;	Рад са подацима и информацијама Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција
ДРУШТВО И ГЕОГРАФИЈА	• Ученици се упознају са општим предметом проучавања друштвене географије и њеним дисциплинама; • Путем трансфера знања из предмета природа и друштво, ученици повезују претходно знање са темама које проучава друштвена географија; • Ученици бирају државу на коју ће примењивати знања која буду стицали током године и кроз истраживачки рад употребом ИКТ-а и усмеравањем од стране наставника начиниће самостални (или групни рад) о друштвеним одликама државе;	

ГЕОГРАФСКА КАРТА	• Програмска тема „Географска карта“ чини скуп знања и вештина којима ученици треба да овладају у настави географије, а односе се на познавање географске карте, њено практично коришћење и начине оријентисања у простору; • Одређивање географске ширине и географске дужине, уз претходно упознавање са географском/картографском мрежом, реализује се употребом илустративно-демонстративне методе, коришћењем глобуса и географске карте, уз корелацију са математиком; • Оспособљавање ученика за читање и анализу карте, али и да дводимензионалну слику карте уз помоћ изолинија доживе тродимензионално-користе се очигледна наставна средстава: карте са изохипсама и изобатама, ИКТ; инсистира се на коришћењу способности посматрања, уочавања, повезивања и логичког мишљења (пут ка стицању функционалног знања); • Ученици се оспособљавају за оријентацију у простору уз помоћ природних појава и различитих уређаја (компас, GPS);
СТАНОВНИШТВО	• Акценат се ставља на објашњавање основних карактеристика и структуре становништва, као и популационе динамике и демографских процеса; • Кроз одређене примере и асоцијације, као и трансфер знања из петог разреда, ученици се наводе на размишљање о условљености демографских карактеристика неког простора природним, социо-економским и политичко-историјским условима; • Ученици ће бити оспособљени да кроз истраживачки рад, примену ИКТ-а и тематских карата рачунају основне демографске показатеље о становништву, и да тумаче различите бројчано представљене статистичке податке и дијаграме, у циљу њихове практичне примене (разумевања демографских промена-узроци и последице); • Коришћењем примера из локалне средине, ученици праве каузалне везе између становништва и географске средине;
НАСЕЉА	• Ученици анализирају узрочно-последичне везе између постанка насеља и његове локализације са једне стране и природних услова и фактора (клима, вода, земљиште), историјских околности, као и функција са друге стране-користе се општегеографске и тематске карте, али и историјски извори (прави се корелација са историјом); • Типови насеља (села, градови и прелазне форме)-на примеру Београда, ученици наводе историјске промене изгледа града, а пре свега данашњих рубних насеља, тј. промене функција-од сеоских ка градским (користе старе фотографије и видео записе Београда, и упоређују са данашњим); ученици вођени сопственим искуством и асоцијацијама наставника, праве кључне функционалне разлике између села и града и долазе до закључка на који начин функције насеља утичу на њихов изглед и структуру становништва; организује се дебата на тему: „Предности и недостаци села и града“; • Кроз проблемску наставу, ученици праве узрочно-последичне односе између процеса

	урбанизације градова и миграција на релацији село-град, напуштање села (депопулације) и пољопривреде; ученици упоређују и анализирају планску и стихијску урбанизацију, и наводе негативне последице стихијске урбанизације; • Кроз практичне примере, ученици наводе разлоге и примере повезаности града и околних насеља;
ПРИВРЕДА	• Кроз програмску целину ученици се упознају са појмом привреде и међусобне условљености привреде са једне стране и природне средине и човека са друге стране; • Ученици уз помоћ наставника праве корелацију између привреде и степена њене развијености на одређеном простору са природно-географским, друштвено-економским и политичко-историјским условима; • Кроз дискусију и анализу унутар одељења повезује се развој информационо-комуникационих технологија и аутоматизације индустријских процеса са економском развијености државе; истраживачким радом уз коришћење ИКТ-а, ученици долазе до закључка: које привредне гране доминирају у неразвијеним, а које у развијеним државама; организује се радионица на тему: „За и против технократије“; • На примеру Србије објашњава се проблем неједнаке развијености региона и њеног утицаја на депопулацију неразвијених делова Србије и појаву миграција; ученици упоређују тематску карту густине насељености становништва Србије и карту распореда привреде и праве каузалне везе; • У светлу концепта одрживог развоја истиче се позитиван утицај правилног односа према географској средини на економску развијеност, побољшање стања квалитета животне средине и смањења социјалних разлика у друштву; ученици налазе такве примере/моделе у развијеном делу Европе;
ДРЖАВА И ИНТЕГРАЦИОНИ ПРОЦЕСИ	• Програмска тема „Држава“ треба ученика да упозна са политичко-географским карактеристикама државе; • Ученици анализирају функције граница (баријерна, филтрирајућа, контактна, интеграциона) и резултате анализе примењују на примеру Србије и држава са којима се граничи; • Коришћењем карте ученици се упознају са величином и компактношћу територије државе, као и ефектима који произилазе из тих карактеристика; • Кроз проблемску наставу, ученици анализирају узроке настанка савремених држава у различитим периодима (последице колонијализма), и њихове политичке системе; корелација са историјом; ученици анализирају феномен неоколонијализма; • Геополитика представља битан сегмент ове области; ученици се упознају са примерима нарушавања територијалног интегритета државе и анализирају разлоге за одређене сукобе, као и последице; самостално, путем ИКТ-а, истражују кризне регионе света;

	• Наставник путем асоцијација наводи ученике на мотиве (интересе) интеграционих процеса-економске, политичке, војно-стратегијске итд.; ученици самостално наводе међународне организације које су пример интеграционих процеса (ЕУ, УН, НАТО);
ГЕОГРАФИЈА ЕВРОПЕ	• Регионала географија-ученици треба да увиде да знања која су стицали из физичке и друштвене географије сада налазе примену у регионалној географији; • Акценат се ставља на узрочно-последичне односе између природно-географских и друштвено-економских карактеристика регије, где ученици самостално праве каузалне везе;
РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА	• Указати на то да светско копно није једноличан или хомоген географски простор, већ да га одликују различити физичко-географски и друштвено-географски елементати који га чине хетерогеним; • Објаснити да се регионална географија изучава са циљем да би ученици сазнали какви су односи и везе између природе и људи, као и да би постали свесни да опстанак живота на Земљи зависи од њиховог међусобног односа; • Друштвено-географским процесима дати примат, јер су знатно динамичнији од физичко-географских, али и утичу на различите начине на трансформацију географског простора и на укупан развој;
ГЕОГРАФСКЕ РЕГИЈЕ ЕВРОПЕ	• Истаћи културно-цивилизацијске тековине сваке регије, етно-лингвистичку хетерогеност, савремене демографске процесе, урбанизацију, привредне одлике кроз везу са природним условима и ресурсима, са освртом на туризам и политичку поделу; • Објаснити значај Европске уније у свету, као пример интеграционих процеса; • Нагласити да се временом географске регије развијају и мењају функције; • Ученике не оптерећивати квантитативним вредностима, већ инсистирати на појавама и процесима који утичу на развој европских регија; • У циљу подстицања толеранције и солидарности код ученика, указати на постајање различитих социјалних, етничких и културних група у Европи; • Ученици могу припремити презентације, чиме се оспособљавају да кроз визуелизацију садржаја самостално анализирају и доносе закључке о одређеним специфичностима географских регија Европе;
АЗИЈА	• Специфичнсти Азије - највећи континент на све четири Земљине полулопте; • Истаћи настанак набраних планина и острвских архипелага, тумачење појава вулканизма и земљотреса у светлу теорија литосферних плоча, различите узроке постанка пустиња у југозападној, јужној и централној Азији, климатску и природну мозаичност континента и др.; • Приликом обраде становништва Азије, пажњу би требало усмерити на разумевање утицаја природних и друштвених фактора на просторну дистрибуцију становништва, поларизованог

	демографског развоја, савремених миграција (нарочито из ратовима угрожених држава према Европи) и структуре становништва (групе народа, најмногољуднији народи); адекватно коришћење статистичких извора овде је јако важно, и требало би их користити у аналитичком смислу; • Истаћи разноликст насеља као последицу природне средине, специфичности привреде и културно-цивилизацијског развоја, али и контрасте међу насељима и начинима (типовима) урбанизације Азије; • Сагледавање утицаја природних и друштвених фактора на развој привреде, али и географског положаја; истаћи разлике у економској развијености регија;
АФРИКА	• Истаћи меридијанско пружање, што за последицу има јасну диференцираност континента на климатске и природне зоне од екватора према југу и северу; • Указати на генезу рељефа континента и издвојити карактеристичне рељефне целине - платое, басене и др. • Изучавањем климе, хидрографије и рељефа, ученици схватају просторну дистрибуцију становништва, положај насеља, размештај природних ресурса, развоја и размештаја пољопривреде, рударства и туризма на континенту; • Становништво Африке - битно је разумевање просторног размештаја становништва (пренасељени, густо, ретко и ненасељени простори), природног прираштаја, савремених миграција (нарочито из ратовима угрожених држава према Европи) и структуре становништва; • У оквиру политичко-географских одлика Африке, посебно се треба осврнути на процесе колонизације и деколонизације, али и на последице ових процеса у савременој Африци (неоколонијализам); • Демографска поларизација Африке, као последица арапско-исламске цивилизације на северу и негро-афричке цивилизације на југу; услед постојања етничке и демографске хетерогености Подсахарске Африке, требало би указати на одређене друштвено-политичке разлике унутар ње; • Истаћи савремене географске проблеме Африке, као што су дезертификација, екстремно високи природни прираштај, несташица хране, интензивне миграције ка Европи, међуетнички сукоби, прекомерну експлоатацију природних ресурса итд.; обрада ових садржаја требало би да допринесе формирању ставова код ученика, према овим актуелним географским темама;
СЕВЕРНА АМЕРИКА	• Положај између Атлантског и Тихог океана - утицај на саобраћајно-географски положај и економску повезаност са другим континентима; • Нагласити постојање две културне целине на територији Северне Америке: Англоамерике (САД и Канада) и Латинске Америке (Средња Америка) и кроз корелацију са садржајима историје објаснити значај насељавања Америка;

	• Указати на генезу рељефа континента и издвојити карактеристичне рељефне целине и објаснити њихов постанак; • Утицај рељефа на климу и распоред природних зона; у том смислу, потребно је нагласити меридијанску циркулацију ваздуха и морске струје; • Утицај односа досељеничког и домицилног становништва на демографске процесе (разлике у популационом развоју средњеамеричких и англоамеричких народа, последичне миграције према САД и Канади, разлике у структурама становништва и сл); • Разумевање процеса урбанизације, као последице разлике у друштвено-економском развоју и културном наслеђу Англоамерике и Латинске Америке; • Објашњења економских процеса реализују се кроз утицај природе и друштва, али и кроз анализу диспаритета развоја између Англо и Латинске Америке; • Препознати разлике између политичко-географске уситњености средњеамеричког простора с једне стране и постојања две популационо и територијално велике, а истовремено високоразвијене државе Англоамерике;
ЈУЖНА АМЕРИКА	• Природне одлике Јужне Америке систематично обрадити почев од генетских типова рељефа и редоследа постанка појединих целина; • Климатске одлике анализирају се кроз утицај климатских фактора, чиме се уједно објашњавају и типови климе, а на тај начин се реализују исходи о утицају климатских фактора на климу и распоред природних зона; • Препознавање негативних утицаја човека на животну средину може се реализовати анализом значаја неконтролисане сече амазонских селваса и неконтролисане урбанизације (нпр. фавеле); • Потребно је истаћи културно-цивилизацијске узроке велике етничке и расне разноликости, као и социо-културне и економске разлике између потомака европских досељеника са једне и доморадачког становништва и мелеза са друге стране; • Насеља - акценат је на узроку стихијског процеса урбанизације (рурално-урбане миграције) и на последично велики јаз који постоји између развоја милионских градова с једне стране и бројних сеоских насеља у Андима, Амазонији и сл.; • Привреда Јужне Америке сагледава се кроз анализу утицаја природних и друшвених фактора на привредни развој; истаћи социо-економске разлике између малог броја богатог и великог броја сиромашног становништва; • У објашњењу политичке поделе простора Јужне Америке битно је указати на културно-цивилизацијске узроке поменуте поделе;
АУСТРАЛИЈА И	• Важно је указати на факторе географске изолованости Аустралијског континента у односу на остале континенте, као и последице које се огледају у специфичним биогеографским и

ОКЕАНИЈА	антропогеографским одликама; • Физичко-географски садржаји требало би да укажу на геотектонску еволуцију Аустралије (Пангеа, Гондвана), постанак планина као и на постанак острва Океаније (вулканска острва, атоли); • Истаћи факторе који су довели до формирања пустиња, великог коралног гребена као и аутентичне аустралијске флористичке и зоогеографске области; • Приликом обраде становништва Аустралије и Океаније указати на домицилно и придошло европско и азијско становништво; обрадити савремене демографске процесе (природни прираштај, миграције) и насељеност континента (насељени и ненасељени простори); • Приликом обраде насеља Аустралије указати на природне факторе формирања савремене мреже насеља (литорализација, рударска насеља у семиаридном делу континента и др.); • У политичко-географској анализи указати на процесе колонизације, деколонизације и формирања независних држава; истаћи значај саобраћајно-географског и политичко-географског положаја острва Океаније у контексту савремених економских, политичких и војних процеса;
ПОЛАРНЕ ОБЛАСТИ	• Акценат ставити на специфичности положаја: оријентација на половима (нпр. помоћу звезда, компаса, Сунца), дужини обданице и ноћи, висини Сунца над хоризонтом, односима копна и мора, историјату истраживања, садашњим истраживањима, као и међународној подели ових простора;
ГЕОГРАФСКИ ПОЛОЖАЈ, ГРАНИЦЕ И ВЕЛИЧИНА ТЕРИТОРИЈЕ СРБИЈЕ	• Ученици се упознају са симболима отаџбине, географским положајем(апсолутан и релативан), њеним границама, и величином територије. Издвајити граничне прелазе Србије према суседним државама; • Поред тога,ученик упознаје како различите историјске околности и економска развијеност утичу на динамичне промене у географском простору Србије; • У циљу подстицања толеранције код ученика, указује се на постајање различитих етничких и културних група у пограничним територијама Србије; • Ученик користи неме карте, на којима се могу издвојити различити садржаји везани за ову наставну тему;
ФИЗИЧКО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ	• Ученици се упознају са настанком и обликовањем рељефа на простору Србије и именује значајне облике рељефа у Србији; • Ученик се упознаје са климатским одликама Србије; климатским елементима, климатским факторима, Климатским областима Србије; потребно је да ученик користи климатолошке податке, који се су доступни на сајту Републичког хидрометеоролошког завода Србије (РХМЗС) и на основу података конструише климадијаграме; • Ученику се упознаје са постанаком, и распрострањеношћу вода у Србији; групише реке према

	припадајућем сливу и врши анализу водних режима и последице које оне остављају на човека, привреду и животну средину; упознаје и језера према начину постанка, описује значај подземних вода за водостабдевање и лоцира термоминералне изворе на територији Србије; • Ставља се акценат на интеракцију природе и друштва; уз помоћ наставника, родитеља као и самосталног прикупљања података ученик треба да се упозна са природним непогодама које се дешавају: простори у Србији изложени дејству земљотреса, клизишта, одрона, атмосферских непогода (олуја, град, екстремне температуре), полава и бујица; • Потребно је да ученик: наведе основне типове земљишта, разликује вертикални и хоризонтални распоред вегетације, класификује фауну у односу на тип средине (фауна копнених вода, фауну копна; шумска и нешумска подручја), наведе како људске активности утичу на фрагментацију и смањење ареала биљних и животињских врста и појаву ендемских врста; • Ученик користи неме карте, на којима се могу издвојити различити садржаји везани за ову наставну тему. • Ученици могу користити презентације у Power Point-у
ДРУШТВЕНО-ГЕОГРАФСКЕ ОДЛИКЕ СРБИЈЕ	• Ученик се упознаје са кретањем броја становништва по подацима пописа, природним прираштајем и миграцијама; ученици могу да користе податке доступне на интернет сајту Републичког завода за статистику, да део тих података представљају на тематским картама, графички и табеларно; • Потребно је да ученик увиди како се (макро) регионалне тенденције у природном прираштају и миграцијама одражавају на биолошке, економске и социјалне структуре становништва Србије; • Ученик самостално проналази податке о структурама становништва па задатке приказује у виду полно-старосних пирамида, графикона, дијаграма и тематских карата; рад се може реализовати као индивидуални, рад у пару, рад у групи; • Ученици увиђају последице смањења броја становника, исељавања људи из села и мањих градова, интензивног прилива становништва у Београд, исељавања у иностранство (дебата дискусија, трибина , радионица) • Упознати ученике са садржајима везаним за настанак насеља у нашој земљи, село и руралне процесе , градове и њихове функције • Упознати ученике са привредним одликама Србије; потребно је да ученици сами проналазе изворе информација о привреди наше земље и локалне средине, да их критички преиспитују, упоређују, уочавају временску динамику и просторне диспаритете економско-географских појава и процеса. Географска карта (општа и тематске карте) је овде незаобилазно наставно средство које ученици користе за извлачење географских закључака, али и за илустрацију резултата својих сазнања;

	• Од ученика се очекује да продубе постојећа и стекну нова знања о утицају пољопривреде, индустрије, саобраћаја, туризма и других привредних делатности на географски простор. Будући да су примери негативног утицаја човека на животну; • Ученик користи неме карте, на којима се могу издвојити различити садржаји везани за ову наставну тему; •Ученици могу користити презентације у Power Point-у;
ПРИРОДНА И КУЛТУРНА БАШТИНА СРБИЈЕ	• Ученици се упознају са природним и културним објектима у Србији; • Ученици формирају вредносне ставове о неговању природних и културних добара (организовањем посета манастирима, музејима, националним парковима ...); • Ученик користи неме карте, на којима се могу издвојити различити садржаји везани за ову наставну тему; • Ученици могу користити презентације у Power Pointu-у;
ГЕОГРАФИЈА ЗАВИЧАЈА	• Наставник усмерава ученика на поучавање и учење путем открића које обухвата прикупљање података од локалног становништва и самостално посматрање објеката и процеса; организација теренског рада подразумева истраживачки пројектни задатак где наставник у сарадњи са ученицима дефинише тему, циљ и задатак истраживања, објашњава наставне методе, дефинише хипотезе, израђује нацрт истраживања, описује фазе и ток реализације истраживања, одређује релевантне изворе информација, наводи начин обраде података и приказивање добијених резултата кроз вредновање и евалуацију пројекта;
СРБИ У РЕГИОНУ И ДИЈАСПОРИ	• Ученици се упознају са историјским и савременим миграцијама српског народа ка земљама бивше СФРЈ, региону и дијаспори;

ИСХОДИ: 5. РАЗРЕД	- повеже постојећа знања о природи и друштву са географијом као науком; - повеже географска знања о свету са историјским развојем људског друштва и научно-техничким прогресом; - на примерима покаже значај учења географије за свакодневни живот човека; - разликује одговорно од неодговорног понашања човека према природним ресурсима и опстанку живота на планети Земљи; - разликује појмове васиона, галаксија, Млечни пут, Сунчев систем, Земља; - објасни и прикаже структуру Сунчевог система и положај Земље у њему; - разликује небеска тела и наводи њихове карактеристике; - одреди положај Месеца у односу на Земљу и именује месечеве мене; - помоћу глобуса опише облик Земље и наведе доказе о њеном облику; - помоћу карте опише распоред копна и воде на Земљи и наведе називе континената и океана; - примерима објасни деловање Земљине теже на географски омотач; - разликује и објасни Земљина кретања и њихове последице; - повеже смер ротације са сменом дана и ноћи; - повеже нагнутост земљине осе са различитом осветљеношћу површине Земље; - повеже револуцију Земље са сменом годишњих доба на северној и јужној полулопти и појавом топлотних појасева; - разликује деловање унутрашњих сила (сила Земљине теже, унутрашња топлота Земље); - разликује основне омотаче унутрашње грађе Земље; - наведе спољашње силе (ветар, вода) Земље; - помоћу карте и цртежа опише начине и последице кретања литосферних плоча (вулканизам, земљотреси, набирање и раседање); - разликује хипоцентар и епицентар и наведе трусне зоне у свету и у Србији; - наведе поступке које ће предузети за време земљотреса ; - опише процес вулканске ерупције и њене последице; - помоћу фотографија или узорка стена разликује основне врсте стена, описује њихов настанак и наводи примере за њихово коришћење; - помоћу карте, цртежа и мултимедија објашњава настанак планина и низија и разликује надморску и релативну висину; - разликује ерозивне и акумулативне процесе; - наведе примере деловања човека на промене у рељефу (бране, насипи, копови); - опише структуру атмосфере; - наведе временске промене које се дешавају у тропосфери (ветрови, падавине, облаци, загревање

	ваздуха...); - разликује појам времена од појма клима; - наведе климатске елементе и чиниоце и основне типове климе; - графички представи и чита климатске елементе (климадијаграм) користећи ИКТ; - користи дневне метеоролошке извештаје из медија и планира своје активности у складу са њима; - наводи примере утицаја човека на загађење атмосфере и предвиђа последице таквог понашања; - наводи примере о утицају атмосферских непогода на човека (екстремне температуре и падавине, град, гром, олуја); - уочава и разликује на географској карти океане, већа мора, заливе и мореузе; - наведе и опише својства морске воде; - помоћу карте прави разлику између речне мреже и речног слива; - наведе и опише елементе реке (извор, ушће, различити падови на речном току); - разликује типове језерских басена према начину постанка; - наведе узроке настанка поплава и бујица и објасни последице њиховог дејства; - наведе поступке које ће предузети за време поплаве и након ње; - наведе примере утицаја човека на загађивање вода и предвиђа последице таквог понашања; - помоћу карте повеже климатске услове са распрострањеношћу живог света на Земљи; - помоћу карте наведе природне зоне и карактеристичан живи свет у њима; - опише утицај човека на изумирање одређених биљних и животињских в рста; - наведе примере за заштиту живог света на Земљи.

ИСХОДИ: 6. РАЗРЕД	- успоставља везе између физичко-географских и друштвено-географских објеката, појава и процеса; - одређује математичкогеографски положај на Земљи; - анализира, чита и тумачи општегеографске и тематске карте; - оријентише се у простору користећи компас, географску карту исателитске навигационе системе; - доводи у везу размештај светског становништва са природним карактеристикама простора; - анализира компонентепопулацоне динамике ињихов утицај на формирањеукупних демографских потенцијала на примерима Србије, Европе и света; - анализира различита обележја светског становништва и развија свест о солидарности између припадника различитих социјалних, етничких и културних група; - анализира географски положај насеља; - објашњава континуиране процесе у развоју насеља и даје примере у Србији, Европи и свету; - доводи у везу типове насеља и урбане и руралне процесе са структурама становништва, миграцијама, економским и глобалним појавама и процесима; - уз помоћ географске карте анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности; - доводи у везу размештај привредних објеката и квалитет животне средине; - вреднује алтернативе за одрживи развој у својој локалној средини, Србији, Европи и свету; - објасни политичкогеографску структуру државе; - представи процесе који су довели до формирања савремене политичкогеографске карте света; - објасни како се издвајају географске регије; - илуструје уз помоћ карте најважније географске објекте, појаве и процесе на простору Европе;
ИСХОДИ: 7. РАЗРЕД	- дефинише границе континента и показује на карти океане имора којима је проучавани континент окружен и лоцира највећа острва, полуострва, мореузе, земљоузе, пролазе, ртове; - проналази на карти државе проучаване регије и именује их; - приказује на немој карти: континенте, океане, мора, облике разуђености обала, низије, планине, реке, језера, државе, градове; - класификује облике рељефа, водне објекте и живи свет карактеристичан за наведену територију; - анализира утицај географске ширине, рељефа, односа копна и мора, морских струја, вегетације и

	човека на климу; - објашњава настанак пустиња на територији проучаваног континента; - проналази податке о бројном стању становништва по континентима, регијама и одабраним државама и издваја просторне целине са највећом концентрацијом становништва у свету; - укаже на узроке и последице кретања броја становника, густине насељености, природног прираштаја, миграција и специфичних структура становништва по континентима, регијама и у одабраним државама; - тумачи и израђује тематске карте становништва по континентима, регијама и одабраним државама; - описује узроке и последице урбанизације на различитим континентима, регијама и у одабраним државама; - доведе у везу природне ресурсе са степеном економске развијености појединих регија и одабраних држава; - уз помоћ географске карте објашњава специфичности појединих просторних целина и описује различите начине издвајања регија; - објасни формирање политичке карте света; - објашњава узроке и последице глобалних феномена као што су сиромаштво, унутрашње и спољашње миграције, демографска експлозија и пренасељеност, болести и епидемије, политичка нестабилност; - доводе у везу квалитет живота становништва са природним, демографским, економским и политичко-географским одликама простора; - препознаје негативне утицаје човека на животну средину настале услед специфичности развоја пољопривреде, рударства, енергетике, индустрије, саобраћаја и туризма на проучаваним континентима, регијама и у одабраним државама; - анализира примере позитивног утицаја човека на животну средину у државама које улажу напоре на очувању природе и упоређује их са сличним примерима у нашој земљи; - изводи закључак о могућим решењима за коришћење чистих извора енергије у државама чија се привреда заснива највише на експлоатацији нафте и угља; - истражује утицај Европске уније на демографске, економске и политичке процесе у Европи и свету; - описује улогу међународних организација у свету.

ИСХОДИ: 8. РАЗРЕД	- учествује у предлагању и реализацији истраживачког пројекта у локалнојсредини; - анализира тематскекарте и статистичке податке и графички их приказује; - одреди географски положај Србије и доведега у везу са историјско-географскимразвојем; анализира карактеристике граница и пограничних крајева Србије - опише узроке и последице геотектонских процеса на територији Србије; - класификује облике рељефа на територији Србије и именује репрезентативне; - анализира утицај климатских фактора и климатских елемената на климу Србије; - класификује и описује својства водних објеката користећи карту Србије; - наводи начине коришћења вода Србије; - препознаје ефекте утицаја физичко-географских процеса на човека и адекватно реагује у случају природних непогода; - доведи у везу распрострањеност биљних и животињских врста и физичко-географске карактеристике простора; - објашњава популациону динамику становништва Србије: кретањебројастановника, природни прираштај и миграције; - изводи закључке о утицају популационе динамике на структуре становништва у нашојземљи; - изводи закључке о важности предузимања мера популационе политике; - израђује и анализира графичке приказе структура становништва; - објашњава утицај природних и друштвених фактора на настанак, развој и трансформацију насеља у нашој земљи; - уз помоћ карте Србије и другихи звора информација анализира утицај природних и друштвених фактора на развој и размештај привредних делатности у нашој земљи; - доводи у везу размештај привредних делатности са квалитетом животне средине у нашој земљи; препознаје ефекте производње и коришћења различитих извора енергије на квалитет животне средин - описује репрезентативне објекте природне и културне баштине и означава их накарти; - процењује важност очувања природне и културне баштине Србије - реализује истраживачки пројекат у локалној средини - објашњава утицај историјских и савремених миграција на размештај Срба у свету

<table>
<tr><td>ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА</td><td colspan="3">• Истакнуто функционално знање приликом писменог и усменог вредновања знања ученика;
• Знање које ученик искаже на тестовима (иницијалном и завршном) у оквиру школе и на такмичењима;
• Оспособљеност ученика да самостално и у групи решава проблемска питања, и прецизира начин на који је дошао до одговара;
• Вербално и манипулативно истицање ученика на часу;
• Могућност ученика да стечена знања практично примени у локалној средини и шире;
• Способност и мотивисаност за самосталан рад на часу и код куће, уз критичко коришћење информација из различитих извора;
• Заинтересованост ученика за учествовање у изради групних и самосталних презентација, паноа, пројеката;
• Мотивисаност ученика да дискусије, и аргументовано брани свој став уз поштовање туђег мишљења;
• Оспособљеност ученика за самостално и одговорно коришћење ИКТ-а у школи и код куће;
• Изражене социјалне вештине: толерантност, солидарност и емпатија;</td></tr>
<tr><td>КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА</td><td colspan="3">Биогеографија
Економска географија
Математичка географија
Палеогеографија
Картографија
Геоморфологија
Климатологија
Хидрологија
Регионална географија

Природа и друштво
Биологија
Историја
Информатика и рачунарство
Математика
Грађанско васпитање
Ликовна култура</td></tr>
<tr><td>ПРОЈЕКТНА НАСТАВА: 5. разред</td><td>Природне зоне
на
Земљи</td><td>Биологија

Информатика и рачунарство

Ликовна култура

Српски језик</td><td>• Тема је заснована на условљености распореда природних зона климом и рељефом, затим карактеристикама природних зона, као и угрожености одређених представника флоре и фауне;
• Циљ:
- Оспособљавање ученика да разуме и анализира утицај климе и рељефа на распоред и врсту флоре и фауне, као и неопходности</td></tr>
</table>

			заштите угрожене флоре и фауне; • Исходи-ученик ће: - развити свест о просторном распореду природних зона и разлозима за такав распоред; - схватити битност заштите живог света; - бити оспособљен да селективно приступа информацијама и правилно манипулише истим; - бити оспособљен да буде проактивни члан групе;
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА: 6. разред	Демографске карактеристике становништва (државе, регије или континента)	Информатика и рачунарство Историја Ликовна култура Српски језик	• Тема је заснована на узрочно-последичним везама између карактеристика становништва неког простора са једне стране и природно-географских, друштвено-економских и политичко-историјских услова са друге стране; • Циљ: - Оспособљавање ученика да разуме и анализира утицај природно-географских, друштвено-економских и политичко-историјских услова на демографске одлике континента, регије или државе; • Исходи-ученик ће: - разумети условљеност демографских карактеристика неког простора природно-географским, друштвено-економским и политичко-историјским условима; - на основу добијених резултата бити способан да самостално доноси закључке о демографским питањима и проблемима савременог света; - бити оспособљен да селективно приступа информацијама и правилно манипулише истим; - бити оспособљен да буде проактивни члан групе;

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА: 7. разред	Природне зоне Африке	Биологија Информатика и рачунарство Ликовна култура Српски језик	• Тема је заснована на: - утицају климе и рељефа на распоред природних зона; - негативном утицају човека на флору (десертификација); - начинима спречавања ширења пустиња (пројекат „Зелени зид“ и сл.); • Циљ: - оспособљавање ученика да разуме и анализира утицај климе и рељефа на распоред и врсту флоре и фауне; - сензибилзација ученика по питању неопходности заштите флоре и фауне; - моћи селективно да приступа информацијама и правилно манипулише истим; - бити оспособљен да буде проактивни члан групе; • <u>Исходи-ученик ће</u>: - развити свест о просторном распореду природних зона и факторима који условљавају такав распоред; - препознати негативне утицаје човека на животну средину настале услед специфичности развоја пољопривреде на тлу Африке; - бити способан да анализира примере позитивног утицаја човека на животну средину у државама које улажу напоре на очувању природе; - схватити неопходност очувања и унапређења животне средине на глобалном нивоу, али и у Србији;
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА: 8. разред	Туризам Србије	Историја Биологија	Израда заједничких групних радова, ППТ презентација ,панои , кратки филмови

		Техничко и информатичко образовање Српски језик Ликовна култура Музича култура	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА -ПЕТИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ- САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
ПРИРОДНИ БРОЈЕВИ И ДЕЉИВОСТ ОСНОВНИ ПОЈМОВИ ГЕОМЕТРИЈЕ УГАО РАЗЛОМЦИ ОСНА СИМЕТРИЈА	Предвиђене садржаје реализујемо кроз константну интеракцију ученик-наставник и ученик-ученик. Ученици самостално претражују интернет и школску библиотеку, идентификују потребне информације и размењују стечено знање. Самостално решавају задатке, активно учествују и постављају питања. Наводе примере из живота у конкретним ситуацијама, обнављају већ научено и примењују у свакодневном окружењу**.** Активно слушају,учествују у разговору и усвајају нова знања,прате, цртају, бележе, и презентују податке табеларно и графички. Самостално решавају задате задатке. Понављавју израчунавање све док не дођу до исправног решења. Проширују своја знања уз помоћ интернета. Праве паное. Критички размишљају и доносе закључке. Самостално презентују припремљене садржаје, прикупљене из различитих извора. Ученици испитују проблемске ситуације,упоређују различита решења, Вреднују примену датог решења и учествују у критичком, аргументованом и конструктивном раду. Срачунавају и сагледавају примену стечених знања у конкретним примерима из окружења иактивно учествују у животу школе, и учествују у хуманитарним акцијама. Предвиђене садржаје реализујемо кроз константну интеракцију	На настави математике ученици ће развијати следеће компетенције: Рад с подацима и информацијама Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према здрављу Компетенција за учење Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Комуникација Одговоран однос према околини. Кроз наставу математике ученици усвајају основне математичке концепте (нумерички, алгебарски,

	ученик-наставник и ученик-ученик. Подстичемо и развијамо саморегулацију тако што ученици сами планирају, мере, користе податке и знају чемуслуже, срачунавају и сагледавају примену стечених знања у конкретним примерима. Ученици лоцирају потребне информације,идентификују релевантне информације, обрађују их и управљају њима ради остварења личних или заједничких циљева. Активно слушају,учествују у разговору и усвајају нова знања. Самостално или у групи решавају задатке. Самостално закључују,цртају и конструишу, постављају релевантна питања и учествује у организовању изложби на тему осне симетрије, централне симетрије, трансlације... Сами осмишљавају и формулишу пријекат у складу са општим стандардима и комплетирају пројектну документацију према захтевима. Анализирају и критички вреднују, активно учествују у раду и презентују своје пројекте. Кроз амбијентално учење усвајају предвиђене садржаје. Истражују интернет и базе података, школску библиотеку, индентификују релевантне информације, обрађују их и управљају њима. Развијају критичко мишљење и креативност, активно учествују у осмишљавању и реализацији драмскепредставе, повезују уметничкаи културна дела са историјским, друштвеним, географским контекстом њиховог настанка, прикупљају информације издвајају потребне од непотребних. Позитивно вреднују допринос културе,уметности и науке. Развијају утицај математике на културу, науку и техннологију и у складу са тим и делује. Предвиђене садржаје реализујемо кроз константну интеракцију ученик-наставник и ученик-ученик. Ученици прикупљају, записују и обрађују податке и користе Информационе технологије за чување, обраду,вредновање и презентацију истих. Решаваајући проблеме долазе до нових сазнања и повезују научне и историјске чињенице. Ученици сами мере, користе податке и знају чему служе,срачунавају и сагледавају примену стечених знања у конкретном примеру.	геометријски, статистички), овладавају основним математичким процесима (расуђивање, комуникација, повезивање, примена, моделовање)и вештинама (рачунање, алгебарски поступци, мерење, просторна визуелизација, рад са подацима, процена,предузимљивост и орјентацију ка предузетништву, коришћење калкулатора и ИКТ) потребним за живот и даље школовање.
ИСХОДИ	− израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину или неједначину (у скупу природних бројева) − реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или	

	неједначину (у скупу природних бројева) − примени правила дељивости са 2, 3, 4, 5, 9, 25 и декадним јединицама − разликује просте и сложене бројеве и растави број на просте чиниоце − одреди и примени НЗС и НЗД − изводи скуповне операције уније, пресека, разлике и правилно употребљава одговарајуће скуповне ознаке − правилно користи речи и, или, не, сваки у математичко-логичком смислу − анализира односе датих геометријских објеката и запише их математичким писмом − опише основне појмове у вези са кругом (центар, полупречник, тангента, тетива) и одреди положај тачке и праве у односу на круг − нацрта праву паралелну датој правој користећи геометријски прибор − упореди, сабира и одузима дужи, конструктивно и рачунски − преслика дати геометријски објекат централном симетријом и транслацијом − правилно користи геометријски прибор − идентификује врсте и опише својства углова (суседни, упоредни, унакрсни, углови на трансверзали, углови са паралелним крацима) и примени њихове узајамне односе − нацрта праву нормалну на дату праву користећи геометријски прибор − измери дати угао и нацрта угао задате мере − упореди, сабере и одузме углове рачунски и конструктивно − реши једноставан задатак применом основних својстава паралелограма (једнакост наспрамних страница и наспрамних углова) − прочита, запише, упореди и представи на бројевној полуправој разломке у оба записа и преводи их из једног записа у други − одреди месну вредност цифре у запису децималног броја − заокругли број и процени грешку заокругљивања; − израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину − реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину − одреди проценат дате величине − примени размеру у једноставним реалним ситуацијама − примени аритметичку средину датих бројева − сакупи податке и прикаже их табелом и кружним дијаграмом и по потреби користи калкулатор или расположиви софтвер − идентификује осносиметричну фигуру и одреди њену осу симетрије − симетрично преслика тачку, дуж и једноставнију фигуру користећи геометријски прибор − конструише симетралу дужи, симетралу угла и примењује њихова својства

	конструише праву која је нормална на дату праву или паралелна датој правој		
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Степен успешности развијања компетенција процењујемо кроз квизове, презентације,продајне изложбе, паное, писање песама на задату тему из математике, алагање на часу, вршњачко учење,контролне вежбе и писмене задатке као и усмено испитивање.		
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	У зависности од области и садржаја,математика корелира са свим предметима који се изучавају у другом циклусу образовања ,што се види из тематског планирања**.**		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	**ОСНА СИМЕТРИЈА**	Математика, географија,ликовна култура,српски језик,грађанско васпитање, информатика	Израда презентација у PowerPointu, прављење репортаже на задату тему Групна израда мапе ума на задату тему Израда ликовних радова
ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА- ШЕСТИ РАЗРЕД**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ		Компетенције
ЦЕЛИ БРОЈЕВИ	При избору садржаја и писању исхода за предмет Математика узета је у обзир чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичким језиком, математичко резоновање и доношење закључака и одлука. Такође, у обзир је узета и чињеница да сам процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности стицања континуираних знања. Наставници у својој свакодневној наставној пракси, треба да се ослањају		Дигитална компетенција Сарадња Одговоран однос према околини Рад са подацима и информацијама Комуникација Постављање питања и одговарање на питања Компетенција за

	на исходе, јер они указују шта је оно за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години. Исходи представљају очекиване и дефинисане резултате учења и наставе. Остваривањем исхода, ученици усвајају основне математичке концепте, овладавају основним математичким процесима и вештинама, оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање и међупредметних компетенција као што су комуникација, рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, сарадња и компетенција за целоживотно учење.	учење Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Комуникација Кроз наставу математике ученици усвајају основне математичке концепте (нумерички, алгебарски, геометријски) Овладавају основним математичким процесима (расуђивање, комуникација повезивање, примена , моделовање)и вештинама (рачунање, мерење, просторна визуелизација, рад са подацима, процена, предузимљивост и орјентацију ка предузетништву , коришћење калкулатора и ИКТ) Потребним за живот и даље школовање
РАЦИОНАЛНИ БРОЈЕВИ	При избору садржаја и писању исхода за предмет Математика узета је у обзир чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичким језиком, математичко резоновање и доношење закључака и одлука. Такође, у обзир је узета и чињеница да сам процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности стицања континуираних знања. Наставници у својој свакодневној наставној пракси, треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је оно за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години. Исходи представљају очекиване и дефинисане резултате учења и наставе. Остваривањем исхода, ученици усвајају основне математичке концепте, овладавају основним математичким процесима и вештинама, оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање и међупредметних	

	компетенција као што су комуникација, рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, сарадња и компетенција за целоживотно учење.	
ТРОУГАО	При избору садржаја и писању исхода за предмет Математика узета је у обзир чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичким језиком, математичко резоновање и доношење закључака и одлука. Такође, у обзир је узета и чињеница да сам процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности стицања континуираних знања. Наставници у својој свакодневној наставној пракси, треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је оно за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години. Исходи представљају очекиване и дефинисане резултате учења и наставе. Остваривањем исхода, ученици усвајају основне математичке концепте, овладавају основним математичким процесима и вештинама, оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање и међупредметних компетенција као што су комуникација, рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, сарадња и компетенција за целоживотно учење.	
ЧЕТВОРОУГАО ПОВРШИНА ЧЕТВОРОУГЛА И ТРОУГЛА	При избору садржаја и писању исхода за предмет Математика узета је у обзир чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичким	

	језиком, математичко резоновање и доношење закључака и одлука. Такође, у обзир је узета и чињеница да сам процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности стицања континуираних знања. Наставници у својој свакодневној наставној пракси, треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је оно за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години. Исходи представљају очекиване и дефинисане резултате учења и наставе. Остваривањем исхода, ученици усвајају основне математичке концепте, овладавају основним математичким процесима и вештинама, оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање и међупредметних компетенција као што су комуникација, рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, сарадња и компетенција за целоживотно учење. При избору садржаја и писању исхода за предмет Математика узета је у обзир чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичким језиком, математичко резоновање и доношење закључака и одлука. Такође, у обзир је узета и чињеница да сам процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности стицања континуираних знања. Наставници у својој свакодневној наставној пракси, треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је оно за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години. Исходи	

	представљају очекиване и дефинисане резултате учења и наставе. Остваривањем исхода, ученици усвајају основне математичке концепте, овладавају основним математичким процесима и вештинама, оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање и међупредметних компетенција као што су комуникација, рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, сарадња и компетенција за целоживотно учење.	
ИСХОДИ	- прочита, запише, упореди и представи на бројевној правој целе и рационалне бројеве (записане у облику разломка или у децималном запису); - одреди супротан број, апсолутну вредност и реципрочну вредност рационалног броја; - израчуна вредност једноставнијег бројевног израза и реши једноставну линеарну једначину и неједначину у скупу рационалних бројева; - реши једноставан проблем из свакодневног живота користећи бројевни израз, линеарну једначину или неједначину; - примени пропорцију и проценат у реалним ситуацијама; - прикаже податке и зависност између две величине у координатном систему (стубичасти, тачкасти и линијски дијаграм); - тумачи податке приказане табелом и графички; - класификује троуглове односно четвороуглове на основу њихових својстава; - конструише углове од 90° и 60° и користи њихове делове за конструкције других углова; - уочи одговарајуће елементе подударних троуглова; - утврди да ли су два троугла подударна на основу ставова подударности; - конструише троугао, паралелограм и трапез на основу задатих елемената (странице и углови троуглова и четвороуглова и дијагонала четвороугла); - примени својства троуглова и четвороуглова у једноставнијим проблемским задацима; -сабира и одузима векторе и користи их у реалним ситуацијама; - одреди центар описане и уписане кружнице троугла; - примењује особине централне и осне симетрије и транслације у једноставнијим задацима; - израчуна површину троугла и четвороугла користећи обрасце или разложиву једнакост.	
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА	Ученици и наставник: дефинишу шта ће све бити праћено и вредновано Одређују ко ће, када и како вршити процену (самопорцена, једни друге , од стране наставника)	

УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Дефинишу критеријуме вредновања		
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Техника и техноглогија , физика, информатика, хемија , ликовно		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	ТРОУГАО, ЧЕТВОРОУГАО	Математика, географија,ликовна култура,српски језик,грађанско васпитање, информатика	Израда презентација у PowerPointu, прављење репортаже на задату тему Групна израда мапе ума на задату тему Израда ликовних радова
ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА -СЕДМИ РАЗРЕД**		

НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
РЕАЛНИ БРОЈЕВИ	При избору садржаја и писању исхода за предмет Математика узета је у обзир чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичким језиком, математичко резоновање и доношење закључака и одлука. Такође, у обзир је узета и чињеница да сам процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности стицања континуираних знања. Наставници у својој свакодневној наставној пракси, треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је оно за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години. Исходи представљају очекиване и дефинисане резултате учења и наставе. Остваривањем исхода, ученици усвајају основне математичке концепте, овладавају основним математичким процесима и вештинама, оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и	Дигитална компетенција Сарадња Одговоран однос према околини Рад са подацима и информацијама Комуникација Постављање питања и одговарање на питања

	комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање и међупредметних компетенција као што су комуникација, рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, сарадња и компетенција за целоживотно учење.	Компетенција за учење Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Комуникација Кроз наставу математике ученици усвајају основне математичке концепте (нумерички, алгебарски, геометријски) Овладавају основним математичким процесима (расуђивање, комуникација повезивање, примена , моделовање)и вештинама (рачунање, мерење, просторна визуелизација, рад са подацима, процена, предузимљивост и орјентацију ка предузетништву , коришћење калкулатора и ИКТ) Потребним за живот и даље школовање
ПИТАГОРИНА ТЕОРЕМА	При избору садржаја и писању исхода за предмет Математика узета је у обзир чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичким језиком, математичко резоновање и доношење закључака и одлука. Такође, у обзир је узета и чињеница да сам процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности стицања континуираних знања. Наставници у својој свакодневној наставној пракси, треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је оно за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години. Исходи представљају очекиване и дефинисане резултате учења и наставе. Остваривањем исхода, ученици усвајају основне математичке концепте, овладавају основним математичким процесима и вештинама, оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање и међупредметних компетенција као што су комуникација, рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, сарадња и компетенција за целоживотно учење.	
ЦЕЛИ АЛГЕБАРСКИ ИЗРАЗИ	При избору садржаја и писању исхода за предмет Математика узета је у обзир чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичким језиком, математичко резоновање и доношење закључака и одлука. Такође, у обзир је узета и чињеница да сам процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности стицања континуираних знања. Наставници у својој свакодневној наставној пракси, треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је оно за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години.	

	Исходи представљају очекиване и дефинисане резултате учења и наставе. Остваривањем исхода, ученици усвајају основне математичке концепте, овладавају основним математичким процесима и вештинама, оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање и међупредметних компетенција као што су комуникација, рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, сарадња и компетенција за целоживотно учење.	
МНОГОУГАО	При избору садржаја и писању исхода за предмет Математика узета је у обзир чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичким језиком, математичко резоновање и доношење закључака и одлука. Такође, у обзир је узета и чињеница да сам процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности стицања континуираних знања. Наставници у својој свакодневној наставној пракси, треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је оно за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години. Исходи представљају очекиване и дефинисане резултате учења и наставе. Остваривањем исхода, ученици усвајају основне математичке концепте, овладавају основним математичким процесима и вештинама, оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање и међупредметних компетенција као што су комуникација, рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, сарадња и компетенција за целоживотно учење.	
КРУГ	При избору садржаја и писању исхода за предмет Математика узета је у обзир чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичким језиком, математичко резоновање и доношење закључака и одлука. Такође, у обзир је узета и чињеница да сам процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и	

	неопходности стицања континуираних знања. Наставници у својој свакодневној наставној пракси, треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је оно за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години. Исходи представљају очекиване и дефинисане резултате учења и наставе. Остваривањем исхода, ученици усвајају основне математичке концепте, овладавају основним математичким процесима и вештинама, оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање и међупредметних компетенција као што су комуникација, рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, сарадња и компетенција за целоживотно учење.	
ОБРАДА ПОДАТАКА	При избору садржаја и писању исхода за предмет Математика узета је у обзир чињеница да се учењем математике ученици оспособљавају за: решавање разноврсних практичних и теоријских проблема, комуникацију математичким језиком, математичко резоновање и доношење закључака и одлука. Такође, у обзир је узета и чињеница да сам процес учења математике има своје посебности које се огледају у броју година изучавања и недељног броја часова предмета и неопходности стицања континуираних знања. Наставници у својој свакодневној наставној пракси, треба да се ослањају на исходе, јер они указују шта је оно за шта ученици треба да буду оспособљени током учења предмета у једној школској години. Исходи представљају очекиване и дефинисане резултате учења и наставе. Остваривањем исхода, ученици усвајају основне математичке концепте, овладавају основним математичким процесима и вештинама, оспособљавају се за примену математичких знања и вештина и комуникацију математичким језиком. Кроз исходе се омогућава остваривање и међупредметних компетенција као што су комуникација, рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, сарадња и компетенција за целоживотно учење.	
ИСХОДИ	– израчуна степен реалног броја и квадратни корен потпуног квадрата и примени одговарајућа својства операција; – одреди бројевну вредност једноставнијег израза са реалним бројевима;	

	– на основу реалног проблема састави и израчуна вредност једноставнијег бројевног израза са реалним бројевима; – одреди приближну вредност реалног броја и процени апсолутну грешку; – нацрта график функције $y = kx$, $k \in R\setminus\{0\}$; – примени продужену пропорцију у реалним ситуацијама; – примени Питагорину теорему у рачунским и конструктивним задацима; – трансформише збир, разлику и производ полинома; – примени формуле за разлику квадрата и квадрат бинома; – растави полином на чиниоце (користећи дистрибутивни закон и формуле за квадрат бинома и разлику квадрата); – примени трансформације полинома на решавање једначина; – примени својства страница, углова и дијагонала многоугла; – израчуна површину многоугла користећи обрасце или разложиву једнакост; – конструише ортоцентар и тежиште троугла; – примени ставове подударности при доказивању једноставнијих тврђења и у конструктивним задацима; – примени својства централног и периферијског угла у кругу; – израчуна обим и површину круга и његових делова; – преслика дати геометријски објекат ротацијом; – одређује средњу вредност, медијану и мод.
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	- Наставник континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидно проверавање његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: предавања, решавања задатака, домаћих задатака, тестова, пројеката... - У сваком разреду треба континуирано проверавати и вредновати компетенције (знања, вештине и ставове) ученика помоћу усменог испитивања, кратких писмених провера, тестова на крају већих целина и контролних вежби. Наставник математике треба да омогући ученицима да искажу сопствена размишљања и да то адекватно вреднује. - На почетку школске године потребно је спровести иницијални тест. Овај тест је инструмент провере предзнања ученика. На крају школске године, такође, треба спровести часове систематизације градива и проверити ниво постигнућа ученика и степен остварености образовних исхода.
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР	Техника и технологија , физика, информатика, хемија , ликовна култура, биологија, српски језик и

ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	књижевност, историја		
	Све о круговима	Географија , физика, ликовна култура, биологија, српски језик и књижевност, физичко	- Круг и кружница - Троугао и кружница - Четвороугао и кружница - Аполонијев проблем - Квадратура круга - Број Пи - Круг и кружница у природи (Сунчев систем, концентрични кругови) - Круг и кружница у филозофији и религији („Не дирајте моје кругове!“) - Круг и кружница у уметности (ликовној, архитектура...) - Круг и кружница у спорту - Круг и кружница у књижевности (Дантеови кругови, Кавкаски круг кредом...)
ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**		
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА -ОСМИ РАЗРЕД**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ		Компетенције
СЛИЧНОСТ	1. Сличност (16; 6 + 10) Користећи географске карте разних размера (стоне, зидне ...) поновити размеру дужи и израчунавања растојања на основу дате размере и измереног растојања на карти. Извршити уопштавање појма размере и на конкретним примерима показати како се израчунава четврта пропорционала (ако су три дужи дате нумерички). Поставити питање како проблем решити конструктивно (ако нису дати нумерички подаци), тј. ако се знају три дужи, како одредити четврту геометријску пропорционалу. На примерима објаснити и појам самерљивих дужи (основица и средња линија троугла, растојање од тежишта до темена и тежишна дуж ...) и несамерљивих дужи (страница и дијагонала квадрата). Талесова теорема се на овом нивоу не може коректно доказати, али се ученици могу избором погодног упрошћеног модела и поступним, правилним закључивањем навести да исправно формулишу исказ Талесове теореме. Обрат Талесове теореме се може (али и не мора) доказати.		Компетенција за учење Комуникација Рад са подацима Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Предузимљивост и оријентација ка предузетништву

	Увежбавања везана за примену Талесове (и обратне) теореме организовати поступно тако да се и нумерички и конструктивно размотре могући случајеви примене. Посебну пажњу посветити конструктивној подели дужи на једнаке делове. Сличност фигура показати на разним примерима из свакодневног живота. Дефиницију сличности троуглова и појам коефицијента сличности увести природно, разматрањем разних ситуација (када је реч о сличним троугловима и онима који то нису). За извођење тврђења о пропорционалности страница сличних троуглова (и обратне теореме)	Естетичка компетенција и наравно кроз наставу се увек развијају иОдговорно учешће у демократском друштву и Одговоран однос према здрављу
ТАЧКА, ПРАВА И РАВАН	Тачка, права и раван (12; 6 + 6)Обраду међусобних односа тачака, правих и равни у простору засновати на посматрању и анализи објеката у окружењу, користећи математичку терминологију и одговарајуће ознаке. Посебну пажњу треба посветити односима паралелно и нормално (између две праве, између праве и равни, односно између две равни). Однос између праве и равни повезати са одговарајућим односом између праве и њене ортогоналне пројекције на раван. Угао између праве и равни (када оне нису нормалне или паралелне) увести као угао између праве и њене ортогоналне пројекције на ту раван. Обновити Питагорину теорему и илустровати њену примену примерима и задацима у вези са ортогоналним пројектовањем дужи на раван. Полиедар увести као део простора ограничен многоугловима. Користећи основне примере полиедара (посебно оне који одговарају познатим реалним објектима) анализирати облик и број страна полиедара. Обновити својства коцке и квадра и кроз разноврсне примере и задатке повезати их са осталим садржајима ове наставне теме. Предвиђене садржаје треба да прате задаци којима се подстиче оријентација у простору, просторна визуелизација, мисаоно сагледавање простора и сл. Будући да развоју ових способности значајно доприноси вештина представљања просторних односа сликама у равни, неопходно је код ученика подстицати вештину цртања (слободном руком и геометријским прибором) просторних фигура. Веома је важно да ученици коректно употребљавају пуне и испрекидане линије за приказивање видљивих и невидљивих ивица просторне фигуре у односу на изабрани правац посматрања, као и да уочавају елементе (пре свега праве углове) просторне фигуре који нису веродостојно приказани на равној слици.	
ЛИНЕАРНЕ ЈЕДНАЧИНЕ И НЕЈЕДНАЧИНЕ С ЈЕДНОМ НЕПОЗНАТОМ	Линеарне једначине и неједначине с једном непознатом (18; 6 + 12) Ученици су се, упретходним разредима, упознали са решавањем једноставних линеарних једначина и неједначина. На самом почетку, једначине и неједначине су решавали користећи везе међу операцијама (уочавањем непознатог сабирка, чиниоца, умањеника, умањиоца, дељеника или делиоца), а касније користећи методу теразија. Ова претходна знања представљају темељ за коришћење еквивалентних трансформација при решавању једначина и неједначина. На конкретним примерима показати да линеарна једначина ax = b: – у случају да је a ¹ 0 и b Î R има јединствено решење, – у случају да је a = 0 и b	

	[1] 0 нема решења (скуп решења једначине је празан) и – у случају да је a = 0 и b = 0 има бесконачно много решења (сваки реалан број је решење). У осмом разреду није предвиђено да се решавају једначине са параметрима. Ученици треба да овладају техникама помоћу којих се неке једначине могу еквивалентним трансформацијама свести на једначину облика ax = b Укључивати и примере једначина које се своде на линеарне, а помоћу којих се обнављају и користе стечена знања о: – апсолутној вредности (само случај ú ax + bú = c), – формулама за квадрат бинома и разлику квадрата (случајеви када се квадратни чланови анулирају), – условима под којима су производ, односно количник једнаки нули. На сличан начин приступати и решавању линеарне неједначине уз истицање разлика (у случају множења негативним бројем мења се смисао неједнакости). Решења неједначина приказивати на бројевној правој и у одговарајућем скуповном запису. Решавајући текстуалне проблеме, укључујући оне из сродних предмета, као и из реалног контекста, ученици увиђају потребу за састављањем одговарајућих једначина и неједначина, при чему утврђују научене формалне поступке, сагледавају потребу за њиховом применом и умеју да образложе добијено решење.	
ПРИЗМА	Призма (14; 6 + 8) Да би ученици што лакше упознали геометријска тела – призму и пирамиду, њихове елементе, уочавали дијагоналне пресеке и научили да израчунавају површине и запремине ових тела, треба користити њихове моделе, мреже, скице и слике. Препоручљиво је да и сами ученици цртају мреже и израђују моделе проучаваних тела. Предвиђено је израчунавање површине и запремине следећих тела: праве тростране и четворостране призме, правилне шестостране призме, четворостране пирамиде (основа правоугаоник), правилне тростране и шестостране пирамиде. Приликом решавања задатака инсистирати на што прецизнијем цртању скице геометријског тела, водећи рачуна о цртању видљивих ивица пуном линијом и невидљивих испрекиданом линијом. Извођење формуле за запремину призме везивати за прихваћену формулу за запремину квадра. Рачунати површине и запремине помоћуосновних елемената и зависних елемената (бочне висине, полупречника описаног или уписаног круга, дијагонала ...). Приликом израде задатака треба полазити од општих формула (за призму: P = 2B + M и V = BH, за пирамиду: P = B + M и V = BH) и анализирањем конкретног случаја решавати задатак. Посебно размотрити примере једнакоивичних тела. На часовима систематизације применити знања о површини и запремини призме и пирамиде и у ситуацијама из свакодневног живота.	
ПИРАМИДА	Пирамида (16; 6 + 10) Пирамида; појам, врсте, елементи. Мрежа пирамиде. Површина пирамиде. Запремина пирамиде.	

ЛИНЕАРНА ФУНКЦИЈА	Линеарна функција (12; 5 + 7) Најпре поновити појам функције директне пропорционалности и њеног приказивања у координатном систему који је обрађиван у седмом разреду. Увести затим појам линеарне функције једне реалне променљиве (y = kx + n), не помињући општи појам функције. Показати да је график те функције права, уз посебно разматрање случајева k = 0, k > 0, k < 0, као и n = 0, n > 0, n < 0. Увести појмове: нула функције, знак функције, растућа и опадајућа функција и објаснити како се они илуструју на графику и како зависе од вредности коефицијената k и n. Ученици треба у потпуности да овладају поступком цртања графика линеарне функције и његовог анализирања, тј. „читања“ својстава те функције када јој је график задат. Обрадити својства линеарне функције када је она задата имплицитном релацијом ax + by = c.	
СИСТЕМИ ЛИНЕАРНИХ ЈЕДНАЧИНА С ДВЕ НЕПОЗНАТЕ	Системи линеарних једначина с две непознате (15; 6 + 9) Ученици треба да се упознају са линеарном једначином с две непознате облика ax + by = c, да разумеју да је график ове једначине (када је бар један од бројева a или b различит од нуле) права и да умеју да нацртају тај график. Уводи се и појам система две линеарне једначине с две непознате, као и појам решења система као уређеног пара бројева. Системе линеарних једначина решавати методама замене и супротних коефицијената. Пажњу треба посветити и графичкој интерпретацији система две линеарне једначине с две непознате. Решавајући разне проблеме из геометрије, физике, хемије и свакодневног живота, ученици увиђају потребу за састављањем одговарајућих система линеарних једначина, при чему утврђују научене формалне поступке, сагледавају потребу за њиховом применом и умеју да образложе добијено решење.	
ВАЉАК, КУПА И ЛОПТА	Ваљак, купа и лопта (16; 6 + 10) Важно је истаћи да су ваљак, купа и лопта ротациона тела. Као и код призме и пирамиде, ради бољег уочавања елемената и осних пресека ваљка и купе, као и пресека лопте (сфере) и равни, користити моделе тела. Оспособити ученике за цртање мреже ваљка и купе, израду њихових модела као и што прецизнијих скица приликом решавања задатака. При обради ове теме, ваљак и купу повезати са призмом и пирамидом и указивати на аналогије између призме и ваљка, односно пирамиде и купе. Ту аналогију користити за образложење формула за површину изапремину ваљка и купе. Приликом извођења формуле за површину купе, повезати површину омотача са површином кружног исечка, а обим базе са дужином кружног лука. Пре дефинисања сфере, односно лопте потребно је подсетити се дефиниција кружнице и круга. Формуле за површину и запремину лопте се наводе без доказивања. На часовима систематизације применити знања о површини и запремини ваљка, купе и лопте у ситуацијама из свакодневног живота.	
ИСХОДИ	– примени Талесову теорему у геометријским задацима и реалном контексту; – примени сличност троуглова у геометријским задацима и реалном контексту; – анализира односе тачака, правих и равни у простору и запише те односе математичким писмом; – представља цртежом односе геометријских објеката у равни и простору и користи их приликом решавања задатака;	

	– уочи правоугли троугао у простору и примени Питагорину теорему у геометријским задацима и реалном контексту; – реши линеарну једначину, неједначину и систем линеарних једначина са две непознате; – реши реалне проблеме користећи линеарну једначину, неједначину или систем линеарних једначина са две непознате; – израчуна површину и запремину праве призме и четворостране пирамиде (основа правоугаоник), правилне тростране и шестостране пирамиде; – израчуна површину и запремину ваљка, купе и лопте; – примени обрасце за површину и запремину тела у реалним ситуацијама; – нацрта и анализира график линеарне функције; – учествује у избору истраживачког пројекта и начина рада.
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Теме, садржаји, активности предмета математика доприносе развијању свих међупредметних компетенција у: - различитој мери и - различитом степену директности. Када наставник планира и остварује програм треба да има у виду које активности воде ка развоју међупредметних компетенција. Активно шрати напредак ученика .На пример у компетенцији решавање проблема прате се способности које се односе нарашчлањивање, планирање, преиспитивање, формулисањепроблемска ситуација, стратегија, тачност, објашњења. За Дигитална компетенција прате се способности које се односе претраживање, анализа, систематизација, одабир, коришћење, препознавање средства ИКТ-а, комуникација, сарадња, предности, ризици, опасностСарадња прате се способности које се односе на учествовање, поштовање, извршавање, критичко процењивањеактивно, конструктивно, правила, чланови групе, одговорно, рад Рад са подацима прате се способности које се односе на коришћење, селектовање, обрада, чување, презентовање, обезбеђивање различити извори, симболички модалитети, информације, приватност Комуникација прате се способности које се односе на јасно усмено и писано, уважавање, слушање, изражавање, чувањеизражавање, саговорник, ставови, мишљења, осећања, језички идентитет Компетенција за учење прате се способности које се односе на УЧЕЊЕ позитиван и одговоран став, самосталност, коришћење, истраживање, откривање однос, планирање и организовање, извори информација, нова знања Одговорно учешће у демократском друштву прате се способности које се односе на ЉУДСКА ПРАВА позитиван став, препознавање, неговање, промовисање поштовање, кршење, хуманост, национална култура, позитивне вредности Одговоран однос према здрављу прате се способности које се односе на ЗДРАВЉЕ карактеристике, последице, утицај, ризици, избор болест, природне појаве, индустријски производи, мере заштите, стил живота

КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	**Унутар предметаПитагорина теорема и примене,Површина и обим равних геометријских фигура,Правоугли координатни систем,функције директне и обрнуте пропорционалности.Полиноми.** **Информатика и рачунарство,техника и технологија,физика ,хемија и ликовна култура**		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	Програмом је планиран и један пројектни задатак, по избору наставника и ученика. Примери могућих пројектних задатака: 1. Конструкција теста из математике за завршни испит Нешто у завидсности од интересовања ученика		Ученици се поделе у групе нехомогених математичких знања, тако да свака група има најмање три ученика. Свака група има задатак да састави низ од 20 задатака, уз следеће услове: – да 9 задатака буду задаци основног нивоа, 7 средњег нивоа и 4 напредног нивоа; – да по 5 задатака буде из области Бројеви и операције са њима и Алгебра и функције, 6 из области Геометрија и по 2 задатка из области Мерење и Обрада података. Област и ниво за сваки од задатака у тесту одређује наставник у договору са ученицима. Улога наставника је да координира рад група, по потреби помаже ученицима, проверава да ли су тестови конструисани по договореној методологији, организује израду теста тако да сваки ученик решава тест у чијој конструкцији није учествовао (ученици једне групе решавају појединачно тест друге групе), организује прегледање тестова и презентацију резултата. Ученици врше избор задатака, решавају задатке, израђују кључ теста и припремају тест и кључ у неком програму за обраду текста, решавају тест друге групе, прегледају урађене тестове које је њихова група конструисала, обрађују добијене резултате и презентују их. Овај задатак може бити веома користан за ученике који се припремају за завршни испит, а мотивација за реализацију ће бити на повишеном нивоу. Слично у зависности од одабраног пројекта.

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФИЗИКА- Пети, шести, седми и осми разред**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ- САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
МЕРЕЊЕ мерила и мерни инструменти средња вредност мерења грешке мерења табеларно и графичко приказивање резултата мерења SI систем мерних јединица	-кооперативно учење, подучавање кроз размену информација, њихово разумевање и усвајање излагање садржаја уз одговарајуће демонстрационе огледе и примере из праксе -решавање рачунских, графичких и експерименталних задатака -изабрани огледи који су илустративни,једноставни за извођење -научни метод који се користи са циљем да се код ученика подстакну способности посматрања, уочавања, повезивања и логичког размишљања ; ученици самостално истражују,траже одговоре на постављена питања и задате проблеме, анализирају и интегришу знања ; технике активног учења -коришћење рачунара за презентације, анимације, симулације и самосталан рад ученика -ученички реферати и презентације о животу и раду великих физичара или о темама које су они изабрали	• компетенције за самостално и целоживотно учење • критички и селективан став према избору информација и података, као и правилно манипулисање истим • вештине комуникације и сарадње • дигитална компетенција • способност решавања проблема • друштвено
МЕХАНИКА кретање и сила маса, густина и притисак равнотежа тела рад, снага и енергија	-изокренута учионица – ученици добијају домаћи задатак и вежбе код куће, а на часовима активно раде у оквиру групе и примењују или демонстрирају ново знање уз упуства наставника -успостављање вршњачког учења, ученици своја знања презентују у трећем и четвртом разреду уз демонстрационе огледе	
ТОПЛОТНЕ ПОЈАВЕ температура, количина топлоте, унутрашња енергија агрегатна стања супстанције, фазни прелази	-задавање експерименталних задатака за домаћи рад, ученици изврше анализу и донесу закључак -израда лабораторијских вежби у групама -практични задаци мерења изван учионице, у школи или код куће	

ЕЛЕКТРОМАГНЕТИЗАМ електрична сила електрично поље електрична струја стални магнети магнетно поље електричне струје	Програмски садржаји на основу исхода се могу реализовати: 1. излагањем садржаја теме уз одговарајуће демонстрационе огледе; 2. решавањем квалитативних и квантитативних проблема као и проблем-ситуација; 3. лабораторијским вежбама; 4. коришћењем других начина рада који доприносе бољем разумевању садржаја теме (домаћи задаци, пројекти, допунска настава, додатни рад...); 5. систематским праћењем рада сваког ученика	одговоран грађанин • социјалне вештине • одговоран однос према животној средини • самосталност, иницијативност и предузетнички дух • естетичка компетенција
ТАЛАСИ И ОПТИКА осцилаторно кретање механички таласи звук одбијање и преламање светлости	-изокренута учионица – ученици добијају домаћи задатак и вежбе код куће, а на часовима активно раде у оквиру групе и примењују или демонстрирају ново знање уз упуства наставника -успостављање вршњачког учења, ученици своја знања презентују у трећем и четвртом разреду уз демонстрационе огледе	
СТРУКТУРА МАТЕРИЈЕ грађа атома природна и вештачка радиоактивност примена и заштита од радиактивног зрачења	-научни метод који се користи са циљем да се код ученика подстакну способности посматрања, уочавања, повезивања и логичког размишљања ; ученици самостално истражују,траже одговоре на постављена питања и задате проблеме, анализирају и интегришу знања ; технике активног учења	
ИСХОДИ	По завршетку другог циклуса основног образовања и васпитања, ученик ће бити у стању да : – разликује врсте кретања према облику путање и према промени брзине и одређује средњу брзину; – објашњава узајамно деловање тела у непосредном додиру (промена брзине, правца и смера кретања, деформација тела) и узајамно деловање тела која нису у непосредном додиру (гравитационо, електрично и магнетно деловање); – разликује деловање силе Земљине теже од тежине тела; -повезује масу и инерцију, разликује масу и тежину тела, препознаје их у свакодневном животу и решава различите проблемске задатке (проблем ситуације); – демонстрира утицај трења и отпора средине на кретање тела и примењује добре и лоше стране	

	ових појава у свакодневном животу; – демонстрира појаву инерције тела, деформације тела под дејством силе, узајамно деловање наелектрисаних тела и узајамно деловање магнета, притисак чврстих тела и течности; – разликује преношење силе притиска кроз чврста тела и течности и наводи примере примене (хидраулична преса, кочнице аутомобила, ходање по снегу...); – познаје примену хидростатичког притисака (принцип рада водовода, фонтане); – разликује скаларне и векторске физичке величине; – користи и анализира резултате мерења различитих физичких величина и приказује их табеларно и графички; – анализира зависност брзине и пређеног пута од времена код праволинијских кретања са сталним убрзањем; – примени Њутнове законе динамике на кретање тела из окружења; – покаже од чега зависи сила трења и на основу тога процени како може променити њено деловање; – демонстрира појаве: инерције тела, убрзаног кретања, кретање тела под дејством сталне силе, силе трења и сила акције и реакције на примерима из окружења; – самостално изведе експеримент из области кинематике и динамике, прикупи податке мерењем, одреди тражену физичку величину и објасни резултате експеримента; – покаже врсте и услове равнотеже чврстих тела на примеру из окружења; – наводи примере простих машина које се користе у свакодневном животу; – прикаже како сила потиска утиче на понашање тела потопљених у течност и наведе услове пливања тела на води; – повеже појмове механички рад, енергија и снага и израчуна рад силе теже и рад силе трења; – разликује кинетичку и потенцијалну енергију тела и повеже њихове промене са извршеним радом; – демонстрира важење закона одржања енергије на примерима из окружења; – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке (кинематика и динамика кретања тела, трење, равнотежа полуге, сила потиска, закони одржања...); – разликује појмове температуре и количине топлоте и прикаже различите механизме преноса топлоте са једног тела на друго; – анализира промене стања тела (димензија, запремине и агрегатног стања) приликом грејања или хлађења; – наведе методе добијања топлотне енергије и укаже на примере њеног рационалног

	коришћења. – повезује физичке величине које описују осцилације и таласе; – описује карактеристике звука, ултразвука и инфразвука и наводи примере примене ултразвука; – анализира примере одбијања и преламања светлости, тоталне рефлексије (огледала, сочива) и користи лупу и микроскоп; – демонстрира и објасни: осциловање куглице клатна и тела обешеног о опругу, осциловање жица и ваздушних стубова; – демонстрира и објасни: појаву сенке, функционисање ока и корекцију вида; – примењује превентивне мере заштите од буке и од прекомерног излагања Сунчевом зрачењу; – демонстрира узајамно деловање наелектрисаних тела и објасни од чега оно зависи; – прикаже и опише електрично поље, израчуна силу којом поље делује на наелектрисање и повеже електрични напон и јачину електричног поља; – објасни провођење струје кроз метале, течности и гасове и упореди отпорности металних проводника на основу њихових карактеристика; – наводи и користи различите изворе електричне струје (EMS) и зна да их разврста ради рециклаже; – познаје основне елементе електричног кола и уме да их повеже, изабере одговарајући опсег мерног инструмента и мери јачину струје и напон, одређује вредност отпорности редно и паралелно везаних отпорника и резултате прикаже табеларно и графички; – описује ефекте који се испољавају при протицању електричне струје; – описује узајамно деловање два паралелна проводника са струјом, деловање магнетног поља на струјни проводник и принцип рада електромагнета и електромотора; – објасни принцип рада компаса и природу Земљиног магнетног поља; – користи компас и апликације за паметне телефона за оријентацију у природи; – препозна основна својства наизменичне струје, израчуна потрошњу електричне енергије у домаћинству и да се придржава основних правила безбедности при коришћењу електричних уређаја у свакодневном животу; – решава квалитативне, квантитативне и графичке задатке из сваке наведене области; – објасни структуру атомског језгра и нуклеарне силе; – опише радиоактивност, врсте зрачења, радиоактивне изотопе, познаје њихово дејство, примену и мере заштите; -разликује фисију и фузију и наводи могућности њихове примене.

ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Наставник континуирано прати рад сваког ученика кроз непрекидно проверавање његових усвојених знања, стечених на основу свих облика наставе: демонстрационих огледа, предавања, решавања квантитативних и квалитативних задатака, лабораторијских вежби, и пројеката... У сваком разреду треба континуирано проверавати и вредновати компетенције (знања, вештине и ставове) ученика помоћу усменог испитивања, кратких писмених провера, тестова на крају већих целина, контролних вежби и провером експерименталних вештина. Наставник физике треба да омогући ученицима да искажу сопствена размишљања о неким физичким појавама и да то адекватно вреднује. На почетку школске године потребно је спровести иницијални тест. Овај тест је инструмент провере предзнања ученика. На крају школске године, такође, треба спровести часове систематизације градива и проверити ниво постигнућа ученика и степен остварености образовних исхода.		
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	У зависности од области и садржаја, физика корелира са следећим предметима : математика, географија, хемија,историја,биологија.		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	У оквиру израде пројеката могуће је обухватити неке од следећих тема: -Улога физике у заштити човекове околине. -Енергетска ефикасност. -Климатске промене. -Својства воде – физичка, хемијска, значај воде за живи свет.		

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ХЕМИЈА-7.РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
ХЕМИЈА КАО ЕКСПЕРИМЕНТАЛНА НАУКА И ХЕМИЈА У СВЕТУ И ОКО НАС	-Идентификује и објашњава појмове који повезују хемију са другим наукама и различитим професијама и принципима одрживог развоја Правилно рукује лаб. посуђем, прибором и супстанцама и показује одговоран однос према здрављу и животној средини	На часовима хемије ученици ће развијати следеће компетенције: -дигиталну компетенцију -естетичку компетенцију -компетенцију за учење -комуникацију -рад са подацима и информацијама -решавање проблема -сарадњу -одговорно учешће у --демократском друштву -одговоран однос према околини -компетенцију за целоживотно учење
ОСНОВНИ ХЕМИЈСКИ ПОЈМОВИ	-Експериментално појединачно и у групи испита, опише и објасни физичка и хемијска својства супстанци, физичке и хемијске промене супстанци Повезује физичка и хемијска својства супстанци са применом у свакодневном животу и различитим професијама физичка и хемијска својства супстанци, и физичке и хемијске промене супстанци; -повезује физичка и хемијска својства супстанци са применом у свакодневном животу и различитим професијама, објашњава основну разлику између хемијских елемената и једињења и препознаје примере хемијских елемената и једињења у свакодневном животу; -објашњава по чему се разликују чисте супстанце од смеша и илуструје то примерима; Изражава физичке величине уодговарајућим мерним јединицама (СИ), Претвара веће јединице у мање,	
АТОМИ И ХЕМИЈСКИ ЕЛЕМЕНТИ	-представља структуру атома, молекула и јона помоћу модела, хемијских симбола и формула; -повезује распоред електрона у атому елемента са положајем елемента у Периодном систему елемената и својствима елемената -повезује особине елемената са њиховим положајем у Периодном	

	систему елемената	
МОЛЕКУЛИ ЕЛЕМЕНАТА И ЈЕДИЊЕЊА, ЈОНИ И ЈОНСКА ЈЕДИЊЕЊА	-разликује хемијске елементе и једињења на основу хемијских симбола и формула; -разликује типове хемијских веза,препознаје тип хемијске везе у супстанцама и повезује са својствима тих супстанци; -Квантитативно тумачи хемијске симболе и формуле -зна да напише хемијске формуле бинарних једињења на основу познате валенце елемената	
ХОМОГЕНЕ И ХЕТЕРОГЕНЕ СМЕШЕ	-разликује хомогене и хетерогене смеше, наводи примере из свакодневног живота и раздваја састојке смеша; - зна шта су раствори и компоненте раствора - препозна растворе из свакодневног живота - зна шта је растворљивост и да схвати од чега зависи растворљивост супстанце -објасни процес растварања супстанце и квантитативно значење растворљивости супстанце -изводи израчунавања са масенм процентним саставом смеше	
ХЕМИЈСКЕ РЕАКЦИЈЕ И ХЕМИЈСКЕ ЈЕДНАЧИНЕ	-напише једначине хемијских реакција и објасни њихово квантитативно и квалитативно значење - примењује Закон о одржању масе	
ИЗРАЧУНАВАЊА У ХЕМИЈИ	-изводи израчунавања у вези са масеним процентним саставом раствора - квантитативно тумачи хемијскесимболе и формуле користећи појмове релативна атомска маса, релативна молекулска маса, количина супстанце , мол и моларна маса - изводи зрачунавањана основу написане хемијске једначине - квантитативно тумачи Прустов закон	
ВОДОНИК И КИСЕОНИК ЊИХОВА ЈЕДИЊЕЊА СОЛИ	-опише и објасни физичка и хемијска својства водоника и кисеоника - разликује оксиде, киселине, хидроксиде и соли на основу хемијске формуле и назива - разликује и опише основна својства оксида, киселина, хидроксида и соли -индикаторима испита киселост раствора -на pH скали процени киселост раствора	
ИСХОДИ	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: -Идентификује и објашњава појмове који повезују хемију са другим наукама и различитим професијама и принципима одрживог развоја Правилно рукује лаб. посуђем, прибором и супстанцама и показује одговоран однос према	

	здрављу и животној средини -Експериментално појединачно и у групи испита, опише и објасни физичка и хемијска својства супстанци, физичке и хемијске промене супстанци Повезује физичка и хемијска својства супстанци са применом у свакодневном животу и различитим професијама -разликује физичка и хемијска својства супстанци, и физичке и хемијске промене супстанци; -повезује физичка и хемијска својства супстанци са применом у свакодневном животу и различитим професијама, објашњава основну разлику између хемијских елемената и једињења и препознаје примере хемијских елемената и једињења у свакодневном животу; -објашњава по чему се разликују чисте супстанце од смеша и илуструје то примерима; -Изражава физичке величине уодговарајућим мерним јединицама (СИ), -Претвара веће јединице у мање, -представља структуру атома, молекула и јона помоћу модела, хемијских симбола и формула; -повезује распоред електрона у атому елемента са положајем елемента у Периодном систему елемената и својствима елемената -разликује хемијске елементе и једињења на основу хемијских симбола и формула; -разликује типове хемијских веза,препознаје тип хемијске везе у супстанцама и повезује са својствима тих супстанци; -Квантитативно тумачи хемијске симболе и формуле -зна да напише хемијске формуле бинарних једињења на основу познате валенце елемената -разликује хомогене и хетерогене смеше, наводи примере из свакодневног живота и раздваја састојке смеша; - зна шта су раствори и компоненте раствора - препозна растворе из свакодневног живота - зна шта је растворљивост и да схвати од чега зависи растворљивост супстанце -објасни процес растварања супстанце и квантитативно значење растворљивости супстанце -изводи израчунавања са масенм процентним саставом смеше -напише једначине хемијских реакција и објасни њихово квантитативно и квалитативно значење - примњује Закон одржању масе -изводи израчунавања у вези са масеним процентним саставом раствора - квантитативно тумачи хемијскесимболе и формуле користећи појмове релативна атомска

	маса, релативна молекулска маса, количина супстанце , мол и моларна маса - изводи зрачунавањана основу написане хемијске једначине - квантитативно тумачи Прустов закон -опише и објасни физичка и хемијска својства водоника и кисеоника - разликује оксиде, киселине, хидроксиде и соли на основу хемијске формуле и назива - разликује и опише основна својства оксида, киселин, хидроксида и соли -индикаторима испита киселост раствора -на pH скали процени киселост раствора		
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Усмени одговори, тестови, истраживачки радови (израда презентација и паноа), пројектна настава, учестала активност на часу		
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Физика, математика, техника и технологија, биологија		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	Раздвајање састојака смеша	Биологија	Израда заједничких групних радова, презентација у облику кратког реферата или усмено, израда очигледног наставног средства, рад у хемијској лабораторији

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ХЕМИЈА-8.РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ- САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
Елементи и неорганска једињења 1.Метали,оксиди метала и хидроксиди 2.Неметали,оксиди неметала и киселине 3.Соли	Методе рада за релизацију наставних области(садржаја)програма: -демонстративна -лабораторијско-експериментална -дијалошко-монолошка Специфичност учења хемије састоји се у потреби да се хемијски појмови разматрају на 3 нивоа-макро нивоу,микро нивоу и симболичком нивоу. С тога се ученицима кроз експериментално лабораторијски рад обезбеђују ситуације у којима промене које макроскопски опажају кроз огледе тумаче на нивоу честица које изграђују супстанце и записују коришћењем хемијских симбола,формула и хемијских једначина.Формирање хемијских појмова започиње на примерима из свакодневног животаи са претходним знањима и искуствима као и на огледима које изводи наставник или ученици а да би ученици разумели својства супстанци промене којима супстанце подлежу и законе по којима се промене одвијају планиране су различите активности. У зависности од наставних садржаја различитих тема активности ученика су: 1.Посматрање својства супстанци и промена које наставник изводи 2.Планирање огледа 3.Извођење огледа уз безбедно руковање лабораторијским прибором,посуђем и супстанцама 4.Сређивање радног места након извршеног огледа	**Општа предметна компетенција** Ученик разуме својства и промене супстанци и повезује својства с практичном применом супстанци.На основу формираног знања,вештина и вредности ученик у породичном окружењу и друштву вршњака доноси одлуке и предузима активности у вези са правилним коришћењем материјала и комерцијалних производа,правилним разврсатвањем и одлагањем отпада,правилном исхраном,брине о здрављу и животној средини.Знање хемије ученику служи да разуме и користи информације о супстанцама исказане хемијским терминима,хемијским симболима,формулама и једначинама,као и да сагледа допринос хемије развоју

	5.Бележење резултата 6.Анализирање резултата огледа и њихово повезивање са теоријским знањем 7.Дискутовање 8.Претраживање и коришћење различите литературе 9.Решавање задатака Ученици пажљиво слушају,учествују у разговору,постављају питања,самостално или у групи учествују у извођењу огледа,изради паноа и модела и ученичких реферата. Проучавањем наставних садржаја ученици развијају комуникационе способности,способност да износе идеју,да наводе аргументе,оспособљавају се за доношење одлука и преузимање одговорности,договарају се,планирају,размењују знања,извештавају о урађеном на јасан начин. Провера знања ученика је саставни део програма.Наставник прати ученикова постигнућа на сваком часу применом различитих облика и метода утврђивања и провера знања. Ученик прикупља податке о својствима и променама супстанци посматрањем и мерењем,планира и описује поступак,правилно и безбедно рукује супстанцама,прибором и псуђем,представља резултате табеларно и графички,уочава правилности међу подацима и користи хемијски језик (хемијски термини,хемијски симболи,формуле и хемијскејединачине	медицине,фармације,индустрије и пољопривреде.Ученик је развио научну писменост и вештине за експериментални рад на основу којих може самостално или у сарадњи са другима да решава проблеме који захтевају примену знања хемије. Специфичне предметне компетенције : ХЕМИЈСКА ПИСМЕНОСТ Ученик је формирао хемијску писменост као основ за разумавање својстава и промена супстанци у природи и примену супстанци у свакодневном животу и различитим професијама.Хемијску писменост у доношењу одлука у вези са коришћењем различитих матријала и комерцијалних производа у свекодневном животу,кроз активан и одговоран однос према очувању здравља и животне средине. ВЕШТИНЕ ЗА ЕКСПЕРИМЕНТАЛНИ РАД И ХЕМИЈСКИ ЈЕЗИК

Органска једињења 1.Угљоводоници 2.Органска једињења са кисеоником 3.Биолошки важна органска једињења 4.Зашзита животне средине и зелена хемија	Методе рада за релизацију наставних области(садржаја)програма: -демонстративна -лабораторијско-експериментална -дијалошко-монолошка Специфичност учења хемие састоји се у потреби да се хемијски појмови разматрају на 3 нивоа-макро нивоу,микро нивоу и симболичком нивоу. С тога се ученицима кроз експериментално лабораторијски рад обезбеђују ситуације у којима промене које макроскопски опажају кроз огледе тумаче на нивоу честица које изграђују супстанце и записују коришћењем хемијских симбола,формула и хемијских једначина.Формирање хемијских појмова започиње на примерима из свакодневног животаи са претходним знањима и искуствима као и на огледима које изводи наставник или ученици а да би ученици разумели својства супстанци промене којима супстанце подлежу и законе по којима се промене одвијају планиране су различите активности. У зависности од наставних садржаја различитих тема активности ученика су: 1.Посматрање својства супстанци и промена које наставник изводи 2.Планирање огледа 3.Извођење огледа уз безбедно руковање лабораторијским прибором,посуђем и супстанцама 4.Сређивање радног места након извршеног огледа 5.Бележење резултата 6.Анализирање резултата огледа и њихово повезивање са теоријским знањем 7.Дискутовање 8.Претраживање и коришћење различите литературе 9.Решавање задатака	- - компетенције за самостално и целоживотно учење • критички и селективан став према избору информација и података, као и правилно манипулисање истим • вештине комуникације и сарадње • дигитална компетенција • способност решавања проблема • друштвено одговоран грађанин • социјалне вештине • одговоран однос према животној средини • самосталност, иницијативност и предузетнички дух • естетичка компетенција

	Ученици пажљиво слушају,учествују у разговору,постављају питања,самостално или у групи учествују у извођењу огледа,изради паноа и модела и ученичких реферата. Проучавањем наставних садржаја ученици развијају комуникационе способности,способност да износе идеју,да наводе аргументе,оспособљавају се за доношење одлука и преузимање одговорности,договарају се,планирају,размењују знања,извештавају о урађеном на јасан начин. Провера знања ученика је саставни део програма.Наставник прати ученикова постигнућа на сваком часу применом различитих облика и метода утврђивања и провера знања.	
ИСХОДИ	По завршетку разреда ученик ће бити у стању да: -Идентификује и објашњава појмове који повезују хемију са другим наукама и различитим професијама и принципима одрживог развоја Правилно рукује лаб. посуђем, прибором и супстанцама и показује одговоран однос према здрављу и животној средини -Експериментално појединачно и у групи испита, опише и објасни физичка и хемијска својства супстанци, физичке и хемијске промене супстанци -Препозна оксид, киселину, хидроксид, со на основу формуле -Зна да напише формуле неорганских и органских једињења на основу формуле -зна да напише и среди хемијску једначину -сагледа примену неорганских и органских једињења у свакодневном животу -зна да реши задатак са израчунавањем количине супстанце, масом и бројем честица, као и задатке из раствора -да уме напише назив и формуле биолошки важних једињења , као и да уочи њихову примену у свакодневном животу	
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Усмени одговори, тестови, истраживачки радови (израда презентација и паноа), пројектна настава, учестала активност на часу	

КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Физика, математика, техника и технологија, биологија

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	Раздвајање састојака смеша	Биологија	Израда заједничких групних радова, презентација у облику кратког реферата или усмено, израда очигледног наставног средства, рад у хемијској лабораторији

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА- ПЕТИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ- САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ-	Компетенције
Животно и радно окружење (6)	Задатак наставника је да упозна ученике са основама технике, техничким достигнућима и значајем технике и технологије; Потребно је указати на значај наставе технике и технологије у циљу стицања техничке културе, тј. техничке писмености и неопходност усвајања одређених знања о техничким уређајима који нас окружују, добробитима која доносе, начину рада, могућим опасностима, развијањем вештина које омогућују креативност и иновативност у дизајнирању и изради техничких средстава као и сигурно и правилно њихово коришћење. Тако ученици стичу и одређена сазнања о разним професијама што ће им касније помоћи при професионалном усмеравњу и опредељивању	Вештина комуникације Рад са подацима и информацијама Вештина сарадње Техничка компетенција
Саобраћај (14)	Ученике треба на интересантан и очигледан начин упознати са правилима и прописима кретања пешака и бициклиста у саобраћају, начинима регулисања саобраћаја и безбедном кретању од школе до куће, да упознају хоризонталну,	Вештина комуникације Решавање

	вертикалну и светлосну сигнализацију. Наставник ће на практичним примерима из дигиталних симулатора указати на примере основних правила саобраћаја.	проблема Вештина сарадње
Техничка и дигитална писменост (16)	Код ученика развити вештине читања и израде једноставнијих техничких цртежа и израду техничке документације. Ученике треба научити како се скицом може изразити идеја и како се применом правила (стандарда) израђује технички цртеж. Ученици треба да упознају формате папира и основни прибор за техничко цртање. Потребно је кроз теоријски и практични део научити ученике да правилно и безбедно користе дигиталне уређаје (рачунар, лаптоп, таблет, мобилни телефон, тв, дигитални фотоапарат, веб камера) а потом и на овладавање вештинама обраде дигиталне слике на рачунару у циљу стицања одговарајућих компетенција које се односе на документовање и дизајн.	Вештина комуникације Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Техничка компетенција Решавање проблема Вештина сарадње Естетска компетенција
Ресурси и производња (20)	Ученике треба упознати са појмом природних ресурса на Земљи и значајем њиховог очувања. Тежиште ове теме је на енергији и материјалима. Назначити основне изворе енергије као важан ресурс за живот људи, технолошке процесе и производњу Упознати ученике са појмом и поделом материјала (природни, вештачки), врстама и својствима материјала (физичка, хемијска и механичка): дрво, папир, текстил, кожа. Кроз примере проверити да ли су ученици савладали основне појмове и разумели како се врши испитивање основних својстава материјала.	Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Вештина комуникације Вештина сарадње Естетска компетенција
Конструкторско моделовање (16)	Активност ученика огледа се у изради неког модела.Поступак стварања макете састоји се од разраде идеје,цртања скице,потом израде техничк ог цртежа и на крају избор материјала,операција и алата. Наставник примењује групни и индивидуални облик рада,примењује методу демонстрације алата и материјала,док ученици треба да стекну радне навике,развију моторику руку и покрета,ослободе своју креативност и развију смисао за техничко стваралаштвоУченици се допуњују,размењују искуства у раду,бољи помажу слабијима кроз давање савета и инструкција у раду.	Вештина комуникације Рад са подацима и информацијама Развој психомоторике Дигитална компетенција Решавање

		проблема Вештина сарадње Естетска компетенција
ИСХОДИ	Након завршеног петог разреда ученик ће бити у стању да: – описује улогу технике, технологије и иновација у развоју заједнице и њихово повезивање – разликује основна подручја човековог рада, производње и пословања у техничко-технолошком подручју – наводи занимања у области технике итехнологије – процењује сопствена интересовања у области технике и технологије – организује радно окружење у кабинету – правилно и безбедно користи техничке апарате и ИКТ уређаје у животном и радном окружењу - процени како би изгледао живот људи без саобраћаја – класификује врсте саобраћаја и саобраћајних средстава према намени – наводи професије у подручју рада саобраћај – направи везу између савременог саобраћаја и коришћења информационих технологија – разликује безбедно од небезбедног понашања пешака, возача бицикла и дечијих возила – правилно се понаша као пешак, возач бицикла и дечијих возила у саобраћају – користи заштитну опрему за управљање бициклом и дечијим возилима – аргументује неопходност коришћења сигурносних појасева на предњем и задњем седишту аутомобила и увек их користи као путник – повеже место седења у аутомобилу са узрастом ученика – одговорно се понаша као путник у возилу – показује поштовање према другим учесницима у саобраћају – анализира симулирану саобраћајну незгоду на рачунару и идентификује ризично понашање пешака и возача бицикла - самостално црта скицом и техничким цртежом једноставан предмет – правилно чита технички цртеж – преноси податке између ИКТ уређаја – примењује основне поступке обраде дигиталне слике на рачунару – користи програм за обраду текста за креирање документа са графичким елементима – користи Интернет сервисе за претрагу и приступање online ресурсима – преузима одговорност за рад – представи идеје и планове за акције које предузима користећи савремену информационо-	

	комуникациону технологију и софтвер – повезује својства природних материјала са применом – објасни технологије прераде и обраде дрвета, производњу папира, текстила и коже – сече, спаја и врши заштиту папира, текстила, коже и дрвета – правилно и безбедно користи алате и прибор за ручну механичку обраду (маказе, моделарска тестера, брусни папир, стега) – направи план израде једноставног производа и план управљања отпадом – самостално израђује једноставан модел – самостално проналази информације потребне за израду предмета/модела користећи ИКТ и Интернет сервисе – одабира материјале и алате за израду предмета/модела – мери и обележава предмет/модел – ручно израђује једноставан предмет/модел користећи папир и/или дрво, текстил, кожу и одговарајуће технике, поступке и алате – користи програм за обраду текста за креирање документа реализованог решења – самостално представља пројектну идеју, поступак израде и решење/производ – показује иницијативу и јасну оријентацију ка остваривању циљева и постизању успеха – планира активности које доводе до остваривања циљева укључујући оквирну процену трошкова – активно учествује у раду пара или мале групе у складу са улогом и показује поштовање према сарадницима – пружи помоћ у раду другим ученицима – процењује остварен резултат и развија предлог унапређења
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Степен успешности развоја компетенција код ученика се прати кроз заинтересованост и њихово учешће у дискусијама. Ученици на почетку прате а потом самостално или уз асистенцију наставника реализују циљеве часа. Највећи утицај на оцену рада и постигнућа ученика имају појединачни самостални или радови у пару, које ученици раде на крају наставне теме, у оквиру пројектне наставе или у оквиру наставне теме Конструкторско моделовање. У евалуацију ових радова, укључују се и ученици.
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Информатика и рачунарство; Биологија; Географија; Ликовна култура; Математика ;
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА,**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА -ШЕСТИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ- САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
Животно и радно окружење (6)	Потребно је приказати историјски развој грађевинарства и повезати га са побољшањем услова живљења и нагласити значај урбанизма и просторног планирања. На основу посматрања планова, макета, слика насеља, треба објаснити значај околине стана са хигијенског и естетског становишта. Путем посматрања и анализе примера, наводе се ученици да анализирају и закључују како се култура становања разликује у зависности од врсте насеља (рурално и урбано насеље) и стамбених објеката, које су карактеристике и посебности, као и како се одређује распоред просторија у стану са аспекта функционалности, удобности и економичности. Потребно је упознати ученике са врстама и наменом кућних инсталација и правилном употребом.	Вештина комуникације Рад са подацима и информацијама Вештина сарадње Техничка компетенција
Саобраћај (8)	Потребно је скренути пажњу ученицима да безбедност учесника у саобраћају зависи и од прописане инфраструктуре (опреме, пута, обележавања и сигнализације, квалитета израде саобраћајних објеката), као и прилагођавања постојећим условима (брзина). Ученици се уводе у ситуацију да препознају сигурносне ризике и предвиде опасне ситуације у саобраћају. Објаснити како се управља саобраћајем коришћењем ИКТ и колико такво управљање утиче на безбедност путника и робе. Са аспекта безбедности учесника у саобраћају треба обреатити пажњу на учешће пешака и возача бицикла у јавном саобраћају.	Вештина комуникације Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Техничка компетенција Решавање проблема Вештина сарадње
Техничка и дигитална писменост (18)	Укратко обновити знања и вештине из техничког цртања која су ученици усвојили у претходном разреду. Ученике треба оспособити за рад у рачунарској апликацији за техничко цртање примереној њиховом узрасту и потребама. Објаснити правила и симболе који се користе у техничком цртању у области грађевинарства. Приликом израде техничких цртежа на	Вештина комуникације Рад са подацима и информацијама Дигитална

	папиру и помоћу рачунара примењује се индивидуални облик рада. Ученици треба да развијају вештине визуелног опажања и разумевање релацијских односа између објеката и предмета кроз скицирање просторног изгледа грађевинског објекта који им је познат. Представити могућности и рад са једноставним рачунарским апликацијама за 3D приказ грађевинских објеката. Објаснити појам пресека коришћењем наставних помагала и рачунарске симулације. Упознати ученике са радом у рачунарској апликацији за унутрашње уређење стана наглашавајући функционалност и естетску вредност решења. Ради функционализовања стечених знања предвиђен је мини пројекат на тему израде скице хоризонталног и вертикалног пресека стана у коме ученици живе и уређења стана према истим. У оквиру ових активности предвиђено је коришћење дигиталних презентација које су ученици израдили. Акценат је на дизајну мултимедијалних елемената презентације, начину представљања решења и развоју вештине комуникације а не на техници израде презентације. Потребно је обезбедити простор за дискусију и давања вршњачке повратне информације на основу успостављених критеријума.	компетенција Техничка компетенција Решавање проблема Вештина сарадње Естетска компетенција
Ресурси и производња (20)	Потребно је на нивоу обавештености упознати ученике са основном поделом грађевинских материјала према пореклу и намени, врстама, начину производње, основним карактеристикама грађевинских материјала и њиховом применом. Упознати ученике са конструктивним елементима грађевинског објекта уз међусобно функционално повезивање и начине изградње уз прављење везе са материјалима потребним за њихову изградњу. Уз помоћ мултимедије упознати ученике са врстама грађевинских објеката у оквиру нискоградње, високоградње и хидроградње уз стављање тежишта на изградњу стамбених грађевинских објеката у оквиру класичног и савременог начина изградње. Оспособити ученике да препознају и повезују алате и машине са врстама грађевинских радова (основна подела и најважније карактеристике). Указати на значај рационалне потрошње енергије за загревање стана, избора материјала за изградњу, изолације и уштеде топлотне енергије. Упознати ученике са врстама грејања у објекту и упутити на правилно и безбедно коришћење уређаја за загревање и климатизацију простора уз стављање акцента на рационалну потреошњу енергије и могућности коришћења обновљивих и алтернативних извора енергије.	Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Вештина комуникације Вештина сарадње Естетска компетенција

	Ученике упознати са организацијом рада и најважнијим машинама и уређајима у пољопривредној производњи. Истакнути значај рециклаже материјала и заштите животне средине. Организовати активне методе рада и учења (рад у малим групама) при чему ће ученицима бити омогућено да разумеју успостављање везе између квалитета животне средине и квалитета свог живота. Кроз практичан рад стечена теоријска знања претворити у функционална уз развијање алгоритамског начина размишљања од идеје до реализације, уз обавезну примену мера заштите на раду.	
Конструкторско моделовање (20)	Уз давање простора за креативну слободу, индивидуализацију и диференцијацију реализовати заједничке пројекте примењујући претходно стечена знања и вештине. Ученици се сами опредељују за одређену активност у оквиру дате теме. Користе податке из различитих извора, самостално проналазе информације поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина и примењују процедуре у складу са принципима безбедности на раду. Код ученика формирати свест о томе како се применом технике и технологије мења свет у коме живе. Ученике укључити у успостављање критеријума за вредновање, процену свог и рада других и навести их да предлажу унапређење постојеће макете модела. Код ученика треба развијати предузетнички дух.	Вештина комуникације Рад са подацима и информацијама Развој психомоторике Дигитална компетенција Решавање проблема Вештина сарадње Естетска компетенција
ИСХОДИ	Након завршеног шестог разреда ученик ће бити у стању да: – повеже развој грађевинарства и значај урбанизма у побољшању услова живљења; – анализира карактеристике савремене културе становања; – класификује кућне инсталације на основу њихове намене; – класификује врсте саобраћајних објеката према намени; – повезује неопходност изградње прописне инфраструктуре са безбедношћу учесника у саобраћају; – повезује коришћење информационих технологија у саобраћајним објектима са управљањем и безбедношћу путника и робе; – демонстрира правилно и безбедно понашање и кретање пешака и возача бицикла на саобраћајном полигону и/или уз помоћ рачунарске симулације; – скицира просторни изглед грађевинског објекта; – чита и црта грађевински технички цртеж уважавајући фазе изградње грађевинског објекта уз	

	примену одговарајућих правила и симбола; – користи рачунарске апликације за техничко цртање, 3D приказ грађевинског објекта и унутрашње уређење стана уважавајући потребе савремене културе становања; – самостално креира дигиталну презентацију и представља је; – класификује грађевинске материјале према врсти и својствима и процењује могућности њихове примене; – повезује коришћење грађевинских материјала са утицајем на животну средину; – повезује алате и машине са врстама грађевинских и пољопривредних радова; – реализује активност која указује на важност рециклаже; – образложи на примеру коришћење обновљивих извора енергије и начине њиховог претварања у корисне облике енергије; – правилно и безбедно користи уређаје за загревање и климатизацију простора; – повезује значај извођења топлотне изолације са уштедом енергије; – повезује гране пољопривреде са одређеном врстом производње хране; – описује занимања у области грађевинарства, пољопривреде, производње и прераде хране; – изради модел грађевинске машине или пољопривредне машине уз примену мера заштите на раду; – самостално/тимски врши избор макете/модела грађевинског објекта и образлажи избор; – самостално проналази информације о условима, потребама и начину реализације макете/модела користећи ИКТ; – креира планску документацију (листу материјала, редослед операција, процену трошкова) користећи програм за обраду текста; – припрема и организује радно окружење одређујући одговарајуће алате, машине и опрему у складу са захтевима посла и материјалом који се обрађује; – израђује макету/модел поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду; – учествује у успостављању критеријума за вредновање, процењује свој рад и рад других и предлаже унапређења постојеће макете/модела; – одреди реалну вредност израђене макете/модела укључујући и оквирну процену трошкова.

ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Степен успешности развоја компетенција код ученика се прати кроз заинтересованост и њихово учешће у дискусијама. Ученици на почетку прате а потом самостално или уз асистенцију наставника реализују циљеве часа. Највећи утицај на оцену рада и постигнућа ученика имају појединачни самостални или радови у пару, које ученици раде на крају наставне теме, у оквиру пројектне наставе или у оквиру наставне теме Конструкторско моделовање. У евалуацију ових радова, укључују се и ученици.		
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Информатика и рачунарство; Биологија; Географија; Ликовна култура; Математика ;		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА			

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА- СЕДМИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ- САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
Животно и радно окружење (6)	Да би се достигли исходи за ову област потребно је повезивати садржаје осталих области са примерима са којима се ученици готово свакодневно срећу, стимулисати их да препознају утицај технологије на живот и рад у свом окружењу као и да стекну знања о томе како су људи до сада решавали проблеме у борби за преживљавање. Појам и улогу машина и механизама и њихово коришћење у окружењу треба представити ученицима што је могуће више на практичним примерима користећи доступна наставна средства и мултимедије. Потребно је упутити ученике да проналазе и откривају предности и противречности убрзаног развоја технологије методом истраживачког рада у групама. Посебну пажњу треба обратити утицају технологије на животну	Вештина комуникације Рад са подацима и информацијама Вештина сарадње Техничка компетенција

	средину, а нарочито на експлоатацију сировина, загађење ваздуха производњу токсичних отпада и њихов утицај на климатске промене. Препорука је да се што више користе мултимедијални материјали, како готови, тако и они које су ученици израдили. На животну средину веома утиче и енергетска ефикасност. Да би ученици што лакше усвојили појам уштеде енергије, потребно је упутити их да на примеру свог домаћинства истраже колика је потрошња енергије, који су највећи потрошачи и шта би било најбоље учинити да би се потрошња смањила. Ово је потребно остварити задајући ученицима да прикупе и обраде податке о потрошњи појединих доступних уређаја и укупној количини потрошене енергије на месечном нивоу. У зависности од средине, може се истраживати и потрошња горива (грејање, самостални превоз, пољопривредне машине) и могућности уштеде. У оквиру активности у којима користе машине и алате ученици су готово свакодневно изложени утицају дизајна на конфорно и безбедно руковање машинама и уређајима. Без дубљег задирања у појам ергономије објаснити ученицима како је добар дизајн предуслов за квалитетнији и безбеднији рад, као и на који начин се треба прилагодити (став, правилно држање, безбедна растојања од машина, екрана) ради постизања конфора и очувања здравља.	
Саобраћај (6)	Област која се односи на саобраћај се реализује у континуитету као важна компонента саобраћајног васпитања. На почетку реализације ове области подсетити ученике да су у претходним разредима учили о саобраћајним системима, намени, функционисању и организацији саобраћаја у оквиру саобраћајних објеката, као и о правилима и прописима за регулисање друмског саобраћаја која се, пре свега, односе на пешаке и бициклисте као учеснике у саобраћају. Посебно нагласити да је тежиште исхода у претходна два разреда било на безбедном понашању и преузимању личне одговорности ученика за понашање у саобраћају. У седмом разреду тежиште је на саобраћајним средствима која се користе и њиховим најважнијим подсистемима (погонски, преносни, управљачки и кочиони). У складу са исходима ову област треба реализовати	Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Техничка компетенција Решавање проблема

	у два корака. У првом кораку фокус је на основним деловима саобраћајних средстава и њиховим најважнијим подсистемима друмског саобраћаја са безбедносног аспекта. Други део треба реализовати у области Ресурси и производња са аспекта елемената машина и механизама (елементи за пренос снаге и кретања, елементи за везу, специјални елементи) и са енергетског аспекта (погонске машине и мотори). Уз помоћ мултимедије упознати ученике са машинама и њиховим главним карактеристикама спољашњег (бицикли, мопеди/мотоцикли, аутомобили, камиони, аутобуси, возови, бродови, авиони) и унутрашњег транспорта (дизалице, виљушкари, транспортери, лифтови). При реализацији ових садржаја посебно назначити наведене подсистеме код бицикла, мопеда и аутомобила. Оспособити ученике да самостално провере и подесе техничку исправност бицикла (управљачки, преносни и кочиони систем, пнеуматике, висину седишта, осветљење и др.) и демонстрирају поступке одржавања бицикла или мопеда. За остваривање ових исхода користити школски бицикл и постер мопеда.	
Техничка и дигитална писменост (18)	Ова област се ослања на усвојена знања ученика из техничког цртања у претходним разредима. Потребно је упознати и оспособити ученике за ортогонално и просторно представљање предмета и коришћење рачунарских апликација за CAD. У оквиру апликације ученици најпре креирају модел користећи 2D приказ на основу података које читају са техничког цртежа. Коришћењем 3D модела ученици активирају основне технике дизајна са циљем самосталног креирања техничког цртежа у складу са стандардима. Креирати вежбу у оквиру које ученици анализирају елемент сложеније геометрије, израђују модел користећи CAD и рендерују га. Ученике треба упознати са наменом основних електронских компоненти рачунара и осталих ИКТ уређаја. Уколико временски оквир дозвољава, ученике упознати и са начином функционисања појединих компоненти, али на елементарном нивоу препоручено коришћењем рачунарских симулација и анимација. Код ученика треба развити свест о значају коришћења рачунарске технике у апаратима, уређајима и производним процесима и објаснити појам	Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Техничка компетенција Решавање проблема Естетска компетенција

	и улогу интерфејса у управљању и контроли. Уколико школа поседује одговарајућу опрему, реализовати вежбе у којима ће ученици управљати моделом користећи рачунар и интерфејс или исту активност реализујте коришћењем рачунарских симулација. Како је за реализацију садржаја везаних за вештачку интелигенцију, у овом разреду предвиђена два часа, неопходна је добра организација часа како би ученике упознали са појмом и применом вештачке интелигенције. То подразумева да излагање наставника треба подкрепити унапред припремљеним мултимедијалним садржајима, пре свега када је у питању примена вештачке интелигенције. Разговор са ученицима о овој теми почети са питањима која подстичу ученике на размишљање о појму „интелигенција”, а затим и „вештачка интелигенција” (машинска интелигенција коју везујемо за рачунаре, роботику итд.). Кроз неколико питања навести ученике на размишљање и дискусију о томе колико су упознати са појмом вештачке интелигенције кроз коришћење „паметних” уређаја, као што су паметни телефони, таблети, прегледом интернета, гледањем научно-фантастичних филмова или долажењем до других информација путем различитих медија. При објашњењу појма вештачке интелигенције не треба инсистирати на учењу дефиниције (јер дефиниција има више) већ ученицима представити вештачку интелигенцију као подобласт рачунарства чији је задатак развијање програма (софтвера) који ће омогућити рачунарима да размишљају и да се понашају интелигентно, на сличан начин као што се понаша и размишља човек. Ученицима објаснити да се почетак развоја вештачке интелигенције везује за прве рачунаре и роботизоване машине. Каснијим усавршавањем ИКТ-а, роботике, мехатронике и других наука, све више се развијала и област вештачке интелигенције. Објаснити ученицима термин – „машинско учење” (machine learning) који се везује за вештачку интелигенцију. Машинско учење је подобласт вештачке интелигенције чији је циљ конструисање алгоритама и рачунарских система који су способни да се адаптирају на нове ситуације и уче на бази	

	искуства. Навести примере примене вештачке интелигенције, са акцентом на области које се изучавају у оквиру Програма наставе и учења из Технике и технологије, као што су: роботика (хуманоидни, индустријски роботи и др.), саобраћај (прототипови првих аутономних аутомобила, интелигентни саобраћајни системи), паметни градови (паметне куће, паметни уређаји), IOT технологија, пољопривреда (паметни системи за наводњавање и др.), здравство (дијагностиковање болести пацијената, „паметни болнички кревети” и др.), интернет (лакши и бржи одабир садржаја код претрага на интернету, код филтрирања нежељене поште, код разних сервиса за превођење (нпр. Гугл преводиоца итд.), бизнис, економија и трговина (боље пословање привредних субјеката) итд. Препорука је да се наставна тема о вештачкој интелигенцији реализује после наставне теме Управљање и контрола коришћењем рачунарске технике и интерфејса или после наставне теме Појам, врсте, намена и конструкција робота, јер ће ученици најлакше моћи да разумеју појам вештачке интелигенције кроз садржаје из роботике у којој је највише и заступљена.	
Ресурси и производња (20)	Упознати ученике са значајем рационалног коришћења ресурса и принципима очувања животне средине. Уколико има могућности, организовати посету установи или погону чија је делатност директно или индиректно везана за наведене принципе. Поставити ученицима задатак за самосталан рад у оквиру кога ће у свом домаћинству истражити у којој мери и на који начин се они остварују. Уз практичне примере и реалне моделе навести ученике да закључе који се материјали најчешће користе у машинству и због којих њихових својстава. Демонстрирати правилно коришћење прибора за мерење и контролу у машинству и реализовати практичне вежбе са истима. Објаснити улогу елемената машина и механизама и демонстрирати њихов рад на моделу или путем рачунарске симулације. Потребно је увести ученике у карактеристике обраде материјала који се користе у машинству, практично демонстрирати операције и реализовати једноставну вежбу водећи рачуна о безбедности ученика. Илустровати савремене технологије обраде материјала и по могућности организовати посету производном погону који их користи.	Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Вештина комуникације Вештина сарадње Естетска компетенција

	Упознати ученике са савременим производним машинама у машинској индустрији и значајем њихове примене у појединачној и серијској производњи. Увести појам роботике и објаснити њен значај у савременој индустрији. Уколико постоји могућност, демонстрирати рад школског робота или користити рачунарску симулацију. Упознати ученике са основама конструкције робота и улогом појединих делова. Роботику повезати са наставним садржајима као што су информатичка технологија, машине и механизми, енергетика и технологија обраде материјала. Реализацију ових садржаја урадити уз корелацију са наставом Информатике и рачунарства. Ученицима представити класификацију погонских машина – мотора и илустровати њихову примену на практичним примерима из ученикове окружења.	
Конструкторско моделовање (22)	У овом делу програма ученици кроз практичан рад примењују претходно стечена знања и вештине. Садржаје треба реализовати кроз ученичке пројекте, од графичког представљања замисли, преко планирања, извршавања радних операција, маркетинга до процене и вредновања. Наставити са алгоритамским приступом у конструкторском моделовању посебно у приступу развоја техничког стваралаштва – од идеје до реализације. Ова тема се односи на израду модела разних машина и уређаја који су засновани на основним елементима и принципима рада машина и механизама (елементима за везу, за пренос снаге и кретања, специјални елементи). То се односи на моделовање производних машина, саобраћајних средстава, транспортних машина и уређаја, претварача енергије и др. Један од аспекта употребе рачунара и периферних уређаја је и у функцији управљања техничким системима и процесима (интерфејс – систем веза са рачунаром) и конструкцијом робота. Реализацију ових садржаја урадити уз корелацију са наставом Информатике и рачунарства. Пошто се ученици слободно опредељују за одређену активност у оквиру дате теме, један од корака ка дефинисању свога пројекта, је проналажење	Вештина комуникације Рад са подацима и информацијама Развој психомоторике Дигитална компетенција Решавање проблема Вештина сарадње Естетска компетенција

	информација, стварање идеје и дефинисање задатка. Потребно је да ученици користе податке из различитих извора, самостално проналазе информације о условима, потребама и начину реализације макете/модела користећи ИКТ и адекватну литературу. Исто тако, мора се водити рачуна о принципу економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду. У пројект се може укључити и више ученика (тимски рад) уколико је рад сложенији, односно ако се ученици за такав вид сарадње одлуче. У сврху боље координације чланова тима треба упутити ученике на употребу електронске коресподенције са циљем унапређења рада на реализацији пројекта. Избор модула активности прилагодити постојећим условима рада тј. опремљености кабинета за Технику и технологију алатима и материјалом. Приликом израде техничке документације изабраног модела, ручно или уз помоћ рачунарских апликација, примењивати научено: просторно приказивање предмета, ортогонално пројектовање као и специфичности техничког цртања у области машинства. Треба настојати да се остварује континуитет информатичке писмености с циљем да ученици науче да користе рачунар за цртање и израду презентација. По завршетку радова треба организовати представљање идеје од које се пошло, поступака израде и готовог производа. У овој етапи се врши и процена сопственог рада и рада других на основу постављених критеријума (уредност, систематичност, залагање, самоиницијативност, креативност и др.). На основу утрошеног материјала, енергије и рада реализатори (појединац или тим) треба да искажу оквирне цене трошкова и вредност израђеног модела. У складу са предузетничким аспектима, реализатори треба да израде и одговарајуће материјале за рекламе за израђени производ.	

ИСХОДИ	Након завршеног седмог разреда ученик ће бити у стању да: – повеже развој машина и њихов допринос подизању квалитета живота и рада; – повеже ергономију са здрављем и конфором људи при употреби техничких средстава; – анализира да ли је коришћење одређене познате технике и технологије у складу са очувањем животне средине; – истражи могућности смањења трошкова енергије у домаћинству; – повеже занимања у области производних техника и технологија са сопственим интересовањем; – разликује врсте транспортних машина; – повеже подсистеме код возила друмског саобраћаја са њиховом улогом; – провери техничку исправност бицикла; – демонстрира поступке одржавања бицикла или мопеда; – самостално црта скицом и техничким цртежом предмете користећи ортогонално и просторно приказивање; – користи CAD технологију за креирање техничке документације; – образложи предности употребе 3D штампе у изради тродимензионалних модела и макета; – управља моделима користећи рачунар; – објасни улогу основних компоненти рачунара, таблета, паметних телефона и осталих савремених ИКТ уређаја; – објасни улогу и значај вештачке интелигенције и примену у свакодневном животу; – аргументује значај рационалног коришћења расположивих ресурса на Земљи; – идентификује материјале који се користе у машинству и на основу њихових својстава процењује могућност примене; – користи прибор за мерење у машинству водећи рачуна о прецизности мерења;

	– врши операције обраде материјала који се користе у машинству, помоћу одговарајућих алата, прибора и машина и примени одговарајуће мере заштите на раду; – објасни улогу одређених елемената машина и механизама на једноставном примеру; – образложи значај примене савремених машина у машинској индустрији и предности роботизације производних процеса; – објасни основе конструкције робота; – класификује погонске машине – моторе и повеже их са њиховом применом; – самостално/тимски истражи и реши задати проблем у оквиру пројекта; – изради производ у складу са принципима безбедности на раду; – тимски представи идеју, поступак израде и производ; – креира рекламу за израђен производ; – врши е-коресподенцију у складу са правилима и препорукама са циљем унапређења продаје; – процењује свој рад и рад других на основу постављених критеријума (прецизност, педантност и сл).		
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Степен успешности развоја компетенција код ученика се прати кроз заинтересованост и њихово учешће у дискусијама. Ученици на почетку прате а потом самостално или уз асистенцију наставника реализују циљеве часа. Највећи утицај на оцену рада и постигнућа ученика имају појединачни самостални или радови у пару, које ученици раде на крају наставне теме, у оквиру пројектне наставе или у оквиру наставне теме Конструкторско моделовање. У евалуацију ових радова, укључују се и ученици.		
КОРЕЛАЦИЈА,	Информатика и рачунарство; Биологија; Географија; Ликовна култура; Математика ;		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА			

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ТЕХНИКА И ТЕХНОЛОГИЈА-ОСМИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
ЖИВОТНО И РАДНО ОКРУЖЕЊЕ	У области животно и радно окружење, обрађују се садржаји првенствено везани за електротехнику, рачунарство и мехатронику. Уз помоћ различитих медија потребно је, у најкраћим цртама, приказати развој ових грана технике као и њихову међусобну повезаност. Путем примера навести ученике да анализирају утицај развоја наведених области на савремен начин живота. Указати на доприносе српских научника у развоју електротехнике и телекомуникација. Правилну употребу електричних апарата и уређаја у домаћинству треба представити ученицима што је могуће више на практичним примерима користећи доступна наставна средства и мултимедије, са посебним акцентом на уштеду енергије. Објаснити разреде енергетске ефикасности електричних уређаја на основу којих ученик може извршити поређење електричних уређаја према ефикасности. Навести значај примене енергетски ефикасних уређаја са аспекта екологије и економије. Посебно анализирати могуће опасности које се могу десити приликом коришћења електричних апарата и уређаја и евентуалне последице у случају непридржавања упутстава за њихово коришћење. Навести поступке деловања приликом струјног удара. За избор наставка школовања и будућег занимања потребно је навести ученицима значај занимања из области електротехнике са примерима из свог животног окружења.	Комуникација, рад с подацима и информацијама, сарадња, одговоран однос према околини, дигитална компетенција
САОБРАЋАЈ	Преглед карактеристика класичних саобраћајних средстава треба заокружити електронским подсистемима, као и конструкцијама и функцијама средстава на електрични погон и хибридних возила. Препоручује се да ученици самостално, путем доступних извора знања, истраже предности и недостатке возила на електрични и хибридни погон и упореде их са конвенционалним возилима. У ову сврху могуће је користити различите наставне методе	Рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема

	(методу пројектне наставе, проблемску, истраживачки рад). Путем мултимедија приказати електрични и електронски систем код саобраћајних средстава (путничка возила, мопеди). Елементе система (уређаје за производњу и акумулацију електричне енергије, електропокретач, уређај за паљење радне смеше, уређаје за сигнализацију) повезати са претходним знањем ученика о погонским машинама (моторима). Посебно обратити пажњу на намену електронских уређаја (електронско убризгавање, сензори за кретање) Осврнути се и на потребу исправности ових уређаја за безбедно учествовање у саобраћају. Преношење података на даљину чини посебан сегмент саобраћаја. Потребно је ученицима приближити телекомуникациону технологију и указати на убрзани развој телекомуникационих система и њихов утицај на живот. У овом сегменту обрадити пренос информација путем аудиовизуелних средстава (радио и телевизија), мобилне телефоније, GPS система, рачунарских и бежичних мрежа. Према могућностима и опреми, у овом делу искористити доступне уређаје (мобилне телефоне, таблете, рачунаре) и практично остварити међусобну комуникацију путем њих, користећи интернет сервисе (електронску пошту, видео конференције, кратке поруке) или мобилне апликације (Viber, WhatsApp).	
ТЕХНИЧКА И ДИГИТАЛНА ПИСМЕНОСТ	Упознати ученике са основним симболима и ознакама које се користе у електричним шемама и оспособити их за њихово цртање. Приликом реализације ове активности користити једноставне шеме. Демонстрирати рад са софтвером за симулацију рада електричних кола примереним узрасту и предзнањима ученика. Креирати вежбу у оквиру које ученици цртају електричну шему и користе рачунарску симулацију за приказ њеног функционисања. Уколико материјално-техничке могућности дозвољавају, ученици потом састављају електричну шему на радном столу и демонстрирају њен рад. Можете користити аналогне и дигиталне компоненте. Осмислити вежбе у којима ће ученици саставити и управљати електромеханичким моделима користећи ИКТ и интерфејс. Сложеност	Дигитална компетенција, рад са подацима и информацијама, решавање проблема, комуникација, сарадња

	модела прилагодити условима и опреми са којом школа располаже. Комбиновати знања и вештине из програмирања која ученици поседују са појашњењем функција и начина рада појединих елемената модела. Уколико ученици раде са различитим моделима предвидети време за представљање појединачних решења у одељењу. У најкраћим цртама упознати ученике са могућностима управљања процесима и стварима на даљину помоћу ИКТ-а (Internet of Things – интернет ствари). Оспособити ученике да правилно читају и тумаче карактеристике компоненти ИКТ уређаја. Демонстрирати њихов изглед и рад у складу са условима у школи. Осмислити активности у којима ученици самостално или групно учествују са циљем истраживања карактеристика нпр. рачунарских компоненти потребних за реализацију одређеног захтева/посла (играње одређене игре, рад са одређеним софтвером и сл.). У оквиру ове активности предвидети коришћење интернета и креирање/обликовање спецификације опреме од стране ученика поштујући основе пословне комуникације и е-коресподенције.	
РЕСУРСИ И ПРОИЗВОДЊА	На почетку изучавања ове области упознати ученике, на информативном нивоу, са електроенергетским системом наше земље. Шта га чини, које су потребе за електричном енергијом, а који потенцијали за производњу којима располажемо. Производњу, трансформацију и пренос електричне енергије објаснити уз помоћ мултимедије. У најкраћим цртама објаснити хидроелектране, термоелектране и нуклеарне електране, значај трансформисања електричне енергије у трансформаторским станицама, као и пренос електричне енергије далеководима и нисконапонском електричном мрежом, од произвођача до потрошача. Садржаје у овој области, који су директно везани за живот и дело нашег	Рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, комуникација, сарадња,

	научника Николе Тесле, увек посебно истаћи и нагласити. Када је у питању производња електричне енергије, део садржаја посветити обновљивим изворима електричне енергије. Ту се пре свега мисли на: соларне електране, ветроелектране (аероелектране), геотермалне електране, електране на биомасу, мини хидроелектране и постројења за сагоревање комуналног отпада. Ове садржаје реализовати уз помоћ одговарајуће мултимедије. Са ученицима анализирати значај и предности производње и коришћења обновљивих извора електричне енергија са аспекта заштите животне средине. Уз помоћ узорака електроинсталационог материјала, као очигледног наставног средства, или цртежа и мултимедије, објаснити ученицима својства и примену елетроинсталационог материјала (проводници, изолатори, инсталационе цеви и кутије, сијалична грла и сијалице, прекидачи, утичнице, утикачи, осигурачи, електрично бројило, уклопни сат). Уз помоћ одговарајућих шема и узорака склопљених струјних кола, објаснити ученицима, основна струјна кола кућне електричне инсталације (струјно коло прикључнице са уземљењем, сијалице са једнополним, серијским и наизменичним прекидачем). Тражити од ученика да у свесци нацртају шеме поменутих струјних кола. Објаснити ученицима упрошћену шему и главне карактеристике трофазне електричне инсталације. При објашњавању користити електричну шему трофазне струје приказану на основи једног мањег стана. Упознавање електроинсталационог материјала и прибора најефикасније се може остварити применом у различитим конструкцијама струјних кола. На основу стечених теоријских знања ученици, уз помоћ наставника, практично састављају струјна кола кућне електричне инсталације (струјно коло сијалице са једнополним, серијским и наизменичним прекидачем...). Спајање	

	елемената струјних кола вршити уз помоћ пинова на монтажним испитним плочама или лемљењем. Уколико се определите за лемљење, ученицима демонстрирати правилну и безбедну употребу електричне лемилице. Водити рачуна да се симулација струјних кола ради само са напонима до 24 V. Искористити практичан рад ученика за демонстрацију рада универзалним мерним инструментом (мултиметром). При практичном раду ученици треба да користе мултиметар за мерење електричних величина. Уколико сте оперативним планирањем предвидели, у овом делу области можете са ученицима урадити симулацију струјних кола уз помоћ бесплатних рачунарских програма намењених за ту сврху. У најкраћим цртама упознати ученике са електричним машинама једносмерне и наизменичне струје, врстама и главним деловима. Излагање поткрепити моделима електромотора. Упознавање ученика са електротехничким апаратима и уређајима у домаћинству урадити уз помоћ мултимедије, слика или модела (пресека појединих кућних апарата и уређаја). Објаснити главне делове, принцип рада и начин одржавања најкоришћенијих електротермичких (решо, штедњак, пегла, грејалице, бојлер ...), електромеханички (усисивач, миксер, соковник, фрижидер, замрзивач, клима уређај ...) и комбинованих апарата и уређаја (фен за косу, ТА пећ, машина за прање веша, машина за прање судова ...). Овај део наставне области се може искористити за израду мултимедијалне презентације, тако што ће сваки ученик на истој приказати и презентовати по један уређај у домаћинству. У оквиру електронике, кроз примере практичне примене, упознати ученике са основама на којима се заснива рад дигиталне технологије. Уз практични приказ, упознати ученике са основним електронским елементима (отпорници, кондензатори, завојнице, диоде, транзистори, интегрисана кола	

	...). Најавити коришћење електронских елемената у оквиру практичног рада у следећој области Конструкторско моделовање. На крају ове области упознати ученике са могућношћу и значајем рециклаже електронских компоненти са еколошког и економског аспекта. Ову област реализовати у тесној корелацији са наставним садржајима физике, посебно са аспекта закона електротехнике на којима су засновани разни уређаји на електротермичком, електромеханичком дејству електричне струје.	
КОНСТРУКТОРСКО МОДЕЛОВАЊЕ	Ова област је сложенија јер се у њој по вертикали повезују садржаји како претходних разреда тако и осмог разреда. У овом делу програма ученици кроз практичан рад примењују претходно стечена знања и вештине кроз моделовање електричних машина и уређаја. То је неопходно пошто се та знања и вештине појављују и у реализацији делова пројекта. У овом разреду треба заокружити целину о обновљивим изворима енергије. С обзиром да је у претходним разредима било речи о механичким и топлотним претварачима енергије у осмом разреду тежиште је на електричној енергији. Моделе који користе обновљиве изворе енергије ученици могу моделовати на различите начине. Један од начина је извођење огледа са електропанелима. У ту сврху довољно је радити на мањој плочи електропанела и помоћу мултиметара (унимера) мерити промене у зависности од количине светла. У оквиру пројекта могуће је израдити модел ветрогенератора. Са интерфејсом ученици су се упознали на нивоу „црне кутије” (black box). Практично приказати како функционише интерфејс да би, у каснијој фази, могли применити стечена знања на неком пројекту. Ученике треба упознати са основним деловима интерфејса: напајање, улази и излази.	Комуникација, сарадња, рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, естетичка компетенција, одговоран однос према околини, предузимљивост и оријентација ка предузетништву, одговоран однос према здрављу

	Ученици треба да разликују роботе управљане вештачком интелигенцијом (ВИ) наспрам робота управљаних једноставним аутоматским системима и да познају њихове типичне функције и способности. Идеје треба развити кроз дискусију, истраживање и симулацију, а уколико материјално-техничке могућности дозвољавају и развити модел решења проблема из реалног света коришћењем робота управљаним ВИ. Реализацију ове целине започети дискусијом са ученицима о роботима које су видели на вестима, медијима или можда уживо. Навести карактеристичне способности ових робота: препознавање специфичних објеката или лица, самостална навигација око објеката, класификација и разликовање објеката, разумевање и репродукција људског говора, препознавање и приказ емоција и импровизација у неочекиваним ситуацијама. Упутити ученике да роботе управљане ВИ могу препознати на основу следећих критеријума: (1) могућност опажања света око себе, (2) анализа и организација података прикупљених опажањем, (3) разуме и доноси самосталне одлуке на основу података. Пошто роботи управљани ВИ за опажање света око себе користе сензоре, ученици се могу организовати у парове или групе како би самостално путем Интернета истражили сензоре који се уобичајено користе у роботици. Уколико постоје материјално-техничке могућности, организовати демонстрацију рада робота управљаног ВИ или симулирати његов рада на рачунару путем одговарајућег софтвера. С обзиром да је програм модуларног типа оставља се могућност да ученици изразе своје личне афинитете, способности, интересовања како би се определили за неке од понуђених могућности: израда модела електричних машина и уређаја, аутоматских система, робота, електронских склопова и модела који користе обновљиве изворе енергије. Садржаје треба реализовати кроз ученичке пројекте, од графичког представљања замисли, преко планирања, извршавања радних операција, маркетинга до процене и вредновања. Наставити са алгоритамским приступом у конструкторском	

	моделовању посебно у приступу развоја техничког стваралаштва - од идеје до реализације. Потребно је да ученици користе податке из различитих извора, самостално проналазе информације о условима, потребама и начину реализације производа/модела користећи ИКТ, израђују производ /модел, поштујући принципе економичног искоришћења материјала и рационалног одабира алата и машина примењујући процедуре у складу са принципима безбедности на раду. У пројект се може укључити и више ученика (тимски рад) уколико је рад сложенији, односно ако се ученици за такав вид сарадње одлуче. Када је пројекат реализован, ученици представљају резултате до којих су дошли. При томе треба омогућити да се самопроценом сопственог рада и рада других на основу постављених критеријума развије размена ставова и мишљења. Да би унапредили процес рада на пројекту треба подстицати употребу електронске кореспонденције. Исто тако треба реализовати активности које се односе на одређивање оквирне цене трошкова и вредност израђеног модела приликом представљања производа/модела.	
ИСХОДИ	– процени значај електротехнике, рачунарства и мехатронике у животном и радном окружењу; – анализира опасности од неправилног коришћења електричних апарата и уређаја и познаје поступке пружања прве помоћи; – образложи важност енергетске ефикасности електричних уређаја у домаћинству; – повеже професије (занимања) у области електротехнике и мехатронике са сопственим интересовањима; – упореди карактеристике електричних и хибридних саобраћајних средстава са конвенционалним; – разуме значај електричних и електронских уређаја у саобраћајним средствима; – користи доступне телекомуникационе уређаје и сервисе;	

	– класификује компоненте ИКТ уређаја према намени; – процени значај управљања процесима и уређајима помоћу ИКТ; – црта електричне шеме правилно користећи симболе; – користи софтвере за симулацију рада електричних кола; – састави електромеханички модел и управља њиме помоћу интерфејса; – објасни систем производње, трансформације и преноса електричне енергије; – анализира значај коришћења обновљивих извора електричне енергије; – разликује елементе кућне електричне инсталације; – повеже електрично и/или електронско коло према задатој шеми; – користи мултиметар; – анализира карактеристике електричних машина и повезује их са њиховом употребом; – класификује електронске компоненте на основу намене; – аргументује значај рециклаже електронских компоненти; – самостално/тимски истражује и осмишљава пројекат; – креира документацију, развије и представи бизнис план производа; – састави производ према осмишљеном решењу; – састави и управља једноставним школским роботом уз примену вештачке интелигенције; – представи решење готовог производа/модела; – процењује свој рад и рад других и предлаже унапређење реализованог пројекта.

ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Степен успешности развоја компетенција код ученика се прати кроз заинтересованост и њихово учешће у дискусијама. Ученици на почетку прате, а потом самостално или уз асистенцију наставника реализују циљеве часа. Највећи утицај на оцену рада и постигнућа ученика имају појединачни, самостални или радови у пару које ученици раде на крају наставне теме, у оквиру пројектне наставе или у оквиру наставне теме Конструкторско моделовање. У евалуацију ових радова укључују се и ученици.		
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Информатика и рачунарство, физика, математика, биологија, географија, ликовна култура.		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	ЕЛЕКТРОМАГНЕТ/ ЕЛЕКТРОМАГНЕТНИ РЕЛЕЈ	Физика, информатика и рачунарство	Израда практичног рада и одговарајуће техничке документације

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ИНФОРМАТИКА И РАЧУНАРСТВО-за 5., 6., 7. и 8.р.**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ- САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
ИКТ (5. 6. и 7.разред)	Ученици се кроз излагање и дискусију упознају са појмом ИКТ, хардвера и софтвера, сазнају о основним деловима и функцијама ИКТ уређаја. Кроз практичан рад на рачунару, упознају графички оперативни систем, његова својства и начин хијерархијске организације података. Након излагања и демонстрације основних принципа рада у програмима за цртање, обраду текста и софтвера за израду презентација, самостално или у пару формирају своје дигиталне цртеже, текстове и презентације.	- одговорно учење - за учење - дигитална компетенцијаа
ИКТ (8.разред)	Ученици кроз излагање, дискусију, као и практичан рад на рачунару настављају да се упознају са различитим појмомовима и поступцима ИКТ-а, као што је обрада прикупљених података у радном окружењу изабраног програма за табеларне прорачуне. Коришћењем примера из реалних животних ситуација упознају се са концептом радне табеле у изабраном програму, његовим радним окружењем, поступком уноса података уз вођење рачуна о типу податка, форматирањем ћелија и саме табеле и руковањем подацима и табелом (копирање, измене табеле, замена података у табели). Такође се упознају и са начинима приказа, форматирања и штампања података из табеле. Упознају се са планирањем организације података и кроз конкретне примере са појмовима ентитет и атрибути и начинима креирања радне свеске у изабраном програму за табеларне прорачуне. Кроз реалне примере упознају се са сортирањем података, елементарном статистиком, формулама и функцијама и филтрирањем података из табеле као и њиховим графичким представљањем.	- за учење - естетичка компетенција - рад са подацима -сарадња -дигитална компетенција
Дигитална писменост	Ученици се кроз излагање, дискусију и практичне примере упознају са техникама проналажења и вредновања података на интернету. Кроз практичан рад на рачунару, уче како да жењене податке преузму и сачувају на сво рачунару, како да воде	- за учење - рад са подацима - одговорно учешће у демократском друштву

	рачуна о безбедности података, као и о личној безбедности на интернету. Кроз дискусију разјашњавају појам и значај ауторских права. Упознају се са ризицима зависности од технологије и могућим штетним утицајима на здравље.	- комуникација - сарадња - дигитална компетенција
Рачунарство (5. 6. и 7.разред)	Ученици се кроз излагање упознају са основним појмовима теорије скупова и математичке логике. У дискусији, препознају и наводе примерере алгоритамског приступа свакодневним животним рутинама. Усвајају основне алгоритме аритметике и уче како да их графички прикажу. Упознају се са сврхом и значајем програмирања. Практично раде са софтвером за графичко програмирање, упознајући основне елементе окружења. Прво раде објашњене и демонстриране примере а потом самостално раде на једноставнијим задацима.	- за учење - рад са подацима -решавање проблема -дигитална компетенција
Рачунарство (8.разред)	Ученици се упознају са могућностима анализе података коришћењем специјализованих програмских језика и окружења и предностима оваквог вида обраде података. Кроз реалне примере из домена који су им блиски, упознају се са начином уноса низова података различитих типова и њиховом анализом (израчунавање дужине низа, збира, просека, минимума и максимума, сортирањем, филтрирањем и пресликавањем, фреквенцијском анализом). Ученици се упознају са начином визуелизације низова података у различитим облицима.	- за учење - рад са подацима -решавање проблема -дигитална компетенција
Мултимедија	Ученици се кроз излагање и демонстрацију упознају са основним карактеристикама аудио записа, видео записа као и начинима њихове обраде, коришћењем одговарајућих софтвера. Самостално или у пару, изводе аудио и видео монтажу. Уче како да направе квалитетну мултимедијалну презентацију и усвајају препоруке за добру презентацију. Самостално или у пару праве мултимедијалну презентацију користећи знања стечена из других наставних предмета.	- дигитална компетеција - комуникација - сарадња - компетеција за учење

Графика	Сазнају разлику између битмапиране и вектрорске графике. Упознају се са основним форматима графичких фајлова. Уче о групама наредби и конкретним наредбама за рад са векторском графиком у специјализованом софтверу. Прате израду једноставнијих цртежа, потом сложенијих а затим самостално раде задатке из ове области.	- дигитална компетенција - решавање проблема - рад са подацима - компетеција за учење
Анимација	Упознају се са појмом и функционисањем анимације. Уче да се снађу у софтверу за анимацију користећи претходно стечена знања из компјутерске графике. Прате израду једноставних анимација, потом их самостално реализују. Самостално или у пару праве сопствену анимацију - комуникација - сарадња - дигитална компетенција - компетеција за учење	- комуникација - сарадња - дигитална компетенција - компетеција за учење
ИСХОДИ	Ученици: - Схватају значај и улогу ИКТ у савременом животу. Препознају и именују основне делове ИКТ уређаја и правилно и безбедно их користе. Умеју да користе и подесе графички оперативни систем, пронађу датотеку, да је измене, сачувају, преместе, обришу.Цртају у програму за обраду слике, формирају и обрађују текст у програму за обаду текста, могу да направе једноставнију презентацију. - Умеју да пронађу потребне податке на интернету, да их преузму и критички се односе према изворима података. Разликују безбедно од небезбедног, пожељно од непожељног понашања на интернету. Поштују ауторска права, свесни су ризика зависности од технологија, познају мере заштите здравља у раду са ИКТ уређајима и при таквом раду умеју да управљају временом. - Изводе скуповне операције и умеју да тумаче или запишу односе елемената скупова математичким формализмима. Умеју да протумаче алгоритам као и да самостално формирају једноставније алгоритме. Самостално у графичком окружењу креирају програме који решавају математичке задатке, презентују неке чињенице, знају да направе квиз, програм који интерпретира неку музичку композицију и тако даље. - Препознају основне врсте аудио и видео записа, њихове екстензије и квалитет записа. Схватају неопходност компресије оваквих фајлова и умеју да компримују или декомпримују фајлове. Користећи неки од софтвера за обраду, умеју да монтирају аудио или видео запис. Израђују мултимедијалне презентације које су подршка њиховим излагањима у оквиру других предмета.	

<table>
<tr><td></td><td colspan="3">- Схватају зашто је важна векторска графика и које су њене предности.
Владају окружењем за графички дизајн.
Познају функције већине наредби у програму за векторску графику. Умеју код сложенијих задатакада у раду користе слојеве и ефекте.
Схватају физичка ограничења ока, на којима се базира функционисање покретних слика.
Умеју да користећи софтвер за анимацију повежу низ слика тако да добију анимирани ефекат .
- Умеју да се добро сналазе у радном окружењу програма за табеларна израчунавања.
Умеју да табеларно среде податке и визуелно нагласе поједине податке.
Умеју да направе формуле за појединачне ћелије и да користе готове функције.
Знају да убаце слику у табелу и да генеришу график на основу података из табеле.
Самостално израђују табеле које аутоматски израчунавају жељене вредности на основу унетих података, сортирају, филтрирају податке.</td></tr>
<tr><td>ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА</td><td colspan="3">Степен успешности развоја компетенција код ученика се прати кроз заинтересованост и њихово учешће у дискусијама, које су увек увод у нову наставну јединицу. Ученици на почетку прате а потом самостално или уз асистенцију наставника реализују показне примере из појединих наставних јединица. Овај рад на крају сваког часа предају у дигиталном облику, а наставник периодично прегледа радове и искаже свој мишљење о њима. Највећи утицај на оцену рада и постигнућа ученика имају појединачни самостални или радови у пару, које ученици раде на крају наставне теме или у оквиру пројектне наставе. У евалуацију ових радова, укључују се и ученици.
За наставне области као што су ИКТ провера степена успешности се обавља усменим одговарањем.</td></tr>
<tr><td>КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА</td><td colspan="3">Градиво информатике и рачунарства из претходних разреда, техника и технологија, српски језик, енглески језик, ликовна култура, музичка култура, математика.
Такође и сви други предмети.</td></tr>
<tr><td>ПРОЈЕКТНА НАСТАВА</td><td>Одвија се на крају наставне теме, или на крају полугодишњих наставних циклуса. Циљ је да ученици, примене, утврде и прошире усвојена знања и стечене вештине, кроз израду различитих пројеката. У зависности од врсте задатка рад може бити индивидуалан, у пару или групни рад. Тему најчешће бирају сами</td><td>Постоји веза са свим наставним предметима и она се остварује кроз одабир теме и прикупљање материјала за рад на пројектима.</td><td>Пројекти се раде у облику текста, мултимедијалне презентације, квиза, израдом програма, као и на било који начин који ученици предложе и образложе.</td></tr>
</table>

5.2. Програм изборних предмета са начинима и поступцима за њихово остваривање

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**РУСКИ ЈЕЗИК– 5.разред**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1.ЛИЧНИ ИДЕНТИТЕТ **2.ПОРОДИЦА И УЖЕ ДРУШТВЕНО ОКРУЖЕЊЕ** **3.ГЕОГРАФСКЕ ОСОБЕНОСТИ** **4.СРБИЈА,МОЈА ДОМОВИНА** **5.СТАНОВАЊЕ,ФОРМЕ И НАВИКЕ** **6. ЖИВИ СВЕТ** **7.ИСТОРИЈА,ВРЕМЕНСКО ИСКУСТВО И ДОЖИВЉАЈ ВРЕМЕНА** **8.ШКОЛА,ШКОЛСКИ ЖИВОТ,ШКОЛСКИ СИСТЕМ,ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ** **9.ПРОФЕСИОНАЛНИ ЖИВОТ ,ПЛАНОВИ ВЕЗАНИ ЗА БУДУЋА ЗАНИМАЊА** **10. МЛАДИ-ДЕЦА И ОМЛАДИНА** **11.ЖИВОТНИ ЦИКЛУСИ** **12.ЗДРАВЉЕ,ХИГИЈЕНА,ПРЕВЕНТИВА БОЛЕСТИ И ЛЕЧЕЊЕ** **13. ЕМОЦИЈЕ,ЉУБАВ И ПАРТНЕРСКИ И ДРУГИ МЕЂУЉУДСКИ ОДНОСИ**	Кроз језичке активности и садржаје ученик треба да се оспособљава да користи језик у свакодневном животу у сваком домену-приватном,јавном или образовном. Важно је на часу створити пријатну и опуштену атмосферу за учење кроз добро осмишљене контексте од интереса за ученике. Важно је кроз социјалну интеракцију унапредити квалитет и обим језичког материјала . Групно или индивидуално решавање мање или више сложених задатака у различитим ситуацијама треба да има увек јасан циљ-разумевање наученог, усвајање,преношење поруке и продукција нечег новог. Језички садржаји се усвајају кроз комуникативно-инеактивни приступ где ученици имају прилику да креирају нове идеје и све време буду активни учесници у процесу учења. Динамично смењивање техника/активности -слушање и реаговање на команде наставника или са аудио-записа повежи,слушај, пиши, одреди, цртај, сеци,обоји,отвори/затвори свеску... -рад у паровима, мањим и већим групама(мини-дијалози,игра по улогама...) -мануелне активности (израда паноа,презентација,постера..) -вежбе слушања (према упуствима наставника или са аудио записа повезати појмове,допунити	-овладавање свим језичким вештинама (говор, разумевање говора,читање и писање) -способност и вештина за обављање свих видова комуникације -способност за самостално учење и усавршавање -оспособљавање за рад са другима као члан тима или групе -способност за креативност и иновативност -развијање и разумевање позитивних људских

14.ТРАНСПОРТ **15.КЛИМА И КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ** **16.НАУКА И ИСТРАЖИВАЊА** **17.УМЕТНОСТ** **18.ДУХОВНИ ЖИВОТ,НОРМЕ И ВРЕДНОСТИ,СТАВОВИ,СТЕРЕОТИПИ,ПРЕДРАСУДЕ,** **ТОЛЕРАНЦИЈА,ЕМПАТИЈА И БРИГА О ДРУГОМЕ** **19.ОБИЧАЈИ И ТРАДИЦИЈА,ФОЛКЛОР,ПРОСЛАВЕ** **20.СЛОБОДНО ВРЕМЕ,ЗАБАВА,РАЗОНОДА,ХОБИ** **21.ИСХРАНА И ГАСТРОНОМСКЕ НАВИКЕ** **22.ПУТОВАЊЕ** **23.МОДА И ОБЛАЧЕЊЕ** **24.СПОРТ** **25.ВЕРБАЛНА И НЕВЕРБАЛНА КОМУНИКАЦИЈА,КОНВЕНЦИЈЕ ПОНАШАЊА И ОПХОЂЕЊЕ** **26.МЕДИЈИ,МАСМЕДИЈИ,ИНТЕРНЕТ И ДРУШТВЕНЕ МРЕЖЕ** **27.ЖИВОТ У ИНОСТРАНСТВУ, КОНТАКТИ СА СТРАНЦИМА, КСЕНОФОБИЈА**	информације,одабрати тачне и нетачне одговоре...) -игре примерене узрасту -решавање проблем-ситуација у разреду -класирање и упоређивање (по боји,облику,.. -повезивање звучног материјала са текстом -прављење илустрованих и писаних материјала -одговарање на једноставна питањау вези са текстом,вишеструки избор -извршавање прочитаних упустава и наредби -проналажењ речи које недостају (употпуњавање низа,решавање укрштених речи, осмосмерке,укрштених речи..) -повезивање краћег текста са илустрацијама /сликама -писање краћих текстова,честитки и разгледница	вредности -способност за уважавање различитости (очување традиције и прихватање културе других народа) -примена знања и вештина у различитим животним ситуацијама
ИСХОДИ **На крају 6.разреда ученик треба да је у стању да:** - **разуме једноставније текстове који се односе на**	Исходи ће се остварити кроз следеће активности: -слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на поздрављање и представљање	

поздрављање, представљање,тражење/давање информације личне природе - **поздрави и отпоздрави,представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства** - **размени једноставније информације личне природе** - **у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима** - **разуме једноставније текстове који се односе на опис особа,биљака, животиња,предмета,места,појава,радњи ,стања и збивања** - **опише и упореди жива бића, предмете , места,појаве, радње,стања и збивања користећи једноставнија језичка средства** - **разуме једноставније предлоге,савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење** - **упути предлоге,савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационе прикладне комуникационе моделе** - **затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима саветима и позивима на заједничке активности** - **разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих** - **упути уобичајене молбе и захтеве** - **честита,захвали се и извини се користећи једноставнија језичка средства** - **разуме и следи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота** - **пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота** - **разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости** - **разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа** - **размени појединачне информације или неколико**	- реаговање на усмени и писани импулс саговорника и иницирање комуникације и иницирање комуникације - усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима -слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на опис бића, предмета,појава, места, стања и збивања - усмено и писано описивање/поређење бића, појава, предмета и места - слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге - усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности - писање позивница за прославу/журку или имејла или СМС-а којим се уговара заједничка активност - прихватање или одбијање предлога, усмено или писано уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/изговора - слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита,нуди /тражи помоћ, услуга, обавештење или се изражава извињење, захвалност - усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења,упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу,изражавање извињења и захвалности - слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (на пр. за израду задатака , пројеката) с визуелном подршком или без ње - усмено и писано давање упутстава неслагања - читање и слушање описа и размењивање исказа у вези са - сталним уобичајеним и тренутним догађајима/активностима и способностима - усмено и писано описивање сталних, уобичајених и ренутних

информација у низу које се односе на ситуације у садашњости - **опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа** - **разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности из прошлости** - **опише у неколико краћих, везаних исказа искуства,догађај из прошлости** - **опише неки историјски догађај,историјску личност и сл.** - **разуме једноставније исказе који се односе на одлуке,обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих** - **размени једноставније исказе у вези са одлукама,плановима,обећањима , намерама и превиђањима** - **саопшти шта он или она или неко други планира, предвиђа** - **разуме уобичајене изразе у вези са жељама , интересовањима, потребама, осетима и осећањима и реагују на њих** - **изрази жеље , интересовања потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима** - **разуме једноставнија питања која се односе на** - **оријентацију/положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих** - **затражи и разуме обавештења о оријентацији /положају предмета и бића у простору и правцу кретања** - **опише правац кретања и просторне односе једноставним везаним исказима** - **разуме једноставније забране, правила понашања,своје и туђе обавезе и реагује на њих** - **размени једноставније информације које се односе на**	догађаја/активности и способности - слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези са искуствима, догађајима и способностима у прошлости - усмено и писано описивањеискуства, догађаја/активности и способности у прошлости - израда презентација /пројеката о некој историјској личности или догађају - слушање и читање краћих текстова у вези са одлукама,плановима, обећањима и предвиђањима - усмено и писано договарање/извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима - слушање и читање исказа у вези са жељама, интересовањима ,потребама, осетима и осећањима - усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба - предлагање решења у вези са осетима и потребама - усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа - слушање и читање једноставнијих текстова у вези са смером кретања и специфичнијим просторним односима - усмено и писано размењивање информација у вези са смером кретања и просторним односима - усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа - слушање и читање једноставнијих исказа у вези са забранама,правилима понашања и обавезама - постављање питања у вези са забранама,правилима понашања и обавезама и одговарање на њих - усмено и писано саопштавање забрана,, правила понашања и обавеза

забране и правила понашања у школи и на јавном месту, као и на своје и туђе обавезе - **саопшти правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства** - **разуме једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност** - **пита и каже шта неко има/нема и чије је нешто** - **разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих** - **изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење** - **разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих** - **изражава мишљење,слагање/неслагање и даје кратко образложење** - **разуме једноставније изразе који се односе на количину и цену** - **пита и саопшти колико нечега има/нема, користећи једноставнија језичка средства** - **пита, каже, израчуна колико нешто кошта**	- слушање и читање једноставнијих исказа у којима се говори шта неко има/нема или чије је нешто - постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих - слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на изражавање допадања и недопадања - усмено и писано изражавање допадања и недопадања - слушање и читање једноставнијих текстова у вези са тражењем мишљења и изражавањем слагања/неслагања - усмено и писано тражење мишљења и изражавање слагања не - слушање и читање једноставнијих текстова који говоре о количини и цени - постављање питања у вези количине и цене и одговарање на њих, писано и усмено - слушање и читање текстова на теме поруџбине у ресторану, куповине,грање улога (у ресторану, продавници,у кухињи...) - записивање и рачунање цена
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	-степен успешности остварене комуникације -повећана мотивација за учење -спремност за вођење конверзације и јачање самопоуздања код ученика -заинтересованост ученика за учествовање у тимском и истраживачком раду, драмским активностима, изради мини пројеката и презентација -резултати писмених провера знања ученика -резултати на такмичењима -успех ученика у даљем школовању -учесталост и ефикасност коришћења литературе, средстава информационо-комуникативне технологије -однос према раду, према другима и према себи (раздваја битно од небитног,опажа, размишља, увек тражи одговоре., преузима одговорност…)
КОРЕЛАЦИЈА,	Корелација се остварује са већим бројем наставних предмета јер се

ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	у оквиру овог предмета обрађују теме у којима се износе идеје, ставови,чињенице везане за књижевност,историју, географију, за животну средину, научна достигнућа, међуљудске односе итд.		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	Масленица (Покладе) – црквени празник	Верска настава , Ликовна култура	- израда плана - упознавање ученика са прославом тог празника у Русији - илустровање симбола празника - пригодно обележавање празника на часу

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**РУСКИ ЈЕЗИК – 6.разред**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ	Компетенције
1.ЛИЧНИ ИДЕНТИТЕТ **2.ПОРОДИЦА И УЖЕ ДРУШТВЕНО ОКРУЖЕЊЕ** **3.ГЕОГРАФСКЕ ОСОБЕНОСТИ** **4.СРБИЈА,МОЈА ДОМОВИНА** **5.СТАНОВАЊЕ,ФОРМЕ И НАВИКЕ** **6. ЖИВИ СВЕТ** **7.ИСТОРИЈА,ВРЕМЕНСКО ИСКУСТВО И ДОЖИВЉАЈ ВРЕМЕНА**	Кроз језичке активности и садржаје ученик треба да се оспособљава да користи језик у свакодневном животу у сваком домену-приватном,јавном или образовном. Важно је на часу створити пријатну и опуштену атмосферу за учење кроз добро осмишљене контексте од интереса за ученике. Важно је кроз социјалну интеракцију унапредити квалитет и обим језичког материјала . Групно или индивидуално решавање мање или више сложених задатака у различитим ситуацијама треба да има увек јасан циљ-разумевање наученог, усвајање,преношење	-овладавање свим језичким вештинама (говор, разумевање говора,читање и писање) -способност и вештина за обављање свих видова комуникације -способност за самостално

8.ШКОЛА,ШКОЛСКИ ЖИВОТ,ШКОЛСКИ СИСТЕМ,ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ **9.ПРОФЕСИОНАЛНИ ЖИВОТ ,ПЛАНОВИ ВЕЗАНИ ЗА БУДУЋА ЗАНИМАЊА** **10. МЛАДИ-ДЕЦА И ОМЛАДИНА** **11.ЖИВОТНИ ЦИКЛУСИ** **12.ЗДРАВЉЕ,ХИГИЈЕНА,ПРЕВЕНТИВА БОЛЕСТИ И ЛЕЧЕЊЕ** **13. ЕМОЦИЈЕ,ЉУБАВ И ПАРТНЕРСКИ И ДРУГИ МЕЂУЉУДСКИ ОДНОСИ** **14.ТРАНСПОРТ** **15.КЛИМА И КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ** **16.НАУКА И ИСТРАЖИВАЊА** **17.УМЕТНОСТ** **18.ДУХОВНИ ЖИВОТ,НОРМЕ И ВРЕДНОСТИ,СТАВОВИ,СТЕРЕОТИПИ,ПРЕДРАСУДЕ,** **ТОЛЕРАНЦИЈА,ЕМПАТИЈА И БРИГА О ДРУГОМЕ** **19.ОБИЧАЈИ И ТРАДИЦИЈА,ФОЛКЛОР,ПРОСЛАВЕ** **20.СЛОБОДНО ВРЕМЕ,ЗАБАВА,РАЗОНОДА,ХОБИ** **21.ИСХРАНА И ГАСТРОНОМСКЕ НАВИКЕ**	поруке и продукција нечег новог. Језички садржаји се усвајају кроз комуникативно-инеративни приступ где ученици имају прилику да креирају нове идеје и све време буду активни учесници у процесу учења. Динамично смењивање техника/активности -слушање и реаговање на команде наставника или са аудио-записа повежи,слушај, пиши, одреди, цртај, сеци,обоји,отвори/затвори свеску... -рад у паровима, мањим и већим групама(мини-дијалози,игра по улогама...) -мануелне активности (израда паноа,презентација,постера..) -вежбе слушања (према упуствима наставника или са аудио записа повезати појмове,допунити информације,одабрати тачне и нетачне одговоре...) -игре примерене узрасту -решавање проблем-ситуација у разреду -класирање и упоређивање (по боји,облику,.. -повезивање звучног материјала са текстом -прављење илустрованих и писаних материјала -одговарање на једноставна питањау вези са текстом,вишеструки избор -извршавање прочитаних упустава и наредби -проналажењ речи које недостају (употпуњавање низа,решавање укрштених речи, осмосмерке,укрштених речи..) -повезивање краћег текста са илустрацијама /сликама -писање краћих текстова,честитки и разгледница	учење и усавршавање -оспособљавање за рад са другима као члан тима или групе -способност за креативност и иновативност -развијање и разумевање позитивних људских вредности -способност за уважавање различитости (очување традиције и прихватање културе других народа) -примена знања и вештина у различитим животним ситуацијама

22.ПУТОВАЊЕ **23.МОДА И ОБЛАЧЕЊЕ** **24.СПОРТ** **25.ВЕРБАЛНА И НЕВЕРБАЛНА КОМУНИКАЦИЈА,КОНВЕНЦИЈЕ ПОНАШАЊА И ОПХОЂЕЊЕ** **26.МЕДИЈИ,МАСМЕДИЈИ,ИНТЕРНЕТ И ДРУШТВЕНЕ МРЕЖЕ** **27.ЖИВОТ У ИНОСТРАНСТВУ, КОНТАКТИ СА СТРАНЦИМА, КСЕНОФОБИЈА**		
ИСХОДИ **На крају 6.разреда ученик треба да је у стању да:** - **разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање,тражење/давање информације личне природе** - **поздрави и отпоздрави,представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства** - **размени једноставније информације личне природе** - **у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима** - **разуме једноставније текстове који се односе на опис особа,биљака, животиња,предмета,места,појава,радњи ,стања и збивања** - **опише и упореди жива бића, предмете , места,појаве, радње,стања и збивања користећи једноставнија језичка средства** - **разуме једноставније предлоге,савете и позиве на**	Исходи ће се остварити кроз следеће активности: -слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на поздрављање и представљање - реаговање на усмени и писани импулс саговорника и иницирање комуникације и иницирање комуникације - усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима -слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на опис бића, предмета,појава, места, стања и збивања - усмено и писано описивање/поређење бића, појава, предмета и места - слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге - усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности - писање позивница за прославу/журку или имејла или СМС-а којим се уговара заједничка активност	

заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење - **упути предлоге,савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационе прикладне комуникационе моделе** - **затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима саветима и позивима на заједничке активности** - **разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих** - **упути уобичајене молбе и захтеве** - **честита,захвали се и извини се користећи једноставнија језичка средства** - **разуме и следи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота** - **пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота** - **разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости** - **разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа** - **размени појединачне информације или неколико информација у низу које се односе на ситуације у садашњости** - **опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа** - **разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности из прошлости** - **опише у неколико краћих, везаних исказа искуства,догађај из прошлости** - **опише неки историјски догађај,историјску личност и сл.** - **разуме једноставније исказе који се односе на одлуке,обећања, планове, намере и предвиђања и реагује**	- прихватање или одбијање предлога, усмено или писано уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/изговора - слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита,нуди /тражи помоћ, услуга, обавештење или се изражава извињење, захвалност - усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења,упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу,изражавање извињења и захвалности - слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (на пр. за израду задатака , пројеката) с визуелном подршком или без ње - усмено и писано давање упутстава - читање и слушање описа и размењивање исказа у вези са - сталним уобичајеним и тренутним догађајима/активностима и способностима - усмено и писано описивање сталних, уобичајених и ренутних догађаја/активности и способност - слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези са искуствима, догађајима и способностима у прошлости - усмено и писано описивањеискуства, догађаја/активности и способности у прошлости - израда презентација /пројеката о некој историјској личности или догађају - слушање и читање краћих текстова у вези са одлукама,плановима, обећањима и предвиђањима - усмено и писано договарање/извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима

на њих - **размени једноставније исказе у вези са одлукама,плановима,обећањима , намерама и превиђањима** - **саопшти шта он или она или неко други планира, предвиђа**	- слушање и читање исказа у вези са жељама, интересовањима ,потребама, осетима и осећањима - усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба - предлагање решења у вези са осетима и потребама - усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа
- **разуме уобичајене изразе у вези са жељама , интересовањима, потребама, осетима и осећањима и реагују на њих** - **изрази жеље , интересовања потребе, осете и осећања једноставнијим језичким средствима**	- слушање и читање једноставнијих текстова у вези са смером кретања и специфичнијим просторним односима - усмено и писано размењивање информација у вези са смером кретања и просторним односима
- **разуме једноставнија питања која се односе на** - **оријентацију/положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих** - **затражи и разуме обавештења о оријентацији /положају предмета и бића у простору и правцу кретања** - **опише правац кретања и просторне односе једноставним везаним исказима**	- усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа
- **разуме једноставније забране, правила понашања,своје и туђе обавезе и реагује на њих** - **размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту, као и на своје и туђе обавезе** - **саопшти правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства**	- слушање и читање једноставнијих исказа у вези са забранама,правилима понашања и обавезама - постављање питања у вези са забранама,правилима понашања и обавезама и одговарање на њих - усмено и писано саопштавање забрана,, правила понашања и обавеза
- **разуме једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност** - **пита и каже шта неко има/нема и чије је нешто**	- слушање и читање једноставнијих исказа у којима се говори шта неко има/нема или чије је нешто - постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих
- **разуме једноставније исказе који се односе на изражавање**	- слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на изражавање допадања и недопадања - усмено и писано изражавање допадања и недопадања - слушање и читање једноставнијих текстова у вези са тражењем мишљења и изражавањем слагања/неслагања - усмено и писано тражење мишљења и изражавање слагања и

допадања и недопадања и реагује на њих - **изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење** - **разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих** - **изражава мишљење,слагање/неслагање и даје кратко образложење** - **разуме једноставније изразе који се односе на количину и цену** - **пита и саопшти колико нечега има/нема, користећи једноставнија језичка средства** - **пита, каже, израчуна колико нешто кошта**	неслагања - слушање и читање једноставнијих текстова који говоре о количини и цени - постављање питања у вези количине и цене и одговарање на њих, писано и усмено - слушање и читање текстова на теме поруџбине у ресторану, куповине,грање улога (у ресторану, продавници,у кухињи...) - записивање и рачунање цена
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	-степен успешности остварене комуникације -повећана мотивација за учење -спремност за вођење конверзације и јачање самопоуздања код ученика -заинтересованост ученика за учествовање у тимском и истраживачком раду, драмским активностима, изради мини пројеката и презентација -резултати писмених провера знања ученика -резултати на такмичењима -успех ученика у даљем школовању -учесталост и ефикасност коришћења литературе, средстава информационо-комуникативне технологије -однос према раду, према другима и према себи (раздваја битно од небитног,опажа, размишља, увек тражи одговоре., преузима одговорност…)
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Корелација се остварује са већим бројем наставних предмета јер се у оквиру овог предмета обрађују теме у којима се износе идеје, ставови,чињенице везане за књижевност,историју, географију, за животну средину, научна достигнућа, међуљудске односе итд.

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	Масленица (Покладе) – црквени празник	Верска настава , Ликовна култура	- израда плана - упознавање ученика са прославом тог празника у Русији - илустровање симбола празника - пригодно обележавање празника на часу

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**РУСКИ ЈЕЗИК - 7. разред**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1 .ПУТОВАЊЕ **ГЕОГРАФСКЕ ОСОБЕНОСТИ** **ИНТЕРНЕТ** **ЕМОЦИЈЕ** **НЕВЕРБАЛНА КОМУНИКАЦИЈА**	Планиране садржаји (теме) се остварују коришћењем комбинованих метода , разноврсних облика рада и наставних средстава . Акценат је на активној улози ученика у процесу учења . Примењује се тимски рад , рад у паровима , али се ученици оспособљавају и за самостални рад . Ученици се усмеравају на ефикасно коришћење извора знања и информација . Ученици раде презентације на задату тему : Русија , Сибир, Путовање о коме маштам	Овладавање свим језичким вештинама (говор, разумевање говора , читање и писање) . Способност свих видова комуникације. Учествовање у тимском раду – сарадња . Одговоран однос према здрављу .
2. ЗДРАВЉЕ **СПОРТ/ РУСКИ СПОРТИСТИ** **ШКОЛА/ ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ**	Мини дијалози лекар – пацијент . Презентације – врсте спортова , омиљени спортиста .. Организовање квиза на тему : спорт	
3. МОДА И ОБЛАЧЕЊЕ **ОДЕЋА** **МЛАДИ**	Мини дијалози , рад у паровима : како је неко обучен , како му нешто стоји , каква одећа ти се свиђа . Израда паноа . Презентације на тему : мушка , женска одећа .	

4. СРБИЈА , МОЈА ДОМОВИНА **ПУТОВАЊЕ** **РУСИЈА – САНКТ- ПЕТЕРБУРГ** **ТРАНСПОРТ** **ЕМОЦИЈЕ** **5. СЛОБОДНО ВРЕМЕ** **РАЗОНОДА, ХОБИ** **НАУКА И ИСТРАЖИВАЊА** **6. ИСХРАНА И ГАСТРОНОМСКЕ НАВИКЕ** **ПОРОДИЦА/ РОДИТЕЉИ И ДЕЦА** **СТАНОВАЊЕ** **7. УМЕТНОСТ , ПОЗОРИШТЕ И ФИЛМ** **8. ЖИВИ СВЕТ** **ЕКОЛОГИЈА** **КЛИМА И КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ**	Народне ношње (српска и руска) Акценат је на активној улози ученика у процесу учења . Примењује се тимски рад , рад у паровима , али се ученици оспособљавају и за самостални рад . Ученици се усмеравају на ефикасно коришћење извора знања и информација . Ученици коришћењем разних извора знања и информација раде мини пројекте о Београду и Москви . Мини дијалози, рад у паровима , омиљени хоби , спорт , музика. Хоби (друга љубав) познатих људи . Тимски рад. Израда паноа , презентација . Кућне обавезе , однос родитеља и деце . Рад у паровима, дијалози на тему : омиљени филм , представа , глумац . Презентације о омиљеном филму , глумцу , глумици . Акценат је на активној улози ученика у процесу учења . Израда паноа , презентација : биљни и животињски свет , очување животне средине . Задаци се прилагођавају индивидуалним карактеристикама ученика . Годишња доба - четири групе (презентације) . Наставни садржаји се реализују и посетама Руском културном центру и учешћем на концертима на руском језику , посетама Фестивалу руског дечјег филма , а развија се и интересовање за културу земље чији језик се учи .	Испољавање креативности , истраживачког духа , емпатије , позитивних моралних и естетских ставова – естетска компетенција . Очување традиције и прихватање културе других народа . Дигитална компетенција Учење Одговоран однос према здрављу , сарадња . Естетска компетенција Комуникација Учење

ИСХОДИ **На крају 7.разреда ученик треба да је у стању да:** - **разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање,тражење/давање информације личне природе** - **поздрави и отпоздрави,представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства** - **размени једноставније информације личне природе** - **у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима** - **разуме једноставније текстове који се односе на опис особа,биљака, животиња,предмета,места,појава,радњи ,стања и збивања** - **опише и упореди жива бића, предмете , места,појаве, радње,стања и збивања користећи једноставнија језичка средства** - **разуме једноставније предлоге,савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење** - **упути предлоге,савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационе прикладне комуникационе моделе** - **затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима саветима и позивима на заједничке активности**	Исходи ће се остварити кроз следеће активности: -слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на поздрављање и представљање - реаговање на усмени и писани импулс саговорника и иницирање комуникације и иницирање комуникације - усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима -слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на опис бића, предмета,појава, места, стања и збивања - усмено и писано описивање/поређење бића, појава, предмета и - слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге - усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности - писање позивница за прославу/журку или имејла или СМС-а којим се уговара заједничка активност - прихватање или одбијање предлога, усмено или писано уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/изговора - слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита,нуди /тражи помоћ, услуга, обавештење или се изражава извињење, захвалност - усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења,упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу,изражавање извињења и захвалности - слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (на пр. за израду задатака , пројеката) с визуелном подршком или без ње - усмено и писано давање упутстава

- **разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих** - **упути уобичајене молбе и захтеве** - **честита,захвали се и извини се користећи једноставнија језичка средства**	- читање и слушање описа и размењивање исказа у вези са - сталним уобичајеним и тренутним догађајима/активностима и способностима - усмено и писано описивање сталних, уобичајених и ренутних догађаја/активности и способности
- **разуме и следи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота** - **пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота**	- слушање и читање једноставнијих текстова у вези са смером кретања и специфичнијим просторним односима - - усмено и писано размењивање информација у вези са смером кретања и просторним односима - усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа
- **разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости** - **разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа**	- слушање и читање једноставнијих исказа у којима се говори шта неко има/нема или чије је нешто - постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих
- **размени појединачне информације или неколико информација у низу које се односе на ситуације у садашњости** - **опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа**	- слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на изражавање допадања и недопадања - усмено и писано изражавање допадања и недопада
- **разуме једноставнија питања која се односе на** - **оријентацију/положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих** - **затражи и разуме обавештења о оријентацији /положају предмета и бића у простору и правцу кретања** - **опише правац кретања и просторне односе једноставним везаним исказима** - **разуме једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност**	

<table>
<tr><td>- пита и каже шта неко има/нема и чије је нешто

- разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих
- изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење</td><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td>ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА</td><td colspan="3">Степен успешности остваривања комуникације , квалитет и количина добијених информација , заинтересованост ученика за пројекте , презентације , квизове , учешће на концертима , такмичењима , резултати усмених и писмених провера знања , редовна израда домаћих задатака , активност на часу .</td></tr>
<tr><td>КОРЕЛАЦИЈА,
ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА</td><td colspan="3">Српски језик , географија музичка култура , ликовна култура , историја , биологија математика , грађанско васпитање , верска настава .</td></tr>
<tr><td>ПРОЈЕКТНА НАСТАВА</td><td>„ Санкт – Петербург – Маринский театар „

„ Београд – Народно позориште „</td><td>Географија , историја , музичка култура , ликовна култура</td><td>Активности обухватају поделу у групе , поделу задатака , истраживачки рад , прикупљање података , израду презентација .</td></tr>
</table>

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**РУСКИ ЈЕЗИК - 8.разред**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1.ШКОЛА, ШКОЛСКИ ЖИВОТ СИСТЕМ ОБРАЗОВАЊА У РУСИЈИ ВЕРБАЛНА И НЕВЕРБАЛНА КОМУНИКАЦИЈА	Програм је усмерен ка исходима који указују на то шта је ученик у комуникацији у стању да разуме и продукује. Кроз језичке активности и садржаје ученик треба да се оспособљава да користи језик у свакодневном животу у сваком домену-приватном,јавном или образовном. За језик су важни добро осмишљени контексти од интереса за ученике и прилагођени су узрасту и знањима ученика. Важно је кроз социјалну интеракцију унапредити квалитет и обим језичког материјала .	-комуникација -компетенција за учење -сарадња -естетичка Компетенција - предузимљивост и оријентација ка предузетништву -одговорно учешће у демократском друштву
2.КЛИМА, КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ ГЕОГРАФСКЕ ОСОБЕНОСТИ	Групно или индивидуално решавање мање или више сложених задатака у различитим ситуацијама води ка разумевању наученог, усвајању, преношењу поруке и продукцији нечег новог	
3.ПОРОДИЦА СТАНОВАЊЕ , ФОРМЕ И НАВИКЕ ПРАЗНИЦИ, ЕМОЦИЈЕ, ЉУБАВ, ДЕЦА И ОМЛАДИНА	Кроз комуникативно-инерактивни приступ ученици имају прилику да креирају нове идеје и све време буду активни учесници у процесу учења.	
4.ЗИМА, ПРАЗНИЦИ ОБИЧАЈИ И ТРАДИЦИЈА ИНТЕРНЕТ	Активности: -динамично смењивање техника/активности -слушање и реаговање на команде наставника или са аудио-записа (повежи,слушај, пиши, одреди, цртај, сеци,обоји,отвори/затвори свеску...) -рад у паровима, мањим и већим групама(мини-дијалози,игра по улогама...) -мануелне активности (израда паноа,презентација,постера..)	
5.ПУТОВАЊЕ (МОСКВА) ,ИСТОРИЈА,УМЕТНОСТ, ТРАНСПОРТ, ЖИВОТ У ИНОСТРАНСТВУ	-вежбе слушања према упуствима наставника или са аудио записа (повезати појмове,допунити информације,одабрати тачне и нетачне одговоре...)	**одговоран однос према околини**

6.ЗДРАВЉЕ,ХИГИЈЕНА,ПРЕВЕНТИВА БОЛЕСТИ И ЛЕЧЕЊЕ СПОРТ	-одговарање на једноставна питањау вези са текстом,вишеструки избор -извршавање прочитаних упустава и наредби -проналажење речи које недостају	**-комуникација -компетенција за учење -сарадња -естетичка компетенција**
7.ПУТОВАЊЕ ГЕОГРАФСКЕ ОСОБЕНОСТИ (РУСИЈА) СРБИЈА – МОЈА ДОМОВИНА	-повезивање краћег текста са илустрацијама /сликама -писање краћих текстова,честитки и разгледница	**одговоран однос према околини**
ИСХОДИ **На крају 8.разреда ученик треба да је у стању да: - разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање,тражење/давање информације личне природе - поздрави и отпоздрави,представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства - размени једноставније информације личне природе - у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима - разуме једноставније текстове који се односе на опис особа,биљака, животиња,предмета,места,појава,радњи ,стања и збивања - опише и упореди жива бића, предмете , места,појаве, радње,стања и збивања користећи једноставнија језичка средства - разуме једноставније предлоге,савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење - упути предлоге,савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационе прикладне комуникационе моделе - затражи и пружи додатне**	Исходи ће се остварити кроз следеће активности: - слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на поздрављање и представљање - реаговање на усмени и писани импулс саговорника и иницирање комуникације - усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима - слушање и читање једноставнијих текстова у којима се описују бића, предмети,појаве, места, стања и збивања - усмено и писано описивање/поређење бића, појава, предмета и места из искуственог света и фикционалног спектра - слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге - усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности - писање позивница за прославу/журку или имејла или СМС-а којим се уговара заједничка активност - прихватање или одбијање предлога, усмено или писано уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/изговора - образложење спремности за прихватање предлога уз исказивање емотивних и експресивних реакција - слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита,нуди /тражи помоћ, услуга, обавештење или се изражава извињење, захвалност - усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења,упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на њу,изражавање извињења и захвалности - слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (на пр. за израду задатака , пројеката) с визуелном подршком или без ње - усмено и писано давање упутстава - читање и слушање описа и размењивање исказа у вези са сталним уобичајеним и тренутним догађајима/активностима и способностима - усмено и писано описивање активности, радњи и способности у садашњости - слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези са личним искуствима,догађајима, активностима и способностима и особеностима у прошлости - усмено и писано описивање искуства,активности и способности у прошлости,историјских догађаја и личности - слушање и читање краћих текстова у вези са одлукама,плановима, обећањима и	

информације у вези са предлозима саветима и позивима на заједничке активности - разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих - упути уобичајене молбе и захтеве - честита,захвали се и извини се користећи једноставнија језичка средства - разуме и следи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота - пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота - разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости - разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа - размени појединачне информације или неколико информација у низу које се односе на ситуације у садашњости - опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа - разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности из прошлости - опише у неколико краћих, везаних исказа искуства,догађај из прошлости - опише неки историјски догађај,историјску личност и	предвиђањима - усмено и писано договарање/извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима - слушање и читање једноставнијих текстова у вези са жељама, интересовањима ,потребама, осетима и осећањима - усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба - предлагање решења у вези са осетима и потребама - усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа - усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа - слушање и читање једноставнијих исказа у којима се изражавају дозволе,упозорења,правила понашања и обавезе - постављање питања у вези са забранама,дозволама, упозорењима,правилима понашања и обавезама и одговарање на њих - усмено и писано саопштавање забрана,дозвола,упозорења правила понашања и обавеза - слушање и читање једноставнијих исказа у којима се говори о томе шта неко има/нема или чије је нешто - постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих - слушање и читање једноставнијих текстова којима се изражава допадања и недопадања - усмено и писано изражавање допадања и недопадања - слушање и читање једноставнијих текстова у којима се тражеи мишљења и изражава слагања/неслагања - усмено и писано тражење/изношење мишљења и изражавање слагања и неслагања - слушање и читање једноставнијих текстова којима се наводе количине, димензије и цене - размењивање информација у вези са количином, димензијама, и ценама, усмено и писано
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	- повећана мотивација за учење - спремност за вођење конверзације и јачање самопоуздања код ученика - заинтересованост ученика за учествовање у тимском и истраживачком раду, драмским активностима, изради мини пројеката и презентација - резултати писмених провера знања ученика - резултати на такмичењима

	- успех ученика у даљем школовању - учесталост и ефикасност коришћења литературе, ИКТ средстава		
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Корелација се остварује са већим бројем наставних предмета јер се у оквиру овог предмета обрађују теме у којима се износе идеје, ставови,чињенице везане за књижевност,историју, географију, за животну средину, научна достигнућа, међуљудске односе итд. (српски језик, историја,географија, биологија,грађанско васпитање, музичка култура, ликовна култура)		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	СРБИЈА , РУСИЈА (ПУТОВАЊЕ)	Географија, историја. Ликовна култура, Верска настава , Биологија , Музичка култура	Презентације и панои на задату тему

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
	ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК- Пети, шести, седми и осми разред	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1.ЛИЧНИ ИДЕНТИТЕТ **2.ПОРОДИЦА И УЖЕ ДРУШТВЕНО ОКРУЖЕЊЕ** **3.ГЕОГРАФСКЕ ОСОБЕНОСТИ** **4.СРБИЈА,МОЈА ДОМОВИНА** **5.СТАНОВАЊЕ,ФОРМЕ И НАВИКЕ** **6. ЖИВИ СВЕТ** **7.ИСТОРИЈА,ВРЕМЕНСКО ИСКУСТВО И ДОЖИВЉАЈ ВРЕМЕНА** **8.ШКОЛА,ШКОЛСКИ ЖИВОТ,ШКОЛСКИ**	Кроз језичке активности и садржаје ученик треба да се оспособљава да користи језик у свакодневном животу у сваком домену-приватном,јавном или образовном. Важно је на часу створити пријатну и опуштену атмосферу за учење кроз добро осмишљене контексте од интереса за ученике.	-овладавање свим језичким вештинама (говор, разумевање говора,читање и писање) -способност и вештина за обављање свих

СИСТЕМ,ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ **9.ПРОФЕСИОНАЛНИ ЖИВОТ ,ПЛАНОВИ ВЕЗАНИ ЗА БУДУЋА ЗАНИМАЊА** **10. МЛАДИ-ДЕЦА И ОМЛАДИНА** **11.ЖИВОТНИ ЦИКЛУСИ** **12.ЗДРАВЉЕ,ХИГИЈЕНА,ПРЕВЕНТИВА БОЛЕСТИ И ЛЕЧЕЊЕ** **13. ЕМОЦИЈЕ,ЉУБАВ И ПАРТНЕРСКИ И ДРУГИ МЕЂУЉУДСКИ ОДНОСИ** **14.ТРАНСПОРТ** **15.КЛИМА И КЛИМАТСКЕ ПРОМЕНЕ** **16.НАУКА И ИСТРАЖИВАЊА** **17.УМЕТНОСТ** **18.ДУХОВНИ ЖИВОТ,НОРМЕ И ВРЕДНОСТИ,СТАВОВИ,СТЕРЕОТИПИ,ПРЕДРАСУДЕ, ТОЛЕРАНЦИЈА,ЕМПАТИЈА И БРИГА О ДРУГОМЕ** **19.ОБИЧАЈИ И ТРАДИЦИЈА,ФОЛКЛОР,ПРОСЛАВЕ** **20.СЛОБОДНО ВРЕМЕ,ЗАБАВА,РАЗОНОДА,ХОБИ** **21.ИСХРАНА И ГАСТРОНОМСКЕ НАВИКЕ** **22.ПУТОВАЊЕ** **23.МОДА И ОБЛАЧЕЊЕ** **24.СПОРТ** **25.ВЕРБАЛНА И НЕВЕРБАЛНА КОМУНИКАЦИЈА,КОНВЕНЦИЈЕ ПОНАШАЊА И ОПХОЂЕЊЕ** **26.МЕДИЈИ,МАСМЕДИЈИ,ИНТЕРНЕТ И ДРУШТВЕНЕ МРЕЖЕ** **27.ЖИВОТ У ИНОСТРАНСТВУ, КОНТАКТИ СА СТРАНЦИМА, КСЕНОФОБИЈА**	Важно је кроз социјалну интеракцију унапредити квалитет и обим језичког материјала . Групно или индивидуално решавање мање или више сложених задатака у различитим ситуацијама треба да има увек јасан циљ-разумевање наученог, усвајање,преношење поруке и продукција нечег новог. Језички садржаји се усвајају кроз комуникативно-инерактивни приступ где ученици имају прилику да креирају нове идеје и све време буду активни учесници у процесу учења. Динамично смењивање техника/активности -слушање и реаговање на команде наставника или са аудио-записа повежи,слушај, пиши, одреди, цртај, сеци,обоји,отвори/затвори свеску... -рад у паровима, мањим и већим групама(мини-дијалози,игра по улогама...) мануелне активности (израда паноа,презентација,постера..) -вежбе слушања (према упуствима наставника или са аудио записа повезати појмове,допунити информације,одабрати тачне и нетачне одговоре...) -игре примерене узрасту	видова комуникације -способност за самостално учење и усавршавање -оспособљавање за рад са другима као члан тима или групе -способност за креативност и иновативност -развијање и разумевање позитивних људских вредности -способност за уважавање различитости (очување традиције и прихватање културе других народа) -примена знања и вештина у различитим животним ситуацијама
	-решавање проблем-ситуација у разреду -класирање и упоређивање (по боји,облику,.. -повезивање звучног материјала са текстом -прављење илустрованих и писаних материјала -одговарање на једноставна питањау вези са текстом,вишеструки избор -извршавање прочитаних упустава и наредби	

	-проналажењ речи које недостају (употпуњавање низа,решавање укрштених речи, осмосмерке,укрштених речи..) -повезивање краћег текста са илустрацијама /сликама -писање краћих текстова,честитки и разгледница	
ИСХОДИ **На крају 6.разреда ученик треба да је у стању да:** - **разуме једноставније текстове који се односе на поздрављање, представљање,тражење/давање информације личне природе** - **поздрави и отпоздрави,представи себе и другог користећи једноставнија језичка средства** - **размени једноставније информације личне природе** - **у неколико везаних исказа саопшти информације о себи и другима** - **разуме једноставније текстове који се односе на опис особа,биљака, животиња,предмета,места,појава,радњи ,стања и збивања** - **опише и упореди жива бића, предмете , места,појаве, радње,стања и збивања користећи једноставнија језичка средства** - **разуме једноставније предлоге,савете и позиве на заједничке активности и одговори на њих уз одговарајуће образложење** - **упути предлоге,савете и позиве на заједничке активности користећи ситуационе прикладне комуникационе моделе** - **затражи и пружи додатне информације у вези са предлозима саветима и позивима на заједничке активности** - **разуме уобичајене молбе и захтеве и реагује на њих** - **упути уобичајене молбе и захтеве**	Исходи ће се остварити кроз следеће активности: -слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на поздрављање и представљање - реаговање на усмени и писани импулс саговорника и иницирање комуникације и иницирање комуникације - усмено и писано давање информација о себи и тражење и давање информација о другима -слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на опис бића, предмета,појава, места, стања и збивања - усмено и писано описивање/поређење бића, појава, предмета и места - слушање и читање једноставнијих текстова који садрже предлоге - усмено и писано преговарање и договарање око предлога и учешћа у заједничкој активности - писање позивница за прославу/журку или имејла или СМС-а којим се уговара заједничка активност - прихватање или одбијање предлога, усмено или писано уз поштовање основних норми учтивости и давање одговарајућег оправдања/изговора - слушање и читање једноставнијих исказа којима се нешто честита,нуди /тражи помоћ, услуга, обавештење или се изражава извињење, захвалност - усмено и писано честитање, тражење и давање обавештења,упућивање молбе за помоћ/услугу и реаговање на	

- **честита,захвали се и извини се користећи једноставнија језичка средства** - **разуме и следи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота** - **пружи једноставнија упутства у вези са уобичајеним ситуацијама из свакодневног живота** - **разуме једноставније текстове у којима се описују радње и ситуације у садашњости** - **разуме једноставније текстове у којима се описују способности и умећа** - **размени појединачне информације или неколико информација у низу које се односе на ситуације у садашњости** - **опише радње, способности и умећа користећи неколико везаних исказа** - **разуме једноставније текстове у којима се описују искуства, догађаји и способности из прошлости** - **опише у неколико краћих, везаних исказа искуства,догађај из прошлости** - **опише неки историјски догађај,историјску личност и сл.** - **разуме једноставније исказе који се односе на одлуке,обећања, планове, намере и предвиђања и реагује на њих** - **размени једноставније исказе у вези са одлукама,плановима,обећањима , намерама и превиђањима** - **саопшти шта он или она или неко други планира, предвиђа** - **разуме уобичајене изразе у вези са жељама , интересовањима, потребама, осетима и осећањима и реагују на њих** - **изрази жеље , интересовања потребе, осете и осећања**	њу,изражавање извињења и захвалности - слушање и читање текстова који садрже једноставнија упутства (на пр. за израду задатака , пројеката) с визуелном подршком или без ње - усмено и писано давање упутстава - читање и слушање описа и размењивање исказа у вези са - сталним уобичајеним и тренутним догађајима/активностима и способностима - усмено и писано описивање сталних, уобичајених и ренутних догађаја/активности и способности - слушање и читање описа и усмено и писано размењивање исказа у вези са искуствима, догађајима и способностима у прошлости - усмено и писано описивањеискуства, догађаја/активности и способности у прошлости - израда презентација /пројеката о некој историјској личности или догађају - слушање и читање краћих текстова у вези са одлукама,плановима, обећањима и предвиђањима - усмено и писано договарање/извештавање о одлукама, плановима, намерама и предвиђањима - слушање и читање исказа у вези са жељама, интересовањима ,потребама, осетима и осећањима - усмено и писано договарање у вези са задовољавањем жеља и потреба - предлагање решења у вези са осетима и потребама - усмено и писано исказивање својих осећања и реаговање на туђа - слушање и читање једноставнијих текстова у вези са смером кретања и специфичнијим просторним односима - усмено и писано размењивање информација у вези са смером

једноставнијим језичким средствима - **разуме једноставнија питања која се односе на** - **оријентацију/положај предмета и бића у простору и правац кретања и одговори на њих** - **затражи и разуме обавештења о оријентацији /положају предмета и бића у простору и правцу кретања** - **опише правац кретања и просторне односе једноставним везаним исказима** - **разуме једноставније забране, правила понашања,своје и туђе обавезе и реагује на њих** - **размени једноставније информације које се односе на забране и правила понашања у школи и на јавном месту, као и на своје и туђе обавезе** - **саопшти правила понашања, забране и листу својих и туђих обавеза користећи одговарајућа језичка средства** - **разуме једноставније изразе који се односе на поседовање и припадност** - **пита и каже шта неко има/нема и чије је нешто** - **разуме једноставније исказе који се односе на изражавање допадања и недопадања и реагује на њих** - **изрази допадање и недопадање уз једноставно образложење** - **разуме једноставније исказе којима се тражи мишљење и реагује на њих** - **изражава мишљење,слагање/неслагање и даје кратко образложење** - **разуме једноставније изразе који се односе на количину и цену** - **пита и саопшти колико нечега има/нема, користећи једноставнија језичка средства** - **пита, каже, израчуна колико нешто кошта**	кретања и просторним односима - усмено и писано описивање смера кретања и просторних односа - слушање и читање једноставнијих исказа у вези са забранама,правилима понашања и обавезама - постављање питања у вези са забранама,правилима понашања и обавезама и одговарање на њих - усмено и писано саопштавање забрана,, правила понашања и обавеза - слушање и читање једноставнијих исказа у којима се говори шта неко има/нема или чије је нешто - постављање питања у вези са припадањем и одговарање на њих - слушање и читање једноставнијих текстова који се односе на изражавање допадања и недопадања - усмено и писано изражавање допадања и недопадања - слушање и читање једноставнијих текстова у вези са тражењем мишљења и изражавањем слагања/неслагања - усмено и писано тражење мишљења и изражавање слагања и неслагања - слушање и читање једноставнијих текстова који говоре о количини и цени - постављање питања у вези количине и цене и одговарање на њих, писано и усмено - слушање и читање текстова на теме поруџбине у ресторану, куповине,грање улога (у ресторану, продавници,у кухињи...) записивање и рачунање цена

<table>
<tr><td>ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА</td><td colspan="3">- повећана мотивација за учење
- спремност за вођење конверзације и јачање самопоуздања код ученика
- заинтересованост ученика за учествовање у тимском и истраживачком раду, драмским активностима, изради мини пројеката и презентација
- резултати писмених провера знања ученика
- резултати на такмичењима
- успех ученика у даљем школовању
- учесталост и ефикасност коришћења литературе, ИКТ средстава</td></tr>
<tr><td>КОРЕЛАЦИЈА,
ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА</td><td colspan="3">Корелација се остварује са већим бројем наставних предмета јер се у оквиру овог предмета обрађују теме у којима се износе идеје, ставови,чињенице везане за књижевност,историју, географију, за животну средину, научна достигнућа, међуљудске односе итд. (српски језик, историја,географија, биологија,грађанско васпитање, музичка култура, ликовна култура)</td></tr>
<tr><td rowspan="2">ПРОЈЕКТНА НАСТАВА</td><td>СРБИЈА , ФРАНЦУСКА-ПУТОВАЊЕ</td><td>Географија, историја. Ликовна култура, Верска настава , Биологија , Музичка култура</td><td>Презентација и панои</td></tr>
</table>

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ВЕРСКА НАСТАВА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У **ПЕТОМ** РАЗРЕДУ ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
УВОД	Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса. Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном разреду школовања.	-Комуникација на матерњем језику, -Учење како се учи, -Међуљудска и грађанска компетенција, -Културно истраживање, -Решавање проблема, -Еколошка компетенција
РЕЛИГИЈА И КУЛТУРА СТАРОГ СВЕТА	Упознати ученике са основним елементима религије и културе старог века. Упознати ученике са паганским митовима и легендама о вечном животу. Припремити ученике за сусрет са Откровењем Истинитог Бога.	
ОТКРИВЕЊЕ-СВЕТ БИБЛИЈЕ	Ученик треба да развије свест о Богу као личности која се открива човеку,да схвати појам Светог Предања и Светог Писма.Да схвате узрок и начин настанка Библије.	
СТВАРАЊЕ СВЕТА И ЧОВЕКА	Да ученици стекну знање да Бог из љубави ствара свет да би му дао вечно постојање и да разумеју посебност улоге човека у свету,као споне између Бога и света.Омогућити ученицима да схвате причу о првородном греху и како се Бог стара о свету и човеку од Адама до Ноја.	
СТАРОЗАВЕТНА ИСТОРИЈА СПАСЕЊА	Ученици треба да упознају старизаветне личности и догађаје и да схвате везу између њих и Христа-да схвате повезаност Пасхе и Христа.Да ученици развију свест о старању Божијем за свет кроз библијску историју и пружити им знање о старозаветним мотивима у иконографији.	
ЗАКОН БОЖИЈИ	Да ученици схвате околности у којима је Бог дао Закон преко Мојсија,као и да се кроз заповести Божије остварује заједница између Бога и људи..Десет Божијих заповести јесу водич припреме за Христове заповести љубави.	
МЕСИЈАНСКА НАДА	Припрема ученика да може схватити појам „Обећане земље“,Скиније и Храма.Кроз Старозаветне приче открити им улогу старозаветних царева и пророка,као и лепоту Давидових псалама.	

ИСХОДИ	Моћи да наведе неке политеистичке религије;моћи да наведе неке од карактеристика политеистичких религија и културе старог века;моћи да објасни да је рођење Христово догађај који дели историју на стару и нову еру;моћи да разликује Стари и Нови Завет;бити подстакнут на развијање осећаја личне одговорности према природи;моћи да наведе неке од последица првородног греха по човека и читаву створену природу;моћи да препозна старозаветне личности и догађаје у православној иконографији;моћи да наведе и протумачи на основном нивоу Десет Божијих заповести;бити подстакнут да примени вредности Декалога у свом свакодневном животу;знати да је цар Давид испевао псалме у славу Божију.		
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Ученици раде индивидуално,у пару или мањим групама. Наставник подстиче ученике да изразе своје мишљење и ставове у складу са хришћанским васпитањем. Након завршених радова врши се размена мишљења и евалуација.		
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Српски језик,Историја,Географија,Ликовна култура,Грађанско васпитање		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА			

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ВЕРСКА НАСТАВА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У **ШЕСТОМ** РАЗРЕДУ ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
I – УВОД	Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса. Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном разреду школовања.	-Комуникација на матерњем језику, -Учење како се
II - ПРИПРЕМА СВЕТА ЗА ДОЛАЗАК СИНА БОЖЈЕГ	Упознати ученике са културно-историјским приликама у Палестини пред Христово рођење. Указати ученицима на старозаветна пророштва везана за долазак Спаситеља – Месије. Објаснити ученицима улогу и значај Светог Јована Претече. Развити свест код ученика о значају покајања и врлинског живота;	

III - УВОД У НОВИ ЗАВЕТ	Упознати ученике са настанком новозаветних књига. Објаснити ученицима кључне новозаветне појмове. Пружити ученицима основ за разумевање смисла новозаветних догађаја. Подстаћи ученике да самостално читају Свето Писмо.	учи, -Међуљудска и грађанска компетенција, -Културно истраживање, -Решавање проблема, -Еколошка компетенција
IV - БОГОЧОВЕК – ИСУС ХРИСТОС	Пружити ученицима основно знање о личности Пресвете Богородице.Објаснити ученицима хришћанско поимање слободе. Пружити ученицима основно знање о јеванђељским казивањима о Господу Исусу Христу. Објаснити ученицима разлог оваплоћења Сина Божијег. Подстаћи ученике да у описима Христових чуда увиде љубав Божију. Кроз Христове заповести о љубави и тумачење појединих одељака из Беседе на гори указати ученицима на значај љубави према Богу и ближњима. Подстаћи ученике да живе по Јеванђељу. Указати ученицима на повезаност Тајне Вечере и Свете Литургије. Представити ученицма догађаје Страдања и Васкрсења Христовог као кључне за спасење света и човека.	
V - ЦРКВА ДУХА СВЕТОГА	Објаснити ученицима значај догађаја Вазнесења и Педесетнице. Упознати ученике са мисионарском делатношћу светих апостола. Упознати ученике са особеностима сведочења вере у раној Цркви. Указати ученицима на узроке гоњења хришћана. Подстаћи ученике на толеранцију према припадницима других вероисповести.	
ИСХОДИ	Ученик ће моћи да каже да су Јевреји пред долазак Месије били под Римском окупацијом и да су међу њима постојале поделе.Да препозна да су Јевреји очекивали Месију на основу старозаветних пророштава. Моћи да преприча живот Светог Јована Претече и Крститеља Господњег и каже да је он припремао народ за долазак Христа. Моћи да доживи врлински живот и покајање као припрему за сусрет са Христом.Моћи да закључи да је доласком Исуса Христа Бог склопио Нови Завет са људима. Моћи да наведе неке од новозаветних књига и околности њиховог настанка.Моћи да каже да се Библија користи на богослужењима. Бити подстакнут на читање Светог Писма. Моћи да преприча догађај Благовести и да препозна да је то „почетак спасења“. Моћи да препозна Богородичино прихватање воље Божије као израз слободе. Моћи да преприча неке од догађаја из живота Пресвете Богородице и повеже их са Богородичиним празницима. Моћи да преприча библијски опис Рођења Христовог. Моћи да преприча догађаје Вазнесења и Педесетнице. Моћи да каже да је силаском Духа Светог на апостоле рођена Црква Христова.	

ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Ученици раде индивидуално у пару или у мањим групама. Наставник подстиче ученика да изрази своје ставове у складу са хришћанским васпитањем. Након завршених радова следи размена мишљења и евалуација.		
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	СРПСКИ ЈЕЗИК, ИСТОРИЈА,ГЕОГРАФИЈА,БИОЛОГИЈА,ФИЗИКА,ЛИКОВНА КУЛТУРА, МУЗИЧКА КУЛТУРА, ГРАЂАНСКО		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА			

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ВЕРСКА НАСТАВА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У **СЕДМОМ** РАЗРЕДУ ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
I – УВОД	Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса. Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном разреду школовања.	-Комуникација на матерњем језику, -Учење како се учи, -Међуљудска и грађанска компетенција,
II – БОГОПОЗНАЊЕ	Ученици треба да преиспитају свој однос према знању и учењу. Указати ученицима на повезаност љубави и знања у црквеном искуству. Ученици треба да схвате да нам Христос открива Бога као Свету Тројицу. Развити код ученика свест о љубави као темељу заједнице.	
III – ЈЕДИНСТВО ЦРКВЕ ХРИСТОВЕ	Ученици треба да схвате Саборе као израз јединства Цркве и да разумеју појмове јереси и догмата. Ученици треба да развију свест о значају и месту Символа вере у Крштењу и Литургији.Они треба да разумеју основне истине о Тајни Богочовека Христа.	

IV - СВЕТОТАЈИНСКИ ЖИВОТ ЦРКВЕ	Ученици треба да разумеју да се кроз учешће у Светим Тајнама Цркве наш живот и сви његови елементи узводе у личносни однос са Богом, да схвате основ за разумевање смисла и значаја Светих Тајни. Они треба да разумеју неопходности личног учествовања у светотајинском животу Цркве.	-Културно истраживање, -Решавање проблема, -Еколошка компетенција
V - СРПСКА ЦРКВА КРОЗ ВЕКОВЕ	Ученици треба да схвате значај мисионарске и просветитељске делатности Свете браће и Светог Саве и да уоче кроз примере српских светитеља значај стицања хришћанских врлина. Ученици треба да развију доживљај Крсне славе као молитвеног прослављања Бога и светитеља и да развију свест о важности неговања традиције и обичаја (Крсна слава, литије, храмовне и градске славе).Ученици могу сагледати улогу СПЦ у развоју српске културе и идентитета.	
ИСХОДИ	-Моћи да уочи да су знање и учење важни у његовом животу; - да кроз примере из личног искуства уочи да једино онај кога заволимо за нас постаје личност - непоновљиво и бескрајно важно биће; -моћи да повезује личносно познање са нашим познањем Бога; -моћи да препозна да нам Христос открива Бога као љубавну заједницу три личности; -моћи да вреднује своје понашање на основу љубави коју исказује према својим ближњима; -бити подстакнут на одговорније обликовање заједничког живота са другима; -моћи да уочи да је Црква на Саборима решавала проблеме са којима се сусретала кроз историју; -бити подстакнут да своје проблеме и несугласице са другима решава кроз разговор и заједништво; -знати да је Символ вере установљен на Васељенским саборима; - моћи да уочи да појам Богочовека описује Христа као истинитог Бога и истинитог Човека; - моћи да увиди да Црква Светим Тајнама повезује човека са Богом у најважнијим моментима његовог живота (рођење и духовно рођење – Крштење, венчање и Брак, Црквена брига за болесне у јелеосвећењу...) -моћи да увиди да је Литургија извор и циљ свих Тајни Цркве; - знати да је Причешће врхунац светотајинског живота ; -моћи да препозна Крштење и Миропомазање као Тајне уласка у Цркву; -бити подстакнут да на покајање гледа као на промену начина живота; -моћи да увиди да су брак и монаштво два пута која воде ка Богу; -моћи да разликује и именује службе у Цркви (епископ, свештеник, ђакон и народ); -моћи да препозна своју службу у Цркви; - моћи да у молитвословљима уочи важност природних елемената (воде, грожђа, жита, светлости...) -бити подстакнут на учествовање у светотајинском животу Цркве;	

	-моћи да препозна да култура и писменост Словена имају корен у мисионарској делатности просветитеља равноапостолних Кирила и Методија; - моћи да објасни просветитељску улогу и значај Светога Саве за српски народ; -бити подстакнут да доживи српске светитеље као учитеље хришћанских врлина; -моћи да препозна неговање српских православних обичаја као начин преношења искуства вере и прослављања Бога и светитеља; -моћи да препозна евхаристијску симболику у елементима Крсне Славе; - бити подстакнут да прослављање Крсне славе везује за Литургију - бити подстакнут да доживи, вреднује и негује богатство и лепоту српске културне баштине.		
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Ученици раде индивидуално у пару или у мањим групама. Наставник подстиче ученика да изрази своје ставове у складу са хришћанским васпитањем. Након завршених радова следи размена мишљења и евалуација.		
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	СРПСКИ ЈЕЗИК, ИСТОРИЈА,ГЕОГРАФИЈА,БИОЛОГИЈА,ФИЗИКА,ЛИКОВНА КУЛТУРА, МУЗИЧКА КУЛТУРА, ГРАЂАНСКО		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА			

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ВЕРСКА НАСТАВА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У **ОСМОМ** РАЗРЕДУ ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
I – УВОД	Упознавање ученика са садржајем предмета, планом и програмом и начином реализације наставе Православног катихизиса. Установити каква су знања стекли и какве ставове усвојили ученици у претходном разреду школовања.	-Комуникација на матерњем језику, -Учење како се

II - ЧОВЕК ЈЕ ИКОНА БОЖЈА	Код ученика треба пробудити знање о човеку као икони Божијој у свету и развити свест о неопходности живота у заједници. Ученици треба да развију свест о томе да је грех злоупотреба слободе. Омогућити ученицима основ за разумевање хришћанског појма слободе и подстаћи их на узајамну љубав и поштовање.	учи, -Међуљудска и грађанска компетенција, -Културно истраживање, -Решавање проблема, -Еколошка компетенција
III – ПОДВИЖНИЧКО-ЕВХАРИСТИЈСКИ ЕТОС	Треба омогућити ученицима основ за правилно разумевање хришћанског подвига и упутити их на смисао подвига светитеља. Ученицима треба објаснити начин, смисао и циљ поста и упознати их са Житијима Светих. Ученици треба да развију евхаристијски етос.	
IV – ЛИТУРГИЈА	Указати ученицима на значај личне и саборне молитве и објаснити им важност Литургије тумачењем значења речи Евхаристија и Литургија (захвалност и заједничко дело). Указати ученицима да је литургијско сабрање израз Цркве као Тела Христовог и указати им на целину литургијског догађаја као узајамног даривања Бога и његовог народа. Упознати ученике са смислом и основним елементима Литургије и подстаћи их на заједничко учешће у богослужењима. Објаснити ученицима динамику богослужбеног времена.	
V - ЦАРСТВО БОЖЈЕ	Ученицима треба објаснити да је Царство Божије крајњи циљ историје. Треба им указати на повезаност између васкрсења мртвих и Царства Божијег.Они треба да развију свест да је Литургија икона Царства Божјег. Треба их упознати са сведочанствима присуства Божијег у овом свету (чуда, мошти...) и предочити ученицима улогу Цркве у свету. Ученицими треба да стекну основно знање о икономији Духа Светога и упознати их са иконографијом као изразом есхатолошког стања света и човека.	
ИСХОДИ	По завршетку тема ученик ће моћи да: -сагледа садржаје којима ће се бавити настава Православног катихизиса у току 8. разреда основне школе; -моћи да увиди да је човек икона Божија, јер је слободна личност и да је служба човекова да буде спона између Бога и света; - моћи да увиди да се човек остварује као личност у слободној заједници љубави са другим; -бити подстакнут да учествује у литургијској заједници и моћи да сагледа грех као промашај људског назначења; -моћи да разликује слободу од самовоље и моћи да увиди да човек може бити роб својих лоших	

	особина и навика; - бити подстакнут да увиди вредност ближњега у сопственом животу и моћи да усвоји став да једино кроз љубав човек може превазићи конфликт; - моћи да вреднује своје поступке на основу Христових заповести о љубави и моћи да увиди да је подвиг начин живота у Цркви; -бити подстакнут на пост и молитву као начин служења Богу и да развија хришћанске врлине ; -моћи да увиди да је молитва разговор са Богом и бити подстакнут да преиспита и обогати свој молитвени живот; - моћи да наведе најважније делове храма и препозна њихову богослужбену намену; -моћи да именује нека богослужења и да зна да постоје покретни и непокретни празници; - бити подстакнут да активније учествује у богослужењима; - моћи да објасни да је Бог створио свет са циљем да постане Царство Божије и да објасни да Царство Божије у пуноћи наступа по другом Христовом доласку и васкрсењу мртвих; -моћи да објасни да је Бог створио човека као сарадника на делу спасења; -моћи да препозна да је Литургија икона Царства Божијег; - моћи да препозна да је предукус Царства Божијег присутан у моштима, чудотворним иконама, исцељењима... -моћи да препозна разлику између православне иконографије и световног сликарства; - бити подстакнут да на правилан начин изражава поштовање према хришћанским светињама.
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Ученици раде индивидуално, у пару или мањим групама. Наставник подстиче ученике да изразе своје мишљење и ставове у складу са хришћанским васпитањем. Након завршених радова врши се размена мишљења и евалуација.
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	СРПСКИ ЈЕЗИК, ИСТОРИЈА, ЛИКОВНА КУЛТУРА, МУЗИЧКА КУЛТУРА, ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА	

<table>
<tr><td>ЦИКЛУС</td><td colspan="2">ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА</td></tr>
<tr><td>НАЗИВ ПРЕДМЕТА</td><td colspan="2">ГРАЂАНСКО ВАСПИТАЊЕ- Пети, шести, седми и осми разред</td></tr>
<tr><td>НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-
САДРЖАЈ ПРОГРАМА</td><td>НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ</td><td>Компетенције</td></tr>
<tr><td>ЉУДСКА ПРАВА
5. разред</td><td rowspan="2">Изборни програм Грађанско васпитање, у другом циклусу основног образовања и васпитања, организован је по моделу спирале и оријентисан је на остваривање исхода. Исходи су искази о томе шта ученици умеју да ураде на основу онога што су стекли проучавајући овај програм. Они представљају опис интегрисаних знања, вештина, ставова и вредности ученика у четири области (људска права, Демократско друштво, Процеси у савременом свету и Грађански активизам) које се налазе у свим програмима другог циклуса.
Теме по областима се спирално развијају што значи да се постојећи садржаји из разреда у разред проширују и продубљују, а многи исходи се надограђују или се, ако је у питању вештина, унапређују.
У програму су наведени садржаји које наставник може да допуњује, проширује и мења према конкретним потребама и плану сопственог рада али увек имајући у виду исходе које треба остварити.
Између исхода, како у оквиру једне, тако и више области, постоји повезаност. Остваривање једног исхода доприноси остваривању других исхода. Многи исходи представљају резултат кумулативног дејства образовно-васпитног рада, током дужег временског периода. Посебност грађанског васпитања је у томе што је оно део ширег концепта образовања за демократију и грађанско друштво и у том смислу је тесно повезано са другим предметима, ваннаставним активностима и уопште етосом школе.
По врсти, исходи могу бити:
а) сазнајни (нпр. објасни улогу појединца и група у заштити дечијих права);
б) емоционални (нпр. препозна туђе емоције);
в) вољни (нпр. учествује у извођењу акције).
Остваривање овако постављених исхода захтева примену различитих интерактивних облика рада као и одабир и коришћење одговарајућих метода и техника рада са ученицима. Наставници суу прилици да користе:
радионице, симулације, играње улога, студије случаја, дебате, дискусије,</td><td>Одговорно учешће у демократском друштву

Компетенција за учење

Естетичка компетенција

Комуникација

Одговоран</td></tr>
<tr><td></td></tr>
</table>

ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО 5. разред	пројекте, истраживања, промоције, покретање акција као и да сами осмисле неке друге активности. За ученике петог разреда неке од ових техника рада су новина те их треба постепено навикавати на начин рада где су и они активни креатори наставе. Програм *Грађанског васпитања* има природну везу са другим наставним предметима. То се види у исходима који се односе на препознавање добрих примера, као и кршења људских права у садржајима који се обрађују у оквиру предмета *Историја* или у књижевним делима која ученици читају у оквиру *Српског језика и књижевности*, односно *Матерњег језика*. Из тог разлога, међупредметно планирање је велика подршка остварењу циља овог програма. Посебну пажњу треба обратити на последњу област програма где се претходно стечена знања и вештине интегришу и практикују. Акције треба да буду мале и изводљиве али да имају све неопходне кораке. Ученике треба охрабривати када наиђу на тешкоће и јасно указивати да су и неуспеле акције такође добре, јер њиховом анализом долазимо до увида који су кораци били погрешни. У програму *Грађанско васпитање* продукти ученичких активности имају посебан значај. Они могу бити различите врсте као што су постери, аудио-визуелни записи, презентације, прикази резултата истраживања, представе и друго. Они се могу користи при интеграцији или рекапитулацији обрађених садржаја, процени напредовања ученика, као и самопроцени наставника колико успешно ради. Продукти се могу користити и ван групе, на пример на изложби у холу школе, у школским новинама, сајту школе, у локалној заједници или локалним медијима. За реализацију наставе овог програма и остваривање дефинисаних исхода, врло је важна улога наставника. Он је модел који својим понашањем даје пример и доприноси стварању демократске атмосфере која је погодна за размену и аргументовање идеја и мишљења међу ученицима; он је тај који даје повратне информације и подстиче ученике на разумевање односа у групи. Конструктивна комуникација и демократске процедуре нису само циљ	однос према околини Одговоран однос према здрављу Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Рад са подацима и информацијама Решавање проблема
ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ 5. разред		

ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ 5. разред	већ и начин да се остваре жељени исходи. Битно је да наставник обезбеди равноправну укљученост сваког ученика (уважавајући различитост како у стиловима учења тако и у типу личности). Реализација програма треба да се одвија у складу са принципима интерактивних односа (активне, проблемске и истраживачке наставе), са сталним рефлексијама на одговарајуће појаве из друштвеног контекста (прошлости и још више садашњости). Посебан захтев за наставнике представља потреба за припремом нових, актуелних материјала који најбоље одговарају садржају и исходима. Они се могу наћи у различитим изворима информација. Наставник треба да обезбеди да се на часу сваки ученик осећа уважено, прихваћено и добродошло у својој различитости, уз обавезу да поштује и уважи друге и другачије погледе и мишљења. Наставник треба да подстиче код ученика способност да разумеју сопствену одговорност у ситуацијама дискриминације и насиља, као и да бирају конструктивне начине реаговања на њих. Чињеница да се програм описно оцењује не умањује потребу да се континуирано прати напредовање ученика у достизању исхода које започиње иницијалном проценом нивоа на коме се ученик налази и у односу на шта ће се процењивати његово даље напредовање	Сарадња Дигитална компетенција
ЉУДСКА ПРАВА 6. разред	У оквиру прве области ученици проширују своја знања у вези са правима али је фокус на одговорности. Постепено се, из разреда у разред, додају нова права како би ученици имали целовиту слику. У овом програму посебно је важно право на квалитетно образовање за све и инклузивни приступ образовању који се базирају на поштовању људских права. Ученике треба тако водити да разликују инклузију од ексклузије, поштовање и прихватање наспрам стигматизације и сепарације и да у свом понашању према ученицима који похађају школу по индивидуалном образовном плану исказују разумевање, толеранцију и спремност да пруже помоћ и подршку.	
ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО 6. разред	Друга област има за циљ да уведе ученике у основне појмове демократског друштва са фокусом на партиципацији. То никако не би требало претворити у сувопарна предавања и теорију која се учи. Из исхода се види ниво захтева у овој области, а то је, у шестом разреду, само сврсисходна употреба кључних појмова као основ за активности у следећем разреду. Од ученика се очекује да својим речима и на примерима могу објаснити кључне појмове демократије. О партиципацији ученика у одељењу и школи треба говорити и у контексту ученичког парламента који ће бити актуелан у следећем разреду. У програму се налази озбиљан захтев да ученици	

	разликују стварну партиципацију ученика у школи од оне која је декоративна, што захтева од наставника да осмишаавају активности које подстичу критичко мишљење. До таквих исхода може се доћи само коришћењем бројних примера и подстицањем дискусије где ће ученици морати да аргументују своје мишаење.
ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ 6. разред	Трећа област односи се на употребу и злоупотребу интернета и мобилних телефона. Сва истраживаља показују да дванаестогодишњаци имају велико интересовање за те видове комуникације, али и да нису свесни великих могућности које оне пружају и, још више, нису свесни ризика који постоје. Савремене технологије су неопходне за приватни и професионални живот и зато ученике треба охрабривати да их користе на позитиван начин (за едукацију, информисање, дружење, пружање помоћи и подршке, покретање акција и др.). У оквиру свих наставних предмета предвиђени су исходи који се односе на овај циљ, а у оквиру Грађанског васпитања фокус је на злоупотреби интернета и мобилних телефона када они постају средство насиља (директног или преко посредника), чиме се крше права детета. Ученици треба да знају шта је на интернету дозвољено, а шта није, шта се све подразумева под дигиталним насиљем и како се заштитити. Када се говори о заштити, ученицима треба да буде јасно које су њихове одговорности, као и коме се обратити за помоћ у школи. За активности у овој области може се користити материјал који је припремаен у оквиру пројекта Школа без насиља коју подржава УНИЦЕФ, јер одговара садржају овог програма и узрасту ученика шестог разреда.
ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ 6. разред	У оквиру четврте области програма ученици треба да припреме и спроведу мање истраживаье ставова и/или понашања ученика, а које је у вези са садржајима треће области. Овај захтев уводи ученике у процедуре истраживања као што су: избор конкретне теме истраживања у оквиру задате области, дефинисање узорка истраживања, одабир инструмента који ће се користити и извођеье закаучака на основу добијених резултата. Циљ ових активности је да ученици изграде правилан однос према грађанском активизму, где акције, кад год је то могуће, треба заснивати на чињеницама добијеним на основу конкретних истраживања. Да би ученици били успешни у овом захтеву, неопходне су извесне предактивности у којима наставник појашњава шта су ставови, указује на њихову сазнајну, емоционалну и конативну (вољну, делатну) компоненту, што их чини „одговорним” за понашање појединаца, јер се људи понашају у складу са својим ставовима. Ученицима треба указати на везу ставова са знањима и повезати са појмовима предрасуде и стереотипи који се односе на неосноване ставове јер се he базирају на тачним и провереним чињеницама, о чему су учили у оквиру програма Грађанског васпитања у петом разреду. Подсетити ученике да предрасуде и стереотипи показују велику отпорност на промену и зато је важно учинити све да се не формирају. У ту сврху треба користити што више различитих примера који су ученицима блиски и који показују везу између ставова и понашања. Нпр., ако особа има

	став да су газирана пића јако штетна, да су препуна шећера и вештачких боја, велика је вероватноћа да ће таква пића ретко пити. Ученицима треба дати слободу да сами осмисле све кључне елементе истраживања (тему, узорак, инструмент), уз свесрдну помоћ и подршку наставника, која ће им у шестом разреду свакако бити потребна. Подразумева се да истраживање треба да буде што једноставније, на мањем узорку, са инструментом (најчешће упитником) који може бити преузет из неког спроведеног истраживања или које ће ученици сами направити. Изабрана тема истраживања може бити у вези са злоупотребом интернета и мобилних телефона, али и позитивних примера као што су покретање хуманитарних акција, учење, информисање, дружење и сл., у којима се могу истраживати мотиви таквих активности, ставови учесника, њихова осећања... У сваком случају, независно од изабране теме, за свако истраживање треба предвидети довољно времена како оно не би остало незавршено и то је одговорност наставника. Изузетно је важно да ученици обраде добијене податке, да изведу закључке, припреме њихову презентацију и направе критички осврт на урађено.
ЉУДСКА ПРАВА 7. разред	Уоквиру прве области, ученици проширују своја знања о правима, а фокус је на њиховим карактеристикама (урођеност, универзалност, неотуђивост, недељивост) и вези са општим добром. Ученицима седмог разреда биће интересантно да промишљају и разговарају о односу између права и правде, јер је то узраст појачане осетљивости на неправду. Потребно је да се садржај ученицима приближи кроз конкретне примере из свакодневног живота, као што су нпр. дилема да ли је праведно казнити особу која нема карту за превоз у аутобусу (то право има контролор јер превоз није бесплатан), а која за свој радупредузећу није добила последња три месеца плату. У седмом разреду, ученици се упознају са социјалним правима што се логично надовезује на дискусију о правима и правди; социјална права се третирају као елемент животног стандарда; према таквој оријентацији, свако има право на стандард живота који обезбеђује здравље и благостање појединца и његове породице; у раду са ученицима требало би посебну пажњу посветити здрављу младихито са становишта права и обавеза државе, родитеља, али и самих ученика да сачувају своје здравље.
ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО 7. разред	У овој области, фокус је на парламенту, његовој функцији и надлежности, а на примеру Народне скупштине Републике Србије. Ученицима приближити појмове са којима су се они свакако сусрели, али им нису довољно познати као што су политичке странке, посланици, посланичке групе, опозиција. Ученике треба упознати са скупштинском расправом, њеним циљевима и процедурама (ко даје реч, колико дуго се може говорити, реплике), јер ће им то требати за активност у оквиру четврте области овог програма. Ученицимапредочити кораке од предлагања закона до његовог усвајања и објављивања; за овај програм најважније је представити могућност да предлоге закона дају грађани својим потписима (нпр. тзв. „Тијанин закон“); на том примеру

	може се видети како изгледа грађански активизам, коришћење друштвених мрежа за покретање акција и увођење захтева грађана у парла-ментарну процедуру.
ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ 7. разред	Како је социјални живот ученика седмог разреда сваким даном све богатији, садржај треће области се односи на вршњачке групе, конформизам и вршњачки притисак. Вршњаци утичу на вредности које ће млади настојати да остваре, на ставове које ће развити, на тежњу за самосталношћу, прихватање друштвених норми;повезано са тим је и дилема где су границе између укључености у заједницу и приватности. За активности у оквиру ове области добро је консултовати психологе и педагоге у школи, односно користити њихове већ развијене радионице чији је циљ оснаживање ученика да се одупру конформизму и различитим врстама притиска вршњака. Понашање људи у маси добило је место у садржају, јер се ученици овог узраста све чешће налазе у таквим ситуацијама (концерти, спортски догађаји) и могу бити угрожени.
ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ 7. разред	Област „Грађански активизам“ логично се надовезује на садржај и активности из друге области. Уз помоћ наставника, ученици би требало да припреме и спроведу симулацију рада Народне скупштине. - може се симулирати цео ток активности од предлагања до усвајања закона или симулација једним делом може да садржи процедуру посланичких питања премијеру и министрима у Влади; - да би се таква симулација остварила, ученици који ће бити у улози посла-ника требало би да припреме питања која се тичу актуелних догађаја у нашој држави (најбоље би било унапред дефинисати тему нпр. повећање плата и пензија, обавезна средња школа и др.); - ученици који буду у улозипремијера и министра, такође би требало да буду спремни да дају одговоре; - неколико ученика може бити у улози новинара који ће припремити извештај о симулацији рада Народне скупштине који ће презентовати; - активност се може учинити занимљивијом ако се унапред наложи појединим „новинарима” у ком правцу треба да пишу извештај (сензационалистички, негативистички, оптимистички, објективно, увредљиво...);
ЉУДСКА ПРАВА 8. разред	У оквиру прве области ученици проширују своја знања у вези са правима, са фокусом на угрожавање слободе људи. Кључни појмови ове области су *ксенофобија*, *расизам*, *антисемитизам*, *антициганизам*. С обзиром на узраст ученика и знања која су стекли у оквиру грађанског васпитања, проучавајући историју, читајући књижевна дела и гледајући филмове, ученици могу самостално да проналазе примере тих појава и о њима критички да расправљају. Ове појаве се могу посматрати са становишта *некад и сад* и *локално и глобално*, чиме се добија целовитост увида. Рад у оквиру ове области захтева посебну пажњу наставника, јер у групи могу бити ученици који

	имају лично непријатно искуство по том питању, или га има неко у њиховој породици; У оквиру ове области налази се и садржај значајан за одговоран живот у демократском друштву, који се односи на живот у заједници културно различитих група, каква је свакако наша држава, а заправо и читав свет. Од ученика се очекује да уочавају разлику између мултикултуралности и интеркултуралности, као и да се залажу за интеркултурни дијалог као најбољи начин развоја поштовања различитих култура и квалитета заједничког живота.
ДЕМОКРАТСКО ДРУШТВО **8. разред**	Током обраде ове области, осим разликовања пола и рода, од ученика се очекује да доводе у везу питања родне перпективе са квалитетом живота свих људи у једној заједници. Родна равноправност је заправо прича о једнаким могућностима за све, а ради развоја друштва. Активности треба фокусирати на идентификацију препрека родној равноправности и на очекивања у будућности – шта за њено постизање треба да уради држава, а шта организације цивилног друштва и сами појединци. Овде се тематика може сагледати из перспективе *некад и сад* и *локално и глобално*; ученицима су доступни бројни подаци који недвосмислено показују какво је стање када је у питању родна равноправност, код нас и у свету; Посебну пажњу захтева рад на истраживању о родно заснованом насиљу; садржај предвиђа да се о овој теми говори са становишта неравнотеже моћи, што насилник користи да би наудио жртви. С обзиром да у групи могу бити ученици који су жртве или сведоци таквог насиља, неопходна је пуна пажња наставника у вођењу активности. Важан очекивани исход рада у овој области јесте да ученици препознају карактеристике насилника и заштите се; потребно је, међутим, оспособити ученике да препознају и карактеристике жртве и обрате се за помоћ адекватној особи.
ПРОЦЕСИ У САВРЕМЕНОМ СВЕТУ **8. разред**	У оквиру треће области, предвиђено је да се ученици баве питањима медија и њиховом доприносу демократизацији друштва. Област је повезана са многим темама у програмима Грађанског васпитања за претходне разреде: 1. у програму за четврти разред, на пример, постоји исход који гласи: *ученик ће бити у стању да препознаје у медијима поруке које подстичу прекомерну потрошњу, посебно деце и младих;* 2. у програму за шести разред дат је исход: *ученик ће бити у стању да образложи могући утицај друштвених мрежа на ставове и деловање појединца*; У програму се налази и садржај који се односи на механизме манипулације који се користе у медијима (нпр. ускраћивање информације, праплављивање селектованим информацијама, упрошћавање, претерано стручно информисање...). У овој тематској целини налази се и садржај који се односи на медијску писменост, али се она развија на многим садржајима овог изборног програма, у свим разредима, и то сваки пут када се од ученика тражи да проналазе и критички разматрају податке који су дати у медијима.

ГРАЂАНСКИ АКТИВИЗАМ 8. разред	Као наставак бављења медијима програм предвиђа да ученици у оквиру четврте целине осмисле и реализују кратки филм на тему по избору, а која се тиче кључних вредности грађанског друштва. Најважнији моменат ове акције јесте договор ученика о томе којом темом ће се бавити и како ће јој приступити. Као припрему за ту акцију потребно је интегрисати пређене садржаје и достигнуте исходе, како би ученици стекли бољи увид у развој кључне, односно међупредметне компетенције за одговорно учешће у демократском друштву; у ту сврху треба извршити неки вид рекапитулације о томе шта се све дешавало током њиховог изучавања грађанског васпитања. За овај осврт неопходно је планирати више часова и на тај начин створити добру подлогу да ученици самостално изаберу тему филма и напишу сценарио. Било би добро да снимљени филм не остане у оквирима групе која га је радила, те треба осмислити на који начин ће он бити представљен другим ученицима осмог разреда, али и свих других, као и њиховим родитељима.
ИСХОДИ 5. разред	На крају петог разреда ученик ће бити у стању да: - разликује жеље од потреба и наведе примере везе између потребе и људских права - штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права - аргументује потребу посебне заштите права детета - на примеру препозна уграђеност права детета у основним документима која уређују рад школе - наведе чиниоце који утичу на остваривање дечјих права - препозна ситуације кршења дечјих права у свакодневном животу и на примерима историјских догађаја - искаже свој став о значају поштовања правила у функционисању заједнице - учествује у доношењу правила рада групе и поштује их - понаша се у складу са правилима и дужностима у школи - наведе начине демократског одлучивања - објасни улогу појединца и група у заштити дечјих права - реално процени сопствену одговорност у ситуацији кршења нечијих права и зна коме да се обрати за помоћ - прихвата друге ученике и уважава њихову различитост - у медијима и књигама које чита проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама и примере поштовања различитости - наведе врсте насиља - анализира сукоб из различитих углова учесника и налази конструктивна решења прихватљива за све стране у сукобу - аргументује предности конструктивног начина решавања сукоба

	- учествује у идентификацији проблема у вези са оствареношћу права детета у својој школи - учествује у осмишљавању акције, процењивању њене изводљивости и предвиђању могућих ефеката - учествује у извођењу акције, прикупљању и обради података о изабраном проблему, користећи различите изворе и технике - презентује, образлаже и аргументује изабрану акцију и добијене резултате - у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на неугрожавајући начин
ИСХОДИ **6. разред**	На крају шестог разреда ученик ће бити у стању да: - образложи везу права и одговорности на примеру - наведе примере за групу права: *слобода да ... и заштита од ....* - аргументује значај инклузивног образовања, права и потребе за образовањем свих ученика - штити своја права на начин који не угрожава друге и њихова права - идентификује показатеље кршења права детета у свакодневном животу, примерима из прошлости, литературе - сврсисходно користи кључне појмове савременог демократског друштва: *демократија, грађанин, власт* - образложи улогу грађана у друштвеном систему и систему власти на примеру - разликује стварну партиципацију ученика у одељењу и школи од симболичке и декоративне - позитивно користи интернет и мобилни телефон за учење, информисање, дружење, покретање акција - образложи могући утицај друштвених мрежа на ставове и деловање појединца - примени седам правила за сигурно четовање и коришћење СМС порука - препознаје ситуације дигиталног насиља и зна како да реагује и коме да се обрати за помоћ - учествује у избору теме, узорка и инструмента истраживања - учествује у спровођењу истраживања, прикупљању и обради добијених података и извођењу закључака - презентује спроведено истраживање и добијене резултате - процењује ефекте спроведеног истраживања и идентификује пропусте и грешке - у дискусији показује вештину активног слушања, итноси свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин - учествује у доношењу правила рада групе и поштује их - проналази, критички разматра и користи информације из различитих извора

ИСХОДИ **7. разред**	На крају седмог разреда ученик ће бити у стању да: - наведе и опише основне карактеристике људских права - својим речима опише везу између права појединца и општегдобра - дискутује о односу права и правде и о сукобу права - образложи личну одговорност у заштити свог здравља - штити своја права на начин који не угрожава друге и њиховаправа - образложи сврху постојања политичких странака - аргументује потребу ограничења и контролу власти - наведе кораке од предлагања до усвајања закона - образложи на примеру могућност утицаја грађана на одлуке Народне скупштине препозна и одупре се различитим облицима вршњачког притиска - препозна опасност када се нађе у великој групи људи и заштити се - учествује у организацији, реализацији и евалуацији симулације Народне скупштине - у дискусији показује вештину активног слушања, износи својстав заснован на аргументима, комуницира на конструктиванначин - проналази, критички разматра и користи информације из различитих извора
ИСХОДИ **8. разред**	На крају осмог разреда ученик ће бити у стању да: - изрази осећај љубави и поноса према својој домовини на начин који никога не угрожава - образложи зашто су понашања која се могу описати као ксенофобија, расизам, антисемитизам, антициганизам облици дискриминације и кршења људских права - наведе примере повезаности различитих култура у једној заједници и образложи потребу интеркултуралног дијалога за квалитетан живот свих чланова те заједнице - покаже интересовање за упознавање различитих култура - наведе права која националне мањине у Србији по Уставу имају - разликује појмове пол и род и препознаје родне стереотипе - уочава у рекламама, филмовима, књигама, изрекама, стриповима и другим продуктима културе на који начин се преносе родни обрасци - указује на примере родне равноправности и неравноправности у ситуацијама из свакодневног живота - дискутује о значају уважавања родне перспективе приликом доношења одлука значајних за једну заједницу - наведе неколико привремених позитивних мера за постизање родне равноправности и аргументе за њихову примену - препозна у понашању особе карактеристике насилника и жртве

	- наведе могуће начине реаговања у ситуацији сусрета са насилником - наведе основне функције медија и образложи зашто је важно да постоје кодекс новинара и кодекс деца и медији - образложи значај слободе медија за развој демократије - у медијима проналази примере предрасуда, стереотипа, дискриминације, нетолеранције по различитим основама и критички их анализира - препозна механизме манипулације медија и утицај медија на сопствено мишљење и деловање - проналази и користи информације из различитих извора, критички их разматра и вреднује; - препозна пример злоупотребе деце у медијима - у дискусији показује вештину активног слушања, износи свој став заснован на аргументима, комуницира на конструктиван начин - учествује у припреми, реализацији и евалуацији кратког филма - учествује у избору садржаја и начина рада
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	- Истакнуто функционално знање приликом писменог и усменог вредновања знања ученика - Оспособљеност ученика да самостално и у групи решава проблемска питања, и прецизира начин на који једошао до одговара - Могућност ученика да стечена знања практично примени у локалној средини и шире - Способност и мотивисаност за самосталан рад на часу и код куће, уз критичко коришћење информација из различитих извора - Заинтересованост ученика за учествовање у изради групних и самосталних презентација, паноа, пројеката - Мотивисаност ученика да дискусије, и аргументовано брани свој став уз поштовање туђег мишљења - Оспособљеност ученика за самостално и одговорно коришћење ИКТ-а у школи и код куће - Изражене социјалне вештине: толерантност, солидарност и емпатија
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	<u>Са другим предметима</u>: - историја (људска права, демократија, међународне организације); -ликовна култура (испољавање креативности кроз цртање, израду паноа и плаката); -верска настава (морал, људска права, толеранција, емпатија); -српски језик (играње улога, вођење дијалога / полилога - размена мишљења, текстови, употреба стандардизованог језика..); -информатика (различите платформе и апликације за израду презентација, интернет); -физичко васпитање (играње игара);

	Унутар предмета: - рад на изабраном пројекту (активности); - деца у савременом свету; - људска и дечија права; - демократија, грађанин, власт;		
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА 5. разред	Морал и живот у заједници	српски језик верска настава историја географија информатика и рачунарство	Пројекат у облику ПП презентације , друго полугодиште, јавни час.
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА 6. разред	Утицај интернета и друштвених мрежа на мишљење и деловање појединца	енглески језик српски језик историја верска настава информатика и рачунарство	Пројекат у облику ПП презентације , друго полугодиште, јавни час.
ПРОЈЕКТНА НАСТАВА 7. разред	Симулација рада народне скупштине	Српски језик Историја Информатика и рачунарство	Начин реализације: - начин усвајања закона у Народној скупштини на иницијативу грађана; - подела ученика у групе: грађанска иницијатива, посланици, премијер, министри и новинари; - истраживачки рад (прикупљање информација) ученика који обухвата анализу снимка усвајања неког закона, као и информација на интернету; - систематизација информација; - организовање седнице Народне скупштине (симулација); - вредновање и самовредновање

ПРОЈЕКТНА НАСТАВА 8. разред	Снимање кратког филма (кључне вредности грађанског друштва)	Српски језик Верска настава Информатика и рачунарство Ликовна култура	Начин реализације: - ученици бирају тему везану за кључне вредности грађанског друштва; - као припрему за ту акцију, потребно је интегрисати пређене садржаје и достигнуте исходе, како би ученици стекли бољи увид у развој кључне, односно међупредметне компетенције за одговорно учешће у демократском друштву; - подела ученика у групе и подела задужења; - истраживачки рад (прикупљање информација); - систематизација информација; вредновање и самовредновање;

5.3. Програм рада слободних наставних активности

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЦРТАЊЕ, ВАЈАЊЕ, СЛИКАЊЕ - ПЕТИ И ШЕСТИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1.ЦРТАЊЕ **Врсте и својства линије** **-Односи величина** **-Лепо писање са калиграфијом** **-** **-Компоновање основних тродимензионалних облика**	-Упознавање ученика са појмом линија и њених карактеристика, својстава и врста -илустративно повезивање са природом и појавом линија у природи иоспособљавање ученика за извлачење линија различитим ликовним техникама и на различитим материјалима, цртањем различитим материјалима ,урезивањем у глини, гребањем и експериментисањем. -Упознавање ученика са појмоми дефинисањем облика и њиховим карактеристикама кроз колаж, сликање,вајање... - Коришћење свих врста линија како би се постепено обогаћивало линеарно графичко изражавање и богатство појединостима на основу опсервирања или претходним вежбама рада по природи -Учење о начинима сенчења и изворима светла,бачена и сопствена сенка	Општа предметна компетенција наставе ликовне културе подразумева примену основних ликовних начела и тумачења ликовног дела. Међупредметна компетенција која омогућује развијање способности ученика за активно учешће у групи на реализацији заједничких наставних предмета и пројеката -постепено увођење у
2. СЛИКАЊЕ **Својства сликарских материјала и подлога** **Ритмичко компоновање боја и облика** **Коришћење разних материјала за компоновање** **-Интензивне (јарке, чисте) боје и боје ослабљеног**	-Упознавање ученика са односима светло -тамно, градацијом светлости у односу на одрежене изворе, илузијом заобљености и пластичности волумена -Оспособљавање ученика да самостално дочаравају простор и трећу димензију преко светлина, игра сенки,кроз позоришне представе. Упознавање и обогаћивање скале појединих боја и њиховог композиционог односа и увођење у бојене вредности процесом рада по природи и илустровању. Сликарске технике и подлоге. -Упознавање са ликовном областима и појмовима: светлина, (валер и валерске вредност) -Упознавање са ликовном областима и појмовима: светлина, (валер и валерске вредност	

интензитета (замућене боје -Топле и хладне боје Хроматски и ахроматски скуп		дефинисање основних ликовних елемената, са акцентом на ритму и њихова примена у различитим ликовним медијима - осопособљавање за самосталан рад у области ликовног изражавања -развијање крутеријума заестетску процену свог и радовадругих ученика
3. ВАЈАЊЕ **Вајање, врсте вајарског материјала Везивање тродимензионалних облика у простору -Чврста и мека форма -Конвексна и конкавна форма -Вајарски материјали,одливање**	-Упознавање ученика са тродимензионалним обликовањем и са основним тродимензионалним облицима. Волумен и простор, општа оријентација у вајарским областима. Конвексно, конкавно, отворено и затворено, напрегнута и затегнута форма, продор, расцеп, тврда и мека форма. -Учење о функцији пластике у архитектури, екстеријеру и ентеријеру, примењено вајарство, ситна пластика. Декоративна скулптура, орнамент. Вајарски материјали, чврсти материјали. Алати и процес рада при изради вајарског рада. Облици и умножавање вајарских радова. Садржаји и идеје у вајарским делима у историји уметности. - Упознавање ученика са рељефом и израдом тродимензионалних амблема и грбова,коришћењем гипса,глине и резбарењем различитих материјала.	
ИСХОДИ **1.**ЦРТАЊЕ	-Ученик ће бити у стању да опише линије које уочава у природи, окружењу и уметничким делима; и да пореди утисак који на њега/њу остављају различите врсте линија -Ученик ће моћи да гради линије различитих вредности комбинујући материјал, угао и притисак прибора/материјала и да користи одабране садржаје као подстицај за стварање оригиналних цртежа -Ученик ће бити у стању да црта разноврсним прибором и материјалом изражавајући замисли, машту, утиске и памћење опаженог, и да има развијене моторичке способности и навике за лепо писање; -Ученик ће бити у стању да именује,описује и показује сензитивност за појмове светлина и сенка, као и да именује,описује и показује сензитивност за светло-тамни контраст	

2. СЛИКАЊЕ	-Ученик ће бити у стању наслика реалне облике у простору самостално мешајући боје да би добио жељени тон - Заинтересоваће се за посећивање музеја, изложби, као и за чување културних добара и естетског изгледа средине у којој живи и тако ће развијати ликовно-естетски сензибилитет за: визелно споразумевање; - Показиваће интересовање за откривање визуелних појава, упознавањем визуелног споразумевања; и упознавањем основних визуелних комуникација; -Ученик ће бити у стању да примењује стечена знања о својствима и врстама боја у, окружењу и уметности приликом решавања проблемских задатака; - Ученик ће бити у стању да посматра, опажа, уочава, упоређује и анализира комплементарне парове боја; - Ученик ће бити у стању да самостално примењује темперу, воштани и суви пастел као сликарске технике, експериментишеи истражује њихове изражајне могућности комбинујући их у сопственом раду користи визуелне карактеристике боја у раду и свакодневном животу -Ученик ће бити у стању да пореди решења ликовних проблема (текстура, валер, боја) у својим и радовима других
3. ВАЈАЊЕ	- Ученик ће бити у стању да ствара различите вредности форме (конвексно, конкавно, отворено, затворено) и да користи чврсте и меке материјале; - да познаје ситну пластику и обликује препознатљиве тродимензионалне облике одабраним материјалом и поступком; - - Ученик ће бити у стању да да обликује, конструише и комбинује; - интересује се за посећивање музеја, изложби, као и за чување културних добара и естетског изгледа средине у којој живи. -Ученик ће бити у стању да практично примени усвојено градиво кроз израду плитког рељефа и слободне скулптуре -Ученик ће бити у стању да развијаје способност за креативно и апстрактно мишљење; да препозна и да разликује апстрактне и фигуративне облике у сликарству и скулптури праисторије Ученик ће бити у стању да има развијене моторичке способности и навике за рад у појединим материјалима- глина, глинамол…

ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	**Спсобности** - Усмено ликовно опажа - Разуме и примењује ликовне технике и средства - Самостално и сарадднички ради - Да има визуелно критичко и стваралачко мишљење - Да естетски анализира радове **Знања** - Да повезује и разуме ликовне појмове и садржаје наставних тема - Да познаје и разуме уметничка подручја сликарства, вајарства, архитектуре, примењене уметности дизајна и нових медија. - Познаје културне баштине **Ставови** - Да има позитиван однос према естетским вредностима ликовног рада (личног и других ученика), уметничког дела, радног и другог и животног окружења
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Корелација се остварује са свим осталим наставним предметима (обрађују се теме везане за историју, географију,биологију, књижевност, музичку културу, спорт, информатику, животну средину, природне појаве, научна достигнућа, здравље, међуљудске односе итд.)

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МУЗИКОМ КРОЗ ЖИВОТ- ПЕТИ РАЗРЕД**

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговорно учешће у демократском друштву Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини	примењује динамичко нијансирање при извођењу музичких дела; – препознаје елементе динамике у свакодневном животу; – анализира врсте такта и ритам у уметничким делрепознаје боју тона у складу са садржајем композиције; – изводи композиције домаћих и страних аутора самостално и у групи, користећи глас, покрет и инструменте; – изводи двогласне и трогласне композиције домаћих и страних аутора; – искаже своја осећања у току извођења музике; – примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; – учествује у манифестацијама; – користи различите технике телесних перкусија самостално и у групи; – примењује технике правилног дисања у свакодневном животу; – препознаје говор тела, свој и своје околине; – контролише покрете користећи концентрацију; – сарађује са члановима групе којој припада, поштујући различитости; – процени сопствене могућности у примени телесних перкусија;	**ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ** Проширивање знања о музичким елементима. Изражајна својства динамике. Врста, карактер и примена темпа. Тон: боја и текстура Ритам: дводелни, троделни, четвороделни и мешовити. Повезивање звука и ритма. Примена динамике, темпа и ритма у свакодневном животу Проширивање искуства ученика у коришћењу различитих музичких средстава за рад у процесу музичког изражавања и обликовања; Индивидуално и групно певање. Двоглас. Троглас. Индивидуално и групно свирање.
		ТЕЛО КАО МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТ Синхронизација различитих менталних и физичких капацитета. Координација различитих менталних и физичких капацитета Правилно дисање. Концентрација. Говор тела. Јачање одређених делова тела. Рефлекс. Пажња. Брзина реаговања на различите захтеве из

	– самостално осмишљава и импровизује покрете за ритмичке аранжмане; – контролише сопствене покрете у циљу боље координације; – својим речима објасни значај телесних перкусија на у сваком смислу; – критички анализира своје и туђе извођење; – истражи и објасни шта је музичка критика и која j– објасни и примени различите технике критичког мишљења;	окружења. Развој свесности о нашем телу, контроли покрета и јачању мишића, као и бољој координацији и балансу. Стимулација и активација организма на психомоторном и когнитивном нивоу. Истраживање унутрашњег ритма и звука свога тела. Body percussion.
	– самостално поставља питања везана за дату тему; – аргументовано искаже утисак о слушаним делима; – вербализује свој доживљај музике; – искаже свој доживљај музике кроз друге уметности. – критички просуђује утицај музике на здравље ; – разуме и користи интеркултурални дијалог – примењује различите врсте писмености (језичке, медијске, културне, научне...); – разуме концепт инклузије и осетљив је према различитостима; – самостално анализира музичка дела, користећи научене технике критичког мишљења;	**КРИТИЧКО МИШЉЕЊЕ КРОЗ МУЗИКУ** Технике критичког мишљења. Дрво проблема. Дебата. Шест шешира. Мозгалица. Трибине. Вештине критичког мишљења: комуникација, сарадња, препознавање проблема, решавање проблема. Вештина постављања питања: меморијска, транслацијска, интерпретацијска, аналитичка, синтетичка, евалуацијска. Обликовање оригиналног мишљења. Музичка критика. Анализа композиције Развијање способности и интересовања за целоживотно образовање.

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МУЗИКОМ КРОЗ ЖИВОТ- ШЕСТИ РАЗРЕД**

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Одговорно учешће у демократском друштву Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини	примењује динамичко нијансирање при извођењу музичких дела; – препознаје елементе динамике у свакодневном животу; – анализира врсте такта и ритам у уметничким делима; – препознаје боју тона у складу са садржајем композиције; – изводи композиције домаћих и страних аутора самостално и у групи, користећи глас, покрет и инструменте; – изводи двогласне и трогласне композиције домаћих и страних аутора; – искаже своја осећања у току извођења музике; – примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; – учествује у манифестацијама;	**ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ** Проширивање знања о музичким елементима. Изражајна својства динамике. Врста, карактер и примена темпа. Тон: боја и текстура Ритам: дводелни, троделни, четвороделни и мешовити. Повезивање звука и ритма. Примена динамике, темпа и ритма у свакодневном животу Проширивање искуства ученика у коришћењу различитих музичких средстава за рад у процесу музичког изражавања и обликовања; Индивидуално и групно певање. Двоглас. Троглас. Индивидуално и групно свирање.
	– користи различите технике телесних перкусија самостално и у групи; – примењује технике правилног дисања у свакодневном животу; – препознаје говор тела, свој и своје околине; – контролише покрете користећи концентрацију; – сарађује са члановима групе којој припада, поштујући различитости; – процени сопствене могућности у примени	**ТЕЛО КАО МУЗИЧКИ ИНСТРУМЕНТ** Синхронизација различитих менталних и физичких капацитета. Координација различитих менталних и физичких капацитета Правилно дисање. Концентрација. Говор тела. Јачање одређених делова тела. Рефлекс. Пажња. Брзина реаговања на различите захтеве из

	телесних перкусија; – самостално осмишљава и импровизује покрете за ритмичке аранжмане; – контролише сопствене покрете у циљу боље координације; – својим речима објасни значај телесних перкусија на у сваком смислу; – критички анализира своје и туђе извођење; – истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога;	окружења. Развој свесности о нашем телу, контроли покрета и јачању мишића, као и бољој координацији и балансу. Стимулација и активација организма на психомоторном и когнитивном нивоу. Истраживање унутрашњег ритма и звука свога тела. Body percussion.
	– објасни и примени различите технике критичког мишљења; – самостално поставља питања везана за дату тему; – аргументовано искаже утисак о слушаним делима; – вербализује свој доживљај музике; – искаже свој доживљај музике кроз друге уметности. – критички просуђује утицај музике на здравље ; – разуме и користи интеркултурални дијалог – примењује различите врсте писмености (језичке, медијске, културне, научне...); – разуме концепт инклузије и осетљив је према различитостима; – самостално анализира музичка дела, користећи научене технике критичког мишљења;	**КРИТИЧКО МИШЉЕЊЕ КРОЗ МУЗИКУ** Технике критичког мишљења. Дрво проблема. Дебата. Шест шешира. Мозгалица. Трибине. Вештине критичког мишљења: комуникација, сарадња, препознавање проблема, решавање проблема. Вештина постављања питања: меморијска, транслацијска, интерпретацијска, аналитичка, синтетичка, евалуацијска. Обликовање оригиналног мишљења. Музичка критика. Анализа композиције Развијање способности и интересовања за целоживотно образовање.

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**УМЕТНОСТ- СЕДМИ РАЗРЕД**

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција	-образложи значај традиционалне визуелне уметности за идентитет народа и појединца; – повеже карактеристичан артефакт са континентом и културом којој припада; – обликује ликовне радове са препознатљивим елементима одабране културе; – опише одабрани продукт визуелних уметности и процес његове израде; – пореди основне одлике традиционалне визуелне уметности два или више народа; – објасни значај и улогу културног наслеђа; – објасни главне карактеристике традиционалне музике на простору Балкана и Србије и њихов међусобни утицај;	ТРАДИЦИОНАЛНА ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ ШИРОМ СВЕТА Визуелна уметност народа Аустралије и Новог Зеланда (сликарство аустралијских Абориџина, традиционална тетоважа Маора) Уметност америчких народа (тотеми, керамика, ћилими, корпе) Култура древне Индије, Кине и Јапана (градови, храмови, одећа, писмо) Уметност народа Африке (маске и штитови) Словенска традиција (митологија, симболика и орнаментика)
Одговорно учешће у демократском друштву Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини	-прикаже елементе прожимања традиционалне музике различитих народа на простору Балкана на музичким примерима; – презентује традиционалну музику карактеристичну за различите крајеве Балкана и Србије; – прикаже начине очувања музичког културног наслеђа; – објасни како савремене технологије утичу на развој музике; – презентује начине промоције музичких	ТРАДИЦИОНАЛНА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ БАЛКАНА И СРБИЈЕ Културно наслеђе (значај и улога) Традиционална музичка уметност Балкана (основне карактеристике у односу на ентитет и међусобни утицаји, сличности и разлике) Традиционална музика Србије (певање, свирање, обичаји, обреди, ношња, кола...)

	дела и догађаја; – прикаже примену музике у другим уметностима; – истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога; – аргументовано искаже утисак о слушаним делима. – комуницира учтиво, јасно и аргументовано уз уважавање различитих мишљења, идеја и естетских доживљаја; – проналази, самостално и у сарадњи са другима, релевантне податке и информације користећи савремену технологију; – учествује активно, према сопственим способностима и интересовањима, у истраживачком и радионичком раду.	Начини очувања културног наслеђа МОДЕРНО ДОБА И МУЗИКА Савремене технологије и музика. Маркетинг у музици. Примењена музичка уметност. Музичка критика и интервју.

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**УМЕТНОСТ- ОСМИ РАЗРЕД**	
ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	**ИСХОДИ** **На крају програма ученик ће бити у стању да:**	**ТЕМЕ и** **кључни појмови садржаја програма**
Компетенција за целоживотно учење Естетичка компетенција Решавање проблема Комуникација Сарадња Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција	-образложи значај традиционалне визуелне уметности за идентитет народа и појединца; – повеже карактеристичан артефакт са континентом и културом којој припада; – обликује ликовне радове са препознатљивим елементима одабране културе; – опише одабрани продукт визуелних уметности и процес његове израде; – пореди основне одлике традиционалне	ТРАДИЦИОНАЛНА ВИЗУЕЛНА УМЕТНОСТ ШИРОМ СВЕТА Визуелна уметност народа Аустралије и Новог Зеланда (сликарство аустралијских Аборицина, традиционална тетоважа Маора) Уметност америчких народа (тотеми, керамика, ћилими, корпе) Култура древне Индије, Кине и Јапана (градови, храмови, одећа, писмо)

	визуелне уметности два или више народа; – објасни значај и улогу културног наслеђа; – објасни главне карактеристике традиционалне музике на простору Балкана и Србије и њихов међусобни утицај;	Уметност народа Африке (маске и штитови) Словенска традиција (митологија, симболика и орнаментика)
Одговорно учешће у демократском друштву Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини	-прикаже елементе прожимања традиционалне музике различитих народа на простору Балкана на музичким примерима; – презентује традиционалну музику карактеристичну за различите крајеве Балкана и Србије; – прикаже начине очувања музичког културног наслеђа; – објасни како савремене технологије утичу на развој музике; – презентује начине промоције музичких дела и догађаја; – прикаже примену музике у другим уметностима; – истражи и објасни шта је музичка критика и која је њена улога; – аргументовано искаже утисак о слушаним делима. – комуницира учтиво, јасно и аргументовано уз уважавање различитих мишљења, идеја и естетских доживљаја; – проналази, самостално и у сарадњи са другима, релевантне податке и информације користећи савремену технологију; – учествује активно, према сопственим способностима и интересовањима, у истраживачком и радионичком раду.	ТРАДИЦИОНАЛНА МУЗИЧКА УМЕТНОСТ БАЛКАНА И СРБИЈЕ Културно наслеђе (значај и улога) Традиционална музичка уметност Балкана (основне карактеристике у односу на ентитет и међусобни утицаји, сличности и разлике) Традиционална музика Србије (певање, свирање, обичаји, обреди, ношња, кола...) Начини очувања културног наслеђа МОДЕРНО ДОБА И МУЗИКА Савремене технологије и музика. Маркетинг у музици. Примењена музичка уметност. Музичка критика и интервју.

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЧУВАРИ ПРИРОДЕ- ПЕТИ И ШЕСТИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ- САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
УПОЗНАЈ ЖИВИ СВЕТ СВОЈЕ ОКОЛИНЕ	Ученик потреба да користи апликација за мобилне телефоне за препознавање биљака и животиња као на пример “Pl@ntNET plant identification” (CIRAD, Фр) и “BirdNET bird sound identification” (Cornell university, САД) на енглеском или „Птице на длану” (Друштво за заштиту и проучавање птица Србије) на српском. https://pticesrbije.rs/aplikacija/). – Израда онлајн хербаријума и инсектаријума или израда сајтова и група на друштвеним мрежама који популаришу живи свет окруже Мапирање дрвенастих (аутохтоних и алохтоних) и карактеристичних зељастих врста биљака, присуства гљива	Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Предузимљивост и
ЗНАЧАЈ ЖИВОГ СВЕТА ЗА ЧОВЕКА	– Гајење лековитог и/или зачинског биља (у башти, саксији). – Теренски рад са циљем упознавања самониклих јестивих биљака и израда јеловника у који су укључене те биљке. – Истраживање аутохтоних раса животиња и сорти биљака локалног подручја –Значај биљног покривача (огледи: спирање земљишта (линк: https://www.youtube.com/watch?v=im4HVXMGI68), температура ваздуха и земљишта – поређење температуре изнад бетона и зелених површина	
ПОМОЗИМО ДА ПРЕЖИВЕ	– Значај биљног покривача (огледи: спирање земљишта (линк: https://www.youtube.com/watch?v=im4HVXMGI68), температура ваздуха и земљишта – поређење температуре изнад бетона и зелених површина Шта угрожава птице грабљивице – сагледавање проблема, истраживање случајева тровања родентицидима, поремећаја ланца исхране (уколико одговара узрасту) израда информативне рекламе или лифлета за јавност...	

ЈА ЧУВАМ ПРИРОДУ	-Израда графикона и сликовних паноа и презентација (нпр. PowerPoint) о рационалној употреби енергије и воде у мом домаћинству, школи. – Израда бонтона понашања у природи (онлајн, пано, презентација, свеска). – Примери позитивног и негативног утицаја човека на животну средину у мојој околини – истраживање на терену, приказ примера са образложењима, вршњачка едукација, едукација ученика млађих разреда од стране старијих уч.	оријентација ка предузетништву Естетичка компетенција
ИСХОДИ	По завршетку програма ученик ће бити у стању да: -препознаје проблем, планира стратегију решавања и решава проблем примењујући знања и вештине стечене у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства. – прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником; – користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања; – вреднује утицај својих навика у заштити животне средине и биодиверзитета; – активно учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и биодиверзитета; – повеже значај очувања животне средине и биодиверзитета са бригом о сопственом и колективном здрављу; – одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу; – аргументује своје ставове према еко-култури и култури свакодневног живљења; – сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању задатог циља; – критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи; – критички се односи према употреби и злоупотреби природе.	
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	-Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, документују што се постиже формативним оцењивањем. - Наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни	
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	-српски језик, географија -историја, информатика и рачунарство, ликовна култура, енглески језик, физичко васпитање, техничко и информатичко образовање	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**		
Слободна наставна активност	**ПРЕДУЗЕТНИШТВО- СЕДМИ И ОСМИ РАЗРЕД**		
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ – САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИНИ И ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ	Исходи	Компетенције
ЗАШТИТА ПРАВА ПОТРОШАЧА	Ученици се кроз излагање и дискусију упознају са појмом цене и квалитета производа/услуга. Уче како да оцене квалитет производа на основу декларације. Кроз упознавање са уговорном обавезом и правима потрошача уче како да безбедно и на најбољи могући начин одаберу производ.	– наведе основна права потрошача и начине њихове заштите; – на декларацији пронађе најважније информације о производу и одреди однос цене и квалитета; - наведе основне појмове шта је потрошач, шта је закон и како се спроводи; - да разуме како безбедно купити производ преко интернета; - зна како да на најбољи начин, сходно цени, одабере најбољи производ; - разуме рокове за повратартиклла који му се ипак из неког разлога, не допада.	- Комуникација - Рад са подацима и информацијама - Дигитална компетенција
СВЕТ РАДА	Ученици се упознају са професионалном оријентацијом као и са професионалим развојем. Ученици се кроз излагање, дискусију и на практичним примерима упознају са функцијом CV-а и мотивационог писма.	– посматра занимања из перспективе некад и сад и предвиди могућности њиховог развоја у будућности; – повезује одређена занимања и врсту и нивое образовања;	- Решавање проблема - Сарадња - Одговорно учешће у демократском друштву
ПОКРЕНИ СЕБЕ И ДРУГЕ	Ученици се упознајуса појмовима менаџмент и лидерство као и са разликама међу њима. На практичним примерима примењују иницијативу и уче како да покрену	– препозна проблеме у свом непосредном окружењу и дискутује о могућностима њиховог решавања; – се укључи у иницијативе које се покрећу у школи;	-Одговоран однос према здрављу -Одговоран

	ученичко предузеће.	– разликује особине лидера и менаџера; – одговорно преузима задужења у тиму, сарађује са другим члановима тима и учествује у доношењу одлука; – планира, распоређује и управља ресурсима (знања и вештине, време, новац, технологије);	однос према околини
УЧЕНИЧКА ПРЕДУЗЕЋА	Ученици се упознају са појмом тржишта као и са врстама тржишта где се могу оснивати компаније. Кроз дискусију ученици ће боље упознати начин оснивања предузећа. Након схватања основних појмова тржишта, предузећа и људских ресурса, ученици ће спознати начине и облике производње и пружања услуга као и како се одређује цена производа како би се постигао профит.	– учествује у осмишљавању пословне идеје; – информише се о постојању сличних производа на тржишту; – комуницира са окружењем о креативним идејама свога тима; – примењује правила пословне комуникације; – поштује етичке принципе у пословању; – израчуна трошкове израде производа према датим инструкцијама; – прикупи информације о ценама сличних производа на тржишту и на основу њих одреди цену свог производа; – учествује у промоцији и продаји производа; – презентује рад свог тима.	- Естетичка компетенција - Предузимљивост и оријентација ка предузетништву
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Техника и технологија; Информатика и рачунарство; Српски језик и књижевност; Математика; Ликовна култура		

ЦИКЛУС	ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЖИВОТНЕ ВЕШТИНЕ-ПЕТИ И ШЕСТИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА УЧЕЊЕ, РАД И ДРУШТВЕНИ ЖИВОТ **Вештине критичког мишљења, решавања проблема, доношења одлука.** **Организационе вештине и вештине управљања временом.** **Социо-емоционалне вештине: сарадња, комуникација, асертивност, решавање сукоба, препознавање сопствених и туђих емоција, превазилажење стреса.**	У оквиру ове теме садржаји су подељени у три целине. Прва се односи на групу вештина које би се могле назвати когнитивне, другу групу чине организационе, а трећу социјално-емоционалне. Ова подела је програмски неопходна, иако у свакодневном животу све те вештине су међусобно повезане и здружено одређују наше понашање и ефекте које изазивају. Зато већ у процесу увођења у тему треба изабрати примере на којима ће ученици сагледати сложеност различитих животних ситуација и неопходност коришћења различитих вештина да би се постигао жељени циљ као што су сагледавање ствари из различите перспективе, процена последица одлука, разликовање битног од мање битног, или хитног од мање хитног, планирање... У пракси су се показале као врло ефикасне вежбе где се користи техника студије случаја и то баш оних негативних где је особа донела погрешне одлуке, није критички промишљала нити планирала, није имала увид у сопствене приоритете, није препознала сопствене и туђе емоције... Да би дошли до правилног увида ученике треба „водити” кроз пример помоћу низа питања, што је уједно и почетак рада на критичком мишљењу. Критичко мишљење је окосница прве групе вештина у оквиру ове теме. То је неопходна вештина јер живимо у цивилизацији коју карактерише хиперпродукција информација што често делује ометајуће на процес мишљења, решавања проблема, доношење одлука. Зато је важно да ученици разликују чињенице од претпоставки и неистина, односно да се питају да ли је нешто тачно или не, ко доноси те информације и како их аргументује, да ли постоје и другачије перспективе и да буду осетљиви на нелогичности, недостатак доказа и манипулацију. Када хоћемо да развијемо критичко мишљење код ученика, ми заправо желимо да они размишљају својом главом и да долазе самостално до закључака на основу проверених података, да посматрају ствари из различитих перспектива уважавајући контекст, да имају увид у однос део-целина, да доводе у везу узрок и последицу и да имају увид у ток сопственог мишљења. У току рада на овом садржају ученицима треба да буде јасна разлика између критичког мишљења и критицизма. Најмоћнији начин за развој критичког мишљења код ученика јесте постављати им питања, неговати атмосферу у којој се одговори могу слободно дати, без квалификације и захтевати од њих да нешто бране или нападају (техника за и против). Ево неких питања које наставник може поставити ученицима: Зашто то мислиш? Ако би се … догодило, како би…то било? Можеш ли то да објасниш? Дај ми пример за то. Како то можемо да докажемо? Како си дошао/ла до тог закључка? Ко то тврди и на основу чега? Како то изгледа посматрано из другог угла? Само ових неколико питања довољно је за анализу информација које су	Одговоран однос према здрављу Компетенција за целоживотно учење Сарадња Решавање проблема Одговорно учешће у демократском друштву Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Комуникација Одговоран однос према околини

	доступне у медијима и на друштвеним мрежама што ће показати ученицима колико има нетачности, произвољности и манипулације подацима којима смо изложени. Вештина критичког мишљења је директно повезана са вештином решавања проблема. Ученици на узрасту од 11 до 13 година често бивају заведени појавним аспектом неке ситуације и не успевају да препознају шта је главни проблем, шта је ту битно, хитно па самим тим умањују могућност да га на прави начин реше. Зато треба користити вежбе за препознавање проблема. Наставник треба да изабере ситуацију у којој је проблем близак ученицима, нпр. туча ученика у дворишту школе. То је погодан пример јер се може посматрати из различитих перспектива (ученика, дежурног наставника, одељенског старешине, родитеља), што има више могућности за решавање и што је најважније има више нивоа проблема (однос према дежурном наставнику, међусобни однос ученика, поштовање правила понашања...). Више о критичком мишљењу и решавању проблема може се наћи на сајту https://www.britishcouncil.rs/programmes/education/. Доношење одлука је, такође, вештина потребна свакодневно, у различитим животним ситуацијама, али је посебно важна у оним где доношење одлука има велике и дугорочне последице, као што су нпр. одабир средње школе. И ова вештина директно је повезана са критичким мишљењем и решавањем проблема. Са ученицима треба организовати активности које ће им помоћи да разумеју тај процес, на који начин се одлуке доносе, кроз које фазе се пролази, које су препреке доношењу одлука и како не треба доносити одлуке. Више о томе може се наћи на сајту https://poslovi.infostud.com/saveti/Donosenje-odluka-Kako-izabrati-najbolju-mogucnost/223. Организационе вештине се природно надовезују на претходне кључне појмове садржаја и имају врло широку примену у свему што ученик тренутно ради као и шта ће радити у будућности. Добро развијену ову вештину препознајемо по томе што особа: систематично прикупља, класификује и чува потребне информације; одређује приоритете у раду; ефикасно управља временом; поштује рокове; планира (краткорочно и дугорочно) свој рад; поштује процедуре; има иницијативу у решавању проблема; уредно води евиденцију о свом раду. Постоје велике могућности да се са ученицима ради на развијању организационих вештина. За те потребе могу се користити духовите мини лекције из књиге Јасминке Петровић и Ане Пешикан „Све о (не)учењу: Како постати и остати глуп (у 39 лекција)”. Ту се могу наћи примери о томе како планирати учење на часу и код куће, у које време и на ком месту, како комбиновати различите садржаје, повезивати градиво, лакше запамтити, водити рачуна о потребном материјалу и условима за рад, уклонити могуће ометаче, како распоредити учење, од чега почети... Како ученици не би дошли до погрешног закључка да су организационе вештине важне само за учење, треба вежбати и на примерима из других сегмената њиховог живота. У наставку је	

	дат пример једне такве вежбе. Наставник чита текст „Ученици 8. разреда једне основне школе желели су да последњи наставни дан обележе журком у дворишту школе. Група осмака је средином маја анкетирала ученике 8. разреда и након што су утврдили број заинтересованих и на који начин желе да обележе тај дан (уз музику коју би пуштао ди-џеј), саопштили су своју идеју одељенским старешинама. Када су са старешинама утврдили правила понашања на том догађају (која су се односила на одржавање реда и удаљавање оних који тај ред ремете, као и на забрану употребе алкохола и пиротехнике), представници осмака су, са својим одељенским старешинама, заказали разговор са директором школе ради добијања дозволе за организацију једног таквог догађаја. Директор је, након што су му представили своју иницијативу, дозволио да се догађај организује у време када нема наставе и у присуству одељенских старешина. Од ученика је очекивао да му до следеће недеље саопште термин када ће журка почети и завршити се, који број ученика ће бити присутан, ко ће бити задужен за музику, а ко за одржавање реда. Пошто су испоштовали све услове, журка у дворишту школе одржана је у предвиђеном термину у лепом расположењу и без икаквих проблема”. Након читања текста наставник поставља ученицима питања како би дошли до увида који су кључни елементи организације оваквог великог догађаја. Могућа питања су: Када су ученици почели са организацијом журке? Које су информације ученици прикупили пре него што су добили дозволу за организацију журке? О којим приоритетима су морали да воде рачуна да би организовали журку? Која су задужења морали да планирају и којих правила понашања и процедура да се придржавају? Да ли је осмацима било свеједно када ће се журка одржати? Да ли су испоштовали рокове које им је дао директор и која су сами одредили? Шта су биле њихове могућности, а шта ограничења? Коме су се све ученици обратили да би журка била одобрена и одржана? Након разговора ученици се деле у групе где ће свака од њих добити неки посао који треба да обави. Задатак група је да направе план рада у којем ће навести које информације је потребно прикупити, коме ће се обратити, којих приоритета ће се држати, како процењују сопствене могућности и ограничења, каква ће им бити динамика рада и рокови, који ресурси су им потребни (материјални и људски) и како ће до њих доћи, какву ће поделу рада направити, како ће водити евиденцију. Као помоћ у раду наставник може да направи неку врсту формулара са кључним елементима организације посла и управљања временом који ће бити „водич” ученицима у овој вежби. Ради повезивања организационих са вештинама критичког мишљења, доношења одлука и решавања проблема, добродошле су и вежбе за препознавање приоритета (шта ја заиста желим, које су моје потребе у вези са тим, шта осећам...), и за сагледавање сопствених јаких и слабих страна у конкретној ситуацији (SWOT анализа). За узраст ученика петог и шестог разреда прикладно је такву вежбу радити на задату тему као што су како до бољих оцена или како постићи боље резултате у спорту, музичкој школи и сл. Више о томе може се наћи на	

	https://poslovi.infostud.com/saveti/Kako-da-prepoznate-prioritete-i-planirate-u-skladu-sa-njima/361. Трећи кључни појам садржаја у првој теми односи се на социо-емоционалне вештине, које заједно са когнитивним и организационим вештинама значајно доприносе да особа буде успешна и задовољна. Школа и породица су место интензивне социјалне и емоционалне интеракције и самим тим велики „простор” за настанак конфликата и изложености притисцима. Зато Светска здравствена организација велику пажњу поклања развоју социјалних вештина, пре свега комуникацији, решавању конфликата, затим управљању емоцијама и превазилажењу стреса. Рад на овим вештинама захтева већи опрез него што је то случај код когнитивних и организационих, те треба избегавати вежбе где би се ученици могли осетити неугодно или угрожено. За те потребе погодне су драмске радионице јер се реализују у као да ситуацијама. Са ученицима треба радити на препознавању сопствених и туђи осећања и вези која постоји са решавањем проблема и доношењем одлука. Ради сагледавања ситуације из другог угла и разумевања туђих осећања може се користити радионица из књиге „Учионице добре воље” по имену „Кад станем у туђе ципеле”. Рад на вештини комуницирања пружа велике могућности и ученици обично у њима радо учествују. Као подстицај за разговор може се користити неки од бројних клипова. За узраст ученика у 5. и 6. разреду посебно је погодан анимирани филм „Мост” доступан на линку https://www.youtube.com/watch?v=P1900TBJ7q8&index=13&list=PLcp-zjbR-kZ7a5WU63KCheDY8234SUPgr&t=0s . Очекивани исход рада је да ученици разликују конструктивну комуникацију од оне која то није и да повезују настанак и разрешење конфликта са начином на који се комуницира. Код конфликата може се радити на тзв. неутралним али и личним уколико постоје ученици који су спремни да то поделе са групом. Све активности треба да воде унапређивању вештине ученика да активно слушају и да бирају речи које користе у комуникацији. За те потребе погодна је радионица „Како нас други слушају” или „Може ли се сукоб решити” из „Учионице добре воље” као и спот МУП-а РС „Бирај речи хејт спречи” који је доступан на следећем линку https://www.youtube.com/watch?v=eHW23wa7Sgc	
ВЕШТИНЕ ЗНАЧАЈНЕ ЗА ИЗГРАДЊУ КУЛТУРЕ БЕЗБЕДНОСТИ Култура безбедности и надлежности за смањење ризика од катастрофа.	За увођење ученика у тему треба користити материјале који на реалистичан начин приказују колико су неке ситуације опасне. Треба комбиновати материјале који говоре о локалним, регионалним и глобалним догађајима. Наставник их може наћи на платформи Црвеног крста Србије www.sigurnijeskoleivrtici.rs http://p531995.mittwaldserver.info и на сајту Сектора за ванредне ситуације Министарства унутрашњих послова http://prezentacije.mup.gov.rs/svs/. Након тога ученицима треба обезбедити да искажу своје мисли и осећања у вези са оним што су видели. Уколико међу ученицима има оних који су нешто од тога и лично доживели (нпр. поплава, пожар), а желе то да поделе са групом, треба их укључити у активност водећи	

Климатске промене и заштита животне средине у контексту културе безбедности. Општа безбедност: безбедност у саобраћају; знаци опасности и упозорења (зрачење, биолошка опасност, ЕОС – експлозивни остаци рата, запаљиво, хемијски производи). План комуникације и евакуације у случају несреће. Елементарне непогоде: пожари, земљотреси, поплаве, екстремни метеоролошки услови. Безбедност на води. Прва помоћ.	рачуна да то не буде за њих непријатно. У оквиру ове тематске целине садржаји су дати у седам кључних појмова. Почиње се са појмом култура безбедности и ко о томе треба да брине у складу са изјавом коју је дао Нелсон Мендела. Он је рекао да се сигурност и безбедност не дешавају сами од себе, већ су резултат колективног одговора и друштвеног улагања. Катастрофе, односно елементарне непогоде и техничко-технолошке несреће, не можемо увек да предвидимо и могу нас задесити било када, било где. Несреће не погађају на исти начин све средине, али оно што је заједничко за све несреће јесте да старији и деца представљају посебно осетљиве групе. Истраживања у свету су показала да научени правилни поступци којих треба да се придржавамо у ситуацијама избијања неке елементарне непогоде представљају разлику између живота и смрти. Зато је јако битно да у најранијем добу почнемо да стичемо знања и вештине за правилно превентивно и реактивно понашање пре, током и након различитих елементарних непогода и других опасности, које нам остају за цео живот. Активности треба да буду усмерене на усвајање знања и развој вештина о безбедносним поступањима, као и да емотивно јачају ученике да буду присебни у таквим ситуацијама и спремни да примене стечена знања и вештине. Поред стицања знања и развоја вештина код ученика који похађају ову слободну наставну активност могуће је као резултат рада на часовима припремити неке материјале који ће допринети подизању културе безбедности школе, као што су нпр. прављење информативног кутка за смањење ризика од катастрофа где би били постери или презентације о правилима понашања током различитих елементарних непогода, списак телефона хитних служби и сл. За рад на првом кључном појму садржаја ове теме може се користити филм „Наш свет, наши изазови” https://www.youtube.com/watch?v=zhYMCs6TqQE који приказује изазове са којима се данашњи свет суочава (климатске промене, елементарне непогоде). Циљ је да ученици разумеју зашто је битно да сваки грађанин поседује вештине за деловање пре, током и након што се несрећа догоди и да науче које институције и организације служе грађанима у заштити безбедности (Ватрогасци спасиоци, Полиција, Војска, Црвени крст, Цивилна заштита и друга удружења и организације од интереса за заштиту и спасавање). У циљу препознавања снага система за смањење ризика од катастрофа у Републици Србији, како је званичан израз за њих, наставник може упутити ученике да на свом локалу истраже (рад у паровима или малој групи) где се налазе те службе, које послове обављају, односно за шта су надлежне, колико људи запошљавају, какву опрему користе и сл. Осим тога, може се организовати гостовање особе која брине о безбедности грађана или реализовати радионица „Нацртај/направи свој грб” која се налази у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће који је припремљен од стране Црвеног крста Србије. Када ученици буду овладали основним знањима о култури безбедности и снагама система за смањење ризика од катастрофа може се спровести још једна активност. Ученици могу направити неколико питања из те области помоћу којих би утврдили колико њихови родитељи о томе знају.	

	Други кључни појам садржаја односи се на заштиту животне средине и климатске промене. Многе катастрофе (пожари, поплаве, зрачење, екстремни метеоролошки услови...), директно произилазе из лошег односа човека према животној средини. У раду са ученицима може се користити анимирани филм MAN доступан на линку https://www.youtube.com/watch?v=WfGMYdalClU, или неки други филм о климатским променама и њеним последицама на човечанство. После гледања таквих филмова обавезно је са ученицима разговарати како они виде проблем и, што је још важније, како виде решење. У току разговора упознати ученике са прогнозама научника у вези са климатским променама, пружити им конкретне податке и њихов извор. Позвати се на оно што ученици већ знају о овом проблему, што су учили у другим предметима, што су сазнали из медија. У циљу подстицања ученика на акцију за смањење климатских промена и заштиту животне средине наставник може реализовати радионицу „Заштити свет” која је намењена и за старије основце, а припремљена је од стране Црвеног крста Србије и налази се у Националном каталогу ресурса за сигурније школе и вртиће. Такође, може се успоставити сарадња са локалним предузећем које је одговорно за одвожење отпада, постављање или прављење канти за рециклажу или разврставање отпада. Ученици треба да се упознају како раде таква предузећа, које проблеме имају и у ком правцу очекују да ће се питање отпада, кога је све више, решити. Ради јачања личне одговорности могу се направити чек листе ствари којих ученици треба да се придржавају како би дали допринос смањењу последица климатских промена. Чек листе требало би проверавати периодично како би се утврдило у којој мери се ученици придржавају правила. Трећи кључни појам садржаја односи се на општу безбедност, која обухвата правилно поступање у свакодневним активностима, при учествовању у саобраћају, при позивању хитних служби, кад се уоче основни знаци опасности који обавештавају или упозоравају на одређену опасност (хемијска опасност, биолошка опасност, опасност од пожара, запаљива материја, експлозивни остаци рата – ЕОР). У оквиру овог садржаја ученици треба да овладају комуникацијом са хитним службама јер није довољно само знати кога треба позвати, већ тој служби треба дати што више релевантних информација како би могле ефикасно да делују. Табела испод погодна је за рад са ученицима посебно при коришћењу технике играње улога.	
ИСХОДИ	– на одговоран начин брине о себи и околини и помаже другима у невољи; – проналази релевантне и поуздане изворе информација од значаја за сналажење у свакодневним и ванредним животним ситуацијама; – критички промишља и доноси одлуке уважавајући контекст ситуације, процену последица и најбољи интерес за себе, друге и околину;	

	– јасно изрази сопствене мисли и осећања, са пажњом слуша саговорника и комуницира са другима на конструктиван начин; – сарађује са члановима групе којој припада и одупре се притиску групе на асертиван начин; – организује своје свакодневне активности на продуктиван начин; – препозна опасности и адекватно реагује; – разликује ризично од превентивног и безбедног поступања пре, током и након елементарне непогоде; – тумачи знакове опасности, посебно ЕОР и поступа у складу са упутствима надлежних служби; – процени сопствене могућности и ограничења у решавању проблема и потражи одговарајућу помоћ кад процени да ситуација превазилази његове могућности; – повезује информације од релевантних институција са потенцијалним ризицима и правилним реаговањем у кризним ситуацијама; – образложи значај солидарности са људима у невољи; – аргументује значај културе безбедности и пружања прве помоћи; – искаже афирмативни став о људима који су активисти Црвеног крста; – наведе које надлежан за одређене ванредне ситуације и симулира позив хитним службама; – доведе у везу заштиту животне средине са климатским променама и културом безбедности; – разликује безбедно, небезбедно и ризично понашање у саобраћају и примењује мере заштите приликом вожње различитим превозним средствима; – наброји правила којих се треба придржавати у комуникацији током несреће, наведе садржај торбе за случај несреће, поступа према плану евакуације и комуникације; – наброји и објасни мере за ублажавање и смањења ризика од земљотреса, пожара, поплава и екстремних метеоролошких услова; – разликује безбедна од небезбедних купалишта, објасни улогу спасиоца, поступа у складу са правилима понашања на купалиштима и демонстрира поступак самопомоћи у случају грча мишића у води; – наведе принципе и демонстрира пружање прве помоћи на изабраном примеру

ЦИКЛУС	ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МОЈА ЖИВОТНА СРЕДИНА-СЕДМИ И ОСМИ РАЗРЕД**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
ЕКОЛОШКИ ОТИСАК И ОПСТАНАК Еколошки отисак. Биокапацитет. Еколошки дуг. Одрживи развој Еколошко право.	У активностима за достизање исхода акценат треба да буде на истраживању појмова биокапацитет и еколошки дефицит на интернету и у литератури. Ученици ће стећи сазнања о томе шта се подразумева под еколошким дугом и зашто се обележава међународни еколошки значајан датум Дан еколошког дефицита. На тај начин упутиће се у потешкоће које прате човечанство (како производити храну и како се снабдевати енергијом). Даље учење може да се настави кроз друштвену игру, у групама, тако да таблу за игру и правила осмишљавају сами. Таблу могу да праве користећи једно од „Р-правила” (нпр. поновна употреба одбачених материјала), као што се може видети у кратком филму: https://www.dailymotion.com/video/x2z91xz. Игра треба да буде у вези са темом (победник је онај који не прекорачи еколошки дуг; игра може да има и картице са питањима у вези са еколошким отиском; више фигурица на табли може да доведе до потешкоћа за играча, како би се приказао проблем пренасељености итд.), а циљ је да ученици савладају основне појмове о еколошком дефициту и да схвате проблеме који настају услед еколошког дуга.	Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Естетичка компетенција Предузимљивост и оријентација ка предузетништву
УПРАВЉАЊЕ ОТПАДОМ Врсте отпада. Управљање отпадом. Комунални отпад. Депонија.	Ученици се баве темом решавања проблема отпада (депоније, мелиоризација земљишта, спаљивање отпада и рециклажа). Све групе добијају потребан материјал, истражују литературу и претражују интернет. За остваривање исхода у реализацији ове теме потребно је обрадити класификацију отпада према: врсти материјала од којег је направљен (лим, пластика, стакло, органски...), према изворима настајања (кућни, индустријски, медицински...) или према критеријуму који ученици сами одреде, претходно информишући се о томе какве врсте отпада могу бити. Своје резултате представљају табеларно. Такође, потребно је да истраживањем сазнају шта се подразумева под појмом „управљање отпадом” и да представе нека решења како се отпадом управља у другим државама. Ученици ће стечена знања о управљању отпадом (посебну пажњу обратити на комунални отпад), најпре применити у свом домаћинству уз подршку чланова своје породице, а касније реализовати у школском простору. Своја искуства ученици ће поделити са млађим ученицима школе, породицом и локалном заједницом, тако што ће направити пано са илустрованим ситуацијама (или фотографијама које су сами направили) како се правилно поступа са отпадом. У оквиру ове теме ученици могу да истраже које институције у локалној заједници су надлежне за решавања проблема отпада, да остваре сарадњу са тим институцијама, тако што ће направити интервјуе са представницима тих институција и на тај начин направити подкасте на Јутјубу или чланке за школски часопис.	

	У оквиру ове теме задатак ученика је да у својој школи промовишу значај класификовања отпада (органски, папир, пластика) и осмисле кампању промовисања правилног поступања са отпадом у својој школи. То могу урадити тако што ће у групама осмислити назив кампање, лого и паролу и то пропратити ликовним презентацијама, видео клиповима, презентацијама, стрипом. Надаље ће описивати циљ и реализацију своје кампање. Заједно са другим групама анализирају колико је њихова кампања реална и колико може бити успешна. Дискутују о могућим потешкоћама да се кампања спроведе, као и о могућим позитивним ефектима које она може да произведе. У разговору са својим другарима кориговаће слабе стране своје кампање, те проналазити нове начине како да она буде што успешнија, односно масовнија.	
РЕЦИКЛАЖА, РЕМЕДИЈАЦИЈА И ПОНОВНА УПОТРЕБА ДОБАРА И СИРОВИНА Секундарне сировине: папир, уља у исхрани, текстил, пластика. Предности и недостаци поновне употребе добара и сировина. 3Р правила	За остваривање исхода и у реализацији ове теме потребно је представити све могућности смањења отпада (тзв. Р-правила на енглеском говорном подручју). Ученици се деле у групе и свака има другачији задатак: једна да рециклира, друга да врши ремедијацију, а трећа да осмисли идеју како да поново употреби отпад за неку другу сврху (практичан рад је пожељан). Све групе добијају исти материјал (папир, пластику, органски отпад итд.), односно исти отпад, али ће претраживањем интернета и литературе налазити начине како да га третирају у складу са активностима своје групе. Кроз рад, одговориће на бројна питања: На који начин можемо добити папир? Како на животну средину утиче бацање штампаног папира на депонију? Како настају уља која се користе у исхрани? Како употреба истог јестивог уља више пута у припремању хране утиче на здравље људи? Да ли се употребљено уље у домаћинству и ресторану може још једном користити и у које сврхе? Како добијамо текстил? Како на животну средину утиче производња памука? Шта су банке одеће? Како рециклажа текстила утиче на животну средину? Како настаје пластика? Како производња пластике утиче на животну средину? Зашто пластичне кесе мењамо биоразградивим? Где можемо употребити рециклирану пластику? Шта је ремедијација? Који су добри примери праксе ремедијације? Које су предности а који су недостаци поновне употребе добара и сировина? Ученици у групама могу да направе пано, стрип или филм (https://www.youtube.com/watch?v=BXHPNgww5Q8) о „животу једне конзерве”. Шта се дешава ако конзерва заврши на депонији или водотоку или у рециклажном центру. Да би урадили овај рад потребно је да истражују шта се дешава са одбаченим конзервама, али и да разумеју зашто је неопходно рециклирање конзерви и других материјала. Такође, могу да праве паное на теме: колико дуго одређени пластични производи остају у природи (https://www.wwf.org.au/Images/UserUploadedImages/408/img-lifecycle-of-plastics-infographic-1000px.jpg) или да упоређују колико се воде и енергије утроши на израду новог папира и на његову рециклажу	

ОБНОВЉИВИ ИЗВОРИ ЕНЕРГИЈЕ Извори енергије. Енергетска ефикасност. Обновљиви извори енергије. Предности и недостаци обновљивих извора енергије.	За достизање исхода треба искористити већ стечена знања ученика о обновљивим и необновљивим изворима енергије, али и знања из географије и вештине стечене на техици и технологији за радионичарски рад о изворима енергије. Ученици у групама раде на немим картама означавају места у Србији и другим државама у којима се користе обновљиви извори енергије (за означавање се могу користити и 3Де модели; ручно израђене ветрењаче и соларни панели, на пример). Свака група добија задатак да ради на другој држави и потом презентују своје радове и упоређују колико која држава користи обновљиве, а колико необновљиве изворе енергије. Ученици могу да учествују у дебати на тему колико су обновљиви извори енергије добри и лоши по животну средину. Како би што успешније учествовали у дискусији, треба претходно да се припреме и да на интернету и литератури пронађу о каквом се извору енергије ради, које су његове добре и лоше стране и у којој мери је развијена технологија која такве изворе користи. Правила којих треба да се придржавају у дебати је да користите аргументе, а не мишљење, да буду парламентарни и саслушају аргумент противника на који онда могу да дају контрааргумент. Треба обрадити појам енергетске ефикасности и зашто је она значајна, а може се радионичарски урадити заједно са начинима штедње енергије тако да ђаци цртежима или фотографијама своје околине упоређивати одрживу и неодрживу потрошњу енергије. На једном онлајн зиду ће бити примери одрживог коришћења (штедљива сијалица, искључен ТВ док ради компјутер итд.), а на другом контрапримери (обичне сијалице, укључени разни апарати истовремено). Такође, ђаци могу правити промотивне постере за активност коју организује WWF „Сат за нашу планету” (https://www.wwfadria.org/sr/ukljuci_se/sat_za_nasu_planetu/), као и да осмишљавају активности (старе дечје игре које су се играле пре појаве интернета, свирање гитаре и сл) које се тад могу уприличити. Ђаци у групама истражују енергетски ефикасне грађевине у свету, дају своје идеје и у корелацији са предметом „техника и технологија” праве макете таквих грађевина. Макете могу бити и динамичне, попут фонтане која никад не пресушује: https://www.youtube.com/watch?v=K49QOM_B8dA	

ИСХОДИ	– образложи избор теме/истраживања из области одрживог развоја, циљ и план рада користећи вештину јавног говора; – формулише истраживачки задатак; – планира ресурсе и управља њима, усмерен на достизање реалног циља; – прикупи, одабере и обради информације релевантне за истраживање, користећи поуздане изворе информација, наводећи извор и аутора; – прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником; – користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања; – вреднује утицај својих навика у потрошњи ресурса и одлагању отпада; – учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и одрживом развоју; – повеже значај очувања животне средине са бригом о сопственом и колективном здрављу; – одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу; – користи језик и стил комуникације који су специфични за поједине научне и техничке дисциплине и чува језички идентитет; – сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању договора и афирмишући толеранцију и равноправност у дијалогу; – критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи.
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа не може се заснивати на класичним индивидуалним усменим и писаним проверама. Уместо тога, наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, документују итд. Посебно поуздани показатељи су квалитет постављених питања, способност да се нађе веза међу појавама, наведе пример, промени мишљење у контакту са аргументима, разликују чињенице од интерпретација, изведе закључак, прихвати другачије мишљење, примени научено, предвиде последице, дају креативна решења. Такође, наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни. За неке садржаје прикладни су и други начини провере напредовања као што су нпр. квизови или улазни и излазни тестови како би се утврдили ефекти рада на нивоу знања, вештина, ставова. Вредновање ученичких постигнућа врши се у складу са Правилником о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању. Ученици свакако треба унапред да буду упознати шта ће се и на који начин пратити и вредновати. Приликом сваког вредновања постигнућа потребно је ученику дати повратну информацију која помаже да разуме грешке и побољша свој резултат и учење.

6. Остали облици образовно-васпитног рада

6.1. Програм рада додатне наставе

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ДОДАТНА НАСТАВА- СРПСКИ ЈЕЗИК**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1. Књижевност **-читање и разумевање прочитаног** **лирика,епика,драма,научнопопуларни и информативни текстови** **-књижевни и функционални појмови**	За ученике који показују већу заинтересованост за српски језик и књижевност,организују се додатни часови на којима се опсежније обрађују одређене наставне теме и раде се задаци такмичарског нивоа. Наставник подстиче ученике да читају књижевна дела и да кроз истраживачку делатност заузимају критичке ставове.Наставник поставља проблемска питања која су подстакнута текстом и уметничким доживљајем. Наставник усмерава дискусију у којој ученици формирају свој став о књижевном делу као јединство аналитичких и синтетичких поступака и гледишта. Наставник ученике усмерава да своје ставове о прочитаном подробније доказује чињеницама из самог текста.Ученици путем истраживачких задатака и уз сарадднички однос процењују идејно-естетске и језичко- стилске елементе књижевног текста.Ученик пише сопствени речник непознатих речи и тражи њихово тумачење у речнику. Ученици учествују у дебатама, пројектима,праве паное,презентације,учествују на такмичењима,драматизује књижевне текстове,рецитује,глуми. Ученик упознаје начине коришћења библиотечког фонда како у школској тако и у другим градским библиотекама.Организују се посете позориштима,биоскопима,музејима.Након посете се дискутује или пише о оном што се сазнало или доживело.	
2.Језик -граматика -правопис -лексикологија - ортоепија	У зависности од интересовања ученика,наставник припрема наставне листове са задацима.Ученици уочавају области у којима су несигурни па се примењује вршњачко учење уз асистенцију наставника. Ученици се подстичу да постављају питања како би решили језичке недоумице.Ученици се за такмичење припремају индивидуално или путем тимског рада. Раде пројекте у вези са локалним говорима, правописним недоумицама,тућицама, колоквијализмима, жаргонизмима... и резултате свог истраживања презентују другим ученицима путем презентација, паноа,извештавањем.	
3.Језичка култура **- говорна култура** **- писано изражавање**	Обрада књижевних текстова и рад на граматици и правопису књижевног језика укључује и садржаје који доприносе неговању културе усменог и писменог изражавања. Организују се дебате на одређену тему-поштују се предлози ученика.Прави се писани план за вежбе у говорништву, излагање се одвија пред аудиторијумом уз временско ограничење.Ученици међусобно коментаришу излагања,процењују их на основу договорених критеријума.Наставник упућује ученике на самостално коришћење различитих извора сазнања. Ученици пишу наративне,дескриптивне текстове и есеје.Резултате истраживачких	

	задатака у вези књижевних дела које су прочитали презентују писаним путем.Ученици вреднују свој и радове других ученика на основу раније договорених критеријума(тема,стил,правопис). Наставник припрема наставне листове са лексичко-семантичким и стилским вежбама, које имају за циљ богаћење речника и развијање способности и вештине изражавања.	
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Степен успешности развијања компетенција процењујемо кроз редовност похађања додатне наставе, залагања на часу,степеном сарадничког односа и вршњачког учења ,резултатима рада на истраживачким задацима,учествовањима и доприносом у пројектима,резултатима на такмичењима,додатним ангажовањем у школи и ван ње.	
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Друге секције у оквиру предмета српски језик(и књижевност),историја,географија,музичка култура,ликовно,информатика,страни језици, изборни предмети.	
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	-степен успешности остварене комуникације -повећана мотивација за учење - јачање самопоуздања код ученика -учесталост и ефикасност коришћења литературе, средстава информационо-комуникативне технологије итд -заинтересованост ученика за посете позоришту, биоскопу,културним центрима и сл.	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ДОДАТНА НАСТАВА- ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ- САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1.ЛИЧНОСТИ И ЗАНИМЉИВОСТИ ИЗ СВАКОДНЕВНОГ ОКРУЖЕЊА/ ОМИЉЕНЕ ЛИЧНОСТИ ИЗ СВЕТА ПОЗНАТИХ **2.ПУТОВАЊА/ ПОЗНАТА МЕСТА ЕНГЛЕСКОГ ГОВОРНОГ ПОДРУЧЈА** **3.ИНФОРМАЦИОНО КОМУНИКАТИВНА ТЕХНОЛОГИЈА** **4.ФИЛМ / МУЗИКА/ УМЕТНОСТ** **5.ТЕМА ПО ИЗБОРУ УЧЕНИКА**	Избор тема и садржај треба да прошири знање стечено на редовној настави, а тај избор се прилагођава узрасту, интересовању ученика и њиховом нивоу знања. Користе се различити извори знања и информација (литература,медији, интернет, аудио материјал) и различити облици рада прилагођени теми, а ученици прикупљене информације и стечено знање презентују на часу додатне наставе или за време редовног часа. Ученици имају свој допринос и у реализацији угледних часова или у креативним радионицама припремљеним за родитеље или у неким другим свечаностима и манифестацијама у оквиру школе и ван ње. Оспособљавају се за коришћење информационо-комуникативне технологије (проналажење и одабир информација, прављење презентација итд). Поклања се подједнака пажња свим језичким вештинама (дискутује се, слуша, чита, пише). Ученици се припремају за такмичење. Оспособљавају се и за коришћење речника и уводе у свет превођења. Организују се посете позоришним и биоскопским представама, културним центрима, манифестацијама и слично.	-овладавање свим језичким вештинама (говор, разумевање говора,читање и писање) -способност и вештина за обављање свих видова комуникације -способност за самостално учење и усавршавање -оспособљавање за рад са другима као члан тима или групе -способност за креативност и иновативност -дигитална компетенција -естетичка компетенција
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	-степен успешности остварене комуникације -повећана мотивација за учење - јачање самопоуздања код ученика -учесталост и ефикасност коришћења литературе, средстава информационо- комуникативне технологије итд -заинтересованост ученика за посете позоришту, биоскопу,културним центрима и сл.	

<table>
<tr><td>ЦИКЛУС</td><td colspan="2">ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА</td></tr>
<tr><td>НАЗИВ ПРЕДМЕТА</td><td colspan="2">ДОДАТНА НАСТАВА- РУСКИ ЈЕЗИК</td></tr>
<tr><td>НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-
САДРЖАЈ ПРОГРАМА</td><td>НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ</td><td>Компетенције</td></tr>
<tr><td>Руска култура

Руска књижевност

Занимљивости – географске одлике</td><td>Избор теме у оквиру наставних области усклађен је са интересовањима ученика . Ученици учествују у избору активности .
Језичке вежбе (говор , разумевање говора и текста, читање и писање) одговарају нивоу знања ученика .
Коришћењем различитих извора (литература , медији , Интернет) ученици проучавају културу и обичаје других народа и презентују их осталим ученицима .</td><td rowspan="2">-Овладавање свим језичким вештинама (говор , разумевање , читање , писање) на вишем нивоу

-Способност и вештина свих видова комуникације

-Промоција културе других народа

-Способност прикупљања и селектовања информација

-Способност коришћења речника

-Овладавање основама превођења</td></tr>
<tr><td>Златни прстен Русије

Дани словенске писмености</td><td>Ученици се упознају са литературом на руском језику : песме , стихови , басне , бајке , одломци из књижевних дела .
Ефикасно коришћење информационо – комуникационих технологија (дописивање са вршњацима из других земаља , израда презентација) .
Оспособљавање за коришћење речника и ученици се уводе у основе превођења .
Развија се способност за писање кратких есеја и чланака .

Организују се посете културним установама и центрима и разним манифестацијама .

Ученици се припремају за такмичење .</td></tr>
<tr><td>ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА</td><td colspan="2">Степен успешности остварене комуникације .
Квалитет и количина информација добијених коришћењем литературе ,медија , Интернета .
Повећана мотивација за учење .
Број и квалитет остварених контаката са говорницима из руског говорног подручја.
Број пријављених ученика за такмичење .
Заинтересованост ученика за посете културним манифестацијама и центрима .</td></tr>
<tr><td>КОРЕЛАЦИЈА,
ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА</td><td colspan="2">Српски језик , географија , историја , грађанско васпитање , верска настава</td></tr>
</table>

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК –ДОДАТНА НАСТАВА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1.КЛУБ ЧИТАЛАЦА,ОМИЉЕНЕ КЊИГЕ И ПИСЦИ, ПОЕЗИЈА	Избор омиљених романа,дискусија на ту тему уз коришћење реалних знања стечених на редовној настави.	Овладавање свим језичким вештинама Способност за самостално изражавање мишљења и ставова Дигитална компетенција Самостално ушење и усавршавање
2.**КЛУБ СПОРТИСТА,ОМИЉЕНЕ СПОРТСКЕ АКТИВНОСТИ,ОМИЉЕНИ СПОРТИСТИ**	Користе се различити нивои знања и различити облици рада прилагођени теми који се презентују током додатних часова у виду презентација радова из те области.	
3.КЛУБ ФОТОГРАФА,ОМИЉЕНИ ДЕЛОВИ ГРАДА	Ученици се ослобађају да користе информационе технологије.	
4.КЛУБ ПУТНИКА, ОМИЉЕНЕ ДЕСТИНАЦИЈЕ	Ученици организовано спремају презентације и представљају своја знања и умећа из различитих језичких и граматичких области.	
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Ученици се припремају за такмишење кроз бројне граматичке вежбе из различитих језичко граматичких области.	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**БИОЛОГИЈА-ДОДАТНА НАСТАВА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
Порекло и разноврсност живог света	Посматрање протока воде кроз биљку; транспирација (опционо) Употребом пластелина, ученици праве модел ћелије са ћелијским органелама. -упоређивањем сложености груписати организме према особинама које указују на заједничко порекло на Земљи Посматрање ћелија воћа, плуте, хуманих ћелија. Израда дихотомог кључа. *увођење употребе дихотомих кључева може се засновати на ранијим знањима (кроз вежбу). На пример, критеријума„има/нема једро” је прва дихотомија коју могу да уоче на дрвету живота (прокариоти и еукариоти)	- за учење - естетичка - рад са подацима и информацијама - сарадња - комуникација - одговорно учешће у демократском друштву - одговоран однос према околини - решавање проблема - одговоран однос према здрављу - решавање проблема
Јединство грађе и функције као основа живота	- користи микроскоп за посматрање грађе гљива, биљних и животињских ткива -групе једноћелијских еукариотских организама треба обрадити кроз упоредни преглед грађе и сличности/разлике основних животних функција код једноћелијске алге, амебе, бичара, трепљара, а методски одабраним представницима, који су од раније били познати ученицима обрадити упоредну грађу биљака, гљива и животиња.	
Наслеђивање и еволуција	-Генетика и ја-оглед -повезивање варијабилности са примерима из свакодневног живота везаним за људе, разлике у физичком изгледу, способностима, талентима-поштовање различитости и толеранција Кроз радионицу, употребом колаж папира или других материјала, ученици на примеру људског кариограма илуструју парове хромозома. Ученици самостално или у пару праве моделе фаза митозе и мејозе. На основу модела ученик може да опише ток сваке деобе, да их упореди и да направи табелу разлика између митозе и мејозе.	

Живот у екосистему	-користити школско двориште, делове насеља у којима ученици живе за реализацију пројеката о одговорном и неодговорном понашању људи -прикупљене податке о изабраној врсти и њеној бројности на различитим стаништима и паровима упоређивати податке -користити графички приказ варијације еколошких фактота (смена дана и ноћи, смена годишњих доба , промене везане за географску ширину) - радионичарским, односно групним радом вршити обраду прикупљених података и обрадити основне појмове из екологије еколошке факторе, ланац исхране, особине популације -задавање задатака о количини потрошеног кисеоника на Земњи, количини отпада Врсте које нестају - пројекат	- дигитална компетенција - предузимљивост и орјентација ка предузетништву
Човек и здравље	-организовати час у сарадњи са стручним лицем за реализацију теме о пубертету и репродуктивном здрављу. -развијање дискусије, дијалога о првој помоћи при при повреди коже, убоду инсекта,сунчаници,тровању храном користећи лична искустава,народну медицину и сазнања савремене медицине - прикупљање података о ранијим пандемијанма , открићу вакцине. -навођење ученика да процене сопствене животне навике (хигијена , исхрана) -отворена дискусија са ученицима у којем они излажу своје мишљење, ставове и животно искуство, могао би бити један од начина обраде градива	
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	-Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како бране своје ставове, како аргументују, евалуирају, документују што се постиже формативним оцењивањем. - Наставник прати и вреднује како ученици међусобно сарађују, како решавају сукобе мишљења, како једни другима помажу, да ли испољавају иницијативу, како превазилазе тешкоће, да ли показују критичко мишљење или критицизам, колико су креативни Вођење педагошке документације, учешће даровитих ученика на свим нивоима такмичења (школско, општинско, градско, републичко) -према Блумовој таксономији ускладити процењивање компентенција	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ИСТОРИЈА - ДОДАТНА НАСТАВА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
Основе проучавања прошлости Европа, Средоземље и српске земље у позном средњем веку Европа , свет и српске земље у новом веку Европа , свет и српске земље у новом веку (Прединдустријско доба)	Додатна настава одвија се у малим групама даровитих ученика који показују посебно интересовање за историју. Проширују се и продубљују наставни садржаји, настава је индивидуализована и реализује се кроз самосталан рад ученика или рад у паровима. Ученици се припремају за такмичења кроз истраживачки рад, рад са тестовима, усмена испитивања, вршњачку едукацију,... Анализирају се историјских извори за одређену област, користе се историјске карте, географске карте, интернет као средство сазнавања који је врло користан за визуелну презентацију дела, важних личности, приказ људских достигнућа у прошлости. Такође, могу да се направе и очигледна наставна средства која ће систематизовати знања као што су времеплови и сл.	Компетенције за целоживотно учење, вештина комуникације, рад са подацима и информацијама, компетенција везана за решавање проблема вештина сарадње,дигитална компетенција
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Усмени одговори,писане провере , тестови,резултати рада на часу, активности, резултати школског такмичења	
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Српски језик, географија, ликовна култура, верска настава	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ГЕОГРАФИЈА (додатна настава)**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
ФИЗИЧКА ГЕОГРАФИЈА **ДРУШТВЕНА ГЕОГРАФИЈА** **РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА**	• Додатна настава је усмерена ка ученицима који исказују додатно интересовање за географију, као и потребу да буду део наставних и ваннаставних активности које ће заинтересованим ученицима дати прилику да искажу себе као младе географе • Настава је конципирана на истраживачком и проблемском принципу, где је ученик стављен у центар наставног процеса и мотивисан на проактивно и самостално делање; наставник у сарадњи са учеником установљава активности којима ће бити посвећена додатна настава, у зависности од склоности и жеља ученика • Током истраживачког рада, наставник упућује ученика на корисне изворе информација и помаже ученику да правилно разуме и систематизује исте у сврху лакшег доласка до жељеног циља; ученику ће бити обезбеђен приступ институцијама које су везане за географију као науку; с обзиром да је интернет извор битних информација, а рачунар значајан за систематизацију истих, потребно је ставити акценат и на дигитално описмењавање ученика • Самостално, или уз асистенцију наставника, ученик израђује моделе, презентације и паное који могу бити презентовани и на редовној настави, или у периоду обележавања битних датума везаних за планету Земљу • Интердисциплинарни приступ повезивања различитих наставних предмета је од кључног значаја, с обзиром да географија залази у сфере интересовања многих школских предмета; то пружа могућност за сарадњу са другим наставницима и организовања заједничких активности	Компетенција за учење Естетичка компетенција Комуникација Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Рад са подацима и информацијама Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенци

ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	• Истакнуто функционално знање примењено приликом израде модела, презентација и сл. • Оспособљеност ученика да самостално и у групи решава проблемска питања, и прецизира начин на који је дошао до одговара • Могућност ученика да стечена знања практично примени у локалној средини и шире • Способност и мотивисаност за самосталан рад на часу и код куће, уз критичко коришћење информација из различитих извора • Мотивисаност ученика да учествује у дискусијама, да аргументовано брани свој став уз поштовање туђег мишљења • Оспособљеност ученика за самостално и одговорно коришћење информационо-комуникационих технологија (ИКТ) у образовне сврхе и као део слободних активности • Изражене социјалне вештине: толерантност, солидарност и емпатија
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	• Историја • Биологија • Чувари природе • Ликовна култура • Информатика и рачунарство • Енглески језик • Француски језик • Математика • Физика • Српски језик

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**МАТЕМАТИКА- ДОДАТНА НАСТАВА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ- САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
Скупови, операције са њима и скупови тачака Дељивост бројева Угао Разломци Цели бројеви Троугао Рационални бројеви Четвороугао Реални бројеви Питагорина теорема Рационални алгебарски изрази Многоугао и круг Сличност троуглова Тачка, права, раван Линеарне једначине и неједначине са једном непознатом Призма-сложенији примери Пирамида- сложенији примери Линеарна функција Графичко представљање статистичких података Систем линеарних једначина са две непознате	Постављање проблема за проналажење решења - решавање сложених текстуалних задатака применом скупова - решавање израза са више скуповних операција - решавање сложеног бројевног израза - решавање задатака са такмичења , примена правила дељивости - на основу основних правила дељивости, изводити правила дељивости за сложене бројеве - примена на текстуалне задатке одговарајућих правила - навођење на закључивања у којим ситуацијама се користи НЗС и НЗД, -смисаоно схватати разломке - увежбавање скраћивања и проширивања разломака, као и претварања разломка у децимални запис и обрнуто -вежбање сложених задатака са упоређивањем -вежбање задатака са такмичења -уочавање поступка решавања типских задатака -развијање дедуктивног закључивања, -Утврдити операције сабирања и одузимања у скупу целих бројева -Решавати сложене изразе са целим бројевима -Решавати задатке са апсолутном вредношћу -Увежбати једначине и неједначине са апсолутним вредношћу и приказивање решења у облику интервала и на бројевној правој -Решавати задатке са такмичења и указивати на дедуктивно закључивање -Решавати задатке на више начина и развијати логичко размишљање код ученика, - Израчунавати вредност сложених бројевних израза у скупу рационалних бројева - Решавати сложене једначине у скупу Q - Решавати задатке са мешовитим записом - Утврдити појам процента - Решавати задатке у којима се тражи и проценат и главница, као и задатке са двојним процентним променама, - Указати на особине правоуглог троугла и његову примену у задацима - Развијати осећај за проналежење елемената у поступку доказивања подударности, - Коришћење елемената дедуктивног закључивања (и извођење једноставнијих доказа у оквиру изучаваних садржаја) - Извођење сложенијих рачунских операција са полиномима, као и других идентичних трансформација ових израза (назначених у програму) -Коришћење формула за обим и површину кружног прстена -Одређивање централног и периферијског угла, рачунање површине исечка, као и дужине кружног лука, Рачунање обима и површине троугла, квадрата и правоугаоника, на основу елемената који се добијају применом Питагорине теореме, - Коришћење основних својстава многоугла, рачунање њихових обима и површина са елементима који нису неопходно дати у формулацији задатка, - Вежбати конверзију мерних јединица - Вежбати површину сложених фигура , дељењем на познате - Израчунавати површину тражењем неопходних елемената на основу особина троуглова и четвороуглова, као и на основу карактеристичних углова у троуглу-	На додатној настави математике ученици ће развијати следеће компетенције: Рад с подацима и информацијама Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција Одговоран однос према здрављу Компетенција за учење Одговорно учешће у демократском друштву Естетичка компетенција Комуникација Одговоран однос према околини. Кроз наставу математике ученици усвајају основне математичке концепте (нумерички, алгебарски, геометријски, статистички),

Ваљак- сложенији примери Купа- сложенији примери Лопта- сложенији примери	Вежбати површину и запремину сложених тела .	овладавају основним математичким процесима (рачунање, комуникација,

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФИЗИКА-ДОДАТНА НАСТАВА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
Мерење Међународни систем мера (SI) и његово коришћење. Апсолутна и релативна грешка мерења. Резултат мерења. Записивање резултата мерења(таблично,графички).	Додатна настава се организује за ученике који показују веће интересовање за физику. Остварује се кроз сарадничко и истраживачко учење у складу са потребама и могућностима ученика. План рада се припрема према интересовању: -припрема ученика за такмичење кроз индивидуално и тимско решавање проблемских задатака уз стручно вођство и подршку наставника -видео-запис или симулација на рачунару различитих физичких појава -коришћење рачунара у обради експерименталних резултата мерења -посета некој лабораторији за физику на факултету,кабинету у гимназији, Музеју Никола Тесла... отворена врата ИНН Винча, Винчина научионица -израда тематских паноа -прикупљање занимљивости и објављивање на сајту школе и школском листу -припремање огледа за школски сајам науке	Компетенције за целоживотно учење, вештина комуникације, рад са подацима и информацијама, компетенција везана за решавање проблема вештина сарадње, дигитална компетенција

Механика Кретање и сила Равномерно праволинијско кретање Средња брзина Равномерно променљиво кретање Њутнови закони механике Кеплерови закони Слагање и разлагање сила, стрма раван Равнотежа тела Закон одржања енергије Принцип рада простих машина Густина,притисак, Архимедов закон	-прикупљање занимљивости и објављивање на сајту школе и школском листу -припремање огледа за школски сајам науке	
Топлотне појаве Фазни прелази Топлотна равнотежа		
Таласи и оптика Доплеров ефекат Одбијање и преламање светлости Око и корекција вида Оптички инструменти Помрачење Сунца и Месеца	-прикупљање занимљивости и објављивање на сајту школе и школском листу -припремање огледа за школски сајам науке	
Електромагнетизам Кулонов закон Рад у електричном пољу, електрични потенцијал и напон		

Кирхофова правила Електромагнетна индукција Магнетно поље Земље Теслин трансформатор		
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Степен успешности развијања компетенција процењујемо кроз залагање на часу, вршњачко учење, резултате на такмичењима, додатна ангажовања у школи и ван ње.	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ХЕМИЈА -ДОДАТНА НАСТАВА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
Основни хемијски појмови Структура атома и ПСЕ Хемијска веза Раствори Хемијске реакције и израчунавања Класе неорганских једињења	Додатна настава одвија се у малим групама даровитих ученика који показују посебно интересовање за хемију. Проширују се и продубљују наставни садржаји, настава је индивидуализована и реализује се кроз самосталан рад ученика или рад у паровима. Ученици се припремају за такмичења кроз истраживачки рад, рад са тестовима, усмена испитивања, вршњачку едукацију,...	Компетенције за целоживотно учење, вештина комуникације, рад са подацима и информацијама, компетенција везана за решавање проблема вештина сарадње,дигитална компетенција

	Ученици кроз рад са наставником ,покушавају да сами изводе задате експерименте, а затим и сами предлажу експерименте које желе да изведу у лабораторији.	
Опште особине метала.Метали. Опште особине неметала. Неметали Соли. Електролитичка дисоцијација Увод у органску хемију. Угљоводоници Органска једињења са кисеоником Биолошки важна органска једињења	Ученици кроз рад са наставником ,покушавају да сами изводе задате експерименте, а затим и сами предлажу експерименте које желе да изведу у лабораторији.	
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Усмено изражавање, провере знања, активност на часу, резултати на школском такмичењу,	

6.2. Програм рада допунске наставе

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ДОПУНСКА НАСТАВА- СРПСКИ ЈЕЗИК**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ- САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1.КЊИЖЕВНОСТ **Читање и разумевање прочитано** **Лирика, епика, драма, научнопопуларни текстови, информативни текстови** **Књижевни и функционални појмови**	Допунска настава се организује према потреби за једног ученика, групу ученика или цело одељење. За часове допунске наставе наставник креира наставне листове који су прилагођени и садрже очигледније примере. Кроз разговор са ученицима утврђује се темпо и начин рада. Наставник подстиче ученике да постављају питања, објашњава на више различитих начина и похвалама охрабрује ученике. Омогућава ученицима више времена да дођу до решења. Примењује се рад у пару и вршњачко учење. Текстови се читају више пута, док не изазову доживљаје и утиске који су потребни за даље проучавање. Нејасни делови текста се илуструју, драматизују, повезују са искуствима ученика, приказују се презентације. Наставник тражи од ученика да се стави у улогу лика из књижевног дела. Наставник тражи од ученика да упореди лирски, епски и драмски текст и да уочава сличности и разлике. Ученик прави списак текстова који му се највише свиђају и повезује их са књижевним родом и врстом. Код научнопопуларних текстова користе се презентације.	
2. ЈЕЗИК Граматика Правопис Лексикологија Ортоепија 3. ЈЕЗИЧКА КУЛТУРА	Ученици користе текстове који су им занимљиви или користе примере из својих писмених радова и на њима уочавају, увежбавају и објашњавају језичка правила. Ученик се подстиче да наводи своје примере за одређене језичке појмове. Одређени језички појмови и појаве се графички приказују или се праве илустрације. Наставни са учеником анализира грешке, а ученик их коригује самостално или уз помоћ вршњака. Кроз изговор брзалица и кроз језичке игре ученик вежба артикулацију гласова, акценат, темпо, реченичну интонацију. Кроз спонтани разговор наставника са ученицима, наставник ненаметљиво исправља грешке у говору ученика. Наставник о прочитаном тексту поставља питања и долази до препричаног текста. Подстиче се ученик да запише свој одговор дат усмено. Ученик напамет казује одабране делове лирског текста и процењује квалитет свог казивања. Ученици пишу краће наративне и дескриптивне текстове, коментаришу свој рад и радове других ученика према унапред договореним критеријумима.до препричаног текста. Подстиче се ученик да запише свој одговор дат усмено. Ученик напамет казује одабране делове лирског текста и процењује квалитет свог казивања.	

	Ученици пишу краће наративне и дескриптивне текстове, коментаришу свој рад и радове других ученика према унапред договореним критеријумима.	
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Показатељи за процењивање степена успешности развијања компетенција код ученика: Степен успешности развијања компетенција процењује се кроз залагање ученика на часу, уочавањем напретка ученика, процењивањем реализованих активности, проверавањем усвојености обрађених садржаја кроз четири школска писмена задатка и кроз тематске провере знања	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК – ДОПУНСКА НАСТАВА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1.ЖИВОТ МЛАДИХ У ШКОЛИ И ВАН ЊЕ **2.ПОРОДИЦА И СВАКОДНЕВНО ОКРУЖЕЊЕ** **3. МЕДИЈИ И КУЛТУРА** **4. ПРОШЛИ, САДАШЊИ И БУДУЋИ ДОГАЂАЈИ**	Настава се организује за ученике којима је повремено или стално потребна помоћ и подршка у раду у савладавању садржаја предвиђених наставним планом и програмом. Поновљена обрада наставних јединица , њихово упрошћавање и увежбавање треба да олакша и омогући остварење очекиваних постигнућа. Садржај и облици рада се прилагођавају нивоу знања и индивидуалним карактеристикама ученика. Прилагођава се и начин провере знања. Све активности имају за циљ да се развије мотивација за рад и повећа самопоуздање ученика (повезивање, допуњавање,класификовање, одговарање на питања, описивање, читање и разумевање једноставних текстова и употреба основних граматичких конструкција)	-овладавање свим језичким вештинама (говор, разумевање говора,читање и писање) -способност за обављање једноставне комуникације -способност решавања проблема -оспособљавање за рад са другима као члан тима или групе (сарадња)
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	-степен успешности остварене комуникације, разумевање текста и писмено изражавање на одговарајућем нивоу -повећана мотивација за учење - јачање самопоуздања код ученика -резултати писмених провера знања ученика	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ДОПУНСКА НАСТАВА- РУСКИ ЈЕЗИК**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
Информације о себи и п ородици **Забава и слободно време** **Празници** **Одећа – мода**	Предвиђени садржаји се реализују коришћењем комбинованих техника и метода, приступа и наставних средстава, који су у потпуности прилагођени индивидуалним карактеристикама ученика и нивоу знања сваког појединачног ученика.	Овладавање свим језичким вештинама (говор, разумевање ,читање , писање) на одговарајућем нивоу Способност једноставне комуникације Способност учествовања у тимском раду
Храна Свет око нас	Учење се одвија кроз конверзацију , описивање , читање и разумевање једноставних текстова и употребу основних граматичких конструкција. Избором садржаја и активности код ученика се развија мотивација за рад и способност за учествовање у тимском раду	
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Степен успешности у конверзацији , разумевању текста и писменом изражавању на одговарајућем нивоу . Повећана мотивација за учење . Повећање самопоуздања за вођење конверзације . Резултати писмених провера знања .	
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	српски језик , географија , биологија , музичка култура , физичко васпитање , грађанско васпитање , верска настава	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФРАНЦУСКИ ЈЕЗИК –ДОПУНСКА НАСТАВА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1.ПРЕДСТАВЉАЊЕ СЕБЕ И СВОЈИХ АФИНИТЕТА	Избор омиљених романа,дискусија на ту тему уз коришћење реалних знања стечених на редовној настави.	Овладавање свим језичким вештинама Способност за самостално изражавање мишљења и ставова Дигитална компетенција Самостално ушење и усавршавање
2.**ПОРОДИЦА И СВАКОДНЕВНИ ЖИВОТ**	Користе се различити нивои знања и различити облици рада прилагођени теми који се презентују током додатних часова у виду презентација радова из те области.	
3.ШКОЛА И ОМИЉЕНИ ШКОЛСКИ ПРЕДМЕТИ	Ученици се ослобађају да користе информационе технологије.	
4.ШКОЛСКЕ АКТИВНОСТИ	Ученици организовано спремају презентације и представљају своја знања и умећа из различитих језичких и граматичких области.	
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Повећана мотивација у учењу Побољшање концентрације и самосталног рада предвиђеног наставног садржаја Бољи резултати у писмаеним и контролним задацима	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**БИОЛОГИЈА -ДОПУНСКА НАСТАВА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
Порекло и разноврсност живог света	Ученици се мотивишу на активно коришћење способности посматрања, уочавања, повезивања и логичког мишљења, то представља пут ка усвајању функционалног знања из биологије, тј. његове практичне примене. -ченици уз помоћ наставника ртају и обележавају грађу ћелије. -упоређивањем сложености групишу организме према особинама које указују на заједничко порекло на Земљи. -класификацију живих бића обрадити истицањем хијерархијских атрибута и морфологије	- за учење - естетичка - рад са подацима и информацијама - сарадња - комуникација - одговорно учешће у демократском друштву - одговоран однос према околини - решавање проблема - одговоран однос према здрављу - решавање проблема
Јединство грађе и функције као основа живота	-групе једноћелијских еукариотских организама треба обрадити кроз упоредни преглед грађе и сличности/разлике основних животних функција код једноћелијске алге, амебе, бичара, трепљара, а методски одабраним представницима, који су од раније били познати ученицима обрадити упоредну грађу биљака, гљива и животиња. Ради ефикаснијег усвајања знања и његове примене, користе се различите методе игара: мапе ума, НТЦ програм (загонетке, започете приче).	
Наслеђивање и еволуција	ученик увиђа везу између гена и хромозома, повезује са претходно стеченим знањем о грађи једра-користити слике -повезивање варијабилности са примерима из свакодневног живота везаним за људе, разлике у физичком изгледу, способностима, талентима-поштовање различитости и толеранција -посматрање људског кариотипа и кариограма на слици направљеној помоћу електронског микроскопа и других цртежа и шема, стављајући акценат на суштину. -пуштање видео записа деобе телесних и деобе полних ћелија.	

Живот у екосистему	-На сликама приказати најзаступљеније врсте у екосистемима у Србији и повезати њихову грађу са прилагођеностима услова из спољашње средине -групним радом вршити обраду прикупљених података и обрадити основне појмове из екологије и еколошке факторе, ланац исхране, особине популације -задавање задатака о количини потрошеног кисеоника на Земњи, количини отпада Врсте које нестају и фактори угрожавања; ex-situ и in-situ заштита.	- дигитална компетенција - предузимљивост и орјентација ка предузетништву
Човек и здравље	-развијање дискусије, дијалога о првој помоћи при при повреди коже, убоду инсекта,сунчаници,тровању храном користећи лична искустава,народну медицину и сазнања савремене медицине - прикупљање података о ранијим пандемијанма , открићу вакцине -навођење ученика да процене сопствене животне навике (хигијена , исхрана) - отворена дискусија са ученицима у којем они излажу своје мишљење и ставове.	
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Усмена и писмена провера постигнућа ученика (објективни тестови са допуњавањем кратких одговора, задаци са означавањем, задаци вишеструког избора, спаривање појмова), вођење педагошке документације. -према Блумовој таксономији ускладити процењивање компентенција	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ИСТОРИЈА -ДОПУНСКА НАСТАВА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
Увод у историју Праисторија Стари исток	Реализација допунске наставе се проводи индивидуално или у групи прилагођавањем наставних метода и средстава како би ученици постигли потребне исходе. Путем дијалога,коришћењем карата, атласа, уџбеника,разних текстова,	Компетенције за целоживотно учење,

Античка Грчка Антички Рим	белешки и сл.ученик се помаже при усвајању знања. Темпо рад се одређује у складу са потребама и интересовањима ученика. Ученици се подстичу да се умено изражавају, објашњавају,траже по потреби додатна објашњења и сл.	вештина комуникације, рад са подацима и информацијама, компетенција везана за решавање проблема вештина сарадње,дигитална компетенција
Основе проучавања прошлости Европа, Средоземље и српске земље у позном средњем веку Европа , свет и српске земље у новом веку Европа , свет и српске земље у новом веку (Прединдустријско доба)	Реализација допунске наставе се проводи индивидуално или у групи прилагођавањем наставних метода и средстава како би ученици постигли потребне исходе. Путем дијалога,коришћењем карата, атласа, уџбеника,разних текстова, белешки и сл.ученик се помаже при усвајању знања. Темпо рад се одређује у складу са потребама и интересовањима ученика. Ученици се подстичу да се умено изражавају, објашњавају,траже по потреби додатна објашњења и сл.	Компетенције за целоживотно учење, вештина комуникације, рад са подацима и информацијама, компетенција везана за решавање проблема вештина сарадње,дигитална компетенција
Основе проучавањања прошлости Европа,свет,српска држава и народ на почетку индустријског доба (до средине XIX века) Европа,свет,српска држава и народ у другој половини 19.века Европа,свет,српска држава на почетку 20.века		

Основе проучавањања прошлости Европа,свет и српски народ у југословенској држави у периоду између два светска рата Други светски рат Европа,свет и српски народ у југословенској држави у периоду хладног рата Европа,свет и српски народ у савременим процесима	Реализација допунске наставе се проводи индивидуално или у групи прилагођавањем наставних метода и средстава како би ученици постигли потребне исходе. Путем дијалога,коришћењем карата, атласа, уџбеника,разних текстова, белешки и сл.ученик се помаже при усвајању знања. Темпо рад се одређује у складу са потребама и интересовањима ученика. Ученици се подстичу да се умено изражавају, објашњавају,траже по потреби додатна објашњења и сл.	
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Усмено изражавање, провере знања, активност на часу	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ГЕОГРАФИЈА (допунска настава)**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
ФИЗИЧКА ГЕОГРАФИЈА **ДРУШТВЕНА ГЕОГРАФИЈА** **РЕГИОНАЛНА ГЕОГРАФИЈА**	• У току редовне наставе обраћа се пажња на наставни садржај који поједини ученици, група ученика или цело одељење има проблем да савлада, тј. да разуме, логички повеже и формира функционално знање које ће задовољити установљене исходе • Приликом извођења допунске наставе врши се прилагођавање наставних метода и садржаја потребама ученика и нивоу знања које поседује сваки ученик, у циљу остваривања исхода; акценат се ставља на визуелизацију и пластично представљање наставног садржаја, као и коришћење асоцијација које ће помоћи ученику да самостално дође до одговора • Разумевање наставног садржаја и стицање функционалног знања није једини циљ допунске наставе, већ и педагошки аспект који се огледа у следећем: развијању мотивације код ученика да се посвети савладавању наставног садржаја и његове практичне примене, али и стицању самопоуздања ученика да је способан да овлада знањем везаним за географски садржај; коришћење похвала за остварене резултате је кључно за напредовање ученика и мотивисање да се суочи са наредним изазовом • Допунски рад са ученицима подразумева и укључивање родитеља у процес реализације допунске наставе, и огледа се у интеракцији родитеља и наставника у циљу обезбеђивања максимално продуктивних услова за рад ученика у школи и и у кругу породице	Компетенција за учење Естетичка компетенција Комуникација Одговоран однос према околини Одговоран однос према здрављу Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Рад са подацима и информацијама Решавање проблема Сарадња Дигитална компетенција
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА	• Изражено функционално знање приказано на тестовима провере знања без вредновања	

ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	• Оспособљеност ученика да самостално и у групи решава проблемска питања, и прецизира начин на који је дошао до одговара • Могућност ученика да стечена знања практично примени у локалној средини и шире • Способност и мотивисаност за самосталан рад на часу и код куће, уз критичко коришћење информација из различитих извора • Мотивисаност ученика да учествује у дискусијама, да аргументовано брани свој став уз поштовање туђег мишљења • Оспособљеност ученика за самостално и одговорно коришћење информационо-комуникационих технологија (ИКТ) у образовне сврхе и као део слободних активности • Показане социјалне вештине: толерантност, солидарност и емпатија
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	• Историја • Биологија • Чувари природе • Ликовна култура • Информатика и рачунарство • Енглески језик • Француски језик • Математика • Физика • Српски језик

<table>
<tr><td>ЦИКЛУС</td><td colspan="2">ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА</td></tr>
<tr><td>НАЗИВ ПРЕДМЕТА</td><td colspan="2">МАТЕМАТИКА (допунска настава)</td></tr>
<tr><td>НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-
САДРЖАЈ ПРОГРАМА</td><td>НАЧИН И ПОСТУПЦИ ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ</td><td>Компетенције</td></tr>
<tr><td>Алгебра и функције
• Бројеви и операције са њима,кореновање и степеновање
• Решавање линеарних једначина и неједначина са једном непознатом и система две једначине са две непознате
• Квадратна једначина
• Полиноми и операције са њима
• Линеарна функција</td><td rowspan="3">Прилагођавањем наставних метода и садржаја наставник помаже ученицима у достизању очекиваних исхода и стандарда. Реализација се спроводи у континуитету и превентивног је карактера, као и последичног. Међу примарним циљевима је постизање мотивације и јачање самопоуздања. Сарадња родитеља и наставника је обавезна у циљу постизања успеха. Реализација допунске наставе се спроводи индивидуално, у групи или са целим одељењем.</td><td rowspan="3">Кроз допунску наставу ученици усвајају основне математичке концепте (нумерички, алгебарски, геометријски, статистички), овладавају основним математичким процесима (расуђивање, комуникација, повезивање, примена, моделовање) и вештинама (рачунање, алгебарски поступци, мерење, просторна визуелизација,

рад са подацима, процена, предузимљивост и орјентацију ка предузетништву, коришћење калкулатора и ИКТ) потребним за живот и даље школовања.</td></tr>
<tr><td>Геометрија
• Планиметрија и стереометрија
• Изометријске трансформације</td></tr>
<tr><td>Обрада података са елементима вероватноће и статистике
• Обрада података
• Проценат, пропорција, директна и обрнута пропорционалност и њихова примена
• Одређивање вероватноће догађаја и централне тенденције</td></tr>
<tr><td>Корелација, веза унутар предмета и са другим предметима</td><td colspan="2">У зависности од области и садржаја, математика корелира са свим предметима који се изучавају у другом циклусу образовања.</td></tr>
</table>

ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Степен успешности развијања компетенција процењујемо кроз залагање на часу и активност ученика.

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФИЗИКА-ДОПУНСКА НАСТАВА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
МЕРЕЊЕ мерила и мерни инструменти; SI систем мерних јединица	Прилагођавањем наставних метода и садржаја наставник помаже ученицима у достизању очекиваних исхода и стандарда. Реализација се спроводи у контиуитету и превентивног је карактера, као и последичног. Међу примарним циљевима је постизање мотивације и јачање самопоуздања. Сарадња родитеља и наставника је обавезна у циљу постизања успеха. Реализација допунске наставе се спроводи индивидуално, у групи или са целим одељењем.	Компетенције за целоживотно учење, вештина комуникације, рад са подацима и информацијама, компетенција везана за решавање проблема вештина сарадње, дигитална компетенција
Механика кретање и сила маса, густина и притисак равнотежа тела,рад, снага и енергија		
ТОПЛОТНЕ ПОЈАВЕ температура,количина топлоте, унутрашња		

енергија агрегатна стања супстанције,фазни прелази		
ЕЛЕКТРОМАГНЕТИЗАМ електрична сила; електрично поље; електрична струја ; стални магнети;магнетно поље електричне струје		
ТАЛАСИ И ОПТИКА осцилаторно кретање; механички таласи; звук; одбијање и преламање светлости		
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Сарадња родитеља и наставника је обавезна у циљу постизања успеха. Реализација допунске наставе се спроводи индивидуално, у групи или са целим одељењем.	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ХЕМИЈА- ДОПУНСКА НАСТАВА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
Основни хемијски појмови Структура атома и ПСЕ	Реализација допунске наставе се проводи индивидуално или у групи прилагођавањем наставних метода и средстава како би ученици постигли потребне исходе. Путем дијалога,коришћењем периодног система елемената, уџбеника,разних збирки задатака, коришчењем лабораторијског посуђа,белешки и сл.ученик се помаже при усвајању знања.	Компетенције за целоживотно учење,

Хемијска веза Раствори Хемијске реакције и израчунавања Класе неорганских једињења	Темпо рад се одређује у складу са потребама и интересовањима ученика. Ученици се подстичу да се усмено изражавају, објашњавају,траже по потреби додатна објашњења и сл.	вештина комуникације, рад са подацима и информацијама, компетенција везана за решавање проблема вештина сарадње, дигитална компетенција
Опште особине метала.Метали. Опште особине неметала. Неметали Соли. Електролитичка дисоцијација Увод у органску хемију. Угљоводоници Органска једињења са кисеоником Биолошки важна органска једињења	Темпо рад се одређује у складу са потребама и интересовањима ученика. Ученици се подстичу да се усмено изражавају, објашњавају,траже по потреби додатна објашњења и сл.	
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Усмено изражавање, провере знања, активност на часу	

6.3. Програм ваннаставних активности

ЦИКЛУС	ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**СЕКЦИЈА -МИКРОБИТ**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
Септембар Окупљање заинтересованих ученика Увод у микробит	Одабир заинтересованих ученика и упознавање са програмом рада секције. Уводно предавање о циљу, плану и начину рада секције. Упознавање нових чланова секције са микробитом.	Вештина комуникације Вештина сарадње Техничка компетенција
Октобар Радно окружење Микробит-улаз и излаз	Упознавање чланова секције са програмом Makecode, који користимо за писање програма. Упознавање ученика са поступцима и фазама у писању програма.	Вештина комуникације Решавање проблема Вештина сарадње
Новембар Светлеће диоде и петље Променљиве и обрада података	Примена петљи кроз употребу диода. Употреба чинилаца које могу бити променљиве и њихова употреба у петљи.	Вештина комуникације Рад са подацима и информацијама Техничка компетенција Решавање проблема Вештина сарадње Естетска компетенција
Децембар Микробит- звук Микробит-радио	Кад на програму са микробитом за производњу звука као крајњег резултата рада. Употреба микробита као инструмента за покретање радија.	Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Вештина сарадње Естетска компетенција
Јануар Гранање и Булови оператори Додир као улаз	Гранање, варијанте промене смерова кретања. Коришћење Булових оператора у писању програма.	Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Вештина комуникације Решавање проблема

Фебруар Понављање Припрема за такмичење	На основу израђеног алгоритма, у програму Makecode ученици започињу израду самосталног пројекта користећи све до сада научено на часовима информатке, као и на часовима секције. Коришћење наредби понављања. Припрема ученика за такмичење кроз израду задатака намењених свим варијантама прогрмирања микробита.	Вештина комуникације Дигитална компетенција Решавање проблема Естетска компетенција
Март Израда произвољног програма	Самосталан или групни рад на осмишљавању варијанти програма за програмирање микробита.	Вештина сарадње Вештина комуникације Дигитална компетенција Естетска компетенција
Април, мај, јун Израда произвољног програма Презентовање радова	Самостално или групно писање програма у функцији програмирања микробита. Ученици заједно са наставником врше избор најбољих ученичких радова и организацију завршне изложбе радова. Ученици самостално врше евалуацију својих активности у претходном периоду и дају предлоге за измене у раду секције, уколико их сматрају потребним.	-дигитална компетенција -математичка -предузетништво и иницијатива -решавање проблема -рад са подацима - вештина сарадња

ИСХОДИ	Ученик ће бити у стању да: -разуме карактеристике микробита -повеже коришћење микробит уређаја са наставним предметима -састави свој први програм за управљање светлећим диодама -учита програм у микробит уређај -модификује постојећа програмска решења -примени петље како би омогућили понављање низа инструкција у програму -направи једноставне анимације -употреби светлеће диоде за представљање ствари из реалног света у дигиталној форми -примени бројачку петљу за понављање низа инструкција одређени број пута - повеже слушалице или звучник на микробит уређај - напише програме који ће омогућити да слушају мелодије преко микробит уређаја - препознаје прилику за примену петљи у програму, како би га учинили ефикаснијим; -користи радио функцију за размену дигиталних информација између уређаја. -користи у програму податак о осветљености микробит уређаја -примени Булове операторе у програмском решењу -разуме принцип рада електричних кола - направи реалан физички систем и саставе програм за његово управљање -утврди циклус решавања проблема -осмисли идеје за решавање проблема помоћу микробит уређаја -планира свој школски пројекат и активности	
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Градиво информатике и рачунарства из претходних разреда, техника и технологија, српски језик, енглески језик, ликовна култура, музичка култура, математика. Такође и сви други предмети.	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**СЕКЦИЈА- ХОР И ОРКЕСТАР**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1.Извођење народних и старограданских песама	-да пева и свира самостално и у групи -да примењује правилну технику певања -да користи различита средства изражајног певања у зависности од карактера, врсте и намене композиције -да учествује у школским приредбама и манифестацијама	**Дигитална и естетска компетенција** **Компетенција за учење** **Рад са податцима** **Одговорност према здрављу** **Комуникација** **Информација**
2.Извођење духовних композиција	-да пева и свира самостално и у групи -да примењује правилну технику певања -да користи различита средства изражајног певања у зависности од карактера, врсте и намене композиције -да учествује у школским приредбама и манифестацијама	
3. Извођење класичних соло песама	-да пева самостално и у групи -да примењује правилну технику певања -да користи различита средства изражајног певања у зависности од карактера, врсте и намене композиције -да учествује у школским приредбама и манифестацијама	
4. Извођење песама савремених дечијих композитора и композиција са фестивала дечијег стваралаштва - дечја забавна песма, забавна музика,филмска музика	-да пева и свира самостално и у групи -да примењује правилну технику певања -да користи различита средства изражајног певања у зависности од карактера, врсте и намене композиције -да учествује у школским приредбама и манифестацијама	

ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	-пева и свира самостално и у групи; - примењује правилну технику певања (правилно дисање, држање тела, артикулација); - кроз свирање и покрет развијасопствену координацију и моторику; - користи различита средства изражајног певања и свирања у зависности од врсте, намене и карактера композиције; - искаже своја осећања у току извођења музике; - примењује принцип сарадње и међусобног подстицања у заједничком музицирању; - учествује у школским приредбама и манифестацијама; - користи могућности ИКТ-а у извођењумузике (коришћење матрица, караоке програма, аудио снимака...)
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Корелација се остварује са свим осталим наставним предметима (обрађују се теме везане за историју, географију,биологију, књижевност, ликовну културу, спорт, информатику, животну средину, природне појаве, научна достигнућа, здравље, међуљудске односе итд.)

▪ ЦИКЛУС	▪ **ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
▪ НАЗИВ ПРЕДМЕТА	▪ **ДРАМСКА СЕКЦИЈА**	
▪ **НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ**-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	▪ **НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ ▪	▪ Компетенције
▪ ▪ Читалачка и језичка култура и комуникација	▪ Пратећи интересовања ученика од петог до осмог разреда свима се омогућава рад у овој секцији. Искуство показује да је за овакав вид уметничког изражавања заинтересован велики број ученика и да је поред едукативног веома значајан и игровни аспект рада у секцији, као и комуникација и уважавање међу члановима. Ова секција има програм који ће ученицима који имају таленат и жељу за јавним наступом, дати могућност да покажу своје језичке способности, глумачке, плесне и музичке.. Ова је секција у блиској вези и са библиотечком секцијом коју организује и води	1. Комуникација – познаје различите облике комуникације и њихове одлике (писану,

	библиотекар и реализује се у сарадњи. Подразумева развијање читалачке културе која је неопходан услов за добар говор, избор адекватне и квалитетне лектире, читање, размену утисака на састанцима група и књижевно дело као мотив и полазну инспирацију за стварање и сценско извођење одабраног текста који се бира по уметничкој вредности, актуелности и порукама које носи. Она такође подразумева посете позоришту. Осим тога, захтева самосталан рад ученика, а пре свега групни и тимски рад у уметничком и игровном уобличавању одабраног текста. Рад секције подразумева и тесну сарадњу са ликовном секцијом када су у питању сценографија и израда костима. За музичке секвенце неопходна је сарадња са ученицима који су чланови школског хора, а за звучне и светлосне ефекте информатичка секција.	усмену, путем интернета...) ▪ Уме јасно да се изрази, уважава саговорника, изражава своје ставове и мишљење на конструктиван и аргументован начин ▪ Негује културу изражавања и језички идентитет 2. Компетенција за учење-способан је да самостално или у сарадњи са другима истражује, открива
▪ Сценско извођење	▪ Суштински облици и основне активности у овој секцији су групни и тимски Стога се највише пажње посвећује овим облицима рада. Наставник је ту да пружи информације, организује, усмери, прати, коментарише и тако помогне у реализацији рада. Припрема и извођење одабраног драмског текста захтева текст који је разумљив њиховом узрасту, време за учење и увежбавање, одговарајући простор, израду костима, одабир музике, израду сценографије, припрему светлосних и звучних ефеката . То значи да ученици преузимају одговорност за свој део у целокупном пројекту.. Ученици развијају и практичне способности. Представа се углавном изводи за Дан школе на великој сцени Културног центра која пружа све погодности сценског извођења које је круна рада ове секције Компетенције: - Комуникација – познаје различите облике комуникације и њихове одлике (писану, усмену, путем интернета...) - Уме јасно да се изрази, уважава саговорника, изражава своје ставове и мишљење на конструктиван и аргументован начин - Негује културу изражавања и језички идентитет - Компетенција за учење- способан је да самостално или у сарадњи са другима истражује, открива нова знања и повезује - Дигитална компетенција- квалитетно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу1.	

	- Предузимљивост- Спреман је да учествује у самосталним и тематским пројектима, способан да развије идеју и реализује- Естетичка компетенција- препознаје естетичке елементе у различитим контекстима, а пре свега у уметничком стваралаштву, језичкој култури у уметничком и неуметничком домену- Негује маштовитост, креативност, оригиналност и испољава	нова знања и повезује
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	▪ Степен успешности развијања компетенција процењује се првенствено преко резултата после сценског извођења, реакција публике (ученика, родитеља, гостију). Рад се прати вођењем евиденције о присуству, активностима и учешћу у конкретном пројекту.	
▪ **КОРЕЛАЦИЈА**, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	▪ Везе са свим предметима у школи, посебно код реализације пројекта су са ликовном, библиотечком, информатичком секцијом, школским хором.	

• НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЛИТЕРАРНО-НОВИНАРСКА СЕКЦИЈА**	
• **НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ**- САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	• Компетенције
• Читалачка култура и комуникација	• Од петог до осмог разреда према личним афинитетима и интересовањима ученика мора се сваком ученику који то жели омогућити рад у овој секцији. Искуство показује да је за новинарску секцију заинтересован велики број ученика периодично за потребе школског листа и тематских паноа тј. зидних новина, а за литерарну такође периодично за потребе литерарних конкурса. Зато има смисла да ова секција има заједнички обједињени програм. Ова је секција у блиској вези и са	1. Комуникација - познаје различите облике комуникације и њихове одлике (писану, усмену, путем интернета...) - Уме јасно да се изрази, уважава саговорника, изражава своје ставове и мишљење на конструктиван и аргументован начин - Негује културу изражавања и језички идентитет 2. Компетенција за учење

	библиотечком секцијом коју организује и води библиотекар и реализује се у сарадњи. Подразумева развијање читалачке културе која је неопходан услов за добро писање, избор адекватне и квалитетне лектире, читање, вођење читалачког дневника, размену утисака на састанцима група и књижевно дело као мотив и полазну инспирацију за стварање самосталног ученичког дела. Она такође подразумева сусрете са писцима и другим личностима у вези са писањем као што је лектор, издавач, представник издавачке куће или медијска личност што укључује и тзв. “ блогере“ и ауторе оригиналних написа на интернету узраста самих ученика или старијих и афирмисаних аутора. Све то захтева рад наставника који води ову секцију и библиотекара. Осим тога, захтева и самосталан рад ученика у истраживању окружења, дефинисању интересовања и приоритета у многобројној понуди праве и виртуелне стварности.	- способан је да самостално или у сарадњи са другима истражује, открива нова знања и повезује 3. Дигитална компетенција - квалитетно користи ИКТ за комуникацију и сарадњу 4. Предузетништво - развија предузимљивост - спреман је да учествује у самосталним и тематским пројектима, способан да развије идеју и реализује 5. Естетичка компетенција - препознаје естетичке елементе у различитим контекстима, а пре свега у уметничком стваралаштву, језичкој култури у уметничком и неуметничком домену - негује маштовитост, креативност, оригиналност и испољава таленат
• Литерарно стваралштво и креативно писање	• Суштински облик и основна активност у овој секцији је самостално литерарно стваралаштво било у књижевноуметничком стилу, било у новинарском. Стога се највише пажње посвећује овом облику рада. Наставник је ту да пружи информације, организује, усмери, прати, коментарише и тако помогне у реализацији радова. Важна је сарадња са релевантним организацијама и институцијама (литерарни конкурси најчешће су везани за општинске конкурсе у Организацији пријатеља деце, али и за конкурсе на републичком нивоу; новинарски радови везани су за припрему годишњег	

	броја школског часописа и за зидне новине, а тематски избор препушта се ученицима).Најбољи радови се објављују у школском часопису, на паноима и сајту школе. То значи да ученици преузимају одговорност и за уређивачки део посла, пре тога и за избор најбољих дела уколико она нису већ изабрана на конкурсима. Ученици развијају и практичне способности у новинарском раду, уз усмеравања наставника, како настаје један облик новинарског изражавања, од мотивације до готовог часописа који се може узети у руке и прелистати или прегледати на школском сајту. • Литерарни радови ученика нису везани само за конкурсе, подразумева се стваралаштво у прози и стиху, према афинитету и могућностима, а што се тиче теме и избора мотива најчешће према жељи ученика или у складу са евентуалним пројектима и тематским плановима у школи.	
• **ПОКАЗАТЕЉИ** ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	• Степен успешности развијања компетенција процењује се првенствено преко резултата литерарних конкурса, реакција на школски часопис и зидне новине тј. паное, коментара других ученика и саговорника у радионицама нпр. сусрети с писцима. Рад се прати вођењем евиденције о присуству, активностима и учешћу у конкретном пројекту нпр. школском часопису.	
• **КОРЕЛАЦИЈА**, • ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	• Везе са свим предметима у школи, посебно код реализације пројекта школског часописа, те са библиотечком секцијом и самим библиотекаром школе.	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**РЕЦИТАТОРСКА СЕКЦИЈА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
	Ученици се подстичу да самостално проналазе песме(текстове) у школској или градској библиотеци и да свој избор образлажу. Поштујући предлоге чланова секције,прави се шири избор поетских текстова.Ученици ишчитавају текст и заједно са наставником га анализирају да би у потпуности разумели поетски текст.Наставник поставља проблемска питања у вези текста, водећи рачуна о искуству ученика,подстиче ученике да изражавају своје мишљење и доживљај текста.Такође,наставник подстиче ученике да и сами постављају питања уколико им је нешто нејасно: значење речи, синтагме...други чланови учествују у решавању недоумице поетски текст. Ученици препричавају фазу учења напамет, чиме и припрема поетског текста-анализа, одређује и свој однос према појединим деловима песме: асоцијативне токове,аналогије,рецитатору блиске мотиве и искуства. Поред појмовне вредности текста(песме),ученици дискутују и о експресивној вредности (карактеристикама стила и израза) као и о импресивној вредности (тенденцији да се на одређени начин делује на онога ко слуша). Ученици, у зависности од афинитета, бирају говорне врсте које желе да практично представе: уметничка рецитација,позоришни дијалог,или монолог, расправа, водитељство, беседништво...	Ученици развијају критичко мишљење,стичу самопоуздање у решавању проблемских задатака; Ученици повезују личне доживљаје са предметом учења; Уважавају различитост гледишта и ставова; Ученици уче да откривају вишеслојност поетског текста и језичке поступке којима се постиже тоталитет поетске целине; Ученици откривају,јачају своје говорне и изражајне способности и примењују их у реалним условима; Ученици овладавају различитим техникама и методама у представљању разнородних поетских текстова и примењује их у свом стваралачком раду; Развијају естетичку компетенцију; Учи да учи путем прављења плана; Развијају моћ запажања,упоређивања,вредновања и закључивања;
Техника говора и план интерпретације	Ученици путем вежбања усвајају добру дикцију,правилну акцентуацију(акценат речи и мисаоне целине), интонацију,темпо,дисање, распоред пауза,мимику и функционалну улогу интерпункцијских знакова (тачка, запета,узвичник,упитник,црта) У зависности од узраста ученика и претходног знања,ученици вежбају означавање акцената појединих речи у тексту који ће их подсетити на правилан изговор.Наставник омогућава ученицима да самостално користе Правопис Матице српске и провере правилност акцентовања речи које их у том смислу збуњују.Ученици преслушавају интерпретације поетских текстова глумаца или познатих Ученици развијају критичко мишљење,стичу самопоуздање у решавању проблемских задатака; Ученици повезују личне доживљаје са предметом учења; Уважавају различитост гледишта и ставова;	

	Ученици уче да откривају вишеслојност поетског текста и језичке поступке којима се постиже тоталитет поетске целине;	Развијају интелектуалне и социјалне компетенције;
НА СЦЕНИ	Ученици резултате свога рада презентују на јавним наступима,школским свечаностима,смотрама и учествовањем на такмичењима.Јавним наступима, било у оквиру рецитаторске секције, било на другим јавним наступима, ученици увежбавају концентрацију, осећај одговорности пред аудиторијумом, контролу треме, јачају самопоуздање. Чланови секције учествују у креативном обликовању културних програма и заједно са члановима других секција организују културне програме: јавне часове, матинеа, књижевне сусрете,обележавање годишњица рођења или смрти писаца...Заједно са наставником бирају позоришне представе које ће гледати и касније коментарисати на часовима секције.	Ученици савлађују технике самоконтроле и јавног представљања; Јачају друштвену одговорност и сарадднички однос; Овладавају компетенцијом која се односи на предузимљивост и оријентацију ка предузетништву;
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Праћење и вредновање ученика се остварује током целог процеса рада.Ученицима се вреднују сви сегменти ангажовања:мотивисаност,редовност,ангажованост,сарадња,уважавање мишљења,прихватање сугестија,предузимљивост у креирању активности, усвајање знања и вештина које повећавају креативни и стваралачки потенцијал ученика, успеси на смотрама и такмичењима...Наставник прати и вреднује напредак ученика и води посебну документацију о постигнућима сваког ученика ,а резултате напредовања саопштава ученику.	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК – СЕКЦИЈА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ- САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
1.ДРАМСКЕ АКТИВНОСТИ **2.ЗАНИМЉИВОСТИ ИЗ ЗЕМЉЕ И СВЕТА** **3.АКТУЕЛНИ ДОГАЂАЈИ У ШКОЛИ И ОКРУЖЕЊУ** **4.ЛИТЕРАТУРА НА ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ**	Кроз драмске и игровне активности ученици осећају задовољство у примени наученог и у писаној и говорној форми. Имају слободу и могућност да продукте језика(приче, песме, драмске текстове…) креирају на свој начин и шансу да покажу друге квалитете своје личности и своја интересовања. Ученици проналазе информације релевантне за теме које се обрађују преко литературе, медија, интернета итд. и припремају материјал за презентовање на редовном часу или на свечаностима и манифестацијама организованим у оквиру школе и ван ње. Проналазе информације и у свакодневном окружењу , али и личним искуствима и запажањима.	-овладавање свим језичким вештинама (говор, разумевање говора,читање и писање) -способност и вештина за обављање комуникације(интеркултурално разумевање) -способност за самостално

5.ТЕМА ПО ИЗБОРУ УЧЕНИКА	Ученици се подстичу да изразе своје идеје, мисли, ставове, своју иновативност и успешност. Ученици прате дешавања у школи и локалној заједници, реализују посете позоришним и биоскопским представама, културним центрима, манифестацијама и слично и припремају извештаје о тим догађањима.	учење и усавршавање -оспособљавање за рад са другима као члан тима или групе -способност за креативност и иновативност -дигитална компетенција -естетичка компетенција -одговоран однос према окол.
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	-степен успешности остварене комуникације и задовољство ученика у тимском раду -повећана мотивација за учење и иновативност, али и већа заинтересованост за живот локалне заједнице и догађаје у свету око нас - јачање самопоуздања код ученика да изразе своје мисли, осећања, чињенице и мишљење -учесталост и ефикасност коришћења литературе, средстава информационо- комуникативне технологије итд -заинтересованост ученика за посете позоришту, биоскопу,културним центрима и сл.	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**РУСКИ ЈЕЗИК-СЕКЦИЈА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
Руска традиција **Значајни датуми** **Руске песме и стихови за децу**	Избор тема у оквиру наставних области усклађен је са интересовањима ученика .Ученици учествују у избору активности . Ученици проналазе информације значајне за теме које се обрађују преко литературе , медија, Интернета . Припремају презентације , израђују паное . Израђују се наставна средства : честитке , плакати .	-Успешно учествовање у тимском раду -Способност прикупљања и селектовања информација -Испољавање креативности и истраживачког духа -Способност коришћења различитих извора
Честитке , панои Посете Руском дому и Руском центру	Реализују се посете културним установама – Руском дому , посете разним манифестацијама – представама , концертима , посете фестивалу руског дечјег филма . Учешће на концертима у Руском дому , учешће у радионицама и квизовима у Руском центру на Филолошком факултету .	

		информација
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Учесталост и ефикасност коришћења литературе , средстава комуникационо – информационе технологије . Заинтересованост ученика за израду презентација . Успешност тимског рада . Заинтересованост ученика за укључивање у секцију .	
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Српски језик, географија , историја , музичка култура , грађанско васпитање , верска настава .	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ- КОШАРКАШКА СЕКЦИЈА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
КОШАРКА	Овладавање техника шута на кош из различитих позиција. Увежбавање двокорака: леви, десни.Заузимање правилног одбрамбеног става: паралелни и дијагонални.Примењивање елемента у игри „један на један“.Уигравање елемената „два на два“ и „три на три“.Извођење контра напада.Препознавање тренутка преласка из контра напада у позициони напад.Заузимање одбрамреног става и кретање у истом.Овладавање тактиком играња одбране „човек на човека“.Тактика „пет на пет“-успешно примењивање научене технике и тактике.Дриблинг.Извођење двокорака.Правило „пет секунди“.Кондицини тренинзи. Учи се правилима, доброј оријентисаности у простору и времену, поштовању саиграча	Салвадавањем технике и тактике кошаркашке игре ученици развијају многе вештине, такмичарски дух, сарадњу унутар тима, борбеност чврст став и моторику. Учи се правилима, доброј оријентисаности у

	и противничких играча. увежбавају и брзину проналажења решења у проблемским ситуацијама и усвајају правила правилне исхране и здравог живљења.	простору и времену, поштовању саиграча и противничких играча. увежбавају и брзину
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ	Јачање снаге, самопоуздања, брзине, спретности	
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Корелација са осталим спортски секцијама, школама спорта, учешћа на спортским такмичењима и догађајима.	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ - ОДБОЈКАШКА СЕКЦИЈА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
ОДБОЈКА	Овладавање техника одбијања лопте прстима и подлактицама. Увежбавање сервиса.Заузимање правилног става. Примењивање и уигравање елемента тактике.Извођење напада и одбране.Заузимање одбрамреног става и кретање на терену.Овладавање тактиком игре на мрежи.Тактика- успешно примењивање научене технике и тактике.Увежбавање договорених акција. Увежбавање технике пријема лопте. Покривање терена.	Салвадавањем технике и тактике одбојкашке игре ученици развијају многе вештине, такмичарски дух, сарадњу унутар тима, борбеност чврст став и

	Кретање играча у нападу. Увежбавање различитих тактичких варијанти одбране и напада. Учи се правилима, доброј орјентисаности у простору и времену, поштовању саиграча и противничких играча. увежбавају и брзину проналажења решења у проблемским ситуацијама и усвајају правила правилне исхране и здравог живљења.	моторику.
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ	Јачање снаге, самопоуздања, брзине, спретности	
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Корелација са осталим спортски секцијама, школама спорта, учешћа на спортским такмичењима и догађајима. Корелација са предметима биологија (са аспекта здравља, физиолошких процеса), физика (разумевање одређених природних законитости у циљу сврсисходног, ефикасног кретања и деловања у спортској игри).	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ФИЗИЧКО И ЗДРАВСТВЕНО ВАСПИТАЊЕ - ФУДБАЛСКА СЕКЦИЈА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
МАЛИ ФУДБАЛ	Овладавање техника шута на гол из различитих позиција. Увежбавање вођења лопте.Заузимање правилног одбрамбеног ставаПримењивање елемента у игри „један на један“.Уигравање елемената „два на два“ и „три на три“.Извођење контра напада.Препознавање тренутка преласка из контра напада у позициони напад.Заузимање одбрамреног става и кретање у истом.Овладавање тактиком играња одбране.Тактика „пет на пет“(игра на два гола)- успешно примењивањье научене технике и тактике.Дриблинг.Увежбавање кратких и дугих пасова.Увежбавање технике пријема лопте.Покривање играча и одузимање лопте.	Салвадавањем технике и тактике фудбалске игре ученици развијају многе вештине, такмичарски дух, сарадњу унутар тима, борбеност чврст став и

	Кретање играча у нападу. Увежбавање дуплог паса. Увежбавање прекида, центар шут и шут главом. Увежбавање различитих тактичких варијанти одбране и напада. Учи се правилима, доброј орјентисаности у простору и времену, поштовању саиграча и противничких играча. увежбавају и брзину проналажења решења у проблемским ситуацијама и усвајају правила правилне исхране и здравог живљења	моторику.
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Јачање снаге, самопоуздања, брзине, спретности	
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Корелација са осталим спортски секцијама, школама спорта, учешћа на спортским такмичењима и догађајима. Корелација са предметима биологија (са аспекта здравља, физиолошких процеса), физика (разумевање одређених природних законитости у циљу сврсисходног, ефикасног кретања и деловања у спортској игри).	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЛИКОВНА СЕКЦИЈА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ- САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
ЦРТАЊЕ (ПОРТРЕТ ,ФИГУРА ПО МОДЕЛУ, МРТВА ПРИРОДА) **СЛИКАЊЕ (МРТВА ПРИПОДА, ПЕЈЗАЖ, ПО УЗОРУ НА СТАРЕ СЛИКАРЕ)** **ВАЈАЊЕ (ПО МОДЕЛУ, И ПО ИЗБОРУ УЧЕНИКА)** **ГРАФИКА** **ДИЗАЈН И АРХИТЕКТУРА**	За ликовну секцију од V до VIII разреда опредељују се даровити ученици са посебним интересовањима за области из предмета ликовна култура, односно за продубљивање и проширивање знања и развијање стваралачког мишљења. Додатни рад је заснован на интересовањима ученика за проширивање и продубљивање умења и вештина. Непосредније активира ученике и оспособљава их за самообразовање, развија њихову машту, подстиче их на стваралачки рад и упућује на самосталност у трагању различитих извора сазнања. Под руководством наставника, ученици у додатном раду самостално бирају одговарајуће медијуме, средства за рад и непосредније излажу свој критичан став према вредностима. Ангажоване ученике стога треба стимулисати (похвале, награде, стипендије за даље школовање) и постепено их уводити у области професионалне оријентације ка широком пољу ликовних делатности. Припрема на часовима секције за даље школовање у уметничким школама. Програмом рада обухваћени су сегменти оријентационих садржаја програма (зависно од могућих интересовања). Наставник треба да прати конкурсе, смотре, такмичења, обавештава и мотивише у правцу одређеног ликовног проблема и афирмише дечје стваралаштво. Подржава их у раду инсистирајући на формирању збирке радова (мапе) и у сарадњи са родитељима у време наставе води дневник и прати развој детета. Очувањем тежње даровитих ученика ка креативном изражавању, заједно са овладавањем материјалом (развој техничке спретности и сензибилитета), доприноси даљем ликовном образовању.Увођење ИОП3 за даровите ученике и праћење њиховог рада. ЦРТАЊЕ Постепено обогаћивање појединостима на основу опсервирања или претходним вежбама рада по природи. Цртање портрета,фигуре по моделу и мртве природе уз коришћење меканих оловака и угљена. СЛИКАЊЕ Увођење у бојене вредности процесом рада по природи и илустровању.(темпера,акварел).Сликање мртве природе и пејсажа. ГРАФИКА Обогаћивање линеарног израза графичких површина, са постепеним свеснијим композиционим решењима. АРХИТЕКТУРА Теорија, потреба за обликовањем простора; намена зграда, материјали и технике градње, најосновнији облици у архитектури - стилови у архитектури; савремена архитектура и урбанизам у реализацији архитектонских идеја,	Испољавају слободу стваралачког израза унутар и ван установе • Умеју да анализирају и критички вреднују уметничка дела • Позитивно вреднују допринос културе и уметности развоју људске заједнице Показатељи за процењивање степена успешности развијања компетенција код ученика . Развијају критичко мишљење, стичу самопоуздање и овладавају самосталним приступом разним проблемским ситуацијама

	упознавање са техничким цртањем - перспектива. ВАЈАЊЕ Теоријске поруке Волумен и простор су општа оријентација у вајарским областима,Ученици раде у глини,са жицом, затим користзе рециклажу за израду скулптура. ученици учествују у изради костима, сценографије.Остварују сарадњу са рецитаторскомУченици презентују свој рад на школским свечаностима (Свети Сава, Дан школе), школским манифестацијама (Дан здраве хране, Дан планете Земље, Дан заљубљених...).Учествују на смотрама драмских секција, у граду и локалној заједници, гостују на свечаностима у другим школама	
КАЛИГРАФИЈА	Садржаји и идеје у вајарским делима су незаменљив дидактички материјал као пример решења ликовног проблема кога је могуће реализовати у различитим варијантама. Меки материјал - глина, гипс, припрема и израда конструкција и моделовање пуне пластике глином или гипсаном кашом. Наношење глине или гипса. Гипсана каша са успореним везивањем. Финална обрада и сушење радова. Опремање и чување извајаних радова. Печење глинених предмета. Коришћење примерених тврдих материјала који се обрађују поступком одузимања. КАЛИГРАФИЈА –Учење основа лепог писања, писање текстова и украсних слова за намене школе	
ШКОЛСКЕ ИЗЛОЖБЕ	На крају школске године праве се школске изложбе талентованих ученика,на којима сваки ученик представља свој рад са 10-15 радова .	
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	- Праћење и вредновање рада чланова секције остварује се у самом процесу рада, јер само тако ученицима помажемо да постану свесни циљева учења, развијања интелектуалних капацитета, знања и вештина који укључују слободу, креативност, одговорност и развој посебних потенцијала. Континуирано пратити напредовање ученика, у оквиру групе и индивидуално, уз вођење посебне документације (портфолио ученика). Вредновање активности (похвале, признања, награде), саопштавање повратних информација о напредовању и постигнутим резултатима.	
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Корелација са свим предметима који се изучавају у другом циклусу образовања и секцијама.	

ЦИКЛУС	**ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**АРХИТЕКТОНСКО ГРАЂЕВИНСКА СЕКЦИЈА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
Септембар Окупљање заинтересованих ученика Увод у архитектуру и грађевинарство	Одабир заинтересованих ученика и упознавање са програмом рада секције. Уводно предавање о циљу, плану и начину рада секције. Увод у архитектуру и грађевинарство, упознавање ученика са основним конструктивним елементима грађевинског објекта. Упознавање чланова секције са програмом избора практичних радова.	Вештина комуникације Вештина сарадње Техничка компетенција
Октобар Техничко цртање у грађевинарству	Упознавање ученика са поступцима и фазама у реализацији грађевинских објеката. Вршење избора радионичких цртежа. Наставник показује примере из прошлогодишњег рада секције. Наставник даје неопходне смернице за почетак практичног рада на изради самосталног пројекта.	Вештина комуникације Решавање проблема Вештина сарадње
Новембар Техничко цртање у грађевинарству Грађевинска техника	Ученици изводе практичан рад на изради самосталног пројекта, уз непрекидан надзор и помоћ наставника. Ученици међусобно комуницирају и размењују информације и искуства. Наставник објашњава гране и поделу грађевинске технике уз повлачење паралеле са израдом практичног рада. Наставак практичног рада на изради самосталног пројекта. Ученици заједно са наставником врше припрему школске изложбе радова.	Вештина комуникације Рад са подацима и информацијама Техничка компетенција Решавање проблема Вештина сарадње Естетска компетенција
Децембар Грађевинска техника	Ученици су ангажовани на изради самосталног пројекта. Наставник упознаје чланове секције са садржајем тестова са такмичења из предмета Техника и технологија. Заједно решавају неке тестове, али их ученици и индивидуално решавају у сврху вежбе и припреме за такмичење.	Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Вештина сарадње Естетска компетенција

Јануар Информатичке технологије	У информатичком кабинету наставник упознаје ученике са основама програма Google SketchUp, а затим га ученици користе за израду плана сопственог пројекта.	Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Вештина комуникације

		Решавање проблема
Фебруар Конструкторско моделовање	На основу израђеног плана у програму Google SketchUp ученици започињу израду самосталног пројекта.	Вештина комуникације Дигитална компетенција Решавање проблема Естетска компетенција
Март Припрема за такмичење Енергетика у грађевинарству Конструкторско моделовање	Групно и индивидуално ученици се упознају са тестовима са такмичења из претходних година и решавају их, уз помоћ наставника. Такође, наставник упознаје ученике са мерама за рационално коришћење топлотне енергије у грађевинарству.	Вештина сарадње Вештина комуникације Дигитална компетенција Естетска компетенција
Април, мај, јун Конструкторско моделовање	Ученици су ангажовани на изради самосталног пројекта, његовој завршној обради и изради техничке документације, уколико је то неопходно. У свакој фази су неопходни надзор и стручна помоћ наставника. Ученици заједно са наставником врше избор најбољих ученичких радова и организацију завршне изложбе радова. Ученици самостално врше евалуацију својих активности у претходном периоду и дају предлоге за измене у раду секције, уколико их сматрају потребним.	Вештина сарадње Естетска компетенција Решавање проблема Предузетност и иницијатива
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	-задовољство ученика у самосталном и тимском раду, развој креативности, знања и умећа -повећана мотивација за изучавање светске архитектуре - јачање самопоуздања ученика изражавањем кроз креативан рад -ефикасно коришћење литературе, средстава информационо- комуникативне технологије итд	
КОРЕЛАЦИЈА, ВЕЗА УНУТАР ПРЕДМЕТА И СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТИМА	Корелација са информатиком и рачунарством, историјом, географијом, ликовном културом, математиком	

ЦИКЛУС	ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**ЕКОЛОШКА СЕКЦИЈА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ЗА НАСТАВНИ ПРЕДМЕТ У ДРУГОМ ЦИКЛУСУ	Компетенције
ПОЛОЖАЈ И УЛОГА ЧОВЕКА У ПРИРОДИ Основни појмови из области животне средине. Утицај човека на животну средину. Концепт одрживог развоја. Спровођење акција у заштити и очувању животне средине (мали пројекти).	Човек има двоструку улогу у природи, јавља се као њен део, али и као фактор који утиче на њу и мења је. У првим фазама развоја људског друштва промене природе под утицајем човека сведене су на локалну средину. Са развојем друштва промене природе су све дубље и трајније, да би данас достигле глобалне размере. Те промене у природи настају под утицајем посредних или непосредних човекових активности и изазивају одговарајуће последице. Ту спадају: промене физичких услова и изгледа животне средине, промене састава живог света, стварање нових обрадивих површина, гајење биљака и животиња, уношење нових врста у крајеве у којима их није било, урбанизација, индустријализација, загађивање животне средине итд. Ученици у групама кроз истраживачке задатке анализирају по један од утицаја човека на природну средину као и последице тих утицаја на живот људи. Такође, могу да праве промотивне материјале који се односе на заштиту и очување природе и да осмишљавају различите активности везане за ту сврху.	Компетенција за целоживотно учење Комуникација Рад са подацима и информацијама Дигитална компетенција Решавање проблема Сарадња Одговорно учешће у демократском друштву Одговоран однос према здрављу Одговоран однос према околини Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Естетичка компетенција
ПРИРОДНА БОГАТСТВА (РЕСУРСИ) И ОДРЖИВО КОРИШЋЕЊЕ Природни ресурси (богатства) – дефиниција, подела и значај. Обновљиви и необновљиви природни ресурси. Жива бића као природни ресурс (мали пројекти). Одрживо коришћење ресурса	Природни ресурси могу се дефинисати као разноврсна тела, материје и појаве које човек користи за задовољавање својих потреба. Функционисање савремених друштава у потпуности зависи од ресурса чије су основне карактеристике необновљивост и исцрпљивост, при чему потреба за њима рапидно расте док се њихове доступне количине смањују. С обзиром на то, решавање питања недостатка ових ресурса у будућности биће једно од најважнијих за читаво човечанство. Један од начина превазилажења датог проблема је свакако одрживи развој. Он подразумева коришћење ресурса у оквиру дугорочних ограничења планете уз максимално умањивање утицаја који коришћење једног ресурса може да има на друге ресурсе, односно, коришћење ресурса од стране данашњих генерација на начин који неће угрозити могућности будућих генерација да располажу ресурсима. Стога је инсистирање на ефикасном коришћењу ресурса од суштинске важности за спречавање њиховог прекомерног коришћења. Ученици се деле у две групе тако да једна група ради истраживачки задатак везан за предности и недостатке коришћења обновљивих, а друга за коришћење необновљивих извора енергије, а своје резултате приказују путем паноа, ппт и сл.	
ИЗВОРИ И ПОСЛЕДИЦЕ ЗАГАЂИВАЊА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ Појам, извори и врсте загађивања.	Загађење животне средине јесте уношење загађујућих материја или енергије у животну средину изазвано људском делатношћу, или природним процесима које има или може имати штетне последице на квалитет животне средине и здравље људи. Загађење можемо поделити на оно које смањује квантитет и оно које смањује квалитет животне средине и природних	

Глобалне промене и глобалне последице. Озонске рупе и последице на животну средину. Смањење загађења од отпада. **Посете:** **(Ботаничкој башти и другим научно истраживачким, наставним и културно-просветним установама)**	ресурса. У прву групу спадају: појава киселих киша, хемијско загађење вода, емисија гасова стаклене баште итд. У другу групу спадају сва загађења која смањују биодиверзитет, здравље живог света, квалитет ваздуха, воде и земљишта итд. Загађење се још може поделити према компонентама животне средине, према начину загађивања, природи загађења и зони утицаја. Извори загађења животне средине могу се поделити према следећим критеријумима: начину постанка, мобилности, просторној расподели, итд. Загађујуће материје се деле према природи загађујућих материја, према могућности смањења загађења и физичком стању. Постојање великог броја различитих извора загађења као и великог броја и врста загађујућих материја, захтева препознавање, класификацију и систематизацију врста и извора загађења на једној територији, односно држави. Из тог разлога се саставља Интегрални катастар загађивача животне средине, који представља регистар систематизованих информација и података о загађивачима животне средине. То је јавна књига у којој се региструју све врсте загађивача са подацима неопходним за праћење стања, планирање и пројектовање и предузимање мера за заштиту животне средине. Из Интегралног катастра загађивача Републике Србије пронаћи податке о загађењу животне средине на локалном нивоу и након тога обавезно са ученицима разговарати како они виде проблем и што је још важније, како виде решење проблема загађења. С обзиром на то да се као глобалне последице загађења животне средине издвајају ефекат стаклене баште, киселе кише, озонске рупе, ученици у групама путем паноа, стрипа или филма представљају њихове узроке. Искуствена спознаја загађености и начини очувања непосредне животне средине (извођење огледа и доношење закључака) Упознавање ученика са богатством светске флоре	
Обележавање важних датума: Дан заштите животиња – 4. октобар Дан здраве хране – 16. октобар Светски дан вода – 22. март Светски дан здравља-7.април Светски дан планете Земље – 22. април	• Изложба радова ученика на задате теме, постављање едукативно-информативних постера у холу школе, презентације, приредбе, квизови. У сарадњи са другим установама и локалном заједницом, организују се радионице, израда презентација у информативне и пропагандне сврхе и гледање едукативних филмова.	

Светски дан биодиверзитета – 22. мај Светски дан заштите животне средине – 5. јун		
ИСХОДИ	-препознаје проблем, планира стратегију решавања и решава проблем примењујући знања и вештине стечене у оквиру различитих предмета и ваншколског искуства. – прикаже и образложи резултате истраживања са аспеката очувања животне средине, биодиверзитета и здравља, усмено, писано, графички или одабраном уметничком техником; – користи ИКТ за комуникацију, прикупљање и обраду података и представљање резултата истраживања; – вреднује утицај својих навика у заштити животне средине и биодиверзитета; – активно учествује у акцијама које су усмерене ка заштити, обнови и унапређењу животне средине и биодиверзитета; – повеже значај очувања животне средине и биодиверзитета са бригом о сопственом и колективном здрављу; – одговорно се односи према себи, сарадницима, животној средини и културном наслеђу; – аргументује своје ставове према еко-култури и култури свакодневног живљења; – сарађује у тиму, поштујући разлике у мишљењу и интересима, дајући лични допринос постизању задатог циља; – критички процени сопствени рад и рад сарадника у групи; – критички се односи према употреби и злоупотреби природе.	
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	Имајући у виду концепт програма, исходе и компетенције које треба развити, процес праћења и вредновања ученичких постигнућа се темељи на целовитом (холистичком) приступу и подстицању индивидуалног развоја и развијање свих потенцијала ученика (когнитивни, афективни и психомоторички домен). Наставник треба континуирано да прати напредак ученика, који се огледа у начину на који ученици учествују у активностима, како прикупљају податке, како предвиђају последице, како критички промишљају, чиме се руководе у процесу доношења одлука, како комуницирају	

ЦИКЛУС	**ПРВИ И ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА**	
НАЗИВ ПРЕДМЕТА	**БИБЛИОТЕЧКА СЕКЦИЈА**	
НАСТАВНЕ ОБЛАСТИ-САДРЖАЈ ПРОГРАМА	**НАЧИН** И **ПОСТУПЦИ** ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА	Компетенције
	Оспособљавање ученика да лакше, брже, занимљивије и што самосталније дођу до информације и помогну другима; Упућивање ученика у послове библиотекара (издавање књига, смештај и распоред грађе, обрада нове књиге, помоћ при избору књиге за сваког читаоца посебно , поправљање оштећене књиге); Израда анкетних листића за ставове о библиотеци, предлоге активности и процену заинтересованости за поједине области рада; Постављање нових звезда на наше „читалачко небо“; Израда паноа за „Догодило се”, „Зидне новине” и „Преглед активности секције у слици и речи”; Припреме, организовање и остваривање књижевних сусрета, промоција књига, изложби, школског сајма књига, акција сакупљања и продаје књига; Укључивање најбољих чланова у планирање и остваривање часова у библиотеци, процену стања књига и фонда, и израду предлога набавке нових књига; Организовање игара, квизова, разговора о књигама, филмовима и тв емисијама, такмичења у читању, рецитовању, писању прозе и поезије, сценској импровизацији (сарадња свих секција у школи); Укључивање ученика седмог и осмог разреда у жирије за такмичење рецитатора, избор текстова за конкурсе, такмичења и промоцију Станишићеве школе писања „Стазом лепе речи“ Израда планова рада, табелограма седмичних активности и записника са састанака секције;	1) компетенција за учење; 2) одговорно учешће у демократском друштву; 3) естетичка компетенција; 4) комуникација; 5) одговоран однос према околини; 6) одговоран однос према здрављу;

	Рад у радионицама („Радионица лепих речи ”, „Новинарска радионица”, „Граматичке, језичке, стилске, правописне и акценатске недоумице и заврзламе”, „Тражимо речи и појмове”); Помоћ у организацији дана у читаоници; Избор најбољих представника секције за координаторе дневних активности (према склоностима), председника „мале” и “велике” секције. Све активности су осмишљене да пре свега буду занимљиве и необавезне. Једини критеријум за избор чланова секције је жеља ученика. Захтеви и задаци се прилагођавају узрасту. Секција окупља више од сто ученика са различитим статусом – организатори, координатори, учесници и посматрачи. Поједине активности окупе готово цела одељења. Чланови секције на најлепши начин промовишу све што се у библиотеци и школи дешава.	7)предузимљивост и оријентација ка предузетништву; 8) рад са подацима и информацијама; 9) решавање проблема; 10) сарадња; 11) дигитална компетенција.
ПОКАЗАТЕЉИ ЗА ПРОЦЕЊИВАЊЕ СТЕПЕНА УСПЕШНОСТИ РАЗВИЈАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА КОД УЧЕНИКА	- Праћење и вредновање рада чланова секције остварује се у самом процесу рада, јер само тако ученицима помажемо да постану свесни циљева учења, развијања интелектуалних капацитета, знања и вештина који укључују слободу, креативност, одговорност и развој посебних потенцијала. Континуирано пратити напредовање ученика, у оквиру групе и индивидуално, уз вођење портфолиа ученика. Вредновање активности (похвале, признања, награде), саопштавање повратних информација о напредовању и постигнутим резултатима.	

6.4. Програм тематске наставе

ТЕМАТСКА НАСТАВА
ЗА ДРУГИ ЦИКЛУС ОСНОВНОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

ТЕМЕ	**НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ**	Компетенције
БЕОГРАД СРБИЈА СУНЦЕ У ЗДРАВОМ ТЕЛУ ЗДРАВ ДУХ ПОРОДИЦА ВАСИОНА ОБЛИЦИ У ПРИРОДИ ДЕЛУЈЕМ, РЕШАВАМ КОЛО/КРУГ САОБРАЋАЈ	Тематска настава представља повезивање садржаја разних предмета у једну целину, одабиром једне теме и реализације исте, кроз разне активности, а све са циљем решавања проблема или стицања нових знања и вештина о одабраној теми, кроз реализацију циљева и задатака и исхода планираних Наставним планом и програмом одређеног разреда. Тематску целину садржавају они делови градива различитих предмета који логички највише и најбоље иду заједно и најбоље доприносе разумевању целине. Тематски садржаји планирају се почетком године: годишњим, месечним, седмичним и дневним планом рада наставника; планом Стручних већа за области предмета и Одељењских већа. Организују се различите активности у току дана или више дана. Циљ ове наставе јесте, да се међупредметном корелацијом и путем истраживања, сарадње са другим наставницима или ученицима, кроз разне облике наставе, коришћењем разних метода и средстава, дође до реализације теме. Настава се може планирати за краћи или дужи временски период (дан, седмица) и кроз реализацију разних: посета, екскурзија, излета, амбијенталног учење (у библиотеци, музеју, парку...); самостално у оквиру одељења, уз сарадњу са осталим ученицима и наставницима. Обрађују се теме са становишта различитих предмета. Планирају се и усклађују активности. Одређује се време за њихову реализацију и ко су реализатори. Активности прилагодити теми и интересовањима ученика (Планирана је сарадња свих стручних већа.Тему би обрађивали сви разреди 5,6,7 и 8 у првом и другом полугодишту.Сви наставници на нивоу стручних већа ће бити реализатори теме заједно са ученицима Сваке школске године биће изабране по две теме за реализацију и у складу са одабраним темама, термином реализације, биће направљен и план реализације, који ће бити саставни део Годишњег плана рада школе	Компетенција за учење; Рад са подацима и информацијама; Решавање проблема; Сарадња; Комуникација Естетичка компетенција Предузимљивост и оријентација ка предузетништву Одговорно учешће у демократском друштву; Одговоран однос према здрављу; Одговоран однос према околини; Дигитална компетенција.

	• Остварује се интердисциплинарни приступ обраде теме, кроз сарадњу са осталим предметним наставницама-усклађивање активности и времена реализације; • Реализација наставног садржаја на часу врши се кроз претходну најаву дате теме, чиме се омогућава организација и планирање часа заједно са ученицима; • Ученици код куће припремају реферате, мини истраживачке радове на задату тему које ће презентовани на часу; • Организоваће се дебата, у којој ће ученици изразити своје ставове на задату тему; • Улога наставника ће се свести да медијацију, тј. усмеравање тока часа; • Након одржаног часа, заинтересовани ученици биће подељени у две групе и код куће израдити два паноа који ће бити синтеза стечених знања и искустава на претходном часу; • Панои ће бити окачени у ходнику школе Израда презентација у Power Pointu, кратки филмови, израда паноа, квиз, прављење илустрованих и писаних материјала, драматизација, осмишљавање изложбе ликовних радова и др.	
МЕЂУПРЕДМЕТНА КОРЕЛАЦИЈА	Теме које су одабране су погодне за корелацију са свим наставним предметима, са некима више , са некима мање.	